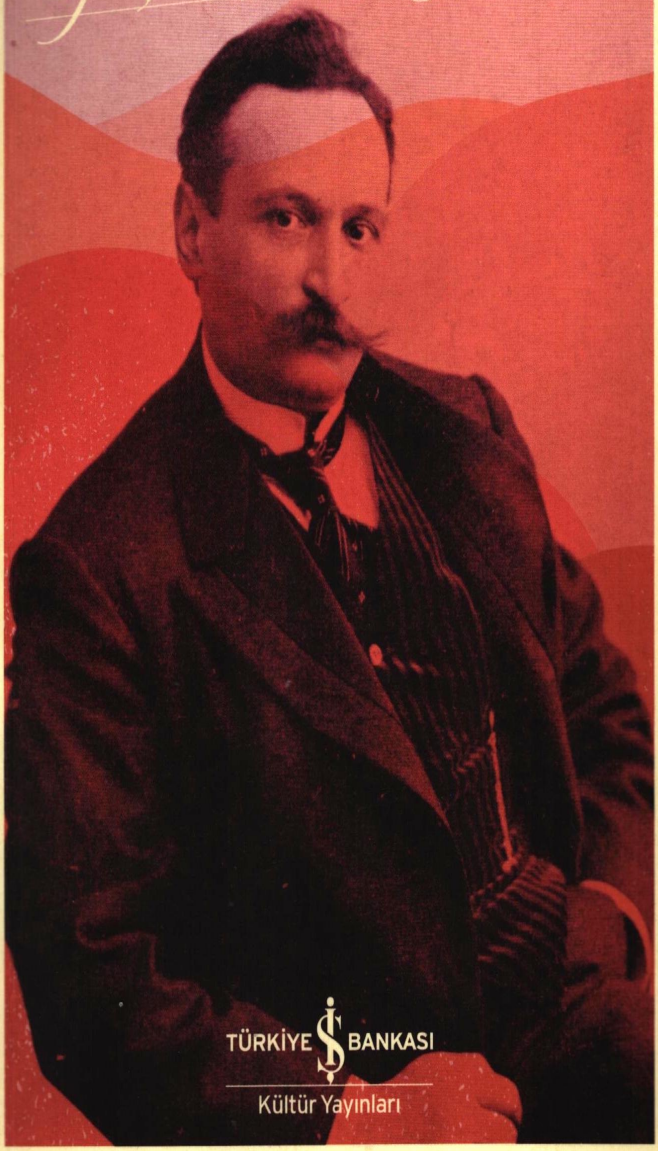
TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 74

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ VE ORİJİNAL METİN

TEVFİK FİKRET

BÜTÜN ŞİİRLERİ-1

Geçmişten Gelen

TÜRKİYE İŞ BANKASI

Kültür Yayınları

TEVFİK FİKRET BÜTÜN ŞİİRLERİ -1 GEÇMİŞTEN GELEN 74

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

TEVFİK FİKRET
BÜTÜN ŞİİRLERİ: 1
GEÇMİŞTEN GELEN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2022
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
ÖMER ASLAN

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
BİLAL ALPAYDIN

SON OKUMA
İSMET İPEK

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: CAN YAYINLARI, 1984

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
I. BASIM: ARALIK 2022, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-312-2

BASKI
DÖRTEL MATBAACILIK SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ZAFER MAH. 147. SOK. 9-13A ESENYURT İSTANBUL
Tel. (0212) 565 11 66
Sertifika No: 40970

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: ASIM BEZİRCİ

1927/28 yılında Erzincan'da dünyaya geldi. 1946 yılında İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne kaydoldu. 1950'de mezun oldu. 1955'ten itibaren çeşitli gazete ve dergilerde takma adlarla ve kendi adıyla daha çok şiir, öykü ve dil üzerine eleştiri ve inceleme yazıları kaleme aldı. Fransızcadan yaptığı çevirilerle birlikte onlarca eser veren "edebiyatın kırk ayaklı karıncası"; Sabahattin Ali, Orhan Veli, Nâzım Hikmet, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Haşim ve Tevfik Fikret'in toplu şiirlerini yayıma hazırladı. *Rıfat Ilgaz* monografisi ile 1989 yılında Ferit Oğuz Bayır Düşün ve Sanat Ödülü'nü alan Asım Bezirci, 1993 yılında bir etkinlik için gittiği Sivas'ta kaldığı otelin ateşe verilmesiyle çıkan yangında can verdi.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 74

Şiir

bütün şiirleri: 1
geçmişten gelen

TEVFİK FİKRET

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Asım Bezirci

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Editörün Notu xi
Sunu xiii
Tevfik Fikret'in Hayatı xvii

İLK ŞİİRLERİ

..... 1
Gazel [1] / Gazel [1] 2-3
Gazel [2] / Gazel [2] 4-5
İlk Sâniha / İlk Esin 8-9
Şeyh Vasfî Efendi'ye Bir Nazîre / Şeyh Vasfî Efendi'ye Bir Benzetme 10-11
Bir Gazel / Bir Gazel 12-13
Gazel / Gazel 14-15
Muallim Nâcî'ye Nazîre / Muallim Naci'ye Benzetme 18-19
Selîm-i Evvel Lisânından / Birinci Selim'in Diliyle 20-21
Ekrem Beyefendi'ye Nazîre / Ekrem Beyefendi'ye Benzetme 24-25
Bahâriyye / Bahar Şiiri 28-29
Gazel / Gazel 32-33
Mes'ûdiyyet-i Aşk / Aşk Mutluluğu 34-35
Cânân-ı Girîzâna / Kaçan Sevgiliye 44-45
Tevhîd / Birleme 52-53
Hazret-i Muallim'in Bir Gazelini Tahmîs / Hazreti Muallim'in Bir Gazelini Beşleme 60-61
Ey Şîve-kâr!.. Gül! / Ey Cilveli, Gül 64-65

Muallim'in Bir Gazelini Tahmîs / Muallim Naci'nin Bir Gazelini Beşleme ____ 68-69
Şeyh Vasfî'nin Bir Gazelini Tahmîs / Şeyh Vasfî'nin Bir Gazelini Beşleme ____ 72-73
Bahâr / Bahar ____ 76-77
Âh, Bilsen Ne Âfet Olmuşsun! / Ah, Bilsen Ne Afet Olmuşsun ____ 80-81
Hüsnün / Güzelliğin ____ 82-83
Bir Subh-ı Safâ İdi / Bir Sevinç Sabahaydı ____ 86-87
Bûse-çîn / Öpücük Alan ____ 90-91
Kıt'a / Dörtlük ____ 94-95
Şarkı / Şarkı ____ 96-97
Tevhîd / Birleme ____ 98-99
Şarkı / Şarkı ____ 106-107
[Gözümde Tâbı Kalmadı Bedâyi'-i Tabîatin] / [Gözümde Parlaklığı Kalmadı Doğa Güzelliğinin] ____ 108-109
Şiir Parçaları ____ 116-117
Başka / Başka ____ 126-127
Uzlet-geh-i Mâderi Ziyâret / Annenin Yalnızlık Köşesini Görmeye Gidiş ____ 128-129
Şiir Parçaları ____ 140
Gonce / Tomurcuk ____ 144-145
Bir Şiire de Şöyle Başlamıştım / Bir Şiire de Şöyle Başlamıştım ____ 150-151
Girye-i Mâtem / Yas Ağlayışı ____ 152/153
Karşı / Karşı ____ 162-163
Sitâyiş-i Hazret-i Pâdişâhî / Hazreti Padişaha Övgü ____ 164-165
Tebrîk-i Vilâdet-i Pür-meymenet-i Hazret-i Hilâfet-penâhî ve Arz-ı Şükrân / Hazreti Halife'nin Uğurlu Doğuşunu Kutlama ve Teşekkür Sunma ____ 170-171
Subhiyecik İçin / Subhiyecik İçin ____ 174-175
Şâire Dâir / Şair Üstüne ____ 176-177
Nedir Bilmem / Nedir Bilmem ____ 182-183
Tahassür / Özleme ____ 184-185
Bir Kıt'a / Bir Kıta ____ 188-189

Tesdîs / Altılama 190-191
Bir Gazel / Bir Gazel 194-195
Hayâl / Hayal 196-197
Nazîresi: Güzelsin / Benzetme: Güzelsin 198-199
Dedim ki / Dedim ki 202-205
Bir Manzûm Hikâyenin Mukaddimesi / Bir Koşuklu Hikâyenin Önsözü 206-207
Yapma Çiçek Yapan Kıza / Yapma Çiçek Yapan Kıza 214-215
Sevdâ mısın, Ümmîd misin, Neş'e misin Sen?! / Sevgi misin, Umut musun, Sevinç misin 216-217
Kıt'a / Dörtlük 220-221
Bir Çocuk Mezârı İçin / Bir Çocuk Mezarı İçin 222-223
Nazîre / Benzetme 224-225
Târîh / Tarih 228-229
Bir Hâfıza-i Kur'ân'a / Bir Kur'an Hafızına 232-233
Gazel / Gazel 234-235
Dîğer / Öteki 236-237
Kıt'a / Dörtlük 238-239
Hüsnün / Güzelliğin 240-241
Ûd Çalarak Şarkı Söyleyen Bir Güzele / Ut Çalarak Şarkı Söyleyen Bir Güzele 242-243
Melâl / Sıkıntı 246-247
Bir Söz / Bir Söz 248-249
Ne Güzel Çocuk / Ne Güzel Çocuk 252-253
Nazîre / Benzetme 256-257
Âh! Ağlasam... / Ah! Ağlasam... 260-261
Kaside-i Tercî'iyye / Dönüş Kasidesi 266-267
[Gökten, Şu Güzel Memleketin Mâî Göğünden] / [Gökten, Şu Güzel Ülkenin Mavi Göğünden 268-269
Midhat Paşa İçin / Mithat Paşa İçin 270-271
Kitâbe [1] / Yazıt [1] 272-273
Kitâbe [2] / Yazıt [2] 272-273
Sevgili Hemşîreme / Sevgili Kız Kardeşime 274-275
Ey Şevk!... / Ey Sevinç 280-281
Bir Levha / Bir Tablo 284-285

Musâhabe-i Edebiyye-9 / Edebiyat Söyleşisi-9 ___ 286-287
Musâhabe-i Edebiyye-10 / Edebiyat Söyleşisi-10 ___ 292-293
Bir Hâtıracık / Bir Küçük Anı ___ 296-297
Bir Tenezzühten Avdette / Bir Gezintiden Dönüşte ___ 300-301
Lerziş-i Hazân / Güz Titreyişi ___ 306-307
Bir Timsâl / Bir Simge ___ 308-309
Sevdâ-yi Bedâyi' / Güzellik Sevgisi ___ 310-311
Hediyye / Armağan ___ 310-311
Lü'lü'-i Rehâ-kâr / Kurtarıcı İnci ___ 312-313
Şiir / Şiir ___ 314-315
Teşyî'den Avdette / Uğurlamadan Dönüşte ___ 316-317
Yenişehir Gâzîlerine / Yenişehir Gazilerine ___ 324-325
İki Bayram / İki Bayram ___ 326-327
Kamer Hanım'a Hitâb ___ 328
[Bana Kimsin Diye Sorma Meleğim] / [Bana Kimsin Diye Sorma Meleğim ___ 330-331
Âh O Geçen Devre-i Hayât! / Ah O Geçen, Yaşanmış Dönem ___ 332-333
Metrûke / Bırakılmış Kadın ___ 334-335
Musâhabe-i Edebiyye-30 / Edebiyat Söyleşisi-30 ___ 336-337
Şi'r-i Bârid / Soğuk Şiir ___ 344-345
Aşk ve Şebâb / Aşk ve Gençlik ___ 346-347
Gül-efşân / Gül Saçan ___ 348-349
Hayât / Hayat ___ 350-351
İncimâd-ı Rûh / Ruh Donması ___ 352-353
Bir Muhâvere-i Edebiyye / Bir Edebiyat Konuşması ___ 354-355
Mükedder / Üzgün ___ 358-359
Hulyâ-yı Saâdet / Mutluluk Kuruntusu ___ 360-361
Salıncakta / Salıncakta ___ 362-363
Bir Feylesofa / Bir Filozofa ___ 364-365
Nevha-i Bî-sûd / Boşuna Ağıt ___ 366-367
Çeşme Başında / Çeşme Başında ___ 370-371
Topu Bir Gül / Topu Topu Bir Gül ___ 372-373
Mâtem-zede / Yaslı ___ 374-375

Kurularken / Kurularken ____ 376-377
Dere Kenârında / Derenin Yanında ____ 376-377
Şelâle / Çağlayan ____ 378-379
Oku Dilber Çocuk... / Oku Güzel Çocuk... ____ 380-381
Bir İçim Su ____ 382

ESKİ ŞEYLER

____ 383
Eski Şeyler / Eski Şeyler ____ 384-385
Dokundun Hissime... / Dokundun Duyguma... ____ 386-387
Ey Kız! / Ey Kız ____ 390-391
Ey Yâr-i Nagam-kâr! / Ey Şarkı
Söyleyen Sevgili ____ 396-397
Subh-ı Bahârân / Baharların Sabahı ____ 400-401
Eş'âr-ı Muhabbetten / Sevgi Şiirlerinden ____ 408-409
Tulû'a Karşı / Gündoğumuna Karşı ____ 412-413
Ayrılmam! / Ayrılmam! ____ 416-417
Senin Yerinde... / Senin Yerinde ____ 418-419
Hücre-i Şâir / Şairin Odacığı ____ 422-423
Âşiyân-ı Peder / Babanın Yuvası ____ 426-427
Nijâd'a / Nijâd'a ____ 430-431
Şi'r-i Perîşân / Perişan Şiir ____ 434-435
İktirâb / Tasalanma ____ 436-437
Bir Levha İçin / Bir Tablo İçin ____ 440-441
Müse İçin / Musset İçin ____ 442-443
Sevdâ-yi Şi'r / Şiir Sevgisi ____ 446-447
Terennüm / Şakıma ____ 448-449
Bir Sabâh İdi... / Bir Sabahtı ____ 450-451
Bir Yaz Levhası / Bir Yaz Tablosu ____ 452-453
Hayâl-i Zâir / Ziyaretçinin Hayali ____ 458-459
Bahâr-ı Terâne-dâr / Şarkı Söyleyen Bahar ____ 462-463
Çiçekler İçinde / Çiçekler İçinde ____ 464-465
Nakş-i Nâzenîn / Nazlı İşleme ____ 466-467
Âşiyâne-i Lâl / Dilsiz Yuva ____ 468-469
Bir Tablo / Bir Tablo ____ 470-471
Şükûfe-i Yâr / Sevgilinin Çiçeği ____ 474-475

Geçmişte / Geçmişte ____ 478-479
Anlaşılmasın / Anlaşılmasın ____ 480-481
Neş'esiz / Sevinçsiz ____ 484-485
Girye-i Hüsrân / Kayıp Gözyaşı ____ 486-487

ALBÜM ____ 489

Editörün Notu

Asım Bezirci'nin üç ciltte derleyip günümüz Türkçesine aktardığı Tevfik Fikret'in bütün şiirlerinin birinci cildi *Geçmişten Gelen* uzun bir aradan sonra tekrar basıma hazırlanırken bazı düzelti ve düzenlemelerin yapılması gerekli görüldü.

Osmanlıca orijinallerinin yayımlandığı kaynaklara erişilerek bütün şiirlerin –*Servet-i Fünûn*'un 1899/1900 yılında bir albüm şeklinde yayınladığı *Panorama*'dan alınanlar hariç– redaksiyonu yapıldı. Böylece az da olsa tespit edilen dizgi hataları, eksik veya yanlış okumalar düzeltildi, atlanan dizeler ilgili yerlere eklendi. Bu düzeltiler ve eklemeler dipnotlarda "(e.n.)" şeklinde belirtildi. Atlanan dizelerin çevirilerine dipnotlarda yer verilmekle beraber Asım Bezirci çevirisindeki karşılıkları "..." şeklinde boş bırakıldı, açıklanması gereken kelimeler de sözlüğe eklendi.

Kitapta Asım Bezirci'nin dili sade olduğu düşüncesiyle çevirisini yapmadığı dört şiir bulunmaktadır. Çevirinin özgünlüğünü bozabileceği endişesiyle bu şiirlerin orijinal haliyle bırakılmaları uygun görüldü.

Yine Asım Bezirci'nin şiirlerin altında oluşturduğu sözlüklerde ekleme ve çıkarma yapmak suretiyle kimi değişiklikler yapıldı. Ayrıca bazı şiirlerin orijinallerinde vezin gereği metin tamiri yapılması ihtiyacı hâsıl oldu. Titiz bir okumayla Bilal Alpaydın'ın yaptığı bu tamirler metin içerisinde "[...]" biçiminde yazıldı.

Hafif transkripsiyonla Latin harflerine aktarılmış olan şiirlerin imla kontrolünde öncelikli referans olarak çevrimiçi Kubbealtı Lugatı ve Ferit Devellioğlu'nun *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*'ı tercih edildi. Asım Bezirci'nin çevirisine ise Ömer Asım Aksoy'un *Ana Yazım Kılavuzu*'na göre yapılan düzenlemeler dışında bir müdahalede bulunulmadı. Rumi ve hicri tarihlerin miladiye dönüştürülmesinde ise Türk Tarih Kurumu'nun çevrimiçi Tarih Çevirme Kılavuzu kullanıldı.

Servet-i Fünûn'da bazı şiirlerin çeşitli illüstrasyon, fotoğraf ve tablolarla birlikte yayımlandığı görülmektedir. Şiirlere ait önemli birer unsur olarak değerlendirilebilecek bu görsellerin kitabın sonuna eklenmesi uygun görüldü.

Çeşitli süreli yayınlarda yayımlanmış şiirlerin Osmanlıcalarına Milli Kütüphane, İBB Atatürk Kitaplığı ve Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün "Osmanlı Kültür Tarihinde *Servet-i Fünûn* Dergisi" projesi veri tabanlarından erişildi.

Sunu

Tevfik Fikret, Atatürk'ün en çok sevdiği, beğendiği, düşüncelerini paylaştığı şairlerden biridir. Ayrıca XIX. yüzyılda şiirimizin Batılılaşmasında, yeni bir görüş, duyarlık, deyiş ve imgeye ulaşmasında, Edebiyat-ı Cedide denilen akımın oluşmasında en çok emeği geçenlerden biridir. Gelgelelim, onun en çok tartışılan yanı bu hizmetleri yahut sanatı değil, kişiliğidir hatta kişiliğinin de bir iki yanıdır. Üstelik bu tartışma yalnızca karşıt dünya görüşüne bağlananlar arasında değil, aynı ideolojiyi benimseyenler arasında da sürmektedir. İlericilerle gericilerin, toplumcularla bireycilerin çatışması doğal sayılabilir, ama aynı kümede toplananların kapışmasını yadırgamamak güçtür. Örneğin Sabiha Sertel toplumculuk açısından Fikret'i göğe yükseltirken, Hikmet Kıvılcımlı da aynı açıdan onu yere batırmaktadır.[1] Öte yandan, toplumcu olmayanların bir kesimi Fikret'i yererken,[2] bir başka kesimi de övmektedir.[3]

Bu garip uyuşmazlığın birtakım sebepleri olmalıdır. Sanıyorum ki bunların en önemlisi şudur: Fikret'in eserlerini evrimi ve bütünlüğü içinde ele almamak. Başka bir deyişle, onun yalnızca bir ya da birkaç yanına ve belirli bir zaman

---

1 Sabiha Sertel, *İlericilik-Gericilik Kavgasında Tevfik Fikret*, İstanbul: Hür Yayınları, 1969; Hikmet Kıvılcımlı, *Edebiyat-ı Cedide'nin Otopsisi*, İstanbul: Marksizm Bibliyoteği Yayınları, 1935.

2 Eşref Edip, *Tevfik Fikret'i Beş Cepheden Kırk Muharririn Tenkidi*, İstanbul: Âsâr-ı İlmiye Kütüphanesi Neşriyatı, 1943.

3 İsmail Hikmet Ertaylan, *Tevfik Fikret, Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri*, İstanbul: T. Emekli Öğretmenler Cemiyeti Yayınları, 1963.

parçacığı içindeki bir ya da birkaç ürününe bakarak tümel yargılara gitmek... Nitekim ilk birkaç şiirini seçerek Fikret'i dinci, Osmanlıcı, tutucu, bireyci saymak ne denli kolaysa, son birkaç şiirini seçerek onu bunların tam tersi bir kimlikle göstermek de o denli kolaydır.

Okuru yanıltan bu parçalayıcı, dar açılı ve tek boyutlu kavrayışlardan kurtulmanın yolu şu olsa gerektir: Fikret'in bütün ürünlerini bir araya getirip tarihçe sıraya koymak; ancak, hepsini birer birer her yanıyla nesnelce inceleyip çözümledikten sonra, onun kişiliği yahut sanatı üstüne bir yargıya varmak...

Yazık ki elimizin altındaki kitaplaşmış veriler bunu sağlayacak yeterlikte değildir. (Örneğin, Fikret'in basılı eserleri dışında kalan şiirlerinin sayısı 120'yi aşmakta, bu da tüm şiirlerinin üçte birini geçmektedir.)

*

Fikret'in bütün şiirlerini derleyip düzenlemeye girişmemin başlıca sebeplerinden biri, onun edebiyatımızdaki önemli yeri ise, öbürü de bu yetersizliktir. Bunu gidermek için şunları gerçekleştirmeye çalıştım:

a) Fikret'in kitaplaşmış ve kitaplaşmamış tüm şiirlerini –resim altına yazılanları bile– derleyip düzenlemeyi amaçladım. (Ancak altında şairin adı bulunmayan, ama onun olduğu öne sürülen şiirler için bir tek tanıkla/kaynakla yetinmedim, başka tanıklar da aradım; bulamayınca söz konusu şiirleri şimdilik derlemeye almaktan sakındım.)

b) Evrim çizgisini ortaya çıkarmak dileğiyle, şiirleri yazılış ya da –o belli değilse– yayımlanış tarihlerine göre sıraya koydum. (Şairin ölümünden sonra 1918'de *Düşünce*[4] dergisinde yayımlanmış şiirleri, hiç değilse yaklaşık olarak, yazıldıklarını sandığım yıllara yerleştirmeye uğraştım.)

---

4 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, İstanbul: 1334/1918. (e. n.)

c) Her şiirin altına ilk yayımlandığı yerin (dergi, gazete) adlarıyla sayısını ve tarihini belirttim. (Hicri ve rumi tarihlerin yanında miladi karşılıklarını da gösterdim.)[5]

d) Şiirleri sıralarken basılmış eserlerin (*Rübâb-ı Şikeste, Halûk'un Defteri, Şermîn*) düzenini değiştirmedim. Ancak, *Rübâb-ı Şikeste*'nin sonunda "Eski Şeyler" bölümünde bulunan 1304-1312 (1888-1896) tarihli şiirleri "İlk Şiirler"in ardına eklemeyi ve hepsini *Geçmişten Gelen* başlığı altında toplamayı uygun gördüm. Böylece, Fikret'in bütün şiirleri üç ciltte derlenmiş oldu:

1. *Geçmişten Gelen* (1884-1900): "İlk Şiirler", "Eski Şeyler"
2. *Rübâb-ı Şikeste* (1900)
3. *Halûk'un Defteri* (1911), *Şermîn* (1914), "Son Şiirler"

Bunlardan birinci ciltte ayrıca, Fikret'in "Hayatı", üçüncü ciltte ise "Çeviri Şiirleri" ile "Fikret İçin Şiirler" yer aldı. Ayrıca ikinci ve üçüncü ciltlerin sonunda Fikret'in eserleriyle ilgili eleştirilerden seçme parçalar aktarıldı.

e) Günümüzde kullanılmayan ya da anlamı kolaylıkla çıkarılamayan Arapça ve Farsça sözcüklerin Türkçe karşılıklarını sayfaların altında yahut şiirlerin sonunda açıkladım.

f) Şiirlerde geçen eski sözcükler, deyimler ve tamlamaların yazımında ilk/özgün yayım biçimine ve Osmanlıcanın kurallarına bağlı kaldım. Fakat Türkçe sözcükleri aktarırken, genel olarak, Türk Dil Kurumu'nun yeni *Yazım Kılavuzu*'na uydum.[6]

g) Şiirlerde anılan kimi adlar, parçalar ile geçmiş olaylar için sayfa altlarında kısa açıklamalarda bulundum.

---

5 Kaynaklar dipnotlara taşındı ve "kaynak adı, sayısı, gün/ay/yıl olarak tarihi (rumi/miladi), sayfa numarası" şeklinde kaynak bilgileri yeniden düzenlendi ve güncellendi. (e. n.)

6 Elinizdeki baskıda Ömer Asım Aksoy'un *Ana Yazım Kılavuzu* kullanılmıştır. (e. n.)

h) Dilinin eskiliği yüzünden, genç kuşaklarca gereğince anlaşılamayacağını düşünerek, şiirlerin asılları yanında çevirilerini de sundum. Bunu yaparken temel metinlerin içeriğini, havasını, sesini, duyarlığını, tadını yitirmemeye çabaladım. Bu yüzden, ölçüye pek bağlı kalmadım, ama fırsat düştükçe uyağa başvurmaktan da kaçınmadım. Böylece yapıyı çok değiştirmeden, şiirleri günümüz Türkçesine aktarmayı denedim. Öyleyken, Fikret'i bugüne ancak şairlerin hakkıyla aktarabileceğine inanıyorum. Buna karşın davranışımı şairce bulanlar ve çevirilerimi şiir sayanlar çıkarsa, onlara kendimi hiç de öyle görmediğimi –üzülerek– söylemek isterim.

i) Gerek şiirleri çevirirken, gerekse derlerken özellikle Fahri Uzun, Ahmet Muhip Dıranas, Ceyhun Atuf Kansu ve A. Kadir ile İsmail Hikmet Ertaylan, Sabiha Sertel, Kenan Akyüz, Mehmet Kaplan, Murat Uraz, Cevdet Kudret, Memet Fuat ve Atilla Özkırımlı'nın çalışmalarından ve daha pek çok şair ya da yazarlardan yararlandım. Fakat eldeki verileri denetlemekten, onları hem birbirleriyle hem de ilk/özgün metinlerle karşılaştırmaktan geri durmadım.

(Yeri gelmişken açıklamalıyım: Bunu pekiştirmede, özellikle "İlk Şiirler"in yeni yazıya çevirilerini denetlemede Haşim Nezihi Oktay'dan yardım gördüm.)

*

Son söz olarak şunu da belirtmeliyim: Fikret'in bütün şiirlerini toplarken, yalnızca onun gerçek kimliğini belirlemeye yararlı olmayı değil –Ahmet Haşim, Nâzım Hikmet, Orhan Veli, Cahit Sıtkı Tarancı derlemelerinde olduğu gibi– okurun yanı sıra öğrencilerle öğretmenlere, edebiyat tarihçileriyle inceleyicilere de yararlı olmayı düşündüm.

Asım Bezirci

Tevfik Fikret'in Hayatı

Tevfik Fikret (asıl adıyla Mehmed Tevfîk), 28 Şaban 1284'te (24 Aralık 1867) İstanbul'da, Aksaray'da Kadırga semtindeki Bostan-ı Âli mahallesinde doğdu. Babası Hüseyin Efendi, Hâriciye Mektûbî Kalemi ile Defter-i Hâkânî İdâresi'nde çalışmış, bir süre de mutasarrıflık yapmıştı. Çankırı'nın Çerkeş ilçesi ileri gelenlerinden Ahmet Ağa'nın oğluydu. Ahmet Hüsrev Efendi'nin kızı Hatice Refia ile evliydi. Hatice Refia, 1822 Yunan ayaklanmasında kimsesiz kalarak Osmanlılara sağınmış, Müslüman olmuş bir Sakızlı Rum'un kızıydı.

Fikret'in çocukluğu Aksaray'da Ağa Yokuşu'nda bulunan baba konağında geçti. Öğrenimine Aksaray'daki Mahmûdiye Vâlide Rüştiyesi'nde başladı. Fakat 93 (1877) Rus Harbi sırasında İstanbul göçmenlerle doldu, okul kapatılarak onlara ayrıldı. Bunun üzerine Fikret, Mekteb-i Sultânî'ye (şimdiki Galatasaray Lisesi) geçti.

Fikret'in annesi ile dayısı Hasan Nuri Bey hacca gitti. Fikret'in kız kardeşi de yanlarındaydı. Yolculuk uzun sürdü. Üstelik Hicaz'da da kolera salgını vardı. Dönüşte Refia Hanım'la ağabeyi salgına yakalanarak öldüler. Fikret'in sağ kalan kız kardeşini Sürre Alay Emini Feyzi Bey İstanbul'a getirdi. On iki yaşında öksüz kalan Fikret'i bu acı olay çok sarstı. (Birtakım şiirlerine konu oldu.) Kendisine bundan sonra yengesi ile anneannesi baktı.

Fikret'in Mekteb-i Sultânî'de Abdurrahman Şeref, Hacı Zihni, Muallim Feyzi, Muallim Naci, Recaizade Ekrem gibi

seçkin öğretmenleri vardı. Kendisi de uslu, zeki, duygulu, düzenli, çalışkan bir öğrenciydi. Anlatımı ve yazısı güzeldi. Sınavlarda da başarılıydı. Nitekim 1888'de okulu birincilikle bitirdi.

Şiire, Sultânî sıralarında başlamıştı. Farsça öğretmeni Feyzi Efendi kendisiyle yakından ilgileniyor, onu yüreklendiriyor, yol gösteriyordu. Bir "Gazel"i, onun yardımıyla, 7 Ocak 1884 günü *Tercümân-ı Hakîkat* gazetesinde Nazmî takma adıyla yayımlanmıştı. Bunu 8 Şubat 1884'te ikinci "Gazel"i izlemişti. Şiirin üstünde, "Mekteb-i Sultânî dördüncü sınıf talebesinden Mehmed Tevfîk Beyefendi'nindir" açıklaması bulunuyordu.

Fikret o sıralarda Harbiye öğrencilerinden şair Recep Vahyi ile arkadaş olmuştu. Mektupla ona şiirlerini gönderiyordu. Hatta onun şiirlerinden birine benzetme (nazîre) bile yazmıştı. Başlangıç ürünlerinde genellikle ya da doğrudan Divan şiirinin ya eski beğeniye bağlı öğretmenlerinin (özellikle Muallim Feyzi ve Muallim Naci'nin) ya da arada bir kimi yenilikçi şairlerin (Recaizade Ekrem ile Abdülhak Hâmit'in) etkisinde kalmıştı. Bu durum, ufak ayrımlarla, 1889 yıllarına değin sürdü, ama Ekrem'in ve dolayısıyla yeni anlayışın etkisi yavaş yavaş üste çıktı.

1888'de Sultânî'yi bitirince, Fikret önce Hâriciye Nezâreti İstişâre Kalemi'ne girdi. Az sonra oradan Maârif Mektûbî Kalemi'ne geçti. İşi hafifti. Fikret boş kaldıkça okuyor, resim çiziyordu. Dürüst, sessiz, onurlu ve ağırbaşlıydı. Buranın bir kahveyi andıran aylak havasına dayanamadı. Ayrıldı. Verilen gecikmiş aylıkları da –hak etmediği gerekçesiyle– geri çevirdi. Çok geçmeden akrabası Bülbül Tevfik Paşa'nın da yardımıyla, Sadâret Mektûbî Kalemi'nde Mühimme Odası'na alındı. Burada işler çoktu, ama ücret azdı; üstelik düzenli de ödenmiyordu. Geçinemediğinden ayrılmak zorunda kaldı. 15 Ağustos 1889'da İstişâre Odası Muâvini oldu. Ayrıca, Ticaret Mekteb-i Âlisi'nde Fransızca ve Türkçe dersleri veriyordu. Savurgan değildi. İçki ve sigara içmiyordu, ama temiz ve güzel giyinmeye düşkündü.

1890 Ağustos'unda dayısı Mustafa Bey'in kızı Nâzıma Hanım'la evlendi. Nâzıma Hanım o sıra Dârülmuallimât'a (Kız Öğretmen Okulu) gidiyordu. Fikret dayısının Koska'daki evine içgüveyi girdi. Kendisi 22, eşi ise 14 yaşındaydı. Birbirlerini küçükten beri tanıyorlardı.

Fikret, Mehmed Tevfîk imzasıyla 1891 Nisan'ında arkadaşı İsmail Safa'nın yönettiği *Mirsâd*'da yazmaya başladı. Derginin açtığı iki yarışmada da "Tevhîd" ve "Sitâyiş-i Hazret-i Pâdişâhî" başlıklı şiirleriyle birinciliği kazandı. 1894'te, *Mirsâd*'ın kapatılmasından sonra *Malûmât* gazetesinin kuruluşuna katıldı, yazı işlerini üstlendi. Aynı yıl işinden ayrılarak Mekteb-i Sultânî'de Türkçe öğretmenliğine atandı. Memurluğu değil, öğretmenliği seviyordu. Fakat bütçenin denkleştirilmesi için aylıkların yüzde on indirilmesi üzerine 1895'te işini bıraktı. 14 Haziran'da oğlu Halûk doğdu. Geçim sıkıntısı arttı. Neyse ki bir yıl sonra Robert Kolej'de Türkçe öğretmenliğine başladı; Halûk'la ilgili şiirler yazmaya koyuldu.

1889-1895 yılları arasında, çoğu *Mirsâd* ile *Malûmât*'ta, birkaçı da *Mekteb* ile *Maârif*'te çıkan şiirlerinde Fikret eski edebiyat çizgisinden ayrılmaya yöneldi, gerçi ondan büsbütün kopamamıştı, ama yeni edebiyata doğru çok eğilim duyuyordu. Ekrem ile Hâmit'i örnek alıyordu. Şiirlerinde arada bir görülen karamsar, üzünçlü parçalara karşı iyimser, sevinçli hava ağır basıyordu. Daha çok bireysel konuları ve özellikle aşk, ev, doğa, bahar temlerini işliyordu.

1896 yılının Ocak'ında Recaizade Ekrem öğrencisi Fikret'i *Servet-i Fünûn* dergisinin sahibi Ahmet İhsan'la tanıştırdı. Amacı, onu *Servet-i Fünûn*'un başına geçirmek ve dergiyi bir "yenilik okulu"na dönüştürmekti. Usta'nın önerisiyle, bundan böyle, derginin "tahrîr ve tashîh işleri"ne Fikret bakacaktı.

Fikret, 7 Şubat 1896 tarihinden başlayarak, büyük bir istek ve titizlikle dergiyi düzenleyip geliştirmeye koyuldu. Artık yayınlarda Tevfik Fikret adını kullanıyor, canla başla çalışıyordu. Ali Ekrem ile Ahmet Reşit de ona yardım

ediyorlardı. Halit Ziya, Cenap Şahabettin, Hüseyin Siret, Mehmet Rauf, İsmail Safa, Samipaşazade Sezai, Hüseyin Cahit, Ahmet Şuayb vb. gibi şair ve yazarlar da derginin çevresinde toplanmışlardı. Fikret dürüstlüğü, çalışkanlığı ve efendiliğiyle hepsinin beğenisini kazanmıştı.

Sanatta içerik ve biçimce yenileşmeyi, Batılılaşmayı savunup yürüten Servetifünûn topluluğunun hareketine "Edebiyât-ı Cedîde" adı verilmişti.

Fikret, 1896-1900 döneminde, Batı şiiriyle ilişkisini pekiştirdi. François Coppée ile Sully Prudhomme, Alfred de Musset tanıyıp sevdiği, etkilendiği şairlerdendi. Özellikle Coppée'den esinlenerek halktan kişilerin, düşkünlerin, hastaların hayatını yansıtan ve kuruluşunda düzyazıyla hikâye öğeleri taşıyan ürünler veriyordu.

Yayımlanan şiirlerinde bireysel konu ve temlerin yanında toplumsal boyutluların da arttığı, iyimserliğin azalarak karamsarlığın üste çıktığı görülmektedir. Buna karşılık, biçimce gelişme gözden kaçmıyordu. Fikret deyiş üzerinde titizlikle duruyor, renk ve ses birleşimlerine özen gösteriyordu.

Fikret'in *Servet-i Fünûn*'dan başka *Mütâlaa*, *Mekteb*, *Maârif*, *İrtikâ* dergilerinde de şiirleri eksik olmuyordu. 1897 Osmanlı-Yunan savaşı sırasında yurt, ulus ve kahramanlık sevgisini dile getiren şiirler yayımlıyordu. Bu dönemde Abdülhamit'in zulüm ve baskısı da gittikçe artıyordu. Sansür ve jurnalcilik almış yürümüştü. Fikret'in babası bir ihbarla 1898'de Hama'ya ardından Nablus'a, Akkâ'ya ve Urfa'ya sürülmüştü.

Şiirlerinde alttan alta özgürlük ve adalet özlemi ile baskıdan tiksintisini yansıtan Fikret, 1898'de bir jurnal üzerine tutuklandı. Beşiktaş'ta Hasanpaşa Karakolu'nda bir odaya kapatıldı. Evi arandı, bir şey bulunamadı. Birkaç gün sonra salıverildi. Ama dikkatle izlenmekten de geri durulmadı. Evinin yöresinde balıkçı, kayıkçı giyimli hafiyeler eksik olmuyordu. Olayın içyüzü sonradan anlaşıldı: Fikret'in yakın arkadaşlarından İsmail Safa hastalanmıştı. Hüseyin Siret'le onu ziyarete gitmişlerdi. Saatlerce oturup söyleş-

mişlerdi. Biri bunu saraya jurnallemiş, toplantı yapıldığını bildirmişti. Bunun üzerine üçü de tutuklanmışlardı.

Bu yıllarda iyice bunalan Fikret, arkadaşlarıyla Yeni Zelanda'ya kaçarak orada özgür ve mutlu bir hayata kavuşmanın özlemini çekiyordu. Fakat yol giderlerini karşılayacak parayı sağlayamadıklarından bu tasarı suya düştü.

1900 Şubat'ında Edebiyât-ı Cedîde Kütüphanesi yayınları arasında Fikret'in ilk eseri yayımlandı: *Rübâb-ı Şikeste.* Gördüğü ilgiden ötürü kitabın martta ikinci basımı yapıldı.

Servetifünûncular arasında zamanla bazı görüş ayrılıkları çıktı. 7 Haziran 1900'de Ahmet Şuayb yumuşak bir özeleştiri yayımladı. Bunu Ali Kemal'in sert yazısı izledi (15 Kasım 1900). Fakat Fikret yazıyı yer yer değiştirerek yayımlayınca, Ali Kemal çok kızdı ve dergiden ayrıldı, ona başkaları da katıldılar:

Ayın Nâdir hakâret gördü gitti,
H. Nâzım başka hikmet gördü gitti,
Sezâî fazla hürmet gördü gitti,
Hele Tâhir Bey'in ahvâli malûm
O Tâhir'le karâbet gördü gitti.[7]

Fikret buna pek üzüldü. Öte yandan, İngilizlerin Transvaal'de zafer kazanmasını kutlayan bir kâğıdı imzaladığından dolayı, yine bir iki günlüğüne tutuklandı. Mabeyne götürülüp sorguya çekildikten sonra bırakıldı. Arkadaşlarından Hüseyin Siret, İsmail Safa ve Mahmut Sadık sürgün edildiler. Evinin çevresinde hafiyeler eksik olmadı.

1901'de derginin yönetimiyle ilgili bir sorun yüzünden Ahmet İhsan'la bozuştu, *Servet-i Fünûn*'dan çekildi. Yatıştırma ve barıştırma çabaları boşa gitti. Fikret derinden kırılmıştı. Ayrıca, derginin başına geçen yakın arkadaşı Hüseyin Cahit'e de gücenmişti. Bir süre sonra da *Servet-i Fünûn* onun bir çevirisi yüzünden kapatıldı.

---

7 A (yın) Nâdir: Ali Ekrem Bolayır, H. Nâzım: Ahmet Reşit Rey, Sezâî: Samipaşazade Sezai, Tâhir Bey: Menemenlizade Mehmet Tâhir, Tâhir (son dizedeki Tâhir): Malûmatçı Mehmet Tâhir. (e. n.)

1908'e değin köşesine çekildi ama ülkesinin kaygılandırıcı durumuyla ilgisini kesmedi. Tersine, bireysel üzüntüleriyle toplumsal tasalarını yan yana yürütmeye, birleştirmeye çalıştı. Yeri geldikçe "kişiselci" sanat anlayışına karşı çıktı. Nitekim bir yazısında, "şâirleri, sanatkârları, muharrirleri cemiyyet-i beşeriyyenin müteaddit lisânları" sayıyor,[8] bir başka yazısında da sanatın "kişisel" olamayacağını ileri sürüyordu:

> Sanat şahsî olamaz; kendi şahsı için âsâr-ı sanat vücûda getirenler bulunsa bile, sanatkârlar yalnız kendi şahısları için tevlîd-i âsâr edenler değildir. O hâlde sanatkânn hayât-ı umûmiyyeden ayrılmaması, bilâkis onu tezyîn ve takviye etmesi lâzım gelir.[9]

"Sis", "Târîh-i Kadîm", "Mâzî... Âtî", "İzler", "Sabah Olursa" gibi şiirleri bu gerekirliğin ilginç ürünlerindendir.

Fikret'in 1902'de İstanbul'da kız kardeşi, 1905'te Antep'te babası öldü.

> *Benim gözümde bugün hâiz-i şehâdetsin*
> *Şehîd-i sıdk u hamiyyet, şehîd-i izzetsin...*

Fikret 1905'te, Aksaray'daki baba konağını sattı, Rumelihisarı'nda Âşiyân (yuva) adını koyduğu ve planlarını kendi çizdiği evi yaptırdı. (Ölünceye değin orada oturdu.)

1906'da Abdülhamit'e yapılan ve başarısızlıkla sonuçlanan bir bombalı saldırının üzüntüsünü yansıtan "Bir Lahza-i Teehhür"ü yazdı...

24 Temmuz 1908'de Meşrutiyet ilân edildi. "Özgürlük, adalet, eşitlik, kardeşlik" bağırışlarıyla halk sokaklara döküldü. Fikret olayı coşku ve sevinçle karşıladı. "Rücû'"

---

8 "Musâhabe-i Edebiyye-6", Tevfik Fikret, *Servet-i Fünûn*, sayı 512, 21 Kânûnuevvel 1316/3 Ocak 1901, s. 275-277.

9 "Musâhabe-i Edebiyye-60, Romanların Te'sîri", Tevfik Fikret, *Servet-i Fünûn*, sayı 476, 13 Nisan 1315/25 Nisan 1899, s. 118.

şiirini yazarak "Sis"teki suçlamalarını geri aldı. "Doğan Güneşe" şiiriyle de umut ve mutluluğunu dile getirdi.

1 Ağustos 1908'de arkadaşlarıyla *Tanin* gazetesinin çıkarılışına önayak oldu. Eski Servetifünûnculardan bazılarıyla birlikte çalışmaya başladı. Fakat bu uzun sürmedi. Çünkü gazete zamanla İttihat ve Terakki Fırkası'nın organı durumuna gelmişti. Üstelik Fırka da programından sapmış, söz verdiği hak ve özgürlükleri kısmaya, çiğnemeye yönelmişti. Bunun üzerine hayal kırıklığına uğrayan Fikret gazeteden ayrıldı, Fırka'ya gitgide sırt çevirdi. Oysa bir ara kendisine Maârif Nâzırlığı önerilmiş ama o kabul etmemişti.

Salih Keramet'le okuldan birkaç arkadaşının Maârif Nezâreti'ne başvurmasıyla 1909 Ocak'ında Mekteb-i Sultânî müdürlüğüne atandı. O sırada Maârif Nâzırı Abdurrahman Şeref'ti, Fikret'in eski öğretmeniydi. Onu seviyor ve beğeniyordu.

Fikret işine dört elle sarıldı, okulu düzene soktu. 31 Mart olayı sırasında gericilerin Sultânî'yi de basacakları duyuldu. Fikret okulun kapısının önünde dimdik bekledi. Öğretmen arkadaşları parmaklığın arkasına çekmek istediler kendisini fakat o yerinden kıpırdamadı.

Yeni Nâzır Emrullah Efendi'nin bazı yetkilerine karışması, önerilerde bulunması yüzünden, 1910 Nisan'ında Fikret müdürlükten ayrıldı. Olay basında geniş yankılar yarattı; Nâzırın eleştirilmesine, kimi öğrenciler ile öğretmenlerin de ayrılmasına yol açtı.

Sultânî'den kesinlikle ayrılan Fikret, bir süre Dârülmuallimîn'de (Erkek Öğretmen Okulu) edebiyat okuttu. Daha sonra yalnızca Robert Kolej'deki görevini sürdürdü.

Rübâb-ı Şikeste'nin 1910'da üçüncü ve 1911'de dördüncü basımları ile aynı yıl *Halûk'un Defteri*'ni yayımladı.

İttihat ve Terakki Fırkası yönetiminin sapmaları, yolsuzlukları, baskıları, yanılgıları karşısında öfke ve karamsarlığa kapıldı. "Doksan Beşe Doğru", "Rübâb'ın Cevâbı", "Hân-ı Yağma" vb. şiirlerinde bu duygularını yansıttı. Bunlar elden ele dolaştı.

Uğradığı hayal kırıklığına karşın 'insanın gücüne' inancını yitirmedi. Tersine; savaşa, zorbalığa ve karanlığa karşı barışa, özgürlüğe, bilime ve kardeşliğe dayanan bir 'insancılık'ı savunmaya yöneldi. Böylece, bireyselden başlayarak şiirini toplumsala, oradan da insansal ve evrensel bir çizgiye doğru geliştirip genişletmiş oluyordu. "Harb-i Mukaddes" ile "Halûk'un Amentüsü" bunun örneklerindendir.

Fikret yıllardır romatizma ağrıları çekiyordu. 1914 yazında iyice hastalandı, yatağa düştü. Kolu şişmiş, idrarında şeker çıkmıştı. Hemen ameliyata alındı. Kısa sürede toparlanır gibi oldu.

Balkan ve Trablusgarp savaşlarından bitkin çıkmıştık. Yaralar sarılmadan, bunların ardından yeni bir savaşa girmek bizim için yıkım olurdu. Bundan ötürü, Almanların yanında apar topar savaşa girilmesini Fikret doğru bulmamıştı. (O, öteden beri savaşlara karşıydı, 1905'te yazdığı "Târîh-i Kadîm" şiirinde de bunu dile getirmişti.) İttihatçılar bu yüzden de ona kızıyorlardı. Mehmet Âkif ise 1908'den beri onlara bağlıydı. Âkif, 22 Ağustos 1912'de *Sebilü'r-Reşâd* dergisinde "Süleymaniye Kürsüsünde" başlıklı şiirinin bir yerinde Fikret'e çatmış, onu Protestanlara zangoçluk etmekle suçlamıştı. Aslında bu, iki ay önce yayımlanan "Hân-ı Yağma" ile öteki eleştirici şiirlerine ve "Târîh-i Kadîm"e bir tepkiydi. Fikret, 14 Kasım 1914'te, "Târîh-i Kadîm'e Zeyl" şiiriyle onu cevaplandırdı. Âkif de *Safahât*'ın ikinci basımından söz konusu taşlamayı çıkardı.

Eğitimci Satı Bey açtığı özel okuldaki miniminiler için Fikret'ten şiirler yazmasını istedi. 1914'te basılan *Şermîn* bu isteğin ürünlerini kapsıyordu. *Halûk'un Defteri*'yle gençlere seslenen şair, şimdi de *Şermîn*'le çocuklara sesleniyordu.

Fikret'in hastalığı tümüyle geçmemişti. Hekimlerden hoşlanmıyor, ilaç almaya da pek yanaşmıyordu. Yurdunun ve dünyanın geçirdiği büyük yıkımlar ile çektiği ruhsal ve bedensel sıkıntılar onu çok sarsıyordu. Vücudu zayıflamış, yüzü sararmıştı. Gençliğinde vereme yakalanmış olması durumu daha da güçleştiriyordu. Böbrekler görevini gereğince yapa-

mıyordu. Arada bir bayılmalar ve sayıklamalar görülüyordu. Fikret ölümün ucun ucun yaklaştığını seziyor, bekliyordu:

Artık hayât için yetişir bunca infiâl,
Dinlenmek isterim ki taab-dâr-ı mihnetim.
Artık tehî vücûd, tehî dil, tehî hayâl,
Dünyâda şimdi ben dahi bir fazla sıkletim...

Fikret sezgisinde yanılmıyordu. Nitekim ölümü beklenilenden de çabuk oldu: 18/19 Ağustos 1915 gecesi gözlerini hayata yumdu. Önce Eyüp'teki aile mezarlığına gömüldü, sonra vasiyetine uyularak 24 Aralık 1961'de Âşiyân'a taşındı.

Asım Bezirci

İLK ŞİİRLER

GAZEL [1][1]

Hayâl-i zülf-i pîç-â-pîç ile hâtır perîşândır
Firâk-ı yâr ile bî-çâre gönlüm zâr ü giryândır

Neden âgûşuma Belkîs-i hüsnüm eylemez rağbet
Ki sînem şehriyâr-ı aşkına taht-ı Süleymân'dır

N'ola bâğ-ı cihânda hîç gül ü reyhâna bakmazsa
Gönül kim şimdi meftûn-ı hat u ruhsâr-ı cânândır

Tenezzül eylemez mi sînemi seyrâna ol âfet
Ki kendi açtığı dâğlarla zîb olmuş gülistândır

Gam u âlâmdan gönlüm rehâ-yâb olmadı gitti
Sana düştüğüne ey gül o da bin kez peşîmândır

Bana mümkin değil cem'iyyet-i efkâr ey Nazmî
Hayâl-i zülf-i pîç-â-pîç ile hâtır perîşândır

Pîç-â-pîç: Büklüm büklüm, kıvrık. **Hâtır:** Akıl, zihin, bellek, gönül. **Perîşân:** Darmadağın, karışık, düşkün. **Firâk:** Ayrılık. **Yâr:** dost, sevgili. **Bî-çâre:** Çaresiz, umarsız. **Zâr:** İnleyen. **Giryân:** Ağlayan. **Âgûş:** Kucak. **Belkîs:** Saba (Sebe) melikesi, Hazreti Süleyman'ın sevgilisi. **Rağbet:** İsteme, beğenme. **Sîne:** Göğüs, yürek. **Şehriyâr:** Şah, padişah. **Cihân:** Dünya, evren. **Reyhân:** Fesleğen. **Meftûn:** Tutkun, âşık. **Hat:** Tüy, kıl. **Ruhsâr:** Yanak, yüz. **Cânân:** Sevgili. **Seyrân:** Bakma, görme. **Dâğ:** Yara. **Zîb:** Süs. **Gülistân:** Gül bahçesi, bahçe. **Gam:** Üzüntü. **Âlâm:** Acılar, sıkıntılar. **Rehâ-yâb:** Kurtulmuş. **Peşîmân:** Pişman. **Mümkin:** Olabilir, olanaklı. **Cem'iyyet:** Toplama, toparlama, toplum. **Efkâr:** Düşünceler, fikirler. **Nazmî:** Tevfik Fikret'in kullandığı mahlas, takma ad.

---

1 *Tercümân-ı Hakîkat*, sayı 1677, 8 Rebîülevvel 1301/7 Ocak 1884, s. 3. *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 122.
Bu gazel *Tercümân-ı Hakîkat*'te, "Mekteb-i Sultânî dördüncü sınıf talebesinden Mehmed Tevfik Beyefendi'nindir" açıklamasıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

GAZEL [1]

Büklüm büklüm zülfün hayaliyle akıl dağınıktır
Sevgilinin ayrılığıyla umarsız gönül ağlamaktadır

Neden güzelliğin Belkıs'ı kucağımı istemez
Göğsüm aşkının şahına Süleyman'ın tahtıdır

Dünya bahçesinde gülle fesleğene bakmazsa n'olur
Gönül ki şimdi sevgilinin yanağına, tüyüne tutkundur

Tenezzül etmez mi gelip göğsüme bakmaya o afet
Orası, açtığı yaralarla süslenmiş gül bahçesidir

Üzüntü ve acıdan gönlüm kurtulmadı gitti
Sana düştüğüne ey gül o da bin kez pişmandır

Elimde değil düşüncelerimi toparlamak ey Nazmî
Kıvrık zülfün hayaliyle gönlüm darmadağındır

GAZEL [2][1]

Takviyet vermekle âdem rişte-i tedbîrine
Düşmemek kâbil mi dehrin ukde-i tezvîrine

İnhizâmı pek güç olmaz nahvet-i cânânenin
Ger müsâvî olsa lutfu ettiği tahkîrine

Öyle bir yıkmış ki mülk-i hâtırım ceyş-i elem
Kâdir olmaz bir yere gelse cihân ta'mîrine

Feyzi seyret hançer-i âşık-küşünde ol mehin
Nûr iner her şeb mezâr-ı küşte-i şemşîrine

Fehmeder elbet hatâsın gül diyen ruhsârına
Bir nigâh etse eğer zihnimdeki tasvîrine

Takviyet vermek: Güçlendirmek, güç vermek. **Âdem:** İnsan, kişi. **Rişte:** İplik, bağ, ilgi. **Tedbîr:** Önlem. **Kâbil:** Mümkün. **Dehr:** Dünya, zaman, çağ. **Ukde:** Düğüm, karışık iş. **Tezvîr:** Yalan dolan, yalan söyleme. **İnhizâm:** Bozulma, yenilme, yıkılma. **Nahvet:** Kibir, gurur, kurum, büyüklenme. **Cânâne:** Sevgili. **Ger:** Eğer. **Müsâvî:** Eşit. **Tahkîr:** Aşağılama, onur kırma. **Hâtır:** Gönül, zihin, akıl, bellek. **Ceyş:** Asker, ordu. **Elem:** Acı, sıkıntı, üzüntü. **Cihân:** Dünya, evren. **Ta'mîr:** Onarma. **Feyz:** Bolluk, gürlük. **Âşık-küş:** Âşık öldüren. **Meh:** Ay, sevgili. **Nûr:** Işık. **Şeb:** Gece **Küşte:** Ölmüş, öldürülmüş. **Şemşîr:** Kılıç. **Fehmetmek:** Kavramak, anlamak. **Hatâ:** Yanılgı, yanlış. **Ruhsâr:** Yanak. **Nigâh:** Bakış. **Tasvîr:** Resim, tasvir.

---

1 *Tercümân-ı Hakîkat*, sayı 1705, s. 3, 10 Rebîülâhir 1301/8 Şubat 1884. *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 121.
Bu gazel *Tercümân-ı Hakîkat*'te "Mekteb-i Sultânî dördüncü sınıf talebesinden Tevfik Beyefendi'nindir" açıklamasıyla yayınlanmıştır. (A. B.)

GAZEL [2]

Güç vermekle insan önlem ipliğine
Düşmemesi elinde mi zamanın yalan düğümüne

Kırılması pek güç olmaz kibri sevgilinin
Eğer eşit olsa yaptığı lütuf aşağılamasına

Öyle bir yıkmış ki gönül mülkümü acının ordusu
Olanak yok bir yere gelse dünya onarılmasına

Bolluğa bak âşık öldüren hançerinde o ayın
Nur iner her gece kılıcının ölü mezarına

Anlar elbet yanıldığını gül diyen yanağına
Bir kez baksa eğer zihnimdeki resmine

Mısr-ı hüsne öyle pertev-bahştır mihr-i ruhun
Kim sezâdır Yûsuf-ı zerrîn-resen ta'bîrine

Sende ey şûh-ı perî-peyker o câdû gamzeler
Çekmedik dil mi bıraktı şîşe-i teshîrine[1]

Cevr ü nâzından şikâyet etse de sen afv kıl
Bakma sultânım dil-i dîvânenin taksîrine

Ürperir cismimde mûlar hep birer peykân olur
Başlayınca hâme tîr-i gamzenin tahrîrine

Nâme parlar hâme çatlar şu'lesinden Nazmiyâ
Her ne dem azmeylesem sûz-ı dilin takrîrine

Mısr: Mısır, ülke, kent. **Hüsn:** Güzellik, güzel. **Pertev-bahş:** Işık saçan, parlak. **Mihr:** Güneş. **Ruh:** Yüz, yanak. **Sezâ:** Layık, yaraşır. **Zerrîn-resen:** Altın ip. **Ta'bîr:** Yorma, anlatma. **Şûh:** Nazlı, oynak, şuh. **Perî-peyker:** Peri yüzlü. **Câdû:** Cadı, büyücü, güzel. **Gamze:** Süzgün bakış, çene ya da yanak çukurluğu. **Dil:** Gönül. **Teshîr:** Ele geçirme, zapt etme. **Cevr:** Eziyet, zulüm. **Şikâyet:** Yakınma, sızlanma. **Afv:** Bağışlama. **Dîvâne:** Çılgın, deli. **Taksîr:** Kusurlu olma. **Cism:** Vücut, cisim. **Mû:** Kıl, tüy. **Peykân:** Okun ucundaki demir. **Hâme:** Kalem. **Tîr:** Ok. **Tahrîr:** Yazma. **Nâme:** Mektup, kitap. **Şu'le:** Alev, ateş. **Dem:** An, zaman. **Azmeylemek:** Karar vermek, kalkışmak. **Sûz:** Yanma. **Takrîr:** Yazma.

1 Osmanlıca metinde "ele geçirme, emri altına alma, zaptetme" anlamlarına gelen "teshîr" kelimesini Asım Bezirci, farkları Osmanlıca yazılışlarında görülebilen "sihir yapma, büyü yapma" anlamındaki başka bir kelime olan "teshîr" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

Güzellik ülkesine öyle ışık saçar ki güneşi yüzünün
Yaraşır Yusuf'un altın urganı anlatışına

Ey peri yüzlü şuh sendeki o cadı bakışları
Çekmedik gönül mü bıraktı büyücü şişesine

Zulüm ve nazından sızlansa da sen bağışla
Bakma sultanım deli gönlün kusurlarına

Ürperir gövdemde tüylerim hep birer ok olur
Başlayınca kalem bakışın okunu yazmaya

Mektup parlar kalem çatlar alevinden ey Nazmî
Ne zaman kalkışsam gönlün yanışını anlatmaya

İLK SÂNİHA[1]

Bir çiçekten kelebek hâliyle
Neydi karşımda uçan zıll-ı zarîf?
Küçücük mirvaha-i bâliyle
Okşayıp fikrimi âheste, hafîf
Bana bir lezzet-i hulyâ verdi...

Neydi karşımda uçan zıll-ı zarîf,
Kelebek hâline girmiş bu çiçek,
Rikkat-i hüsnü olunmaz ta'rîf;
Şunu ikrâr edeyim ben gerçek:
Bu çiçek rûhuma sevdâ verdi.

Küçücük mirvaha-i bâliyle
Bu çiçekten mütemessil kelebek
Aşkımın en güzel âmâliyle
Bana dünyâyı güzel göstererek
Tâze bir zevk-i temâşâ verdi.

Okşayıp fikrimi âheste, hafîf
Küçücük mirvaha-i bâliyle
Neydi karşımda uçan zıll-ı zarîf?
Bir çiçekten kelebek hâliyle
Hâb-ı şûrîdeme rü'yâ verdi!

Sâniha: Esin, ilham, içe doğan, akla gelen, duyuş. **Hâl**: Durum, tutum, oluş. **Zıll**: Gölge. **Zarîf**: Nazik, ince, hoş. **Mirvaha**: Yelpaze. **Bâl**: Kanat, yürek. **Âheste**: Yavaş, ağır. **Lezzet**: Tat. **Rikkat**: İncelik, acıma. **Hüsn**: Güzellik. **Ta'rîf**: Tanımlama, tanıtma. **İkrâr etmek**: Açıklamak, bildirmek. **Mütemessil**: Oluşmuş, cisimleşmiş. **Âmâl**: İstekler, umutlar. **Temâşâ**: Görme, bakma. **Tâze**: Yeni, taze, körpe. **Zevk**: Beğeni, zevk, tat. **Hâb**: Uyku. **Şûrîde**: Karışık, tutkun, bitkin. **Rü'yâ**: Düş, rüya.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 3.

İLK ESİN

Bir çiçekten kelebek haliyle
Neydi karşımda uçan ince gölge?
Küçücük kanadının yelpazesiyle
Okşayıp düşüncemi yavaş, hafif
Bana bir hülya tadı verdi.

Neydi karşımda uçan ince gölge,
Kelebek kılığına girmiş bu çiçek,
Güzelliğinin inceliği anlatılamaz;
Şunu açığa vurayım ben, gerçek:
Bu çiçek ruhuma sevgi verdi.

Küçücük kanadının yelpazesiyle
Bu çiçekten oluşan kelebek
Sevgimin en güzel dilekleriyle
Bana dünyayı güzel göstererek
Yeni bir görme zevki verdi.

Okşayıp düşüncemi yavaş, hafif
Küçücük kanadının yelpazesiyle
Neydi karşımda uçan ince gölge?
Bir çiçekten kelebek haliyle
Karışık uykuma düş verdi!

ŞEYH VASFÎ EFENDİ'YE BİR NAZÎRE[1]

Sanma sırr-ı hikmeti ancak lisânım söylüyor
Sîne-i pâkimde her dem kalb ü cânım söylüyor

Sânihât-ı aşkı benden dinlesin erbâb-ı dil
Sânihât-ı aşkı kilk-i ter-zebânım söylüyor

Mâil-i feyz-i visâli olduğum dil-dârıma
Saklasam da ben lisân-ı hâl ü şânım söylüyor

Yok mecâlim ketme artık mâcerâ-yı tab'ımı
Mâcerâ-yı tab'ımı eşk-i revânımı söylüyor

Saklamakta ihtimâmım doğrusu beyhûdedir
İbtilâ-yı kalbimi âh ü figânım söylüyor

Ben sükût etsem de durmaz hâme-i hikmet-nevâ
İşte ben sustum da hâlâ tercümânım söylüyor

Nazîre: Benzek, benzetme, başka bir şiir örnek tutularak aynı uyak ve ölçüyle şiir yazma. **Hikmet:** Felsefe, bilgelik. **Lisân:** Dil. **Sîne:** Göğüs, yürek. **Pâk:** Temiz. **Dem:** An, nefes. **Sânihât:** İçe doğanlar, akla gelenler, esinler. **Kilk:** Kalem. **Ter:** Yeni, taze, ıslak. **Zebân:** Dil. **Mâil:** Eğilimli, eğik. **Feyz:** Bolluk, gürlük, bağış, mutluluk, bilgi. **Visâl:** Kavuşma, birleşme. **Dil-dâr:** Gönül tutan, sevgili. **Hâl:** Durum. **Mecâl:** Güç, takat. **Ketm:** Gizleme. **Mâcerâ:** Serüven. **Tab':** Doğa, yaradılış, huy. **Eşk:** Gözyaşı. **Revân:** Akan. **İhtimâm:** Özenme. **Beyhûde:** Boşuna, yararsız. **İbtilâ:** Tutkunluk, düşkünlük. **Figân:** Acıyla inleme, bağırıp çağırma. **Sükût etmek:** Susmak. **Hâme:** Kalem. **Nevâ:** Ses, ahenk, nağme. **Tercümân:** Dilmaç.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 124.
Bu şiir, Tevfik Fikret'in, arkadaşı Harbiye öğrencisi Recep Vahyî'ye (1867-1923) gönderdiği 30 Teşrînisânî 1300/12 Aralık 1884 günlü mektupta yer almaktadır. Şeyh Vasfî (1851-1910), Fikret'in Mekteb-i Sultânî'deki Farsça öğretmeni olup Divan şiiri geleneğine bağlı bir şairdir. Fikret'e örnek olan şiiri *Tercümân-ı Hakîkat*'te (10 Muharrem 1302/1 Kasım 1884) yayımlanmıştır. (A. B.)

ŞEYH VASFÎ EFENDİ'YE BİR BENZETME

Sanma ki hikmetin gizini ancak dilim söylüyor
Temiz göğsümde her an yüreğimle canım söylüyor

Aşk duygularını benden dinlesin gönül adamları
Aşk görüşlerini yeni dille kalemim söylüyor

Bolca kavuşmaya eğilim duyduğum sevgilime
Saklasam da ben durum ve ünümün dili söylüyor

Yok gücüm gizlemeye artık yaradılışımın serüvenini
Yaradılışımın serüvenini akan gözyaşım söylüyor

Saklamaya özen gösterişim doğrusu boşunadır
Kalbimin tutkunluğunu ah ile inleyişim söylüyor

Ben sussam da durmaz hikmet saçan kalem
İşte ben sustum da hâlâ tercümanım söylüyor

BİR GAZEL[1]

Berk urunca hançer-i cevr ü tegâfül sînede
Âteş aldı hırmen-i sabr ü tahammül sînede

Bâdi-i rikkat safâ-yi gül dil-i hassâsta
Bâis-i sûziş sadâ-yı tîz-i bülbül sînede

Vermesin bâd-i seher zülf-i siyâha ihtizâz
Etmesin cân-ı hazînim tâ tezelzül sînede

Hûn-i dil fikr-i lebinle hep döküldü dîdeden
Dâğlar zikr-i ruhunla oldu gül gül sînede

İctimâ'-ı berdî-i mihnetle sûz-ı âhtan
Pek hazîn bir levha etmiştir teşekkül sînede

Berk urmak: Şimşek çakmak, parlamak. **Cevr**: Üzgü, cefa, eziyet. **Tegâfül**: Anlamamazlıktan gelme, bilmez görünme. **Sîne**: Göğüs, yürek. **Hırmen**: Harman. **Tahammül**: Dayanma. **Bâdî**: Sebep, başlangıç. **Rikkat**: İncelik, yürek yufkalığı. **Safâ**: Sefa, şenlik, sevinç, saflık. **Dil**: Gönül. **Hassâs**: Duygulu, içli, duyarlıklı. **Bâis**: Sebep olan, gönderen, gerektiren. **Sûziş**: Yanma, yakma. **Sadâ**: Ses. **Tîz**: Keskin, sık, tez. **Bâd**: Rüzgâr, yel. **İhtizâz**: Titreme. **Hazîn**: Acı, acıklı, üzgün. **Tâ**: Kadar. **Tezelzül**: Sarsılma, sallanma. **Hûn**: Kan. **Leb**: Dudak. **Dîde**: Göz. **Dâğ**: Yara. **Zikr**: Anma, söyleme, övme. **İctimâ'**: Toplanma, birikme. **Berdî**: Saz, hasır otu. **Sûz**: Yanma, ateş, tutuşma. **Levha**: Tablo. **Teşekkül etmek**: Oluşmak, ortaya çıkmak. **Mihnet**: Eziyet, sıkıntı, dert.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 124-125.
Bu şiir, Tevfik Fikret'in, arkadaşı Harbiye öğrencisi Recep Vahyî'ye (1867-1923) gönderdiği 30 Teşrînisânî 1300/12 Aralık 1884 günlü mektupta yer almaktadır. (A. B.)

BİR GAZEL

Parlayınca üzgü ve anlamsızlık hançeri göğüste
Ateş aldı sabır ve dayanmanın harmanı göğüste

İnceliğe sebep gülün sevincidir duygulu gönülde
Yangını çıkaran bülbülün keskin sesidir göğüste

Tanyeli kara zülfü titretmesin de
Üzgün canım sarsılmasın göğüste

Dudağını düşünüp gönlün kanı hep döküldü gözden
Yanağını anıp yaralar gül gül oldu göğüste

Yığılan sıkıntı otlarıyla ah ateşinden
Pek acıklı bir tablo oluşmuştur göğüste

GAZEL[1]

Beyhûde değil mi?
Nâil olmak maksadıyla devlet-i pâ-bûsuna
Baş eğer kalb-i hazînim hançer-i ebrûsuna

Bârekallâh ne iktidâr!
Eyliyor izhâr-ı acz ü meskenet Hârûtlar
Ol emîr-i mülk-i nâzın gamze-i câdûsuna

Haksız mıdırlar?
Serpilip yatmış çemende subh-dem ol nev-nihâl
Sünbül ü gül reşk edip yanmış ruh u gîsûsuna

Olmamalı ya!
Öyle bî-ma'nâ figân etmez meânî-dosttur
Kim makîs olmaz bahârın bülbül-i pür-gûsuna

Beyhûde: Boşuna, yararsız. **Nâil olmak:** Kavuşmak, erişmek. **Maksad:** Amaç, istek. **Pâ-bûs:** Ayak öpme. **Devlet:** Devlet, mutluluk, talih. **Hazîn:** Acıklı, üzgün. **Ebrû:** Kaş. **Bârekallâh:** Tanrı kutlu etsin. **İktidâr:** Güç. **İzhâr:** Gösterme, belirtme. **Acz:** Güçsüzlük, beceriksizlik. **Meskenet:** Yoksulluk, miskinlik. **Hârût:** Büyü ile uğraşan ve bu yüzden Babil'de kuyuya hapsedilen bir melek. **Emîr:** Hükümdar, bey, başkan, baş. **Gamze:** Naz ile bakma, süzgün yan bakış. **Câdû:** Cadı, büyücü, güzel göz. **Subh:** Sabah. **Dem:** Zaman, an. **Nev-nihâl:** Taze fidan. **Reşk etmek:** Kıskanmak, imrenmek. **Ruh:** Yanak, yüz. **Gîsû:** Uzun saç, saç örgüsü. **Bî-ma'nâ:** Anlamsız. **Figân:** İnleme, ağlayıp bağırma. **Meânî:** Anlamlar. **Makîs olmak:** Benzetilmek, karşılaştırılmak. **Pür-gû:** Çok konuşan, çok söyleyen.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 125-126.
Fikret'in, arkadaşı Recep Vahyî'ye Tevfik Nazmî imzasıyla yolladığı 30 Teşrînisânî 1300/12 Aralık 1884 tarihli mektupta onun bir gazeline benzetme olarak yazdığını belirttiği bu şiir, Fitnat Hanım'ın şu gazelini andırmaktadır:

"Olmada diller rubûde gamze-i câdûsuna
Deşt-i hüsnün sayd olurlar şîrler âhûsuna" (A.B.)

Şiirden önce "Sizinkine bir nazîre ammâ i'râbda mahalli yok!" ibaresi yer almaktadır. (e. n.)

GAZEL

Boşuna değil mi?
Erişmek amacıyla ayağını öpme talihine
Baş eğer üzgün yüreğim kaşının hançerine

Tanrı kutlasın, ne güç!
Güçsüz ve beceriksiz kalıyor Harutlar
O naz mülkünün başının büyüleyen bakışına

Haksız mıdırlar?
Serpilip yatmış çimende sabahleyin o taze fidan
Sümbül ile gül kıskanıp yanmış yanağıyla saçına

Olmamalı ya!
Öyle anlamsız bağırmaz anlamlara dosttur
Benzetilemez baharın çok öten bülbülüne

Heyhât!
Etti mâl-â-mâl zehr-i imtinânıyla tabîb
Kalb-i mecrûhunda artık yer mi var dârûsuna

Cevâb isterim?!
Hâl-i ye's ü ıztırâbımda söz anlatmak gibi
Var mıdır düşvâr kâr insân dil-i me'yûsuna

Tuhaf!!
Gam zamânı hükm-i takdîri düşünmez levm eder
Baht-i ma'kûsuyla âdem tâli'-i menhûsuna

Heyhât: Yazık. **Mâl-â-mâl:** Dopdolu. **Zehr:** Ağu, zehir. **İmtinân:** Başa kakma, minnet. **Mecrûh:** Yaralı. **Dârû:** İlaç. **Ye's:** Tasa, umutsuzluk, üzüntü. **Iztırâb:** Acı, üzüntü. **Düşvâr:** Güç. **Kâr:** İş, kazanç, savaş. **Dil:** Gönül. **Me'yûs:** Üzgün, kaygılı. **Hükm:** Yargı, hüküm. **Takdîr:** Yazgı, değer verme, beğenme. **Gam:** Üzüntü, tasa. **Levm etmek:** Çekiştirmek, başa kakmak, azarlamak. **Baht:** Talih, yazı, uğur. **Ma'kûs:** Tersine dönmüş, ters: **Âdem:** İnsan, kişi. **Tâli':** Talih. **Menhûs:** Uğursuz.

Ne yazık!
Başa kakarak ağuyla silme doldurdu hekim
Yaralı yüreğinde artık yeri mi var ilacına

Cevap isterim!?
Tasalı ve acılıyken söz anlatmak gibi
Var mıdır güç iş insanın üzgün gönlüne

Ne tuhaf!!
Üzülünce yazgının yargısını düşünmez çıkışır
Kara bahtıyla insan uğursuz talihine

MUALLİM NÂCÎ'YE NAZÎRE[1]

Her yâre dilde sûz-ı muhabbet nişânıdır
Her dâne gözde aşk yem-i bî-kerânıdır

Vech-i eşi"a-bârını ol mâh-ı hüsnümün
Setreyleyen tutuk değil âhım dumanıdır

Hîç bakma, anlamazsın a bîgâne-i elem
Güftâr-ı andelîb, belâ dâsitânıdır

Bûs-i dehâna lâyık, o gül, bir dil istiyor
Mahvol gönül ki arz-ı liyâkat zamânıdır

Ey gam merâmın üzre akıt seyl-i eşkimi
Sahrâ-yı derd ü gâile cûy-i revânıdır

Mecnûn'a döndüm ey saçı Leylâ gamınla ben
Fevk-i serim tuyûr-ı belâ âşiyânıdır

Nazîre: Başka bir koşuk örnek alınarak aynı ölçü ve uyakla yazılan şiir, benzek. **Yâre:** Yara. **Dil:** Gönül. **Sûz:** Ateş, yanma. **Muhabbet:** Sevgi. **Nişân:** Belirti, iz. **Dâne:** Tane. **Yem:** Deniz. **Bî-kerân:** Sınırsız, sonsuz. **Vech:** Yüz. **Eşi"a-bâr:** Aydınlık ve ışık saçan. **Mâh:** Ay. **Hüsn:** Güzellik. **Setreylemek:** Örtmek, gizlemek. **Tutuk:** Örtü, perde. **Bîgâne:** Yabancı, ilgisiz, tanımayan. **Elem:** Acı, üzüntü, tasa. **Güftâr:** Söz, şiir. **Andelîb:** Bülbül. **Dâsitân:** Destan, efsane, masal. **Bûs:** Öpme. **Dehân:** Ağız. **Dil:** Gönül, dil. **Mahvolmak:** Yok olmak. **Arz:** Sunma, gösterme. **Liyâkat:** Yararlık, değerlilik, beceriklilik. **Gam:** Üzüntü, tasa. **Merâm:** İstek, niyet. **Seyl:** Sel. **Eşk:** Gözyaşı. **Sahrâ:** Çöl. **Gâile:** Sıkıntı, dert, belâ. **Cûy:** Çay, dere. **Revân:** Akan. **Fevk:** Üst. **Ser:** Baş. **Tuyûr:** Kuşlar. **Âşiyân:** Yuva.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 128
Muallim Naci (1849-1893) Tanzimat şairlerindendir. Bu şiiri T. Fikret, arkadaşı Recep Vahyî'ye yolladığı bir mektubuna eklemiştir. Fikret'in örnek aldığı Muallim Naci'nin şiiri *Şerâre*'de (1884, s. 23) bulunmaktadır. (A. B.)

MUALLİM NACİ'YE BENZETME

Her yara gönülde sevgi yanığının izidir
Her tane gözde aşkın sınırsız denizidir

Işık saçan yüzünü o güzel ayımın
Kaplayan örtü değil, ahımın dumanıdır

Hiç bakma, anlamazsın ey acının yabancısı
Bülbülün sözü sıkıntının destanıdır

Ağzını öpmeye layık, o gül, bir gönül istiyor
Yok ol gönül, yararlık gösterme zamanıdır

Ey tasa, dilediğin gibi akıt gözyaşımın selini
Dert ve sıkıntı çölünün akarsuyudur

Mecnun'a döndüm ey Leyla saçlı tasanla ben
Başımın üstü bela kuşlarının yuvasıdır

SELÎM-İ EVVEL LİSÂNINDAN[1]

"Mülk-i mevrûsum nedir? Dünyâ değil kâfî bana"[2]
Olsa olsa âlem-i bâlâ olur vâfî bana!

İsterim –ruhsat verirse Hazret-i Allâh eğer–
Parlasın her sûda tîğım fikr-i cevvâlim kadar!

Kalb-i leşker-gâhı tezyîn eyledikçe hazretim
Vahşet-i reybü'l-menûn salsın adûya heybetim

Nâm-ı satvet-güsterim erdikçe gûş-i düşmene
Lerze versin savletim sadr-i cüyûş-i düşmene

Ser-te-ser âfâkı tutsun sıyt-ı hakkâniyyetim!
Gayretimden anlaşılsın rütbe-i ulviyyetim!

Selîm-i Evvel: İkinci Beyazıt'ın oğlu Yavuz Sultan Selim (1467-1520). Lisân: Dil. Mevrûs: Miras kalan. Kâfî: Yeter. Âlem: Dünya, evren. Vâfî: Yeter, elverir. Ruhsat: İzin. Sû: Yan. Tîğ: Kılıç. Cevvâl: Dolaşan, hareketli, canlı. Leşker-gâh: Ordu yeri. Tezyîn: Süsleme. Hazret: Saygı ve övme bildirme. Vahşet: Vahşilik, ıssızlık, korku, ürkme. Reybü'l-menûn: Dünya olayları. Adû: Düşman. Heybet: Görkem, ululuk, korkunçluk. Nâm: Ad, ün. Satvet-güster: Saldıran, sıçrama yayan. Gûş: Kulak. Lerze: Titreme. Savlet: Saldırma. Sadr: Göğüs, yürek, baş. Cüyûş: Askerler. Ser-te-ser: Baştan başa. Âfâk: Ufuklar. Sıyt: Ün. Hakkâniyyet: Hakka uygunluk, doğruluk, haktanırlık. Gayret: Çaba. Rütbe: Sıra, derece, basamak. Ulviyyet: Yücelik.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 129.
Bu şiiri T. Fikret, arkadaşı Recep Vahyî'ye yolladığı bir mektubuna eklemiştir. (A. B.)

2 Muallim Naci'nin "Lisân-ı Fâtih'ten" adlı şiirinin ilk dizesi. (e. n.)

BİRİNCİ SELİM'İN DİLİYLE

"Miras kalan mülküm nedir? Dünya yetmez bana"
Olsa olsa üstte gök dünyası ancak yeter bana

İzin verirse yüce Tanrı, parlasın isterim
Her yanda kıvrak düşüncem gibi kılıcım

Ordugâhın kalbini varlığım süsledikçe
Dünya olayları korku salsın düşmana

Yayılan ünüm ulaştıkça kulağına düşmanın
Titretsin saldırışım, başını askerlerin

Baştan başa ufukları tutsun doğruluğumun ünü
Çalışmamdan anlaşılsın yüceliğimin ölçüsü

İsterim, düşsün bütün âlem yed-i teshîrime[1]
Kudretim etsin tenâsüb sıyt-ı âlem-gîrime

Fâtihân-ı dehre etmektir tefevvuk matlabım
İrtikâ-yı dâimîdir muktezâ-yı meşrebim

Leşkerim dehşet-resân-ı şark u garb olmaktadır
Bin nefer düşmenle cenge bir piyâdem muktedir!

Eylesin maktûl-i tîğ-i şu'le-bârım iftihâr
Seyf-i sertîz-i hümâyûnum kadar ulvî ne var?

Bir zamân ruhsat verirse ey Selîm ömrüm daha;
Hazret-i Mevlâ'ya olsun şimdiden ahdım, ki tâ

Râh-ı Hak'ta eyleyim ol rütbe ceng ü safderî
Kim senâ-hân eyleyem hakkımda rûh-ı Hayder'i.[2]

Yed: El. **Teshîr:** Ele geçirme, emri altına alma, zaptetme. **Kudret:** Güç. **Tenâsüb:** Uyma, uygunluk. **Âlem-gîr:** Dünyayı tutan, ele geçiren. **Fâtihân:** Fatihler. **Dehr:** Dünya, zaman. **Tefevvuk:** Üstün gelme, üste çıkma. **Matlab:** İstek. **İrtikâ:** Yükselme, yukarı çıkma. **Dâimî:** Sürekli, durmadan. **Muktezâ:** Gereken. **Meşreb:** Yaradılış, doğa, yol. **Leşker:** Asker. **Dehşet-resân:** Dehşet, korku saçan. **Şark:** Doğu. **Garb:** Batı. **Ceng:** Savaş. **Muktedir:** Gücü yeten. **Maktûl:** Öldürülmüş. **Şu'le-bâr:** Alev, ışık saçan, yalımlı. **İftihâr:** Övünme. **Seyf:** Kılıç. **Sertîz:** Keskin. **Hümâyûn:** Kutsal, padişaha ilişkin. **Ulvî:** Yüce, yüksek. **Mevlâ:** Tanrı. **Ahd:** And, yemin. **Tâ:** Kadar. **Râh:** Yol. **Safderî:** Yiğitlik, atılganlık. **Senâ-hân:** Öven. **Hayder:** Yiğit, cesur, kahraman, Hz. Ali'nin sıfatlarından.

---

1 Osmanlıca metinde "ele geçirme, emri altına alma, zaptetme" anlamlarına gelen "teshîr" kelimesini Asım Bezirci, farkları Osmanlıca yazılışlarında görülebilen "sihir yapma, büyü yapma" anlamındaki başka bir kelime olan "teshîr" olarak yorumlamış ve çevirmiştir. (e. n.)

2 Bu dizeyi "Hakkımda Ali'nin ruhunu övgücü yapayım" şeklinde çevirmek daha uygundur. (e. n.)

İsterim, düşsün bütün evren büyüleyen elime
Gücüm uygun olsun evreni tutan ünüme

Zamanın fatihlerine üstün olmaktır amacım
Sürekli yükselmeyi gerektirir yaradılışım

Askerim doğuyla batıya dehşet verir
Bin düşman eriyle savaşa bir piyadem yetişir

Işıldayan kılıcımla öldürülenler övünsünler
Keskin kutsal kılıcım kadar yüce ne var?

Bir süre daha yaşarsam ey Selim;
Ulu Tanrıya şimdiden şu olsun andım:

Hak yolunda o denli yiğitçe savaşayım ki,
Aslan ruhlu diye bolca öveyim kendimi!

EKREM BEYEFENDİ'YE NAZÎRE[1]

"Yâr her sûdan hüveydâdır şeb-i mehtâbda"[2]
Nûr-ı Mevlâ âşikârdır şeb-i mehtâbda

Kesb-i feyz-i intibâh[3] eyler gönüller dembedem
Dîdeler mest-i temâşâdır şeb-i mehtâbda

Cezbe-dârân-ı cünûn-ı aşka karşı berk urur
Mâh-ı enver vech-i Leylâ'dır şeb-i mehtâbda

Çehre-i i'câz[4] gûyâ rû-nümâ-yı şevktir
Hep menâzır hayret-efzâdır şeb-i mehtâbda

Yâr: Sevgili, dost. **Sû:** Yan. **Hüveydâ:** Ortada, açık. **Şeb:** Gece. **Mehtâb:** Ayışığı, mehtap. **Nûr:** Işık, nur. **Mevlâ:** Tanrı. **Âşikâr:** Belli, ortada. **Kesb:** Kazanma. **Feyz:** Bolluk, bilgi, mutluluk. **İntibâh:** Uyanmak, gafletten uyanış, ibret almak. **Dembedem:** Aralıksız, durmadan. **Dîde:** Göz. **Mest:** Sarhoş. **Temâşâ:** Seyretme, bakma. **Cezbe-dârân:** Kendinden geçenler, coşanlar. **Cünûn:** Çılgınlar, deliler. **Berk urmak:** Şimşek gibi çakmak, parlamak. **Mâh:** Ay. **Enver:** En ışıklı, apaydınlık. **Vech:** Yüz. **Leylâ:** Gece, Mecnun'un sevgilisi. **İ'câz:** Şaşırtma, güçsüz kılma, kadın başörtüsü, örtü. **Gûyâ:** Sanki, söyleyen. **Rû-nümâ:** Yüz gösterme. **Şevk:** İstek, sevinç. **Menâzır:** Görünümler, manzaralar. **Hayret-efzâ:** Şaşırtıcı.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 127
Bu şiir Fikret'in Recep Vahyî'ye gönderdiği 10 Kânûnuevvel 1300/22 Aralık 1884 tarihli mektupta bulunmaktadır. Ekrem Beyefendi, Tanzimat şairlerinden ve Fikret'in öğretmenlerinden Recaizade Mahmut Ekrem'dir. (A. B.)

2 Bu mısra, "Fahrü'l-üdebâ saâdetlü Ekrem Beyefendi Hazretlerinin *Nağme-i Seher*'de münderiç bir gazelinden alınmıştır." (*Saâdet* gazetesinin notu). *Saâdet*, sayı 11, 2 Rebîülâhir 1302/19 Ocak 1885, s. 3. (e. n.)

3 Osmanlıca metinde "gafletten uyanmak, uyanış, ibret almak" anlamlarına gelen "intibâh" kelimesini Asım Bezirci, "pişmek, olgunlaşmak" anlamına gelen "intıbâh" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

4 Osmanlıca metinde "âciz bırakma, mucizevi söz söyleme" anlamlarına gelen "i'câz" kelimesini Asım Bezirci "kısa ve özlü söz söyleme, vecize" anlamlarına gelen "îcâz" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

EKREM BEYEFENDİ'YE BENZETME

"Sevgili her yandan görünür mehtaplı gecede"
Tanrının ışığı ortaya çıkar mehtaplı gecede

Bilgi edinerek pişer gönüller durmadan
Gözler bakmaktan sarhoş olur mehtaplı gecede

Kendinden geçen çılgınlar aşka ateş püskürür
Parlak ay Leyla'nın yüzüdür mehtaplı gecede

Örtülü yüz isteği ortaya çıkarmışa benzer
Tüm görünüşler şaşırtıcıdır mehtaplı gecede

Nûr-ı encümle şuâ-ı mâh gûyâ cenk eder
Âsumân meydân-ı heycâdır şeb-i mehtâbda

Berg-i gülde in'ikâs-ı nûr-i mehle jâleler
Gıbta-fermâ-yı Süreyyâ'dır şeb-i mehtâbda

Gark-ı envâr-ı cemâlullâhtır Mûsâ-yı dil
Manzarım Tûr-ı tecellâdır şeb-i mehtâbda

Tab'-ı safvet-perverim jeng-i küdûretten berî
Hâtırım gamdan müberrâdır şeb-i mehtâbda

Eylemez hâke tenezzül fikr-i ulviyyet-perest
Cebhe-sây-ı arş-ı a'lâdır şeb-i mehtâbda

Encüm: Yıldızlar. **Şuâ:** Işın, ışık. **Cenk etmek:** Savaşmak, çarpışmak. **Âsumân:** Gök. **Meydân:** Alan. **Heycâ:** Savaş, kavga. **Berg:** Yaprak. **İn'ikâs:** Yansıma. **Jâle:** Çiğ. **Gıbta-fermâ:** İmrendirici, kıskandırıcı. **Süreyyâ:** Ülker yıldızı. **Gark:** Dalma, batma. **Cemâlullâh:** Tanrı güzelliği, Tanrı'nın lütfu, Tanrı'nın yüz göstermesi. **Mûsâ:** Musa peygamber. **Dil:** Gönül. **Manzar:** Görülen yer, pencere. **Tûr:** Tanrı'nın Musa peygambere göründüğü ve onunla konuştuğu Sina Dağı, Tûr-ı Sinâ. **Tecellâ:** Görünme, belirme. **Tab':** Huy, doğa, yaradılış. **Safvet:** Saflık, temizlik. **Perver:** Besleyen, büyüten, öğreten. **Jeng:** Pas. **Küdûret:** Bulanıklık, üzüntü, tasa. **Hâtır:** Gönül. **Gam:** Tasa, üzüntü. **Müberrâ:** Temize çıkmış, aklanmış. **Hâk:** Yer, toprak. **Tenezzül:** İnme. **Ulviyyet-perest:** Yüceliğe tapınan. **Cebhe:** Alın, yüz, yön. **Sây:** Süren. **Arş-ı a'lâ:** En yüksek yer, Tanrı'nın tahtı, Tanrı'nın katı.

Yıldız ışığıyla ay ışığı sanki çarpışır
Gök savaş alanı olur mehtaplı gecede

Gül yaprağında ay ışığının yansısıyla çiğler
Ülker yıldızını kıskandırır mehtaplı gecede

Tanrı'nın güzel ışığına dalmıştır Musa'nın gönlü
Görülen O'nun belirdiği dağdır mehtaplı gecede

Temizliği severim kaygı pasından uzağım
Gönlüm tasadan kurtulur mehtaplı gecede

Yüceliğe tapan düşünce inmez toprağa
En yüksek yere yüz sürülür mehtaplı gecede

BAHÂRİYYE[1]

Safâ-yı rûhuma oldu sebeb bahâr-ı bahâr
Ben olmasam kim olur gayrı bahtiyâr-ı bahâr

Küşâd-ı gonce-i nev-rûzu fehm ü cezm ettim
Gelince gûşa seher nağme-i hezâr-ı bahâr

Etekle gülşene saçtı nukûd-ı ezhârı
Ulüvv-i kadrini gösterdi şehriyâr-ı bahâr

Tebessüm etmede her kûşesinde çehre-i hûr[2]
Tefâhur etse sezâ hulde lâle-zâr-ı bahâr

"Zamânı hoşça geçir" der ahâlî-i çemene
Akar da şevk-ı demâdemle cûybâr-ı bahâr

Bahâriyye: Baharla ilgili; baharı anlatan, öven şiir, kaside; eski şairlerin baharı anlatmak suretiyle büyük bir zatı övmek için yazdıkları kaside. **Safâ:** Şenlik, sevinç, sefa. **Bahâr:** Bahar, güzellik, papatya. **Gayrı:** Başka. **Bahtiyâr:** Mutlu. **Küşâde:** Açılmış. **Gonce:** Gonca. **Nev-rûz:** Yeni gün, bahar başlangıcı. **Fehm:** Anlama, anlayış. **Cezm:** Karar, niyet. **Gûş:** Kulak. **Seher:** Sabah, tan ağarması. **Hezâr:** Bülbül. **Nukûd:** Paralar, nakitler. **Ezhâr:** Çiçekler. **Ulüvv:** Yükseklik, ululuk, yücelik. **Kadr:** Değer, onur, saygınlık. **Şehriyâr:** Padişah, hükümdar. **Tebessüm:** Gülümseme. **Kûşe:** Köşe. **Hûr:** Huri, cennet kızı. **Hûr:** Güneş. **Tefâhur:** Onurlanma, övünme. **Sezâ:** Layık, yaraşır. **Huld:** Ebedilik, sonsuzluk, sekiz cennetten biri. **Lâle-zâr:** Lâlelik, lâle bahçesi. **Çemen:** Çimen. **Ahâli:** Halk. **Şevk:** İstek, sevinç. **Demâdem:** Sık sık. **Cûybâr:** Çay, dere, ırmak.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 136.
T. Fikret, bu şiiri Farsça öğretmeni Feyzî Efendi'yi (1842-1910) taklit ederek yazdığını Recep Vahyî'ye yolladığı bir mektupta (5 Şubat 1300?/17 Şubat 1885) açıklar. (Bak. İsmail Hikmet Ertaylan. *Tevfik Fikret*, 1963, s. 27). (A. B.)

2 Kelime metinde "hûr" olarak geçmektedir ve Arapça'da "cennet kızı" yani "huri" anlamına gelmektedir. Asım Bezirci kelimeyi Farsça'da "güneş" anlamına gelen "hûr" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

BAHAR ŞİİRİ

Ruhumu şenlendirdi güzelliği baharın
Ben olmasam kim olur başka mutlusu baharın

Nevruz goncasının açıldığını anlayıp istedim
Gelince kulağa sabah bülbülünün ezgisi baharın

Gül bahçesine etekle çiçekten paralar saçtı
Değerinin yüceliğini gösterdi padişahı baharın

Gülümsemekte her köşesinde güneşin yüzü
Övünse yeridir cennete lâle bahçesi baharın

"Zamanı hoşça geçir" der çimen halkına
Akar da durmadan sevinç ırmağı baharın

Çekip simât-ı neşâtı çemen ziyâfetine
Atıp şerâb ü kebâbı be-aşk-ı yâr-ı bahâr

Muâşirân geliniz zevk-i câvidân bulalım
O rûhtan[1] ki saçar bâd-ı müşk-bâr-ı bahâr

Kaçırdı kanımızı şiddet-i humâr-ı hazân
Gelin gelin olalım bâri bâde-hâr-ı bahâr

Simât: Sofra, şölen, ziyafet, yemekler. **Neşât:** Sevinç, şenlik. **Be-aşk:** Aşka, aşkına. **Yâr:** Sevgili, dost. **Muâşirân:** Birlikte yaşayanlar. **Câvidân:** Sonsuz, sürekli. **Ruh:** Yanak, yüz, ruh. **Bâd:** Yel, rüzgâr, nefes, esinti. **Müşk-bâr:** Misk yağdıran. **Humâr:** İçkiden sonra gelen baş ağrısı, sersemlik, baygınlık. **Hazân:** Güz. **Bâde-hâr:** Şarap içen, içmiş, sarhoş.

1 Kelime metinde "rûh" şeklinde geçmektedir. Asım Bezirci bu kelimeyi Farsça'da "yanak, yüz" anlamına gelen "ruh" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

Açıp şenlik sofrasını çimen şölenine
Atıp şarabı kebabı sevgilisinin aşkına baharın

Dostça yaşayanlar gelin sonsuz zevki bulalım
O yanakta misk saçan rüzgârı baharın

Kanımız çekildi güzün aşırı baş ağrısından
Gelin bari içelim şarabını baharın

GAZEL[1]

Piyâle-i meyi zâhid diler nihân çekelim
Gelin gelin ana rağmen bunu ıyân çekelim

Nesîm-i dil-keş-i nevrûz eser hafîf hafîf
Bahâr mevsimidir sâgar-ı girân çekelim

Rakîb cân çekedursun çemende yâr ile biz
Kadeh kadeh mey-i nâbı hemân hemân çekelim

Bahâra fikrimizi vakfedip emîn olalım
Ne havf-ı derd edelim ne gam-ı hazân çekelim

Şuâ-ı âteş-i mihrin tek etmesin te'sîr
Sehâb-ı âh ile ol serve sâye-bân çekelim

Kapandı mı reh-i âsûdegî penâh-ı bekâ
Neden bu râh-ı fenâ mahbesinde cân çekelim!

Piyâle: Kadeh, bardak. **Mey:** İçki. **Nihân:** Gizli. **Zâhid:** Sofu. **Ana:** Ona. **Rağmen:** Karşın. **Iyân:** Açık. **Nesîm:** Yel, rüzgâr. **Dil-keş:** Gönül çeken (çelen). **Nevrûz:** Yeni gün, bahar başlangıcı. **Sagâr:** Kadeh. **Girân:** Ağır, dolu. **Çemen:** Çimen, kır. **Yâr:** Sevgili, dost. **Nâb:** Temiz, saf. **Hemân:** Hemen. **Vakfetmek:** Bağlamak, adamak, vermek. **Emîn olmak:** Güvenmek, inanmak. **Havf:** Korku. **Derd:** Hastalık, dert. **Gam:** Tasa, üzüntü. **Hazân:** Güz, sonbahar. **Şuâ:** Işın, ışık. **Âteşîn:** Ateşten, ateşli. **Mihr:** Güneş. **Te'sîr:** Etki. **Sehâb:** Bulut. **Sâye-bân:** Gölgelik, çadır. **Reh:** Yol. **Âsûdegî:** Esenlik, rahatlık. **Penâh:** Sığınak. **Bekâ:** Var olma, yaşayıp gitme, kalma. **Fenâ:** Yok olma, ölme. **Mahbes:** Zindan, hapishane.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 136-137.
"Bahâriyye" gibi bu "Gazel" de Fikret'in Recep Vahyî'ye gönderdiği bir mektupta Muallim Feyzî'yi izlediğini açıkladığı bir şiirdir. (A. B.)

GAZEL

İçki kadehini sofu ister ki gizlice çekelim
Gelin gelin ona karşın bunu açıkça çekelim

Gönül çelen nevruz yeli eser hafif hafif
Bahar mevsimidir kadehi dolu çekelim

Rakibin canı çekedursun çimende sevgiliyle biz
Kadeh kadeh saf şarabı hemen çekelim

Hep baharı düşünerek güven duyalım
Ne hastalık korkusu ne güz tasası çekelim

Güneşin yakıcı ışınları etkilemesin tek
Ah bulutu ile servi boyluya gölgelik çekelim

Kapandı mı varoluşun sığınağı esenlik yolu
Neden bu yokoluş zindanında can çekelim

MES'ÛDİYYET-İ AŞK[1]

Aşk olduğu ânda serde meknûn
Gönlümde değişti resm ü kânûn

Pür-zulmet iken gözümde dünyâ
Nûr içre olup o dem hüveydâ

Her bir cihetinde nûr-ı lâmi'
Âlem mi bu matla'-ı levâmi'?

Her sû tarab u nagamla doldu
Bir yerde elem görülmez oldu.

Olmakta safâ-yı rûha bâdî
Allâh! Nedir bu feyz-i şâdî?

Mevc-i nagamât-ı bülbülânı
Boğmakta safâ-yı kalb ü cânı

Her zehre kokar meserret-âmîz
Şi'irlere bak ne ferhat-engîz

Mes'ûdiyyet: Mutluluk, kutluluk. **Ser:** Baş. **Meknûn:** Gizli, saklı. **Ânda:** Zamanda, anda. **Resm:** Töre, vergi, alay. **Kânûn:** Yasa. **Pür-zulmet:** Kapkaranlık. **Dem:** An, sıra. **Hüveydâ:** Açık, ortada. **Cihet:** Yön. **Lâmi':** Parlayan, parlak. **Matla':** Doğuş, doğuş yeri. **Levâmi':** Parlamalar, parıltılar. **Sû:** Yan, taraf. **Tarab:** Sevinç, şenlik. **Nagam:** Ezgiler, şarkılar. **Elem:** Sıkıntı, üzüntü. **Safâ:** Sefa, şenlik, sevinç. **Bâdî:** Sebep. **Feyz:** Bolluk, mutluluk. **Şâdî:** Mutluluk. **Mevc:** Dalga. **Nagamât:** Ezgiler, şarkılar. **Bülbülân:** Bülbüller. **Zehre:** Çiçek. **Meserret-âmîz:** Sevinçle karışık. **Ferhat-engîz:** Sevinç yaratan, sevindirici, neşelendirici, ferahlatıcı.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından,* 1334/1918, s. 131-132.

AŞK MUTLULUĞU

Başta aşk gizlenmiş olunca
Gönlümde değişti düzen ve yasa

Kapkaranlık iken gözümde dünya
Aydınlanıp o zaman çıktı ortaya

Her yönünde parlayan ışığı
Işıkların doğduğu evren burası mı?

Her yan şenlikle şarkıyla doldu
Hiçbir yerde tasa görülmez oldu

Ruhun sevinmesine sebep oldu
Tanrım, nedir bu mutluluğun bolluğu?

Bülbüllerin ezgilerinin dalgası
Boğuyor kalple canın sefasını

Her çiçek kokar sevinçle karışık
Ne kadar iç açıcı şu şiirlere bak

Rûhum nasıl olmasın safâda
Gezmekte gumûm zîr-i pâda

Bir damla yaş akmıyor gözümden
Envâr-ı mesâr akar yüzümden

Aşkım ki eder bana hidâyet
Eyler dili gussadan himâyet

Gönlümdeki cevher-i muhabbet
Vermekte karîhama metânet

Ey lemha-i aşk sânekallâh
Bir cilvene bin tebârekallâh

Sen geldin elem yıkıldı gitti
Mihnet de tükendi gam da bitti

Zulmet-gede-i gam ü kederden
Oldun da bu kalbe pertev-efken

Gittikçe tevessü' etti gönlüm
Bundan da temettü' etti gönlüm

Gumûm: Üzüntüler, tasalar. **Zîr:** Alt. **Pâ:** Ayak. **Envâr:** Işıklar. **Mesâr:** Sevinçler. **Hidâyet:** Doğru yolu gösterme. **Dil:** Gönül. **Gussa:** Kaygı, üzüntü. **Himâyet:** Koruma. **Karîha:** Düşünce, doğa, kafa. **Metânet:** Güç, sağlamlık. **Lemha:** Parıltı, göz atma. **Sânekallâh:** Tanrı seni korusun. **Tebârekallâh:** Tanrı kutlu etsin. **Mihnet:** Sıkıntı, çile. **Zulmet-gede:** Karanlık ev, karanlık yer. **Pertev-efken:** Parlaklık (ışık) yayan, parlak. **Tevessü':** Genişleme. **Temettü':** Kazanç, kâr.

Ruhum nasıl olmasın sefada
Gezmekte kaygılar ayakaltında

Bir damla yaş akmıyor gözümden
Sevinç ışıkları akar yüzümden

Aşkım bana doğru yolu gösterir
Gönlümü tasalardan korur

Sevginin cevheri gönlümde
Düşünceme güç vermekte

Ey koruyucu Tanrı aşkının parıltısı
Ey görünüşü Tanrıca bin kez kutlanası

Sen geldin üzüntü yıkıldı gitti
Sıkıntı tükendi tasa da bitti

Acının ve kaygının karanlık evinden
Bu yüreği aydınlattın da sen

Gittikçe genişledi gönlüm
Bunda da kazançlı çıktı gönlüm

Günden güne eyleyip teâlî
Terk eyledi hubb-i cân u mâli

Diktim nazarı semâya doğru
Râhım gider ol Hudâ'ya doğru

Bir şey ki berî feyz-i Hak'tan
Elbette olur benimle düşmân

Yok şeyhe filân intisâbım
Olmaz bu cihetten ıztırâbım

Bir şem'a-i şevk-i rûh-perver
Etrâfıma oldu lem'a-güster

Bir sûr-geh-i sürûra döndü[1]
Gûyâ ki fezâ-yı Tûr'a döndü

Bir nûr oluyor ki pertev-efken
Hûrşîd yanar eşi"asından

Her safhada mürtesem saâdet
Bir lutf-ı Hudâ bu, hark-i âdet!

Teâlî: Yükselme. **Hubb:** Sevgi, bağlılık. **Mâl:** Mal. **Nazar:** Bakış, göz. **Semâ:** Gök. **Hudâ:** Tanrı. **Berî:** Temiz, kurtulmuş. **Feyz:** Bilgi, bolluk, mutluluk. **İntisâb:** Bağlanma, yakınlık. **Iztırâb:** Acı, üzüntü. **Şem'a:** Mum, mum fitili. **Şevk:** İstek, sevinç. **Rûh-perver:** Ruh besleyen (yetiştiren), ruha güç veren. **Etrâf:** Çevre, yöre. **Lem'a:** Parıltı, parlama. **-güster:** Yayan. **Sûr:** Şenlik, düğün. **Sûr-geh:** Düğün evi, eğlence ve cümbüş yeri. **Sürûr:** Sevinç. **Gûyâ:** Sanki. **Fezâ:** Uzay, gök. **Tûr:** Dağ, Tanrı'nın Musa peygambere görünüp konuştuğu Tûr-ı Sînâ. **Hûrşîd:** Güneş. **Eşi"a:** Işınlar. **Mürtesem:** Resmedilmiş, izdüşüm. **Hark-i âdet:** Alışılmışın dışında, mucize, adet ve kanunları yıkma.

---

1 "Düğün evi, eğlence ve cümbüş yeri" anlamlarına gelen "sûr-geh" kelimesini Asım Bezirci "sûr ki" şeklinde okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

Günden güne yükseldi
Bıraktı can ve mal sevgisini

Diktim gözümü göğe doğru
Yolum gider Tanrı'ya doğru

Bir şey ki uzaktır Hak bilgisinden
Elbette olur bana düşman

Yok bir şeyhe filan bağlılığım
Olmaz bu yönden bir kaygım

Ruh besleyen bir sevincin ışığı
Yöreme yaydı parıltısını

Bir şenlik ki sevince döndü
Sina Dağı'nın göğüne döndü

Bir ışıktır gittikçe yayılan
Güneş yanar ışınlarından

Her yere mutluluk resmolunmuş
Tanrı'nın bir iyiliği bu, alışılmamış

Evvel bana gam veren gülistân
Olmakta safâ-fezâ-yi vicdân

Her hande-i nâz goncelerde
Der: "Eski gam ü melâl nerede?"

Güllerde tebessüm eyliyor zevk
Her lâle sunar piyâle-i şevk

Yok dildeki zevk ü şevke gâyet
Bulmaz ferahım da hîç nihâyet

Gönlüm lemeân-i zevk içinde
Rûhum ise mahz-ı şevk içinde

Olmaz bana tîr-i gam müessir
Sevdâm ana karşı bir siperdir

Güldürmek için bu kalb-i sâfı
Cânânımın iltifâtı kâfî

Bünyâd-ı gam ü melâli yıktın
Dilden koca bir zaferle çıktın

Gülistân: Gül bahçesi. Safâ-fezâ: Sevinci, şenliği artıran. **Hande:** Gülüş. **Gonce:** Gonca. **Melâl:** Usanç, üzüntü. **Tebessüm:** Gülümseme. **Piyâle:** Kadeh. **Şevk:** İstek, sevinç. **Gâyet:** Son. **Ferah:** İç açılması, ferahlama. **Lemeân:** Parlama, parıltı. **Mahz:** Saf, katıksız, tam. **Tîr:** Ok. **Müessir:** Etkili. **Ana:** Ona. **Sâf:** Temiz. **Canân:** Sevgili. **Kâfi:** Yeter. **İltifât:** Gönül alma, yüz çevirip bakma. **Bünyâd:** Yapı, bina, temel. **Dil:** Gönül.

Önceleri bana üzüntü veren gül bahçesi
Vicdanımın sevincini artırıyor şimdi

Her nazlı gülüş goncalarda
Der, "Eski tasa ve sıkıntı nerde?"

Güllerde zevk gülümsüyor
Her lâle sevinç kadehini sunuyor

Gönüldeki zevkin sevincin sonu yok
Esenliğimin de hiç sonu yok

Gönlüm zevk parıltısı içinde
Ruhumsa tam bir sevinç içinde

Etkilemez beni üzüntünün kılıcı
Aşkım bir siperdir ona karşı

Güldürmek için bu temiz yüreği
Sevgilinin gönül alması yeterli

Usanç ve tasanın yapısını yıktın
Gönülden koca bir zaferle çıktın

Hâlimde tagayyür oldu zâhir
Olsam da sezâ sizinle fâhir

Bir mahfaza-i neşât kıldın
Pür-neşve vü inbisât kıldın

Âsâr-ı meserretinle doldu
Endîşe-i dehri târik oldu

Rûhumda cihâna yok temâyül
Var rahmet-i Hâlık'a tevekkül

Asl-ı emelim taabbüd-i Hak
Tahsîl-i rızâ-yı Rabb-i mutlak

Cânânımı hayli sevdim ammâ
Hüsnünde göründü nûr-ı Mevlâ

Aşkım bana mürşid-i hakîkî
Etmekte irâe hak tarîki

Ben bu yolu [asla] târik olmam[1]
Bir başka tarîke sâlik olmam

Tagayyür: Değişme, başkalaşma. **Sezâ:** Layık, değer. **Fâhir:** Övünen. **Mahfaza:** Kap, kutu, mahfaza. **Neşât:** Neşe, sevinç, keyif. **Pür-neşve:** Sevinç (neşe) dolu, sevinçli. **İnbisât:** Genişleme, yayılma. **Âsâr:** Eserler, ürünler, alametler. **Meserret:** Sevinç. **Endîşe:** Tasa, kaygı. **Dehr:** Dünya, zaman. **Târik:** Bırakan, terk eden. **Temâyül:** Eğilim. **Hâlık:** Yaradan, Tanrı. **Tevekkül:** İşi Tanrı'ya bırakma, yazgıya razı olma, boyun eğme. **Asl:** Asıl, öz, içyüzü. **Taabbüd:** Tapınma. **Tahsîl:** Elde etme, toplama. **Cânân:** Sevgili. **Hayli:** Çok, oldukça. **Hüsn:** Güzellik. **Mürşid:** Kılavuz, yol gösteren. **İrâe etmek:** Göstermek, belirtmek. **Tarîk:** Yol. **Târik:** Terk eden, bırakan. **Sâlik olmak:** Bir yola girmek, bağlanmak.

1 Şiirin orijinalinde bu dize "Ben büyük târik olmam" şeklindedir. (e. n.)

Durumumda değişiklik belirdi
Övünsem de sizinle yeri

Neşeyi koruyup kolladın
Sevinçle doldurup yaydın

Sevinç ürünlerinle doldu
Dünya tasasını bıraktı

Ruhumda yok eğilim dünyaya
Var baş eğme Yaradan'ın iyiliğine

Dileğimin özü Hakk'a tapınmak
Tanrı'nın onayına kavuşmak

Sevgilimi oldukça sevdim
Güzelliğinde Tanrı'nın ışığını gördüm

Gerçek kılavuzum aşkımdır
Hak yolunu bana gösterir

Ben bu yolu bırakmam
Başka yola sapmam

CÂNÂN-I GİRÎZÂNA[1]

Olmasa envâr-ı ruhun hem-demi
Görmez olur dîdelerim âlemi

Dil ki çeh-i aşkına üftâdedir
Hükmüne bin cân ile ser-dâdedir

Handelerin cânlara safvet verir
Nazrelerin dillere cevdet verir

Pek de alışmıştı gönül vuslata
Şimdi nasıl mûnis olur firkata

Ey gamı sûz-efken olan cânıma
Merhamet et sûziş-i vicdânıma

Ben sana âşık değilim, bendeyim
Hâk-i der-i pâkine efgendeyim

Bak yolun üzre şu elem-pervere
Merhametin yok mu ya düşmüşlere

Girîzân: Kaçan. **Envâr:** Işıklar, nurlar. **Hem-dem:** Arkadaş. **Dîde:** Göz. **Dil:** Gönül. **Çeh:** Kuyu. **Üftâde:** Düşmüş. **Hükm:** Yargı, hüküm. **Ser-dâde:** Baş vermiş. **Hande:** Gülüş. **Safvet:** Saflık, temizlik. **Nazre/a:** Bakış. **Cevdet:** İyilik, tazelik. **Mûnis:** Alışık, uysal. **Firkat:** Ayrılık. **Sûz-efken:** Yangın çıkaran, yakan. **Sûziş:** Yanış, yanma. **Vicdân:** İnanç, duygu, vicdan. **Bende:** Kul, köle. **Hâk:** Toprak. **Der:** Kapı. **Pâk:** Temiz. **Efgende:** Atılmış, yıkılmış, düşmüş. **Elem-perver:** Acı, üzüntü besleyen (yetiştiren).

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 133-134.

KAÇAN SEVGİLİYE

Olmasa yanağının ışığının arkadaşı
Görmez olur gözlerim dünyayı

Gönül ki aşkının kuyusuna düşmüştür
Yargına bin can ile baş eğmiştir

Gülüşlerin canlara saflık verir
Bakışların gönüllere tazelik verir

Pek de alışmıştı gönül kavuşmaya
Şimdi nasıl uysal davranır ayrılığa

Ey üzüntüsü yangın çıkaran canımda
Acı, gönlümün böyle yanmasına

Ben sana âşık değilim, köleyim
Temiz kapının toprağına yıkılmışım

Bak yolunun üstündeki şu tasa severe
Acıman yok mu hiç düşmüşlere

Olma girîzân güzelim el-amân
Dön geri, dön ey ferah-efzâ-yı cân!

Dön de nezâketle tebessümler et
Rûhumu şevkinle harâb-perver et

Nâz ü hırâmın görüp ey rûy-i gül
Kaddine hayrete dalsın gönül

Bir de açıp gîsu-yi zer-târını
Dök yüzüme pertev-i ruhsârını

Rûhuma ol feyz-dih-i i'tilâ
Ver dilime zulmet-i gamdan rehâ

Kaçma gel ey mâye-i ezvâk-ı cân!
Ey feyezân-bahş-i dil-i gam-nişân!

Müncezibim câzibe-i rûyuna
Mürtebitim gîsu-yi dil-cûyuna

Doğrusu ârâm-i dil-i münkesir
Rü'yet-i dîdârına vâbestedir

El-amân: İmdat, aman. Ferah-efzâ: Ferah artıran, iç açan. Şevk: İstek, sevinç. Harâb: Yıkık. Hırâm: Salınarak yürüme. Rûy: Yüz. Kadd: Boy. Gîsû: Saç. Zer-târ: Altın tel, sırma. Pertev: Parlaklık, ışık. Ruhsâr: Yanak. Feyz-dih: Bolluk, bilgi, bağış veren. İ'tilâ: Yükselme. Zulmet: Karanlık. Rehâ: Kurtuluş. Mâye: Maya. Ezvâk: Zevkler. Feyezân: Taşma, su basması. Bahş: Veren, sunan. Gam-nişân: Üzüntü veren, tasalandırıcı, tasalı. Müncezib: Çekilmiş, çekilen, kapılmış. Câzibe: Çekim, çekicilik. Rûy: Yüz. Mürtebit: Bağlı, bağlanmış. Dil-cû: Gönül çeken. Ârâm: Dinlenme, rahatlık. Münkesir: Kırık. Rü'yet: Görme. Dîdâr: Güzel yüz. Vâbeste: Bağlı.

Kaçma güzelim el-aman
Dön geri, dön ey cana can katan

Dön de gülümse nezaketle
Ruhumu yık sevincinle

Nazla yürüyüşünü görüp ey yüzü gül
Boyuna bakıp şaşakalsın gönül

Bir de açarak sırma saçını
Dök yüzüme yanağının ışığını

Ruhuma yükseliş bolluğu ver
Gönlüme kaygı karanlığından kurtuluş ver

Kaçma gel ey can zevklerinin mayası
Üzgün gönle sun yine taşkınlığını

Yüzünün çekiciliğine kapılmışım
Gönül çeken saçına bağlanmışım

Doğrusu kırık gönlün esenliği
Senin yüzünü görmeye bağlı

Terk edemem ölmeden evvel seni
Hak bu ki sensin eden ihyâ beni

Olsa fedâ çok mu cihân hüsnüne
Az mıdır âşüfte olan hüsnüne

Mecma'ü'l-âsâr-ı safâdır sana
Gamzelerin ey melek-i işve-zâ

Zor geliyor doğrusu bu iftirâk
Başladı sînemde yine ihtirâk

Bil ki fedâkâr-ı nukûd-i dilim
Râhına, ey şu'le-füzûd-i dilim

Kim bırakır bendesini zillete
Kim atar efgendesini mihnete

Görme gam-ı hasreti lâyık bana
Bendeyim, elhak ki esîrim sana!

Dön geri ey tâvus-ı verkâ-hırâm!
Ver dile feyz-i ferah u ibtisâm

İhyâ: Canlandırma, güçlendirme, uyandırma. **Hüsn:** Güzellik. **Âşüfte:** Tutkun, çılgınca seven. **Mecmâ:** Kavşak, toplanma yeri. **Âsâr:** Eserler, ürünler, izler, anıtlar. **Safâ:** Şenlik, sevinç, sefa. **Gamze:** Göz kırpma, süzme. **İşve-zâ:** Cilveli, nazlı, naz doğuran. **İftirâk:** Ayrılık. **Sîne:** Göğüs, yürek. **İhtirâk:** Yanma. **Nukûd:** Nakitler, paralar. **Râh:** Yol. **Şu'le:** Alev, yalım. **Füzûd:** Artıran. **Zillet:** Alçaklık, alçalma. **Efgende:** Düşkün, yıkık, bağlı. **Mihnet:** Sıkıntı, üzgü, dert. **Elhak:** Hakçası, doğrusu. **Verkâ-hırâm:** Yabani güvercin yürüyüşlü. **Ferah:** İç açıklığı, rahatlık. **İbtisâm:** Gülme, gülümseme.

Bırakamam ölmeden önce seni
Hakçası sensin canlandıran beni

Dünya feda olsa çok mu güzelliğine
Delice tutulan az mı güzelliğine

Toplandığı yerdir sevinç ürünlerinin
Gamzelerin, ey cilveli melek senin

Güç geliyor doğrusu bu ayrılma
Başladı yüreğimde yine bir yanma

Bil ki özveriyle döker varını yoğunu
Yoluna, ey artıran gönlümün ateşini

Kim bırakır kölesini alçalmaya
Kim atar düşkününü sıkıntıya

Görme özlem üzüntüsünü lâyık bana
Köleyim, hakçası tutsağım sana!

Geri dön ey güvercin yürüyüşlü tavus
Bolca ferahlık ve gülüş ver gönüle

Gamzeye âgâz ederek gözlerin
Bendeni dem-beste eder sözlerin

Gözlerini seyre koyulsun gözüm
Olsun emân hep sana dâir sözüm

Çeşm-i remed-dîdemi pür-nûr kıl[1]
Kalbimi hem-şa'şa'a-i Tûr kıl

Belki bulur nûrun ile intibâh
Hayli karardı dil-i sevdâ-penâh!

Âgâz etmek: Başlamak. **Dem-beste:** Soluğu kesilmiş, susmuş. **Çeşm:** Göz. **Remed-dîde:** Remed hastalığına yakalanmış göz, göz iltihabı hastalığına yakalanmış göz. **Pür-nûr:** Işıklı, apaydınlık, nur dolu. **Şa'şa'a:** Parlaklık, parlama, gösteriş. **İntibâh:** Uyanma, göz açma. **Tûr:** Dağ, Tanrı'nın Musa peygamberle görüşüp konuştuğu Tûr-ı Sînâ. **Hayli:** Çok, oldukça. **Sevdâ-penâh:** Aşkın sığınağı.

1 Bu dizedeki "Hasta gözümü, remedli gözümü" şeklinde çevrilebilecek "çeşm-i remed-dîdemi" tamlamasını Asım Bezirci "çeşm-i remed dîdemi" şeklinde okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

Gamze çekmeye başlayarak gözlerin
Kulunun soluğunu keser sözlerin

Gözlerine bakmaya koyulsun gözüm
Olsun aman hep sana ilişkin sözüm

Göz ağrısı gözümü ışıkla doldur
Yüreğimi Tûr'un parlaklığıyla doldur

Belki ışığınla açar gözünü, uyanır
Çok karardı aşkın sığınağı gönül!

TEVHÎD[1]

Ey meh-i enver-i sipihr-ârâ
Lem'a-i rahmet-i Cenâb-ı Hudâ

Zulmet-i şeb dokundu sevdâma
Merhamet kıl şu kalb-i şeydâma

Sevmiyor zulmeti dil-i zârım
Olsa nûrun olur meded-kârım

Niye eylersin istitâr öyle[2]
Bezm-i deycûru ihtiyâr öyle

Eyle karşımda nâzikâne hırâm
Eylesin tâ ki tende cân ârâm

Sana âşık mıyım neyim bilmem
Olamam bir dakîka görmezsem

Görün artık bu ihticâb yeter
Kapladı âlemi zalâm-ı keder

Tevhîd: Birleme, birliğine inanma, Tanrı'nın birliğini anlatan koşuk (nazım). **Meh:** Ay. **Enver:** Aydınlık. **Sipihr-ârâ:** Göğü süsleyen. **Lem'a:** Parıltı. **Hudâ:** Tanrı. **Zulmet:** Karanlık. **Şeb:** Gece. **Şeydâ:** Çılgın, şaşkın. **Dil:** Gönül. **Zâr:** İnleyen, ağlayan. **Meded-kâr:** Yardımcı, imdada koşan. **İstitâr:** Örtünme, gizlenme. **Bezm:** Meclis, içki meclisi. **Deycûr:** Karanlık. **İhtiyâr etmek:** Seçmek, istemek. **Hırâm:** Salınarak yürüme, salınma. **Nâzikâne:** Nazikçe. **Ârâm:** Dinlenme, durma, eğlenme. **İhticâb:** Örtünme, gizlenme. **Zalâm:** Karanlık, haksızlık. **Mâhitâb:** Ayışığı, mehtap.

---

1 *Tercümân-ı Hakîkat*, sayı 1965, 14 Rebîülevvel 1302/1 Ocak 1885, s. 3. *Müntahabât-ı Tercümân-ı Hakîkat*, c. 3, 1302/1885, s. 313-314.

2 Bu dizeyi Asım Bezirci ya sehven ya da dizgi yanlışı olduğu düşüncesiyle "Niye eylersen istitâr eyle" şeklinde okumuş ve çevirmiştir. Aynı şekilde sonraki dizenin son kelimesini de "eyle" olarak okumuştur. (e. n.)

BİRLEME

Ey parlak ay, ey göğün süsü
Tanrının iyiliğinin parıltısı

Gecenin karanlığı dokundu sevgime
Acı şu çılgın, şaşkın yüreğime

Sevmiyor karanlığı inleyen gönlüm
Ancak ışığın olur yardımcı bana

Neyi dilersen gizle ama
Karanlık içki meclisini gözet

Karşımda nazikçe salın
Sonunda tende can dinlensin

Sana âşık mıyım neyim bilmem
Duramam bir dakika görmezsem

Görün artık bu saklanma yeter
Kapladı evreni üzüntünün karanlığı

Açıl ey mâhitâb açıl da görün
Bürünürsen de ebre sonra bürün

Gark edip nûra zîr ü bâlâyı
Âşikâr eyle hüsn-i Leylâ'yı

Kudret-i Zât-ı Hakk'ı yâd ettir
Halka tenvîr-i i'tikâd ettir

Olup âlem-fürûz dîdârın
Yemmde mevc ursa aks-i envârın

Vech-i dil-dârı eylesen tasvîr
Görse cân nûr-ı Hakk'ı sûret-gîr

Bâğ u gülzâra in'itâf etsen
Hep çiçeklerle i'tilâf etsen

Kûh u sahrâ garîk-i nûr olsa
Arz-ı muzlim nazîr-i Tûr olsa

Ebr: Bulut. Gark etmek: Dalmak, batmak. **Zîr ü bâlâ:** Alt üst, aşağı yukarı. **Hüsn:** Güzellik. **Tenvîr:** Aydınlatma. **İ'tikâd:** İnanç, inanma. **Zât-ı Hakk:** Tanrı. **Âlem-fürûz:** Dünyayı, evreni aydınlatan. **Dîdâr:** Yüz. **Yem:** Deniz. **Mevc urmak:** Dalgalanmak. **Aks:** Yansıma, yankı. **Envâr:** Işıklar. **Vech:** Yüz. **Dil-dâr:** Gönül çelen, sevgili. **Sûret-gîr:** Biçim tutan, biçimlenmiş. **Gülzâr:** Gül bahçesi, bahçe. **İn'itâf:** Bir yöne çevrilme, yönelme. **İ'tilâf:** Uyuşma, görüşme, alışma. **Kûh:** Dağ. **Muzlim:** Karanlık. **Nazîr:** Benzer. **Kelîm:** Konuşan, söyleyen; Tûr-ı Sinâ'da Tanrı'yla konuşan Hz. Mûsâ'nın sıfatı. **Zü'l-celâl:** Ululuk, büyüklük sahibi. **Azîm:** Büyük. **Hayret-fezâ:** Şaşırtıcı, şaşkınlığı artıran. **Sanâyi':** Sanatlar. **Dil-rübâ:** Gönül bağlayan. **Bedâyi':** Güzellik, görülmedik şeyler. **Bî-hadd:** Sınırsız. **Bî-intihâ:** Sonsuz. **Had:** Sınır. **Hikmet:** Felsefe, sebep, hekimlik. **Velhân:** Şaşkın, sersem. **Nazîr:** Benzer, eş.

Açıl ey ay ışığı açıl da görün
Bürünsen de buluta sonra bürün

Dolarak aşağıya yukarıya
Çıkar güzelliğini Leylâ'nın ortaya

Hak Sahibi'nin gücünü anımsat
Halkı inanç yolunda aydınlat

Evreni aydınlatır yüzün
Denizde dalgalansa yansıması ışıklarının

Sevgilinin gönül çelen yüzünü resmetsen
Hakk'ın ışığını biçimlenmiş görse can

Bağlara bahçelere yönelsen
Hep çiçeklerle düşüp kalksan

Dağ ve çöl ışığa boğulsa
Karanlık toprak benzese Tûr Dağı'na

Buna hayrân olup da rûh-i Kelîm
Dese ey Rabb-i zü'l-celâl ü azîmı!

Bu ne hayret-fezâ sanâyi'dir
Bu nasıl dil-rübâ bedâyi'dir

Bu ne bî-hadd ü intihâ kudret
Bu ne bî-intihâ vü had hikmet

Kudretin aklı etmede hayrân
Hikmetin zihni kılmada velhân

Ey nazîr ü şerîksiz ma'bûd!
Kim bu ekvâna verdi böyle vücûd

Şebi revnak-pezîr eden kimdir
Mâhı cism-i münîr eden kimdir

Göğe bu ahterânı kim saçmış
Ya bu şeh-râh-ı feyzi kim açmış

Cümlesi sun'-i dest-i makderetin
Bizlere bir yegâne âtıfetin!

"Birsin ey bî-niyâz Hâlık bir!"
Olamaz akl birliğin münkir!

Şerîk: Ortak. **Ma'bûd:** Tapınılan, Tanrı. **Ekvân:** Varlıklar. **Vücûd:** Varlık, vücut. **Şeb:** Gece. **Revnak-pezîr:** Parlak, süslü, güzel. **Mâh:** Ay. **Münîr:** Aydınlatan, ışık verem. **Cism:** Cisim, madde, vücut. **Ahterân:** Yıldızlar. **Şeh-râh:** Anayol, büyük yok. **Feyz:** Bolluk, bilim. **Cümlesi:** Hepsi. **Sun':** Eser, yapış, yapıt. **Dest:** El. **Makderet:** Güç, kuvvet, iktidar. **Yegâne:** Biricik, tek. **Âtıfet:** Acıma, sevgi, esirgeme, iyilik. **Bî-niyâz:** Yalvarmayan, yakarmayan, duasız. **Hâlık:** Yaratan, yaratıcı. **Münkir:** İnkâr eden, yadsıyan.

Buna hayran olup da o konuşan Ruh
Dese ki ey ululuğun yüce Tanrısı

Bu ne şaşırtıcı sanattır
Bu nasıl gönül bağlayıcı güzelliktir

Bu ne güçtür sınırsız ve sonsuz
Bu ne hikmettir sonsuz ve sınırsız

Gücün hayran ediyor aklımızı
Hikmetin sersem ediyor zihnimizi

Ey taptığımız, eşi ve ortağı olmayan
Kim bu dünyaları böyle var etti

Geceyi pırıl pırıl yapan kimdir
Ayı aydınlık kılan kimdir

Göğe bu yıldızları kim saçmış
Ya bu bolluk yolunu kim açmış

Hepsi ürünü güçlü elinin
Bizlere bir sevgin iyiliğin

"Birsin ey yalvarmayan yaratıcı bir!"
Edemez akıl birliğini inkâr

Bütün eşyâ güvâh vahdetine
Kim eder iştibâh vahdetine?!

Çağlayan şu şelâle-i mesrûr
Ağlayan şu anâdil-i ma'zûr[1]

Deşt ü kûhsâr u bahr ü âb-ı revân
Hep cemâdât ve cümle-i hayvân

Hâsılı âlem içre mevcûdât
Hep şuûnât cümle meşhûdât

Vahdetin söylemektedir her ân
Eyleyip işbu beyti vird-i zebân

"Ki yekî hest hîç nîst cüz û
Vahdehû lâ ilâhe illâ Hû"[2, 3]

Güvâh: Tanık, kanıt. **Vahdet:** Birlik. **İştibâh:** Kuşkulanma. **Şelâle:** Çağlayan, çavlan. **Mesrûr:** Sevinçli. **Anâdil:** Bülbüller. **Ma'zûr:** Mazereti olan, özürlü, affedilmiş. **Deşt:** Çöl. **Kûhsâr:** Tepe, dağlık. **Bahr:** Deniz. **Âb-ı revân:** Akarsu, nehir. **Cemâdât:** Cansızlar. **Hâsılı:** Özetle, sözün kısası. **Âlem:** Evren, dünya. **Mevcûdât:** Varlıklar. **Şuûnât:** Olaylar, işler. **Meşhûdât:** Gözle görülenler. **Ân:** Zaman, an. **Vird-i zebân:** Diline dolama.

---

1 Bu dizedeki "mazereti olan, özrü bulunan, kusuru affedilebilir olan" anlamlarına gelen "ma'zûr" kelimesini Asım Bezirci "mahsûr" olarak okumuş ve "yorgun" şeklinde çevirmiştir. (e. n.)

2 Bu beyit, Hâtif-i İsfahânî'nin terciibend-i meşhûrundan alınmıştır (Tevfik Fikret).

3 İran edebiyatının en ünlü şairlerinden olan Hâtif-i İsfahânî'nin (ö. 1198/1784) terciibendinden alınan beytin çevirisi şöyledir: "O birdir, O'ndan başka hiçbir şey yoktur. Vahdehû lâ ilâhe illâ Hû". Beytin Farsça olan birinci mısraını çevirip aynı anlama gelen ve Arapça olan ikinci mısraını orijinal haliyle bırkmak daha doğrudur. Birinci mısraın sonundaki "O'ndan başka" anlamına gelen "cüz û" Farsça'dır ve "cüz-i û" şeklinde okunması yanlıştır. (e. n.)

Bütün eşya kanıt birliğine
Kim kuşkulanır birliğinden

Çağlayan şu sevinçli çavlan
Ağlayan şu yorgun bülbül

Çöl ve tepe ve deniz ve akarsu
Tüm cansızlar ve hayvanların hepsi

Özetle evrendeki bütün varlıklar
Bütün olaylar ve tanıklar

Durmadan söylemektedir birliğini
Diline dolayarak şu beyti

"Birlik vardır O'nun hiç parçası yoktur
Tanrı tektir, O'ndan başka tapacak yoktur"

HAZRET-İ MUALLİM'İN[1] BİR GAZELİNİ TAHMÎS[2]

I

Zevkimi tezyîd eder câm-ı musaffâlar benim
Şevkimi tahrîk eder rengîn temâşâlar benim
Tab'ıma hoş geldi cûlar, serv-i ra'nâlar benim
"Gördüm âsârın bahârın oldu sahrâlar benim"
"Olmamak mümkin mi en şiddetli sevdâlar benim"

II

Tâ ezelden mevhib-i Hak'tır selâmet fikrime
Çoktan olmuştur hurûş-efzâ muhabbet fikrime
Bahşedip bir kat daha safvet, letâfet fikrime
"Verdi cevlân-ı diger feyz-i tabîat fikrime"
"Aldı ârâmım bu rûh-efzâ temâşâlar benim"

Tahmîs: Beşleme, beşerleme, bir şiirin her beytine üçer dize ekleyerek dize sayısını beşe çıkarma. **Tezyîd** etmek: Artırmak. **Câm:** Kadeh, bardak, cam. **Musaffâ:** Süzülmüş, arıtılmış, temizlenmiş. **Şevk:** İstek, sevinç. **Rengîn:** Renkli. **Temâşâ:** Görme, seyretme. **Tab':** Yaradılış, huy. **Cû:** Çay, ırmak. **Serv:** Servi, selvi ağacı. **Ra'nâ:** Güzel, hoş görünen. **Âsâr:** Eserler, alametler. **Sahrâ:** Çöl, kır. **Mümkin:** Olabilir, olanaklı. **Ezel:** Öncesizlik. **Mevhib:** Bağış, ihsan, vergi. **Selâmet:** Esenlik, kurtuluş. **Hurûş-efzâ:** Coşmayı, gürültüyü, şamatayı artıran, coşturucu. **Muhabbet:** Sevme, sevgi. **Bahşetmek:** Bağışlamak, sunmak. **Safvet:** Saflık, temizlik. **Letâfet:** Güzellik, hoşluk, incelik. **Cevlân:** Dolaşma, gezinme. **Diger:** Öbür, başka. **Feyz:** Bolluk, bağış. **Tabîat:** Doğa. **Ârâm:** Dinlenme, durma, eğlenme. **Rûh-efzâ:** Ömür artıran, cana can katan.

---

1 Hazret-i Muallim: Tevfik Fikret'in öğretmenlerinden ve Tanzimat şairlerinden Muallim Naci (1850-1893). Söz konusu gazel *Şerâre* (1884, s. 33) adlı eserde bulunmaktadır. (A. B.)

2 *Tercümân-ı Hakîkat*, sayı 1970, 20 Rebîülevvel 1302/7 Ocak 1885.

HAZRETİ MUALLİM'İN BİR GAZELİNİ BEŞLEME

I
Zevkimi artırır temiz kadehler benim
İsteğimi kışkırtır renkli görüşler benim
Hoşuma gider dereler, güzel serviler benim
"Gördüm ürünlerini baharın kırlar oldu benim"
"Elimde mi olmaması en taşkın sevgiler benim"

II
Tâ başından beri Hak vergisidir esenlik düşünceme
Çoktan coşturucu olmuştur sevgi düşünceme
Bağışlayıp bir kat daha saflık, güzellik düşünceme
"Verdi başka gezintiler doğadaki bolluk düşünceme"
"Aldı durgunluğumu bu ömür uzatan görmeler benim"

III

Kalb-i rikkat-perverim pür-neşve-i câm-ı safâ
Fikr-i şiddet-güsterim mest-i rahîk-i i'tilâ
San nazar-gâhımda Tûr-ı aşk etmiş incilâ
"Arz eder bir başka âlem şimdi her sahrâ bana"
"İnşirâhım şerh olunmaz, gayrı dünyâlar benim"

IV

Müncelî oldukça her dem sâgarımda aks-i yâr
Âlemi görmekte çeşm-i intibâhım[1] neşve-zâr
Oldu işte şimdi dünyâ gönlüme dârü'l-karâr
"Olmasın da tab'-ı rindânem kim olsun neşve-dâr"
"Tâze sâkîler benim, leb-rîz mînâlar benim!"

V

Seyrolunsun fikr-i şiddet-bârımın ulviyyeti
Anlaşılsın tâ ki tab'-ı pâkimin mâhiyyeti
Söyle, gel Allâh için gör de şu mesrûriyyeti
"Çeşm-i âlem kimde görmüştür bu mes'ûdiyyeti"
"Bak bütün karşımdaki âyîne-sîmâlar benim"

Rikkat-perver: İnceliği, acımayı besleyen, yetiştiren. **Pür-neşve:** Sevinçli, şenlik dolu. **Safâ:** Şenlik, sevinç, huzur. **Şiddet-güster:** Sertlik, katılık yayan, şiddetli. **Mest:** Sarhoş. **Rahîk:** Şarap. **İ'tilâ:** Yükselme. **San:** Sanki. **Nazar-gâh:** Bakılan yer ya da şey. **Tûr:** Dağ, Sinâ Dağı. **İncilâ:** Parlama, görünme. **Arz etmek:** Sunmak. **Âlem:** Evren, dünya. **İnşirâh:** Açılma, ferahlama. **Şerh:** Açımlama. **Gayrı:** Başka, öbür. **Müncelî:** Parlayan, görünen, belli. **Dem:** Zaman, an. **Sâgar:** Kadeh. **Aks:** Yansıma, yankı. **Yâr:** Dost, sevgili. **Çeşm:** Göz. **İntibâh:** Pişme. **Neşve-zâr:** Sevinç, neşe yeri. **Dâr:** Ev, yer, yurt. **Dârü'l-karâr:** Kıyametten sonra kalınacak yer, ebedi kalınacak yurt, ahiret, cennet veya cehennem. **Rindâne:** Rintçe, kalenderce. **Neşve-dâr:** Sevinçli, keyifli, şenlikli. **Sâkî:** Su veren, içki dağıtan. **Leb-rîz:** Ağzına kadar dolu, taşan. **Mînâ:** Şarap şişesi, cam, billûr. **-bâr:** Saçan, döken, yağdıran. **Ulviyyet:** Yücelik. **Pâk:** Temiz, pak. **Mâhiyyet:** Netlik, öz, içyüzü. **Mesrûriyyet:** Sevinçlilik, sevinme. **Mes'ûdiyyet:** Mutlu olma, mutluluk. **Âyîne-sîmâ:** Ayna gibi yüzü olan, ayna yüzlü.

1 Osmanlıca metinde "gafletten uyanmak, uyanış, ibret almak" anlamlarına gelen "intibâh" kelimesini Asım Bezirci, "pişmek, olgunlaşmak" anlamına gelen "intıbâh" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

III
Yufka yüreğim dolu şenlik kadehinin sevinciyle
Katı düşüncem sarhoş yükselişin şarabıyla
Sanki aşk dağı parlamış baktığım her yerde
"Başka bir evren sunar şimdi her çöl bana"
"Esenliği açıklanmaz öte dünyalar bana"

IV
Parladıkça her an kadehimde dostun yansıması
Dünyayı görmekle pişen gözüm bir şenlik yeri
Oldu işte şimdi dünya gönlüme konak yeri
"Kalender huyum olmasın da kim olsun sevinçli"
"Taze içki sunanlar benim dolu şişeler benim"

V
Görülsün şiddet saçan düşüncemin yüceliği
Anlaşılsın sonunda temiz huyumun niteliği
Söyle gel Tanrı için gör de şu sevinmeyi
"Dünya gözü kimde görmüştür bu mutluluğu"
"Bak bütün karşımdaki ayna yüzlüler benim"

EY ŞÎVE-KÂR!.. GÜL![1] [2]

Seyret de rûy-i zerdimi ey şîve-kâr!.. Gül!..
Vechinde nûr-ı Hakk'ı kılıp âşikâr, gül!
Zevk-i cihândan et beni de behre-dâr, gül!
Ben âşık-ı zebûnunu kıl bahtiyâr, gül!

Güldür garîbin ey gül-i revnak-disâr!.. Gül!

Deymûmet-i safâ-yı dilindir merâm-ı dil;
Müşted olur melâlin ile ingımâm-ı dil,[3]
Revnak bulur safân ile dârü's-selâm-ı dil
Vâbestedir tebessümüne ibtisâm-ı dil:

Güldür garîbin ey gül-i revnak-disâr!.. Gül!

Şîve-kâr: Cilveli, işveli, nazlı. **Rûy:** Yüz. **Zerd:** Sarı, solgun. **Vech:** Yüz. **Nûr:** Işık, nur. **Âşikâr:** Açık, belli, ortada. **Zevk-i cihân:** Dünya zevki. **Behre-dâr:** Paylı, pay almış. **Zebûn:** Güçsüz, düşkün. **Bahtiyâr:** Mutlu. **Revnâk:** Parlaklık, süs, güzellik, tazelik. **Disâr:** Çok, aşırı. **Deymûmet:** Süreklilik, devamlılık. **Safâ:** Şenlik, eğlence, sefa. **Dil:** Gönül. **Merâm:** İstek, amaç. **Müşted:** Azgın, şiddetli. **Melâl:** Üzüntü, sıkıntı, usanç. **İngımâm:** Gamlanma, tasalanma, kaygılanma. **İğtinâm:** Yağmalama, talan. **Dârü's-selâm:** Cennet, Bağdat. **Vâbeste:** Bağlı. **Tebessüm:** Gülümseme. **İbtisâm:** Gülümseme.

---

1 Muallim Naci'nin *Âteş-pâre*'de (Kostantiniyye, 1303/1884, s. 143-144) bulunan "Ey Şehsüvâr!.. Dur!" başlıklı şiirine benzetme (nazire) olarak yazılmıştır. Bkz. *Tercümân-ı Hakîkat*, sayı 1841, 12 Şevval 1301/5 Ağustos 1884. (A. B.)

2 *Müntahabât-ı Tercümân-ı Hakîkat*, c. 3, 1302/1885, s. 364.

3 Osmanlıca metinde "gamlanma, tasalanma, kaygılanma" anlamlarına gelen "ingımâm" kelimesini Asım Bezirci "iğtinâm" şeklinde okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

EY CİLVELİ, GÜL!

Gör de solgun yüzümü ey cilveli!.. Gül!
Yüzünde Hakk'ın ışığını göster de gül!
Dünya zevkinden bana pay aldır da gül!
Ben güçsüz âşığını mutlu kıl da gül!

Güldür garibini ey çok parlak gül!.. Gül!

Gönlün şenliğini sürdürmektedir gönlün dileği;
Artar üzüntün ile gönlün yağmalanması,
Parlar sevincin ile gönül cenneti,
Bağlıdır gülüşüne gönlün gülümsemesi:

Güldür garibini ey çok parlak gül!.. Gül!

Güldükçe verd-i ârızın ey feyz-bahş-ı cân!
Hakkâ ki[1] nûr-ı feyz-i seherden[2] verir nişân.
Tab'ımca bir cihâna döner ol zamân cihân
Başlar tebessüm eylemeye tıfl-ı dil o ân:

Güldür garîbin ey gül-i revnak-disâr!.. Gül!

Dünyâ zalâm içinde olurken keder-nümâ,
Sen parlatınca şevk ile bir hande-i safâ,
Eyler önümde Tûr-ı safâ ol dem incilâ;
Handenle tâze rûh gelir hâsılı bana:

Güldür garîbin ey gül-i revnak-disâr!.. Gül!

Verd: Gül. **Ârız:** Yanak, gelen. **Feyz-bahş:** Bolluk, bereket, gürlük veren (bağışlayan). **Hakkâ ki:** Gerçekten, doğrusu. **Nûr:** Işık, nur. **Feyz-i seher:** Seher vaktinin bolluğu, mutluluğu. **Nişân:** Belirti, amaç, madalya. **Tab':** Yaradılış, huy. **Cihân:** Evren, dünya. **Tıfl:** Erkek çocuk, toy delikanlı. **Zalâm:** Karanlık. **Keder-nümâ:** Üzüntü gösteren (belirten), tasalı. **Şevk:** İstek, sevinç. **Hande:** Gülüş. **Safâ:** Gönül şenliği, neşe. **Tûr:** Dağ, Sinâ Dağı. **İncilâ:** Parlama, görünme, belirme. **Hâsılı:** Sözün kısası.

---

1 "Doğrusu, gerçekten" anlanundaki "Hakkâ ki" kelimesini Asım Bezirci "Hakka ki" şeklinde okumuş ve "Hakk'a" olarak çevirmiştir. (e. n.)

2 Osmanlıca metinde "seher" olan kelimeyi Asım Bezirci "cihân" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

Güldükçe yanağının gülü, ey cana bolluk veren,
Hakka evrenin bolluk ışığından işaret verir.
Gönlümce bir evrene döner evren o zaman,
Başlar gülümsemeye gönül yavrusu o an:

Güldür garibini ey çok parlak gül!.. Gül!

Dünya karanlık içinde gömülürken tasaya,
Sen istekle şen bir gülüşü parlatınca,
Önümde sevinç dağı parıldar o sıra
Gülüşünle taze can gelir kısacası bana:

Güldür garibini ey çok parlak gül!.. Gül!

MUALLİM'İN BİR GAZELİNİ TAHMÎS[1]

Meh-i evc-i kemâlim saçtığım envâr âlîdir
Meâlî-âşinâyım yaptığım âsâr âlîdir
Bana hem-bezm olan ehl-i vefâ her bâr âlîdir
"Muhibbânımda hem güftâr hem girdâr âlîdir"
"Teâlî-perverim neşrettiğim efkâr âlîdir."

Hemîşe behre-yâb-ı feyz iken hükm-i mürüvvetten
Nasıl memnûn olur hem-bezmî-i ashâb-ı şirretten
Çekilmez bir dakîka bezm-i feyz-â-feyz-i hikmetten
"Teberrâ eylemişdir ülfet-i erbâb-ı gafletten"
"Enîs-i sâfilîn olmaz dil-i bîdâr âlîdir"

Tahmîs: Beşleme, beşerleme, bir şiirin her beytine üçer dize ekleyerek dize sayısını beşe çıkarma. **Meh:** Ay. **Evc:** Doruk, tepe, yüce. **Kemâl:** Olgunluk, yetkinlik. **Envâr:** Işıklar. **Âlî:** Yüksek, yüce. **Meâli:** Yüksek, derin düşünceler, ululuklar, büyüklükler. **Âşinâ:** Bildik, tanış. **Âsâr:** Eserler. **Hem-bezm:** Meclis arkadaşı, aynı meclisten. **Ehl-i vefâ:** Vefalılar. **Her bâr:** Her defa. **Muhibbân:** Sevenler, dostlar, yandaşlar. **Güftâr:** Söz. **Girdâr:** Uğraş, iş, davranı, üslup, tarz. **Te'âli:** Yükselme. **Perver:** Besleyen, yetiştiren. **Neşretmek:** Yaymak. **Efkâr:** Düşünceler. **Hemîşe:** Her zaman. **Behre-yâb:** Pay, hisse sahibi, paydaş. **Feyz:** Bolluk, bilgi. **Hükm:** Yargı, hüküm, komuta. **Mürüvvet:** İnsanlık, cömertlik, iyilikseverlik. **Ashâb:** Sahipler, arkadaşlar, bir şeye mensup olanlar. **Şirret:** Kötülük, hırçınlık. **Feyz-â-feyz:** Bolluk dolu olan, bol. **Hikmet:** Bilgelik, hikmet, sebep. **Teberrâ:** Uzak durma, çekilme, yüz çevirme. **Ülfet:** Düşüp kalkma, sık görüşme. **Erbâb-ı gaflet:** Gafiller, sorumsuzlar. **Enîs:** Arkadaş, sevgili. **Sâfil:** Alçak. **Dil:** Gönül. **Bîdâr:** Uyanık.

---

1 *Tercümân-ı Hakîkat*, sayı 1993, 18 Rebîülâhir 1302/4 Şubat 1885, s. 3. Muallim Naci'nin *Şerâre*'de (1884, s. 21) bulunan bir gazelini beşleme (tahmîs) yoluyla oluşturulmuştur. (A. B.)

MUALLİM NACİ'NİN BİR GAZELİNİ BEŞLEME

Olgunluğun dolunayıyım saçtığım ışıklar yücedir
Ululukların tanışıyım yaptığım eserler yücedir
Vefalı meclis arkadaşlarım her zaman yücedir
"Dostlarımda hem söz hem uğraş yücedir
Yükselmeden yanayım yaydığım düşünceler yücedir"

Bolca pay alırken hep cömertlik yargısından
Nasıl memnun olur kötülerin meclisinde bulunmaktan
Çekilmez bir dakika bilgeliğin bol olduğu meclisten
"Uzak durur gaflet içindekilerle görüşmekten
Arkadaşı olmaz alçağın, uyanık gönül yücedir"

Sebât ü sa'y ile âsân olur dünyâda her düşvâr
Değil bîgâne-i âlem bu mazmûn-ı hakîkat-bâr
Tekâpû eylemekle işte merd-i mukdim olmaz hâr[1]
"Uzaktan seyredip de ehl-i sa'yi etme istisgâr"
"Küçüktür sanma zîrâ necm-i gîsû-dâr âlîdir."

Enîs-i cehl eder insânı câhillerle ünsiyyet
Yakar pervâneyi misbâh ile bak germî-i ülfet
Der-i erbâb-ı feyze intisâba etmeli gayret
"Bulur hem-bezmî-i ehl-i hünerden bî-hüner rif'at"
"Gül-i hoş-bû ile oldukça hem-dem hâr âlîdir."

Tecellî eylemez her tâlibe Tûr-ı muallâsı
Olur hayret-fezâ nuzzâra nüzhet-gâh-ı zîbâsı
Müyesserdir deme her câhta keşf-i hafâyâsı
"Anın mes'ûd-ı çeşm-i râz-bîn ister temâşâsı"
"Görünmez her sühan-perdâza ma'nâ-zâr âlîdir."

Sebât: Direnme. **Sa'y:** Çalışma. **Âsân:** Kolay. **Düşvâr:** Güç. **Bigâne:** İlgisiz. **Mazmûn:** Anlam, kavram. **Hakîkat-bâr:** Gerçeği saçan (gösteren). **Tekâpû:** Öteye beriye koşarak araştırmak, kavuk sallama, dalkavukluk. **Merd:** İnsan. **Mukdim:** İşine düşkün, çaba gösteren. **Hâr:** Değersiz, itibarsız, hakir. **İstisgâr:** Küçümseme. **Zîrâ:** Çünkü. **Necm-i gîsû-dâr:** Kuyruklu yıldız. **Cehl:** Bilgisizlik, cahillik. **Ünsiyyet:** Alışkanlık, arkadaşlık. **Pervâne:** Kelebek. **Misbâh:** Kandil, çıra, meşale. **Germ:** Sıcak. **Der:** Kapı. **Erbâb:** Becerikli, ehil. **İntisâb:** Bağlanma, kapılanma. **Gayret:** Çaba. **Hüner:** Ustalık, beceri. **Bî-hüner:** Beceriksiz. **Rif'at:** Kaldırma, yükseltme. **Hoş-bû:** Hoş kokulu. **Hem-dem:** Arkadaş. **Hâr:** Diken. **Tecellî:** Belirme, görünme. **Tâlib:** İsteyen. **Tûr:** Dağ, Tanrı'nın Musa peygamberle Sina yarımadasında konuştuğu dağ, Tûr-ı Sînâ. **Muallâ:** Yüce, yüksek. **Hayret-fezâ:** Şaşırtıcı. **Nuzzâr:** Bakanlar. **Nüzhet-gâh:** Gezinti yeri. **Zîbâ:** Süslü, güzel. **Müyesser:** Kolay gelen, kolayca yapılan, kolay. **Câh:** Mevki, makam. **Hafâyâ:** Gizler, gizlilik. **Anın:** Onun. **Mes'ûd:** Mutlu **Çeşm:** Göz. **Râz-bîn:** Gizi gören. **Temâşâ:** Görme, seyretme. **Sühan-perdâz:** Güzel söz söyleyen. **Ma'nâ-zâr:** Anlam yeri.

---

1 Dizede "olmaz" kelimesi eksik okunmuştur. Buna göre dize "İşine düşkün kişi alçalmaz kavuk sallamakla/dalkavukluk etmekle"şeklinde olur. (e. n.)

Direnme ve çalışmayla her güçlük yenilir kolayca
Yabancı değildir bu gerçeği gösteren kavram dünyaya
İşine düşkün kişi alçalır dalkavukluk etmekle
"Uzaktan bakıp da çalışanları küçümseme
Küçüktür sanma çünkü kuyrukluyıldız yücedir"

Bilgisizin arkadaşı bilgisizlere alıştırır insanı
Yakar pervaneyi kandille sık görüşmenin sıcaklığı
Bolluğa layık olanlara kapılanmaya çabalamalı
"Ustaların meclisinde becerisizler yükselir
Hoş kokulu gülle arkadaş oldukça diken yücedir"

Görünmez her isteyene yüksek Sina Dağı
Şaşırtır bakanları güzel gezinti yeri
Kolaydır deme her yerde gizlerin keşfi
"Gizleri çözen mutlu göz ister onu görmesi
Görünmez her güzel konuşana anlamın yeri yücedir"

ŞEYH VASFÎ'NİN BİR GAZELİNİ TAHMÎS[1]

Sâki-i ra'nâya çatmak söyle az müşkil midir
Her gönül bu ni'met-i uzmâya yâ nâil midir
Nîl-i feyz-i mes'adet her ferd için kâbil midir
"Meclis-i pîr-i meye her ehl-i dil dâhil midir"
"Ben gibi her gördüğün âlemde deryâ-dil midir"

Baktığım her yerde bir Tûr-ı terakkî parlıyor
Her yanımda rûy-i pür-nûr-ı terakkî parlıyor
Hâmem üzre dürr-i mensûr-ı terakkî parlıyor
"Her sözümde başka bir nûr-ı terakkî parlıyor"
"İrtikâ erbâbının efkârı lâ-tâil midir"

Şimdi herkes sa'y eder âsârı tezyîd etmeye
Üss-i bünyâd-ı terakkiyâtı te'yîd etmeye
Uğraşır efkârı âlem hüsn-i temhîd etmeye
"Tarz-ı eslâfı çalışmaz kimse taklîd etmeye"
"İ'tilâ ister vatan evlâdı nâ-kâbil midir"

Tahmîs: Beşleme, beşerleme, bir şiirin her beytine üçer dize eklenerek dize sayısı beşe çıkarılan koşuk, nazım türü. **Sâkî**: Su veren, içki sunan. **Ra'nâ**: Güzel, hoş görünen. **Müşkil**: Güç, zor. **Uzmâ**: En büyük. **Nâil**: Kavuşmuş, ermiş. **Feyz**: Bolluk. **Mes'adet**: Mutluluk, kutluluk. **Kâbil**: Olabilir, olanaklı. **Ferd**: Birey. **Pîr**: Yaşlı, pir. **Mey**: İçki. **Dil**: Gönül. **Ehl-i dil**: Gönül adamı. **Dâhil**: İçinde olan. **Âlem**: Evren, dünya. **Deryâ-dil**: Gönlü büyük, yüreği deniz gibi geniş. **Deryâ**: Deniz. **Tûr**: Dağ, Tanrı'nın Musa ile konuştuğu Sinâ Dağı, Tûr-ı Sînâ. **Rûy**: Yüz. **Pür-nûr**: Işık dolu, aydınlık. **Terakkî**: İlerleme, gelişme. **Hâme**: Kalem. **Dürr**: İnci. **Mensûr**: Saçılmış, dağılmış. **İrtikâ**: Yükselme. **Efkâr**: Düşünceler, fikirler. **Lâ-tâil**: Boş, yararsız. **Sa'y etmek**: Çalışmak. **Âsâr**: Eserler. **Tezyîd**: Artırma. **Üss**: Kök, temel. **Bünyâd**: Bina, yapı, temel. **Terakkiyât**: İlerlemeler. **Te'yîd**: Doğrulama. **Hüsn**: Güzellik. **Temhîd**: Yayma, düzenleme. **Tarz**: Biçim, yol. **Eslâf**: Öncekiler, eskiler. **İ'tilâ**: Yükselme. **Nâ-kâbil**: Olamaz, olanaksız.

1 *Tercümân-ı Hakîkat*, sayı 2003, 30 Rebîülâhir 1302/15 Şubat 1885, s. 3. Şeyh Ali Vasfî (1851-1910): Fikret'in öğretmenlerinden ve başlangıçta örnek aldığı Divan şiiri anlayışına bağlı yazar ve şairlerdendir. (A. B.)

ŞEYH VASFÎ'NİN BİR GAZELİNİ BEŞLEME

İçki sunan güzele çatmak söyle güç değil midir
Her gönül bu büyük nimete kavuşmuş mudur
Nil gibi gür mutluluğa herkes erişebilmiş midir
"Pirin içki meclisine her gönül adamı girmiş midir
Benim gibi her gördüğün gönül engin midir"

Baktığım her yerde bir ilerleme dağı parlıyor
Her yanımda ilerlemenin ışıklı yüzü parlıyor
Kalemimden ilerlemenin dökülen incisi parlıyor
"Her sözümde başka bir ilerleme ışığı parlıyor
Yükselenlerin düşünceleri yararsız mıdır"

Şimdi herkes çalışır eserleri çoğaltmaya
İlerlemenin temel yapısını güçlendirmeye
Uğraşır herkes düşünceleri iyi yaymaya
"Öncekilerin yolunu çalışmaz kimse izlemeye
Yükselmek ister yurt çocuğu olanaksız mıdır"

Akçe etmez sâde parlaklık leb-i gül-fâmda
Neşve yoktur bâdesiz reng-i likâ-yı câmda
Hâkim olmaz her güzel mülk-i dil-i nâ-kâmda
"Hüsn-i ahlâk isterim hûbân-ı serv-endâmda"
"Âşık-ı âzâde-ser her dilbere mâil midir"

Kasdı ser-âzâdegî-i imtinândır rûhumun
Şevki reşk-efzâ-yı eşvâk-ı cinândır rûhumun
Sanma cevlân-gâhı ancak âsmândır rûhumun
"İ'tilâ-gâhı fezâ-yı lâ-mekândır rûhumun"
"Ben kalendersem dahi Vasfî dilim sâfil midir"

Akçe: Para, akçe. Sâde: Yalnız, yalın. Leb: Dudak. Gül-fâm: Gül ağızlı. Neşve: Neşe, sevinç. Bâde: İçki. Likâ: Yüz. Câm: Kadeh. Hâkim: Egemen. Nâ-kâm: İsteğine, amacına erememiş, mutsuz. Hûbân: Güzeller. Serv-endâm: Servi endamlı. Âzâde-ser: Başıboş, başı dinç. Dilber: Gönül alan (çelen), güzel. Mâil: Eğilimli. Ser-âzâdegî: Kurtulmuşluk, özgürlük. İmtinân: Başa kakma, minnet altında bırakma. Şevk: İstek, sevinç. Reşk-efzâ: Kıskandırıcı, imrendirici. Cinân: Cennetler, bahçeler. Eşvâk: İstekler, sevinçler. Cevlân-gâh: Gezinme, dolaşma yeri; koşu, savaş yeri. Âsumân: Gök. Fezâ: Uzay. Lâ-mekân: Yersiz. Dil: Gönül. Sâfil: Düşkün, alçak.

Para etmez yalnız parlaklık gül ağızlı dudakta
Sevinç yoktur içkisiz kadehin yüzündeki renkte
Her güzelin sözü geçmez mutsuzun gönül mülkünde
"İyi ahlâk isterim servi endamlı güzellerde
Başıboş âşık her güzele eğilimli midir"

Amacı minnetten kurtulmaktır ruhumun
Dileği cennetlerin imrenilen sevinçleridir ruhumun
Sanma ki dolaştığı yer ancak göktür ruhumun
"Yükseldiği yer yeri olmayan uzaydır ruhumun
Ben kalendersem de Vasfî gönlüm alçak mıdır"

BAHÂR[1]

I

Bahârdır, bugün safâ-yı cennet âşikârdır:
Bahâr... O feyz-i hande-ver ki rûha neş'e-bârdır
Gusûn-ı ter nişîmen-i tuyûr-ı nağme-kârdır.
Sehâbdır, nesîmdir, şükûfedir, hezârdır.
Bu bir zamâne-i tarab, zamân-ı hoş-güzârdır:
Bahârdır... Bahârdır... Bahârdır... Bahârdır!

II

Bahârdır... Anın fürûğ-ı behcet-intimâsıdır:
Ki çehre-i tabîatın medâr-ı incilâsıdır.
Bahârdır... Bu hep onun füyûz-ı cân-fezâsıdır.
Bahârdır... Bu hep onun şükûh-ı dil-rübâsıdır.
Bahârdır... Evet, o mevsim-i ferah-medârdır:
Bahârdır... Bahârdır... Bahârdır... Bahârdır!

Safâ: Şenlik, sevinç, sefa. **Âşikâr**: Ortada, açık, belli. **Feyz**: Bolluk, gürlük, bilim. **Hande-ver**: Gülen. **Neş'e-var**: Sevinçli, sevinç gibi. **Gusûn**: Dallar, filizler. **Ter**: Taze. **Nişîmen**: Oturacak yer. **Tuyûr**: Kuşlar. **Nağme-kâr**: Şarkı söyleyen, şakıyan. **Sehâb**: Bulut. **Nesîm**: Yel, rüzgâr. **Şükûfe**: Çiçek. **Hezâr**: Bülbül. **Tarab**: Şenlik, sevinme. **Hoş-güzâr**: Hoş geçen. **Fürûğ**: Parıltı, aydınlık. **Behcet**: Güzellik, sevinç, şirinlik. **İntimâ**: Kuş, uçma, konma, bağlanma, sahip olma. **Çehre**: Yüz. **Medâr**: Dönence, yörünge, dayanak, araç. **İncilâ**: Parlama, görünme. **Füyûz**: Feyzler, akmalar, bolluklar, çoğalışlar. **Cân-fezâ**: Cana can katan, iç açan. **Şükûh**: Ululuk. **Dil-rübâ**: Gönül bağlayan, âşık olunan. **Ferah**: Gönül açıklığı, sevinme, bol, geniş, sevinç.

1 *Mirsâd*, sayı 7, 25 Nisan 1307/7 Mayıs 1891, s. 51.

BAHAR

I

Bahardır, bugün cennet sevinci ortadadır:
Bahar... O gülen bolluk ki ruha neşe verir
Taze dallar şakıyan kuşların konduğu yerdir.
Buluttur, yeldir, çiçektir, bülbüldür.
Bu bir şenlik zamanı, hoş geçen zamandır:
Bahardır... Bahardır... Bahardır... Bahardır!

II

Bahardır... Onun güzelliğinin uçan parıltısıdır:
Doğanın yüzü parlayışının dayanağıdır.
Bahardır... Bu onun cana can katan bolluğudur.
Bahardır... Bu onun gönül bağlayan ululuğudur.
Bahardır... Evet, o iç açıcı mevsimdir:
Bahardır... Bahardır... Bahardır... Bahardır!

III

Bulup tüvân ü tâb ü fer şuâ-ı âfitâbdan,
Cihân cinânı andırır hurûş-ı âb u tâbdan;
Alır şemîm-i rûh, dil-i sehâbdan, türâbdan.
Bahârdır... Bu ibtisâm-ı sun'-ı Kirdigârdır:
Bahârdır... Bahârdır... Bahârdır... Bahârdır!

IV

Hayâl gark-ı şevkidir mehâsin-i tabîatın;
Gönül de hisse-yâbıdır o şevk-i bî-nihâyetin.
Nedir şu feyz-i tâze kim medârıdır muhabbetin,
Ki mâ-bihi's-safâsıdır bu bâğ-ı köhne hilkatin.
Ki câna muhtır-ı cemâl-i yâr-i dil-şikârdır.
Bahârdır... Bahârdır... Bahârdır... Bahârdır!

V

Bahârdır... Bugün bütün cihân bedîa-zârdır;
Bahârdır ki gülşen-i hayâta feyz-bârdır;
Bahârdır ki âlem-i nebâta cân-nisârdır;
Zemînde gonce-hîzdir... Havâda nefha-bârdır,
Latîftir... Fakat figân, figân ki bî-karârdır!

*

Bahâr lutf ü sür'atiyle ayn-ı vasl-ı yârdır!

Tüvân: Güç. **Tâb:** Güç, takat. **Fer:** Parlaklık, ışık, güç. **Şuâ:** Işın, ışık. **Âfitâb:** Güneş. **Cinân:** Cennetler. **Âb u tâb:** Güzellik, parlaklık, tazelik. **Hurûş:** Coşma, taşma. **Şemîm:** Güzel koku. **Dil:** Gönül. **Sehâb:** Bulut. **Türâb:** Toprak. **İbtisâm:** Gülümseme. **Sun':** Yapma, eser. **Kirdigâr:** Tanrı. **Gark:** Batma, dalına, boğulma. **Şevk:** İstek, sevinç. **Mehâsin:** Güzellikler. **Tabîat:** Doğa. **Hisse-yâb:** Pay, hisse alan. **Bî-nihâyet:** Sonsuz. **Medâr:** Dönence, dayanak, araç. **Muhabbet:** Sevgi. **Mâ-bihi's-safâ:** Sevinmeye yol açan, şenlikli. **Köhne:** Eski. **Hilkat:** Yaradılış, doğa. **Muhtır:** Hatırlatan. **Cemâl:** Yüz güzelliği. **Yâr:** Dost, sevgili. **Dil-şikâr:** Gönül avlayan. **Bedîa-zâr:** Güzellik yeri. **Gülşen:** Gül bahçesi. **Feyz-bâr:** Bolluk saçan. **Cân-nisâr:** Canını veren. **Nebât:** Bitki. **Zemîn:** Yer. **Gonce:** Gonca. **-hîz:** Kalkan, kaldıran. **Nefha-bâr:** Güzel koku, esinti saçan. **Latîf:** Güzel, hoş. **Figân:** İnleme, feryat. **Bî-karâr:** Kararsız. **Lutf:** Bağış, iyilik, güzellik. **Vasl:** Kavuşma. **Ayn:** Gibi, aslı.

III
Güç, kuvvet ve takat bulup güneş ışığından,
Evren cennetleri andırır güzelliğin taşmasından;
Kokusunu alır ruh bulutun gönlünden, topraktan.
Bahardır... Bu, Tanrı yaratılışının gülümsemesidir:
Bahardır... Bahardır... Bahardır... Bahardır!

IV
Hayal, doğa güzelliklerinin sevincine dalmıştır;
Gönül de o sonsuz sevinçten payını almıştır.
Nedir şu taze bolluk ki sevgiye dayanak olmuştur,
Bu doğanın köhne bahçesini şenlendirmiştir,
Cana gönül avlayan yârin yüzünü anımsatır,
Bahârdır... Bahârdır... Bahârdır... Bahârdır!

V
Bahardır... Bugün bütün evren güzellik yeridir;
Hayat bahçesine bolluk getiren bahardır;
Bitkiler dünyasına can veren bahardır;
Yerde gonca dikilir... Havada koku dağılır,
Güzeldir... Fakat yazık, ne yazık ki kararsızdır!

*

Bahar hoşluk ve hızıyla yâre kavuşma gibidir!

ÂH, BİLSEN NE ÂFET OLMUŞSUN![1]

Yine vechinde bir sabâhat var,
Ki mümâsil sabâh-ı ümmîde;
Yine hâlinde bir şetâret var,
Ki muâdil safâ-yı câvîde:
Bir mücessem letâfet olmuşsun!

Seni kim görse mest-i hayret olur,
O sabâhatle, ol şetâret ile;
Sana kim baksa vakf-ı haybet olur,
Sen bu âfet-nümûd kâmet ile
Sevdiğim! Bir kıyâmet olmuşsun!

Serpilip şu'le-i nigâh-âsâ,
Vech-i rahşâna kâkül-i zerrîn,
Eylemiş hüsn-i dil-keşin peydâ
Seherî bir tarâvet-i rengîn;
Âh bilsen, ne âfet olmuşsun!

Vech: Yüz. **Sabâhat:** Güzellik, hoşluk. **Mümâsil:** Benzer, benzeyen. **Ümmîd:** Umut. **Şetâret:** Sevinç, şenlik. **Muâdil:** Eşit, denk. **Safâ:** Şenlik, sevinç, safâ. **Câvîd:** Sonsuz. **Mücessem:** Cisimleşmiş, kabartma. **Letâfet:** Hoşluk, güzellik, yumuşaklık. **Mest:** Sarhoş. **Hayret:** Şaşma. **Vakf:** Bağlanma, durma, bağışlama. **Haybet:** Yoksunluk, ümidi boşa çıkmak. **Nümûd:** Gösteren, görünen. **Kâmet:** Boy. **Şu'le:** Alev, yalım, ateş. **Nigâh:** Bakış. **-âsâ:** Gibi, benzeyen. **Râhşân:** Parlak. **Zerrîn:** Altından. **Hüsn:** Güzellik. **Dil-keş:** Gönül çeken. **Peydâ:** Ortaya çıkma, belirme. **Seherî:** Sabah ve şafakla ilgili, tan ağarmasına ilişkin. **Tarâvet:** Tazelik, körpelik. **Rengîn:** Renkli.

1 *Mirsâd*, sayı 11, 23 Mayıs 1307/4 Haziran 1891, s. 81.

AH, BİLSEN NE AFET OLMUŞSUN!

Yine yüzünde bir hoşluk var,
Umut sabahını andıran;
Yine durumunda bir sevinç var,
Sonsuz şenliğe eşit olan:
Cisimleşmiş bir güzellik olmuşsun!

Kim görse şaşkınlıktan sarhoş olur,
Seni o sevinçle, o hoşlukla;
Sana kim baksa ezikliğe kapılır,
Sen bu afet görünüşlü boyunla
Sevdiğim, bir kıyamet olmuşsun!

Bakışın serpilen alevi gibi,
Parlak yüzünde altın kâkülün,
Belirmiş gönül çeken güzelliğin
Sabahın renkli tazeliği gibi;
Ah bilsen, ne afet olmuşsun!

HÜSNÜN[1]

I
Bir bârikadır sanki nigâhın,
Cân-gâhıma te'sîri hüveydâ;

Bir hârikadır çeşm-i siyâhın,
Hayret-zede-i hilkat-i dünyâ

Bin hüsn-i münevver eder ihyâ
Gönlümde ruh-ı şu'le-penâhın,

Bir pertevisin hüsn-i İlâh'ın,
Hüsnün buna en şânlı güvâhın!

II
Ey hüsnüne cân verdiğim âfet!
Ey zülfüne dil bağladığım yâr!

Ey zübde-i garrâ-yı letâfet!
Görmekte gönül her dem ü her bâr

Vechinde bu ma'nâ-yı pedîdâr:
Bir bî-nazar-ı hiss ü muhabbet

Göstermese de hüsnüme rağbet
Hüsnüm anı meshûr eder elbet!

Hüsn: Güzellik. Bârika: Şimşek, parıltı. Nigâh: Bakış. Cân-gâh: Can evi. Te'sîr: Etki. Hüveydâ: Açık, belli. Çeşm: Göz. Siyâh: Kara. Hayret-zede: Şaşırmış. Hilkat: Doğa, yaradılış. Münevver: Aydınlık. İhyâ: Canlandırma. Ruh: Yanak. Şu'le-penâh: Alevin sığınağı. Pertev: Işık. İlâh: Tanrı. Güvâh: Tanık. Dil: Gönül. Yâr: Dost, sevgili. Zübde: Öz. Garrâ: Gösterişli. Letâfet: Güzellik, hoşluk. Dem: Zaman, soluk. Bâr: Defa, kere. Vech: Yüz. Ma'nâ: Anlam. Pedîdâr: Açık, görünür. Bî-nazar: Bakmayış. Muhabbet: Sevme. Rağbet: Beğenme, değer verme. Anı: Onu. Meshûr: Büyülenmiş.

1 *Mirsâd*, sayı 11, 23 Mayıs 1307/4 Haziran 1891, s. 81.

GÜZELLİĞİN

I
Bir şimşektir sanki bakışın,
Can evime etkisi ortada;

Şaşırmıştır yaradılışa dünya,
Bir harikadır kara gözün,

Bin bir ışıyan güzellik uyandırır
Gönlümde alevin sığınağı yanağın,

Tanrı güzelliğinin bir ışığısın,
Güzelliğindir buna en şanlı tanığın.

II
Ey güzelliğine can verdiğim afet
Ey zülfüne gönül bağladığım sevgili!

Ey güzelliğin parlayan özü!
Görmekte gönül her zaman

Yüzünde şu açık anlamı:
Duygu ve sevgi görmese de,

Değer verilmese de güzelliğime,
Onu güzelliğim büyüler elbet!

III
Hüsnün senin, ey nâdire-i ân!
Reşk-âver-i sükkân-ı semâdır.

Hüsnündeki her lem'a-i handân
Mescûd-ı hayâl-i şuarâdır.

Şi'rim de, hayâlim de fedâdır,
Aşkım da senin hüsnüne kurbân!

Pîşimde sen oldukça hırâmân
Ne sabr kalır bende ne sâmân!

IV
Vicdânıma, ey necm-i dil-ârâ!
Pertev-fiken-i feyz ü kemâl ol!

Gark et beni eşvâka ser-â-pâ,
Mihrin gibi mâhî-i zılâl ol!

Mecrûhuna cân-bahş-i visâl ol,
Ey rûh-ı revân-ı dil-i şeydâ!

Hüsnünle gider hüzn-i dil ammâ
Vaslınla gelir câna tesellâ.

Nâdire: Nadir olan şey (kadın), az bulunur. **Ân:** Güzellik, alım. **Reşk-âver:** İmrendiren, kıskandıran. **Sükkân:** Oturanlar. **Semâ:** Gök. **Lem'a:** Parıltı. **Handân:** Gülen. **Mescûd:** Secde edilen, tapılan. **Şuarâ:** Şairler. **Pîş:** Ön. **Hırâmân:** Salınarak yürüme. **Sabr:** Sabır. **Sâmân:** Servet, zenginlik, huzur, düzen. **Necm:** Yıldız. **Dil-ârâ:** Gönül süsleyen. **Pertev-fiken:** Parlaklık atıcı, ışık saçan, parlatan, parlak. **Kemâl:** Olgunluk. **Gark etmek:** Batırmak, daldırmak. **Eşvâk:** İstekler, sevinçler. **Ser-â-pâ:** Baştan başa. **Mihr:** Güneş. **Mâhî:** Yok eden. **Zılâl:** Gölgeler. **Mecrûh:** Yaralı. **Cân-bahş:** Can veren, bağışlayan. **Visâl:** Kavuşma, birleşme. **Rûh-ı revân:** Yürüyen ruh, ruhun ferahlığı, güzel, sevgili. **Şeydâ:** Çılgın, şaşkın. **Hüzn:** Acı, üzüntü. **Tesellâ:** Avuntu, teselli.

III
Senin az görülen güzelliğin
Gökte oturanları kıskandırır.

Güzelliğindeki her gülen parıltı
Şairlerin taptığı hayaldir.

Şiirim de fedadır, hayalim de,
Kurbandır aşkım da senin güzelliğine!

Önümde sen salınıp yürüdükçe
Ne sabır, ne servet kalır bende!

IV
Ey gönül süsleyen yıldız, vicdanıma
Bolluk ve olgunluğun parlaklığını ver!

Sevinçlere batır beni baştan başa,
Güneş gibi bütün gölgeleri yok et!

Yaralına can bağışla kavuşmayla,
Ey çılgın gönlün yürüyen ruhu!

Güzelliğinle gider gönlün tasası ama
Sana kavuşunca gelir cana avunma.

BİR SUBH-I SAFÂ İDİ[1]

Bir subh-ı safâ idi, çemen-zâr
Olmuştu safâ içinde bîdâr:
Gördüm ben o dil-rübâyı anda
Etrâfa kılardı sevk-i enzâr.

Parlaktı yüzü doğan güneşten.
Bir matla'-ı nûr idi o gerden;
Eylerdi nigâh-ı dil-fürûzu
Taltîf-i sabâh ü mihr ü gülşen.

Düştükte nazar o dil-sitâne
Bir velvele düştü kalb ü câne,
Gitmez bu hayâl ü hâtırımdan:
Bir kuş ötüyordu âşıkâne!

Meshûr-ı safâ-yı aşk... Lerzân,
Koştum ana doğru eşk-rîzân;
Mahzûz[2] gibi bu cür'etimden,
Agreb, o da kalmadı girîzân.

Subh: Sabah. **Safâ**: Saflık, temizlik, şenlik, sevinç. **Çemen-zâr**: Çimenlik. **Bîdâr**: Uykusuz, uyanık. **Dil-rübâ**: Gönül bağlayan. Anda: Onda, orada. **Etrâf**: Çevre, yöre. **Sevk**: Gönderme, iletme. **Enzâr**: Bakışlar. **Matla'**: Doğuş yeri. **Nûr**: Işık. **Gerden**: Gerdan, boyun. **Nigâh**: Bakma. **Dil-fürûz**: Gönül açan, gönlü sevindiren. **Taltîf**: Gönül alma (okşama), nişan (madalya) verme. **Mihr**: Güneş. **Gülşen**: Gül bahçesi. **Nazar**: Bakış. **Dil-sitân**: Gönül alan, güzel. **Velvele**: Şaşkınlık, gürültü. **Âşıkâne**: Âşıkça, sevgiyle. **Meshûr**: Büyülenmiş. **Lerzân**: Titrek. **Eşk-rîzân**: Gözyaşı saçan. **Mahfûz**: Saklı, korunmuş; alçalmış. **Mahzûz**: Hoşlanmış, memnun, hoşnut. **Agreb**: Pek tuhaf, pek garip. **Girîzân**: Kaçan.

---

1 *Mirsâd*, sayı 12, 30 Mayıs 1307/11 Haziran 1891, s. 90.

2 Osmanlıca metinde "hoşlanmış, memnun, hoşnut" anlamına gelen "mahzûz" kelimesini Asım Bezirci "mahfûz" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

BİR SEVİNÇ SABAHIYDI

Bir sevinç sabahıydı, çimenlik
Uyanmıştı şenlik içinde:
Gördüm orada o alımlı güzeli,
Gözden geçiriyordu çevreyi.

Parlaktı yüzü doğan güneşten,
Işığın doğduğu yerdi o gerdan;
İç açan bakışıyla okşadı
Sabahı, güneşi ve gül bahçesini.

Bakışım o güzele ulaşınca
Bir şaşkınlık düştü yürekle cana;
Çıkmaz bu, hayal ve hatırımdan:
Bir kuş ötüyordu âşıkça!

Aşk sevinciyle büyülenmiş... Titreyerek,
Koştum ona doğru, gözyaşı dökerek;
Alçalmış gibi bu atılganlığımdan,
Çok tuhaf, o da kaçmaya çalışmadı.

Bir lemhada karşılaştı enzâr,
–Kılmıştı güneş de arz-ı dîdâr–
Tîr-i nigehiyle ben uruldum,
Düştüm... O meh olmadı haberdâr.

Hâlâ o nigâh ile harâbım!
Hâlâ o sukût ile türâbım.
Şâd-âb-ı visâl rûhum ammâ
Bâkî yüreğimde iltihâbım!

Lemha: Bir göz atış, bakma, parıltı. **Arz:** Sunma, gösterme. **Dîdâr:** Yüz. **Tîr:** Ok. **Nigeh:** Bakış. **Urulmak:** Vurulmak. **Meh:** Ay. **Haberdâr:** Haberi olan, haberli. **Nigâh:** Bakış. **Harâb:** Yıkık. **Sukût:** Düşme. **Türâb:** Toprak. **Şâd-âb:** Suya kanmış, sulu, taze. **Visâl:** Kavuşma. **Bâkî:** Kalan, kalmış. **İltihâb:** Alevlenme, tutuşma, yangı.

Bir bakışta gözler karşılaştı,
–Güneş de göstermişti yüzünü–
Bakışının okuyla ben vuruldum,
Düştüm... O ayın haberi bile olmadı.

Hâlâ o bakışla yıkılmışım!
Hâlâ o düşüşle toprağım.
Kavuşmaya kanmış ruhum ama
Sürüyor yüreğimde yangınım!

BÛSE-ÇÎN[1]

Olurdu mâhitâb-ı leyle-pîrâ,
Zemîn-i kalbe pertev-rîz-i sevdâ;

Havâ müstağrak-ı envâr-ı safvet;
Çemen mesrûr... Pür-feyz ü tarâvet;

Nesîm üşkûfelerle sohbet-engîz;
Nevâ-yı şevk-ı bülbül rikkat-engîz.

Bütün mevki'de, şiddet-bahş-ı sevdâ,
Hazîn bir reng-i tenhâyî hüveydâ.

Bütün safvet, bütün rûh u letâfet,
Bütün ulviyyet ü sevdâ vü rikkat.

O sevdâvî letâfetlerle mahsûr,
O rûh-âşûb ulviyyetle meshûr,

Garîk-i inşirâh ü şâdmânî,
Masûn-ı ibtilâ... Mest-i cevânî,

Gönüller toplu... Kâküller perîşân,
Ederdik yâr ile gülşende seyrân.

Bûse-çin: Öpücük alan. **Mâhitâb:** Ayışığı, mehtap. **Leyle:** Gece. **Pîrâ:** Süsleyen. **Zemîn:** Yer. **Pertev-rîz:** Parlaklık, ışık saçan, parlatan. **Müstağrak:** Boğulmuş, dalmış. **Envâr:** Işıklar. **Safvet:** Saflık, temizlik. **Mesrûr:** Sevinçli. **Pür:** Dolu. **Feyz:** Bolluk, bilgi. **Tarâvet:** Tazelik. **Nesîm:** Rüzgâr. **Üşkûfe:** Çiçek. **Sohbet-engîz:** Söyleşen. **Nevâ:** Ses, ahenk. **Şevk:** Sevinç, istek. **Rikkat-engîz:** Acındırıcı, dokunaklı. **Şiddet-bahş:** Çoğalan, sıkılaştıran. **Hazîn:** Acıklı, üzüntülü. **Tenhâyî:** Issızlık, yalnızlık. **Hüveydâ:** Açık, ortada. **Letâfet:** Hoşluk, güzellik. **Ulviyyet:** Yücelik. **Mahsûr:** Kuşatılmış. **Rûh-âşûb:** Ruhu karıştıran. **Meshûr:** Büyülenmiş. **Garîk:** Batmış, dalmış. **İnşirâh:** Açıklık, ferahlık. **Şâdmânî:** Mutluluk. **Masûn:** Korunmuş, sağlam. **İbtilâ:** Alışkanlık. **Mest:** Sarhoş. **Cevânî:** Gençlik. **Perîşân:** Dağınık. **Gülşen:** Gül bahçesi. **Seyrân:** Gezme, görme.

---

1 *Mirsâd*, sayı 13, 6 Haziran 1307/18 Haziran 1891, s. 97-98.

ÖPÜCÜK ALAN

Geceleyin ay ışığını süslerdi,
Yüreğe sevginin ışığını serperdi,

Hava temizliğin ışıklarıyla batmış,
Çimen sevinçli... Bolluk ve tazelik dolu.

Rüzgâr çiçeklerle söyleşiyor,
Bülbülün istekli sesi içe dokunuyor.

Her yerde çoğalan sevgi,
Acı bir yalnızlık rengi.

Bütün saflık, bütün ruh ve güzellik,
Bütün yücelik ve sevgi ve incelik.

O aşkın güzellikleriyle kuşatılmış,
O ruhu karıştıran yücelikle büyülenmiş,

Ferahlık ve mutluluğa dalmış
Alışkanlıktan uzak... Gençlikten sarhoş.

Gönüller toplu... Kâküller dağınık,
Sevgiliyle gül bahçesinde dolaşırdık.

Kılardı aşkımız gülzârı taltîf,
Kılardı şevkimiz ezhârı taltîf.

Gelirdi bir safâ gülzâra bizden:
Çiçekler nûr alırdı handemizden.

Hezâr-ı zâr ile dem-sâz olurduk,
Nesîm ü cûya harf-endâz olurduk.

Ederdik gâh –mağlûb-ı muhabbet–
O meh-pâreyle müştâkâne sohbet.

Açardık –inbisât-ı rûha bâis–
Tabîatten... Muhabbetten mebâhis.

O, medheylerdi sabr-ı âşıkânı,
Dilerdi aşk ile memlû cihânı.

Ederdim bense vasf-ı la'l-i handân,
Odur uşşâka, derdim, bahşeden cân.

Ne oldum ben de bilmem böyle derken
O mâhın bûse-çîn oldum lebinden.

O dem elverdi hayret kalb ü câna,
O ân-ı hayreti vermem cihâna!..

Gülzâr: Gül bahçesi. **Taltîf:** Okşama, ödüllendirme, nişan verme. **Ezhâr:** Çiçekler. **Safâ:** Şenlik, sevinç. **Hande:** Gülüş. **Hezâr:** Bülbül. **Zâr:** İnleyen, bitkin. **Dem-sâz:** Arkadaş, eş. **Cûy:** Akarsu, çay. **Harf-endâz:** Söz atan, konuşan. **Gâh:** Bazan. **Mağlûb:** Yenik. **Muhabbet:** Sevgi. **Meh-pâre:** Ay parçası. **Müştâkâne:** Can atarak, özlemle. **Sohbet:** Söyleşi. **İnbisât:** Yayılma, ferahlama. **Bâis:** Sebep, gerektiren. **Mebâhis:** Konular. **Medh:** Övme. **Âşıkân:** Âşıklar. **Memlû:** Dolu. **Cihân:** Evren, dünya. **Vasfetmek:** Nitelemek, anlatmak. **La'l:** Kırmızı, dudak. **Handân:** Gülen. **Uşşâk:** Âşıklar. **Bahşetmek:** Bağışlamak. **Leb:** Dudak. **Hayret:** Şaşırma, şaşkınlık.

Aşkımız gül bahçesini okşardı,
Sevincimiz çiçekleri okşardı.

Şenlenirdi gül bahçesi bizimle,
Çiçekler ışırdı gülüşümüzle.

İnleyen bülbüle eşlik ederdik,
Rüzgârla, akarsuyla söyleşirdik.

Ara sıra sevgiyle yenilmiş, özlemle
Konuşurduk o ay yüzlüyle.

Söz ederdik içimizi açan
Konulardan: sevgiden, doğadan.

O, âşıkların sabrını överdi
Evrenin aşkla dolmasını dilerdi.

Bense onun gülen dudağını anlatırdım
Âşıklara can veren odur, derdim.

Ne oldum, ben de bilmem böyle derken
O ayın bir öpücük aldım dudağından.

O zaman şaşırıverdi yüreğim ve canım,
O şaşkınlık anını dünyaya değişmem!..

KIT'A[1]

Ne anlatır meleğim! Girye-i şebâne sana?
Ne bildirir seher-i âh-ı âşıkâne sana?..
O âh ü giryede aşkım tezâhür etmez mi?
Ben âşığım sana! Ey hüsn-i bî-bahâne... Sana!

Girye: Gözyaşı, ağlama. **Şebâne:** Gecelik, geceye ilişkin. **Seher:** Tan ağarması. **Âşıkâne:** Âşıkça. **Tezâhür:** Belirme, ortaya çıkma. **Hüsn:** Güzellik. **Bî-bahâne:** Sebepsiz, kusursuz.

1 *Mirsâd*, sayı 13, 6 Haziran 1307/18 Haziran 1891, s. 98.

DÖRTLÜK

Ne anlatır meleğim, gecenin gözyaşı sana?
Ne bildirir âşığın ahının sabahı sana?
O ah ile gözyaşından sevgim ortaya çıkmaz mı?
Ben âşığım sana! Ey kusursuz güzel, sana!

ŞARKI[1]

Neş'e-yâb etmekte hüzn-i kalb-i nâ-şâdım seni,
Sen benim gerçek adüvv-i kalb-i nâ-şâdım mısın?
Mâil-i hâb eyliyor dil-sûz feryâdım seni,
Söyle Allâh aşkına mahzûz-ı feryâdım mısın?

Dembedem cevrinle te'yîd eyleyip hüsrânımı,
Pây-mâl-i nâz edip her lahza kalb ü cânımı,
Böyle temdîd etmeden maksad nedir efgânımı,
Söyle Allâh aşkına mahzûz-ı feryâdım mısın?

Neş'e-yâb etmek: Neşelendirmek, sevindirmek. **Hüzn**: Üzüntü, acı. **Nâ-şâd**: Mutsuz. **Adüvv**: Düşman. **Mâil**: Eğik, eğimli. **Hâb**: Uyku. **Dil-sûz**: Gönül yakan. **Feryâd**: Bağırma, ses, sızlama. **Mahzûz**: Haz alan, hoşlanan. **Dembedem**: Sık sık, durmadan. **Cevr**: İncitme, üzme, üzgü, cefa. **Te'yîd**: Güçlendirme, sağlamlaştırma, pekiştirme. **Hüsrân**: Zarar, ziyan, kayıp. **Pây-mâl**: Ayak altında kalmış, çiğnenmiş. **Lahza**: An. **Temdîd**: Uzatma. **Maksad**: Amaç. **Efgân**: Figanlar, inlemeler, bağırıp çağırmalar.

1 *Mirsâd*, sayı 15, 20 Haziran 1307/2 Temmuz 1891, s. 113.

ŞARKI

Sevindirmekte mutsuz yüreğimin acısı seni,
Sen benim yüreğimin gerçek düşmanı mısın?
Uyutuyor gönül yakan sızlanışım seni,
Söyle Tanrı aşkına, çığlığımdan hoşlanır mısın?

Sık sık incitmekle beni çoğaltıp kaybımı,
Nazla çiğneyip her an yüreğimle canımı,
Böyle uzatmaktan amacın nedir inleyişimi,
Söyle Tanrı aşkına, çığlığımdan hoşlanır mısın?

TEVHÎD[1]

Allâh!.. Ey meâli direng-âver-i hayâl; ey zât-ı pâki berter-i her fikr ü her meâl; ey bî-zevâl rahmeti gülzâr-ı fıtrata revnak-dih-i kemâl olan Allâh-ı zü'l-celâl!..

Ey mübdi'-i yegâne! Senin hikmetinledir... Hükmünledir ki âlemde bu hayât, hayattâ bu füyûzât rû-nümâdır.

Ey sâni'-i bî-bahâne! Tecelliyât-ı avâlim-fürûz-ı azametin akla –o senin bir şa'şa'a-dâr ihsânın olan– cevher-i derrâke hayret-bahşâdır.

Eyâ Hâlikü'l-kevn! Bütün bu mükevvenât bâr-gâh-ı kibriyâ-penâh-ı rubûbiyyetine yek-âvâzâne i'lâ-yı âheng-i münâcât eder; zerrâttan şümûsa kadar hep bu kâinât, tebcîl-i nâm-ı celîlinle i'lân-ı mübâhât eyler.

Tevhîd: Birleştirme, birleme, Tanrı'nın birliğini anlatan koşuk, nazım biçimi. **Meâl:** Anlam. **Direng-âver:** Durduran, geciktiren. **Zât:** Kişi, kişilik. **Pâk:** Temiz. **Berter:** Pek üstün, değerli, yüksek. **Bî-zevâl:** Sona ermeyen, bitmez. **Rahmet:** İyilik. **Gülzâr:** Gül bahçesi. **Fıtrat:** Yaratılış. **Revnak-dih:** Parlaklık veren, parlatan. **Kemâl:** Olgunluk. **Zü'l-celâl:** Ululuk sahibi. **Mübdi':** Yaratıcı, icat eden, yenileyen. **Yegâne:** Biricik. **Hükm:** Yargı, güç. **Füyûzât:** Feyizler, bolluklar, sevinçler. **Rû-nümâ:** Görünen, yüz gösteren. **Sâni':** Yaratan. **Bî-bahâne:** Bahanesiz, sebepsiz. **Tecelliyât:** Görüntüler, görünüşler. **Avâlim-fürûz:** Evrenleri aydınlatan. **Azamet:** Büyüklük. **Şa'şa'a-dâr:** Gösterişli, parlak. **İhsân:** Bağış. **Derrâk:** Anlayışlı. **Hayret-bahşâ:** Şaşırtıcı. **Hâlikü'l-kevn:** Evreni yaratan. **Mükevvenât:** Yaratıklar. **Bâr-gâh:** Divan, huzur, kat. **Kibriyâ-penâh:** Büyüklüğün sığınağı. **Rubûbiyyet:** Efendilik, tanrılık. **Yek-âvâzâne:** Tek sesle. **İ'lâ:** Yükseltme. **Münâcât etmek:** Dua etmek, yalvarmak. **Zerrât:** Zerreler, parçacıklar. **Şümûs:** Güneşler. **Tebcîl:** Yüceltme, ululama, ağırlama. **Nâm:** Ad. **Celîl:** Ulu, yüce, Tanrı. **Mübâhât:** Övünme.

---

1 *Mirsâd*, sayı 14, 13 Haziran 1307/25 Haziran 1891, s. 105-106.
Bu şiir *Mirsâd*'ın açtığı "Tevhîd" yarışmasına gönderilmiş ve birincilik kazanarak Mehmet Tevfik imzasıyla derginin 14. sayısında yayımlanmıştır. (A. B.)

BİRLEME

Tanrım!.. Ey anlamı hayali durduran; ey temiz kişiliği her düşünce ve kavramı aşan; tükenmez iyiliği yaradılış bahçesine olgunluğun parlaklığını veren ulu Tanrı!..

Ey biricik yaratıcı! Senin hikmetinle, senin yargınla evrende bu hayat, hayatta bu bolluklar, sevinçler görünmektedir.

Ey yaratışında sebep bulunmayan! Büyüklüğünün evrenleri aydınlatan görünüşleri akılları –o senin bizlere gösterişli bir bağışın olan– anlayışlı cevherleri şaşırtmaktadır.

Ey evreni var eden! Bütün bu yaratıklar tanrılığın büyüklüğünün sığınağı olan yüce katına hep bir ağızdan yakarışlarını yükseltirler; zerreciklerden güneşlere kadar bütün bu evren ulu adını yücelterek övüncünü duyurur.

Bir subh-i dil-pezîrde gül, bülbül, âfitâb, bir leyle-i münîrde ecrâm-ı bî-hisâb; şevk-i bahâr, hüzn-i hazân; pertev ü zalâm; seng ü nebât u bahr ü berr ü zerre vü hevâmm... Hep kudret-i bedîanı tezkîre leb-güşâ, hep kibriyâ-yı zâtını teşhîr için –cehrî ve kalbî– nağme-pîrâdır.

Bu ulvî sürûd-ı umûmînin aks-i ebediyyet-peyvesti miyânında bir sadâ –gâh peydâ vü gâh nâ-peydâ– tarab-serâ-yı lem-yezelîye doğru süzülür, gider. Bu sadâ bir şâir-i lâl ü cezbe-dârın zemzeme-i tevhîdi, bir bülbül-i zâr ü bî-karârın, feryâd-ı safâ-pedîdidir.

Yâ Rabbî! Ey muhît-i avâlim! Semî' ü basîrsin: O sürûd-i bî-nihâye arasında bu enîn-i hazînî işitir, bî-idâd mahlûkâtın içinde bu âcizi görür ve bilirsin.

Yâ Rabbî! Bana rûhu, vicdânı, lisânı veren sensin. O rûhu ki dâim sana incizâb eder; o vicdânı ki dâim seni takdîse şitâb eder; o lisânı ki dâim senin tahdîs-i niamınla feyz-i dîger iktisâb eder.

İlâhî! Rûhun seni müşâhede-i gâibânesi... Yokluk içinde varlığın bir nişânesidir.

Subh: Sabah. **Dil-pezîr**: Gönül alan, beğenilen. **Âfitâb**: Güneş. **Leyle**: Gece. **Münîr**: Aydınlık, ışıklı. **Ecrâm**: Cisimler, yıldızlar. **Bî-hisâb**: Sayısız. **Şevk**: Sevinç, istek. **Hüzn**: Üzüntü. **Hazân**: Güz. **Pertev**: Parlaklık, aydınlık. **Zalâm**: Karanlık. **Seng**: Taş. **Nebât**: Bitki. **Bahr**: Deniz. **Berr**: Kara, toprak. **Zerre**: Zerre. **Hevâmm**: Böcekler. **Kudret**: Güç. **Bedîa**: Güzel, eşsiz. **Tezkîr**: Hatıra getirme, anma. **Leb-güşâ**: Dudağı açık, konuşan. **Kibriyâ**: Büyüklük, ululuk. **Teşhîr**: Gösterme. **Cehrî**: Sözlü, açıkça. **Kalbî**: Yürekten, özle. **Pîrâ**: Süsleyen. **Ulvî**: Yüce. **Sürûd**: Şarkı. **Umûmî**: Genel. **Ebediyyet-peyvest**: Sonsuzluğa ulaşan. **Miyân**: Ara, orta. **Sadâ**: Ses. **Gâh**: Bazen. **Peydâ**: Belli, aşikâr. **Nâ-peydâ**: Belirsiz, görünmeyen. **Tarab**: Şenlik, sevinç. **Serâ**: Saray, söyleyen. **Lem-yezelî**: Kalıcı, sonu gelmeyen. **Lâl**: Dilsiz. **Cezbe-dâr**: Tutkun. **Zemzeme**: Ezgi. **Zâr**: İnleyen. **Bî-karâr**: Kararsız. **Safâ-pedîd**: Sevinç veren. **Muhît**: Çevre, çevreleyen. **Avâlim**: Âlemler, dünyalar. **Semî'**: İşiten. **Basîr**: Gören. **Bî-nihâye**: Sonsuz. **Enîn**: İnilti. **Hazîn**: Acıklı. **Bî-idâd**: Sayısız. **Mahlûkât**: Yaratıklar. **Âciz**: Güçsüz, zavallı. **Lisân**: Dil. **Dâim**: Sürekli. **İncizâb**: Çekilme, meyletme. **Takdîs**: Kutsama. **Şitâb**: Koşma. **Tahdîs**: Anlatma, teşekkür etme. **Niam**: Nimetler. **İktisâb**: Kazanma. **Müşâhede**: Gözleme, görme. **Gâibâne**: Görmeksizin, haberi olmadan. **Nişâne**: Belirti.

Gönül alan bir sabahta gül, bülbül, güneş; ay ışıklı bir gecede sayısız cisimler; baharın sevinci, güzün üzüntüsü; aydınlık ve karanlık; taş ve bitki ve deniz ve toprak ve toz ve böcekler... Hep senin güzel gücünü anlamak için dudaklarını açar, hep kişiliğinin ululuğunu bildirmek için –sözüyle ve özüyle – ezgi dizerler.

Bu yüce, genel şarkının sonsuzluğa ulaşan yankısı arasında bir ses –bazen belirgin, bazen belirsiz– sonu gelmeyen bir şenlik sarayına doğru süzülür, gider. Bu ses dilsiz ve tutkun bir şairin birlik ezgisi, inleyen, kararsız bir bülbülün sevinç veren sızlanışıdır.

Ey Tanrı! Ey evrenleri çeviren! İşitip görürsün: O bitimsiz şarkı arasında bu dokunaklı iniltiyi duyar, sayısız yaratıklar içinde bu güçsüzü görür ve bilirsin.

Ey Tanrı! Bana ruhu, vicdanı, dili veren sensin. O ruhu ki hep sana yönelir; o vicdanı ki hep seni kutsamaya koşar; o dili ki hep senin nimetine şükrederek başka başka bolluk ve sevinçler kazanır.

Ey Tanrı! Ruhun seni tanımaksızın görmesi... Yokluk içinde varlığın bir belirtisidir.

İlâhî! Birsin... İkrâr-ı vahdâniyyetinde:
Fusûl ü encüm ü ezhârdır, kûhsâr-ı âlîdir,
Şühûd-i vahdetin kim bî-tenâhî, zî-tevâlîdir.
Denir mi zâtını tevhîdden âsâr hâlîdir?
Bu kesret-gâh nûr-i vahdet-i zâtınla mâlîdir!
Sânihası terâne-i vicdânımdır.

İlâhî! Kâdirsin... Tezkâr-ı kudretinde:
Delîl-i bî-kerânı kudret-i ulviyyenin ebhâr;
Müessirsin ki te'sîrindir ancak mûcid-i âsâr;
Zehî te'sîr kim ekvân anın feyziyledir bîdâr;
Zehî kudret ki takdîrinde hâb-âlûd-i acz efkâr!
Terânesi vird-i lisânımdır.

İkrâr: Söyleme, kabul etme, **Vahdâniyyet**: Birlik. **Fusûl**: Mevsimler. **Encüm**: Yıldızlar. **Ezhâr**: Çiçekler. **Kûhsâr**: Dağ, dağlık. **Âlî**: Yüksek. **Şühûd**: Tanıklar. **Kim**: Ki. **Vahdet**: Birlik. **Bî-tenâhî**: Sonsuz. **Zî-tevâlî**: Birbirini izleyen, sürekli. **Âsâr**: Eserler, belirtiler. **Hâlî**: Boş. **Kesret-gâh**: Çokluk, bolluk yeri. **Nûr**: Işık. **Mâlî**: Dolu. **Sâniha**: Duyuş, esin, içe doğan. **Terâne**: Ezgi, şarkı. **Kâdir**: Güçlü. **Tezkâr**: Anma. **Kudret**: Güç. **Delîl**: Kanıt. **Bî-kerân**: Sınırsız, sonsuz. **Ebhâr**: Denizler. **Müessir**: Etkili. **Te'sîr**: Etki. **Mûcid**: İcat eden, yaratan. **Âsâr**: Eserler, şeyler. **Zehî**: Ne güzel, ne iyi. **Ekvân**: Evrenler. **Anın**: Onun. **Feyz**: Bolluk, sevinç, ihsan. **Bîdâr**: Uyanık. **Takdîr**: Değerlendirme. **Hâb-âlûd**: Uykuya dalmış (bulaşmış). **Acz**: Güçsüzlük. **Efkâr**: Düşünceler. **Vird-i lisân**: Diline dolama, dilinden düşürmeme.

Ey Tanrı! Birsin... Birliğini belirten:
Mevsimler, yıldızlar, çiçekler ve tepeler,
Ki sürüp gider, sonsuzdur birliğinin tanıkları.
Birliğini bildirmez olur mu yaratıklar,
Işık ve birliğinle doludur bu çokluk dünyası
Esini vicdanımın şarkısıdır.

Ey Tanrı! Güçlüsün. Gücünü anar:
Sonsuz kanıtıdır yüce gücünün denizler;
Etkin büyüktür, odur yaratan varlıkları;
Bir etki ki ışığıyla uyanır evrenler;
Bir güç ki kavramakta yaya kalır insan aklı!
Ezgisini dilimden düşürmem.

İlâhî! Kalbler vardır ki aşkınla münevverdir,
İlâhî! Rûhlar vardır ki vaslınla mübeşşerdir.
Benim kalbim de, yâ Rab! Aşkına...[1] Ol nûra mazhardır.
Benim rûhum da neyl-i vaslına, yâ Rab! Taleb-gerdir!

Fürûğ-ı hüsnüne, ey şems bir muzlim tecellî-gâh!
Huzûr-i izzetinde ser-be-hâk-i hayretim her-gâh.
Değildir kulluğundan başka lezzetten gönül âgâh.
Senin lutfundur ümmîdim, senin meczûbunum.. Allâh!!

Münevver: Aydınlık, aydın. **Vasl:** Kavuşma. **Mübeşşer:** Müjdelenmiş. **Mazhar:** Kavuşmuş, ulaşmış, bir şeyin göründüğü yer. **Neyl:** İsteğine ulaşma, kavuşulan şey. **Taleb-ger:** İstekli. **Fürûğ:** Işık, parlama. **Hüsn:** Güzellik. **Şems:** Güneş. **Muzlim:** Karanlık. **Tecellî-gâh:** Görünme yeri. **İzzet:** Değer, yücelik, güç, ikram. **Ser-be-hâk:** Başı yerde. **Hayret:** Şaşırma. **Her-gâh:** Her zaman. **Lezzet:** Tad. **Âgâh:** Bilen. **Meczûb:** Tutkun, çekilen. **Lutf:** Güler yüz gösterme, iyilik, hoşluk, güzellik.

1 "Aşkına..." kelimesini Asım Bezirci "Aşk ile" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

Aşkınla ışıyan yürekler var Tanrım,
Kavuşmanın müjdesini alan ruhlar var.
Aşkla ışığı buldu benim de yüreğim,
Benim de gönlüm sana kavuşmaya can atar.

Güneş bile kararır güzelliğinin ışığında
Yüce katında şaşkın başımı yere koyarım.
Gönül bir tad tanımaz kulluğundan başka
Senin hoşluğundur umudum, tutkunum Tanrım!

ŞARKI[1]

Gittin, esîr-i hasret edip, sevdiğim beni,
Târ eyledin hezârına ey gonce gülşeni!
Derdinle i'tiyâd ederek âh ü şîveni.
Her lahza başka hüzn ile yâd eylerim seni!

Geh çeşmini tahattur ile girye-perverim,
Geh zülfünü tefekkür ile nâle-güsterim,
Her dem seni... Seni düşünür, ağlar inlerim:
Her lahza başka hüzn ile yâd eylerim seni!

Vakfeyledikçe yâdına kalb-i mükedderi,
Bin türlü ıztırâba düşer hâtır ey perî!
Mehcûrun olduğum dem-i dil-sûzdan beri,
Her lahza başka hüzn ile yâd eylerim seni!

Hasret: Özlem. **Esîr:** Tutsak. **Târ:** Karanlık. **Hezâr:** Bülbül. **Gonce:** Gonca. **Gülşen:** Gül bahçesi. **İ'tiyâd:** Alışma. **Şîven:** İnleme, sızlanma. **Hüzn:** Acı, üzüntü, tasa. **Yâd:** Anma. **Geh:** Bazen. **Çeşm:** Göz. **Tahattur:** Anma, hatırlama. **Girye:** Gözyaşı, ağlama. **Perver:** Besleyen, seven. **Tefekkür:** Düşünme. **Nâle:** İnleme, inilti. **-güster:** Yayan, döşeyen. **Dem:** An, zaman. **Vakfeylemek:** Bağlamak, adamak, vermek. **Mükedder:** Üzgün. **Iztırâb:** Acı çekme. **Hâtır:** Gönül. **Mehcûr:** Bırakılmış, unutulmuş. **Dil-sûz:** Gönül yakan.

1 *Mirsâd*, sayı 14, 13 Haziran 1307/25 Haziran 1891, s. 107.

ŞARKI

Gittin, özleme tutsak edip, sevdiğim beni,
Kararttın bülbülüne ey gonca gül bahçesini!
Derdinle alışarak iç çekip sızlanmaya.
Her an başka acıyla anarım seni!

Bazan gözünü anarak gözyaşı dökerim,
Bazan zülfünü düşünerek inlerim,
Her an seni... Seni düşünür, ağlar, inlerim:
Her an başka acıyla anarım seni!

Bağladıkça seni anmaya üzgün yüreği,
Bin türlü acıyı çeker gönül ey peri!
Bıraktığım gönül yakıcı andan beri
Her an başka acıyla anarım seni!

***1

Gözümde tâbı kalmadı bedâyi'-i tabîatin
Görünce âb u tâbını o nev-bahâr-ı ismetin

Bayıldım ittikâsına sedîr-i istirâhata
Ne mu'tenâymış anladım meâli hâb ü râhatin

Küşâde zülf-i ham-be-ham ki setrederdi dûşunu
Bana ıyân ederdi her safâsını muhabbetin

O gerden-i latîf idi o subh-ı zî-safâ-yı ân
Veren zevâle hüznünü gözümde leyl-i firkatin

Bakan sanırdı hâline tebessüm üzre bir seher
Yüzünde iltimâ'ını görürdü bir hakîkatin

Nasıl cesâret eyledim de baktım âh âh âh
Beni bitirdi rü'yeti o vaz'-ı pür-letâfetin

O vaz'-ı pür-letâfetin –ki bence bî-misâldir–
Beyânı hâricindedir fesâhatin, belâgatin:

Tâb: Güç, ışık. **Bedâyi'**: Güzellikler. **Tabîat**: Doğa. **Âb u tâb**: Parlaklık, hoşluk, tazelik. **Nev-bahâr**: İlkbahar. **İsmet**: Namus, günahsızlık. **İttikâ**: Dayanma, yaslanma. **İstirâhat**: Dinlenme. **Mu'tenâ**: Özenli, yüksek. **Meâl**: Anlam. **Hâb**: Uyku. **Küşâde**: Açılmış. **Ham-be-ham**: Büklüm büklüm, kıvrımlı. **Setretmek**: Örtmek, gizlemek. **Dûş**: Omuz. **Iyân**: Açığa vurma, gösterme. **Safâ**: Saflık, şenlik, sevinç. **Muhabbet**: Sevgi. **Gerden**: Gerdan, boyun. **Subh**: Sabah. **Zî-safâ**: Sefalı, sevinç verici. **Ân**: Güzellik. **Zevâl**: Sona erme, inme. **Hüzn**: Üzüntü. **Leyl**: Gece. **Firkat**: Ayrılık. **Tebessüm**: Gülümseme. **Seher**: Tan ağarması. **İltimâ'**: Parıltı, parıldama. **Hakîkat**: Gerçek. **Cesâret eylemek**: Göze almak. **Rü'yet**: Görüş, görüm. **Vaz'**: Konum, duruş. **Pür-letâfet**: Hoşluk, güzellik dolu. **Bî-misâl**: Eşsiz, örneksiz. **Beyân**: Anlatış, bildirme. **Fesâhat**: Güzel ve açık konuşma. **Belâgat**: Güzel yazma.

---

1 *Mirsâd*, sayı 15, 20 Haziran 1307/2 Temmuz 1891, s. 113-114.

***

Gözümde parlaklığı kalmadı doğa güzelliğinin
Görünce tazeliğini o tertemiz ilkbaharın

Bayıldım yaslanmasına dinlendiği sedire
Ne yüksekmiş anladım anlamı uykuyla rahatın

Açmış omuzunu örten büklüm büklüm zülfünü
Bana gösterirdi her çeşit sevincini sevginin

O hoş boyundu o güzelliğin sevinçli sabahıydı
Sona erdiren acısını gözümde ayrılık gecesinin

Bakan sanırdı durumuna gülümsemek üzere bir tan
Yüzünde parıltısını görürdü bir gerçekliğin

Nasıl göze aldım da baktım âh âh âh
Beni bitirdi görmesi o güzellik dolu duruşun

O güzellik dolu duruş –ki bence eşsizdir–
Anlatımı dışındadır güzel yazmanın, konuşmanın

Bürehne sâk ü sâidi numûne-i safâ-yı tâm
Delîl-i bihterîni bâ-kemâl-i sun'-i Kudret'in

Ne sâhirâne bir yatış[1] ne dil-güşâne bir huzûr
Gelir zuhûra gâyeti bu hâl ile nezâketin

Zemîn-i aşka feyzdir şafak-nisâr-ı ibtisâm
Yegâne âftâbıdır denir semâ-yı behcetin

O hâb-gâh-ı nâzını tecessüs ettiğim nigâr
O matla'-ı letâfeti fürûğ-ı nâz ü nahvetin.

*

Uyan, uyan ki ey melek uyanmak üzre tâliim
Açıl açıl ki ey güneş sabâhıdır saâdetin

Uyan uyan ki seyr için dü necm-i nev-tulûunu
Tabîat olmak istiyor bugün fedâ-yı tal'atin

Uyan, uyan ki eyliyor gözünde cüst ü cû gönül
O parlak intihâsını leyâl-i hicr ü hasretin

Bürehne: Açık, çıplak, yalın. **Sâk**: Baldır, sap. **Sâid**: Kol. **Numûne**: Örnek. **Delîl**: Kanıt, tanık. **Bihter**: En iyi. **Bâ-kemâl**: Olgunlukla, olgunlukça. **Sun'**: Eser, ürün, sanat. **Kudret**: Tanrı. **Sâhirâne**: Büyüleyici. **Dil-güşâne**: Gönül açıcı, iç açıcı. **Zuhûr**: Görünme, ortaya çıkma. **Gayret**: Çok, son, aşırı. **Hâl**: Durum. **Zemîn**: Yer, ortam. **Feyz**: Bolluk, verim, bilgi, sevinç. **Nisâr**: Saçan. **İbtisâm**: Gülümseme. **Yegâne**: Tek, biricik. **Âftâb**: Güneş. **Semâ**: Gök. **Behcet**: Sevinç, güzellik, güleryüzlülük. **Hâb-gâh**: Yatak odası, yatak. **Tecessüs etmek**: Merak etmek. **Nigâr**: Resim, sevgili, put. **Matla'**: Doğuş yeri, doğma. **Fürûğ**: Aydınlık, ışık. **Nahvet**: Kibir, gurur, böbürlenme. **Tâli**: Talih. **Dü**: iki. **Necm**: Yıldız. **Nev-tulû**: Yeni doğuş (görünme). **Tal'at**: Yüz, güzellik. **Cüst ü cû**: Arama, sorma. **Fedâ'**: Kurtulmalık, fidye. **İntihâ**: Dayanma, sona erme, tükenme. **Leyâl**: Geceler. **Hicr**: Ayrılık. **Hasret**: Özleme.

1 Osmanlıca metinde "yatış" olan kelimeyi Asım Bezirci "bakış" olarak okumuştur. (e. n.)

Çıplak kol ve bacağı saflığın tam örneğidir
En iyi kanıttır eserinin olgunluğuna Tanrı'nın

Ne büyülü bakış ne iç açıcı bir huzur
Gelir bu durumla ancak sonu nezaketin

Şafak saçan gülümseme aşk alanına bolluk verir
Biricik güneşidir denir ona sevinç göğünün

Uyuduğu yeri nazının merak ettiğim sevgili
O güzelliğin doğuş yeri ışığıdır nazla gururun

*

Uyan ey melek uyanmak üzere talihim
Açıl, açıl ey güneş sabahıdır mutluluğun

Uyan görmek için iki yıldızın yeni doğuşunu
Doğa olmak istiyor bugün kurtulmalığı gücünün

Uyan, uyan ki gözünde araştırıyor gönül
O parlak sonunu ayrılık ve özlem gecelerinin

Uyan ki iltifâtına belâ-yı intizâr ile
Görünmez oldu gâyeti yürekte tâb ü tâkatin

Seninle i'tilâ bulur seninle fikrim âh âh
Delîl-i feyzi sen misin aceb semâ-yi fikretin

Tahayyül ettirir bana muhâl olan visâlini
O gözlerin midir desem penâh-ı şâiriyyetin

Önünde lâl olur yine neden lisân-ı ârzû
Ümîd-bahş iken dile huzûr-ı mahremiyyetin

Dalar görüp cemâlini tefahhus-i hakîkate
Gider düşüp meyânına gönül zılâl-ı hayretin

Bu dem ki münhasır sana temâyülâtı rûhumun
Gelir mi fikr ü yâdıma safâsı zevki cennetin

Bu dem ki gark-ı şevk eder sehâb-ı tâliim beni
Keder verir mi aşkıma zuhûru berk-i mihnetin

Bu dem ki nev-bahârdır süren gönülde hükmünü
Vürûdu hîç olur bana hazân gibi musîbetin

İntizâr: Bekleme. **Gâyet:** Uç, son, bitim. **Tâb ü tâkat:** Güç ve kuvvet. **İ'tilâ:** Yükselme. **Delîl:** Kanıt. **Aceb:** Acaba. **Fikret:** Düşünme. **Tahayyül ettirmek:** Hayal ettirmek, anımsatmak. **Muhâl:** Olanaksız, boşuna. **Visâl:** Kavuşma. **Penâh:** Sığınak. **Şâiriyyet:** Şairlik. **Lâl:** Dilsiz. **Lisân:** Dil. **Ârzû:** Aşırı istek. **-bahş:** Veren. **Dil:** Gönül. **Huzûr:** Huzur, esenlik, hazır bulma. **Mahremiyet:** Mahremlik, içli dışlı olma, gizlilik. **Cemâl:** Güzellik, güzel yüz. **Tefahhus:** İnceden inceye araştırma. **Meyân:** Orta, ara. **Zılâl:** Gölgeler. **Hayret:** Şaşırma, şaşkınlık. **Dem:** Çağ, zaman. **Münhâsır:** Ayrılmış, çevrilmiş. **Temâyülât:** Eğilimler. **Yâd:** Anı, anma. **Safâ:** Saflık, sefa, şenlik. **Gark:** Batma, dalma. **Şevk:** İstek, sevinç. **Sehâb:** Bulut. **Tâli:** Talih. **Zuhûr:** Ortaya çıkma, görünme. **Berk:** Şimşek. **Nev-bahâr:** İlkbahar. **Mihnet:** Çile, eziyet. **Vürûd:** Varma, gelme. **Hazân:** Güz. **Musîbet:** Belâ, felaket.

Uyan ki iltifatını beklemenin acısıyla
Görünmez oldu sonu yürekte güç ve kuvvetin

Seninle yükselir seninle düşüncem âh âh
Bolluk kanıtı sen misin acaba düşünme göğünün

Hayal ettirir bana o olmayacak kavuşmayı
O gözlerin midir desem sığınağı şairliğin

Önünde dilsiz kalır neden yine isteğin dili
Umut verirken gönüle senli benli davranışın

Dalar görüp yüzünü gerçeği araştırmaya gönül
Gider düşüp arasına şaşkınlık gölgelerinin

Bu sıra sana yönelmiş eğilimleri ruhumun
Gelir mi aklıma hayalime safası cennetin

Bu sıra sevince boğar talihimin bulutu beni
Tasa verir mi aşkıma çakması çile şimşeğinin

Bu sıra ilkbahardır süren gönülde hükmünü
Gelişi hiç dokunmaz bana güz gibi yıkımın

Bu dem kifâyet eyliyor sürûr içinde mahv için
Teessürât-ı tab'ımı tasavvur-ı şetâretin.

Sonunda merci'im yine muhabbetin değil midir
Ziyânı yok fakat bana ne sûdu var şikâyetin

Kifâyet eylemek: Yetmek. **Sürûr:** Sevinç. **Mahv:** Yok olma. **Teessürât:** Üzüntüler. **Tab':** Yaradılış, huy. **Tasavvur:** Tasarlama. **Şetâret:** Sevinç, şenlik. **Merci':** Dönülecek (başvurulacak) yer (kimse). **Muhabbet:** Sevgi. **Sûd:** Kazanç, yarar. **Şikâyet:** Yakınma, sızlanma.

Bu çağ yetiyor sevinç içinde yok olmak için
Üzüntülerimi tasarlaması şenliğin

Sonunda dönülecek yerim yine sevgin değil midir
Zararı yok ama bana ne yararı var yakınmanın

ŞİİR PARÇALARI[1]

Yalnız iki fasıl yazılmış bir manzûm fâcianın birinci faslından:

Elizabet (devâmla):
Bir zülf bulunca anberîn-bû
Bin cân ile bağlanır gönül bu!

Vâreste-i fikret ü teemmül
Sevdâ ile kalbeder tevaggul!

Bir rûh-fezâ civân görürsün,
Bir gamze-i cân-sitân görürsün,

Rûhunda bir incizâb başlar,
Bir neş'eli ıztırâb başlar:

Bir hiss ile ra'şe-yâb olur dil,
Aşk oldu –denir– gönülde hâsıl,
(Gâlibâne)
Dil mes'elesi rakîk-terdir,
Akl anda akîm ü bî-eserdir!

Marniya (istihzâyla):
Bir felsefedir bu âşıkâne.
Elizabet:
Bir aşk veyâ müdekkikâne!

Fasıl: Perde, bölüm. **Fâcia:** Trajedi. **Anberîn:** Anberden, anber kokulu. **Bû:** Koku. **Vâreste:** Kurtulmuş, özgür. **Fikret:** Düşünme. **Teemmül:** Enine boyuna düşünme. **Tevaggul:** Sürekli uğraşma. **Rûh-fezâ:** Ruha tazelik veren, cana can katan. **Cân-sitân:** Can alan. **İncizâb:** Çekilme, kapılma. **Ra'şe-yâb:** Titreyen. **Dil:** Gönül. **Hâsıl:** Belirme, üreme. **Galibâne:** Yenmişçesine. **Rakîk-ter:** Daha ince. **Anda:** Orada, onda. **Akîm:** Kısır, sonuçsuz. **Bî-eser:** Esersiz, etkisiz. **İstihzâ:** Alay. **Müdekkikâne:** İnceden inceye araştırarak.

---

1 *Mirsâd*, sayı 16, 27 Haziran 1307/9 Temmuz 1891, s. 122-125.

***

(Yine o fasıldan) Elizabet:
Allâh için elverir bu tahkîr,
Ta'rîz yeter, çok oldu ta'zîr!
(Tünd)
Hürmetle rüsûm-ı ihtirâma
Terk et beni kendi ibtilâma!

Bir âşığa ihtirâm lâzım;
Bir düşmüşü iltizâm lâzım.

Bir âteştir ki dilde sevdâ,
Ta'rîz ana şiddet ile ihdâ.

Bir derttir o, devâsı cânân
Cânân nerede? O lâzım!
Marniya (Kalbî):
İnsân
Aklından olunca hepsi bî-sûd.
(Cehrî)
Allâh bilir o nerede...

Elizabet (Mey'ûs):
Nâ-bûd!
Enzâr-girîz... ümîde benzer,
Ümîd kadar da rûh-perver!

Tahkîr: Aşağılama. **Ta'rîz:** Taş atma, taşlama, dokunaklı söz. **Ta'zîr:** Azarlama. **Tünd:** Sert, haşin. **Hürmet:** Saygı. **Rüsûm:** Vergiler, törenler, kurallar, şekiller. **İhtirâm:** Saygı gösterme. **Terk etmek:** Bırakmak. **İbtilâ:** Alışkanlık, tutkunluk, düşkünlük, müptelalık. **İltizâm:** Gerekli sayma. **Dil:** Gönül. **Ana:** Ona. **İhdâ:** Armağan verme. **Devâ:** İlaç. **Cânân:** Sevgili. **Kalbî:** Yürekle ilgili, içten. **Bî-sûd:** Yararsız, sonuçsuz. **Cehrî:** Yüksek sesle, açıkça. **Me'yûs:** Tasalı, üzgün. **Nâ-bûd:** Yok olan. **Enzâr-girîz:** Bakışlarını kaçıran. **Rûh-perver:** Ruhu besleyen (yetiştiren).

Marniya:
Ümîd...
Elizabet (İskât ile):
Mari, yeter kelâmın,
Bir hizmet ise bana merâmın,
Git, koş, ara, deşt ü kûhsârı
Sayd eyle getir o dil-şikârı!

***

İkinci Fasıldan:

Malaga şehri hâricinde bir vâdî. Mehtâblı bir gece. Vahşî bir sükûnet. Şehir sönük sönük dûrdan nümâyan olur. Yakında bir harâbe. Elizabet-Marniya ser-nigûn bir sütûn arkasından görünürler:

Elizabet (Nigerân-ı tecessüs):
Çoktan o güzel görünmez oldu,
Hûrşîd-i emel zevâl buldu.

Etrâfımı aldı leyl-i hicrân,
Zulmet-zede kaldı çeşm-i giryân.

Beyhûde bütün bu cüst ü cûlar:
Zâhir... O perî-i rûh-peyker,

İskât: Susturma. Kelâm: Söz, konuşma. Merâm: İstek, amaç. Deşt: Çöl. Kûhsâr: Dağlık, dağ tepesi. Sayd: Avlanma. Dil-şikâr: Gönül avlayan. Hâric: Dış. Sükûnet: Sessizlik. Dûr: Uzak. Nümâyân: Görünen. Harâbe: Yıkıntı. Ser-nigûn: Baş aşağı, ters dönmüş, tepetaklak, bahtsız. Nigerân: Bakan, seyreden. Tecessüs: Merak etme. Hurşîd: Güneş. Emel: İstek, umut. Zevâl: Sona erme. Etrâf: Çevre. Leyl: Gece. Hicrân: Ayrılık. Zulmet-zede: Karanlık gören, karanlıkta. Çeşm: Göz. Giryân: Ağlayan. Beyhûde: Boşuna, yararsız. Cüst ü cû: Arayıp sorma. Zâhir: Görünen, açık, ortada. Perî: Doğaüstü güçleri olduğuna inanılan hayali dişi varlık, çok güzel, alımlı. Peyker: Çehre, yüz.

Enzârdan eyliyor teberrî.
Bir haftayı geçti kim taharrî,

Etmekteyim işte böyle bî-sûd;
Uçmuş o melek semâya.. nâ-bûd!

Nâ-bûd o hayâl-i zî-sabâhat,
Nâ-bûd o mücessem-i melâhat!
(Zehr-hand ile)
Hoştur, düşerek sefîl ü merdûd,
Olsam ana karşı ben de nâ-bûd!

Marniya (Müsta'cibâne):
Nerden geliyor bu fikr-i muzlim?

Elizabet (Müteessir):
Geldikçe hayâlime o zâlim,

Sevdâm ediyor da kesb-i şiddet,
Rûhum oluyor da mest-i hayret,

Gönlümde garîb bir tezelzül
Hisseyliyorum, Mari...

Enzâr: Bakışlar. **Teberrî:** Uzak durma, yüz çevirme. **Taharrî:** Araştırma. **Bî-sûd:** Yararsız, sonuçsuz. **Semâ:** Gök. **Nâ-bûd:** Yok olan. **Zî-sabâhat:** Güzellik sahibi, güzel. **Mücessem:** Cisimleşmiş. **Melâhat:** Güzellik, yüz güzelliği. **Zehr-hand:** Acı gülüş, alaylı gülüş. **Sefîl:** Yoksul, düşkün. **Merdûd:** Reddedilmiş, kovulmuş. **Müsta'cibâne:** Şaşırmışçasına. **Muzlim:** Karanlık. **Müteessir:** Üzgün. **Kesb:** Kazanma. **Mest:** Sarhoş. **Hayret:** Şaşırma. **Tezelzül:** Sarsılma. **Hisseylemek:** Duymak.

Marniya (Vakâr ile):
Tenezzül!
Bir zâde-i ismete bu sevdâ
Bir züll-i azîmdir hüveydâ.

Bir dürr-i yegâne-i asâlet
Olmak ne için karîn-i zillet?

Bir zerreye bir güneş ne lâyık?
Elizabet:
Bir zerre ki hep şümûsa fâik!

Bir zerre ki olsa pertev-efken
Hûrşîd yanar eşi"asından!

Hâlık anı nûrdan yaratmış.
Marniya:
Ammâ ki zemîn-i kahra atmış!

Bir nûr ise de garîk-i zulmet,
Müstağrak-ı zulmet-i sefâlet!

***

Yine bu fasıldan:

Elizabet (Uzaktan geldiği görünen bir karaltıyı Donna Marniya'ya işaretle):
Bak, bak, şuracıkta bir hayâlet..
Eyyûb değil mi o? Saâdet!

Vakâr: Ağırbaşlılık. **Zâde:** Oğul, doğmuş. **İsmet:** Temizlik, namusluluk. **Züll:** Alçaklık. **Azîm:** Büyük. **Hüveydâ:** Açık, ortada. **Dürr:** İnci. **Yegâne:** Biricik. **Asâlet:** Soyluluk. **Karîn:** Yakın. **Zillet:** Aşağılık. **Zerre:** Parçacık. **Şümûs:** Güneşler. **Fâik:** Üstün. **Pertev-efken:** Parlaklık (ışık) saçan. **Hûrşîd:** Güneş. **Eşi"a:** Işınlar. **Hâlık:** Yaratan, Tanrı. **Anı:** Onu. **Zemîn:** Yer, ortam. **Kahr:** Ezme, üzme, üzgü. **Garîk:** Batmış, dalmış. **Zulmet:** Karanlık. **Müstağrak:** Dalmış, batmış. **Sefâlet:** Yoksulluk. **Saâdet:** Mutluluk.

Marniya:
Çıldırma!
Elizabet:
Odur o!
(Teheyyüc ile, bülend)
Ah Eyyûb!..
Marniya:
Ya başka biriyse?
Elizabet:
Yok, o!
Marniya:
Ma'yûb?
Elizabet:
Rûhum görüyor anı hırâmân
Cennette nasıl gezerse gılmân,

Maşrıkta nasıl yürürse hûrşîd,
Burcunda nasıl durursa nâhîd,

Yaklaşmada, âh, tayf-ı dilber!..

(Eyyûb girer. Donna Marniya ile Elizabet harâbenin muzlim bir cihetine çekilirler.)

Eyyûb (Müstağrak):
Mehtâb-ı safâ, şeb-i münevver:

Teheyyüc: Coşma, coşku. **Bülend:** Yüksek, yüce. **Ma'yûb:** Ayıplanmış, kusurlu. **Hırâmân:** Salınarak yürüyen. **Gılmân:** Delikanlı, uşak. **Maşrık:** Doğu. **Nâhîd:** Venüs gezegeni, Zühre yıldızı, yeni büluğa ermiş genç kız. **Tayf:** Hayal, görüntü. **Dilber:** Güzel. **Muzlim:** Karanlık. **Cihet:** Yön. **Şeb:** Gece. **Münevver:** Aydınlık.

Eşyâda sükût u istirâhat,
Eşbâhta bir derin fesâhat.

Gûyâ ki der-i cinân açıldı:
Gülşen gülşen safâ saçıldı!

Her yer mütebessim ü ferah-nâk:
Cânânıma döndü tûde-i hâk.

Etmekte bu leyl-i sâf tevlîd
Sevdâ vü hayât... Şevk ü ümmîd!

***

Yine andan:

Elizabet-Eyyûb (Donna Marniya, harâbenin karaltısı içinde gâib.)
Elizabet (Zânû-be-zemîn):
Ey gönlüme aşkı mâye-i şân!
Koyma beni vâlih ü perîşân!

Mahrûm-ı bahâr edip hezârı
Uğratma hazâna kalb-i zârı!

Âmâlimi sanma bî-nihâye
Bir nazra yeter bu âşinâye.

Sükût: Sessizlik. **İstirâhat**: Dinlenme. **Eşbâh**: Cisimler, gövdeler, karaltılar, gölgeler. **Fesâhat**: Güzel konuşma. **Gûyâ**: Sanki. **Der**: Kapı. **Cinân**: Cennetler. **Gülşen**: Gül bahçesi. **Mütebessim**: Gülümseyen. **Ferah-nâk**: Ferah, iç açıcı. **Cânân**: Sevgili. **Tûde**: Yığın. **Hâk**: Toprak. **Leyl**: Gece. **Tevlîd**: Doğurma. **Şevk**: İstek, sevinç. **An**: O. **Gâib**: Kaybolmuş. **Zânû-be-zemîn**: Yere diz çökerek. **Mâye**: Maya, sermaye. **Vâlih**: Şaşırmış. **Mahrûm**: Yoksun. **Hezâr**: Bülbül. **Hazân**: Güz. **Zâr**: İnleyen. **Âmâl**: İstekler, umutlar. **Bî-nihâye**: Sonsuz. **Nazra**: Bakış. **Âşinâ**: Tanıdık.

Birlikte, demem, benimle âh et.
Bin âhıma karşı bir nigâh et.

Verme bana dehri, kâinâtı,
Çok görme fakat bir iltifâtı.

Takdîrine bulmasan da ahrâ,
Reddeyleme aşkımı husûsâ.

(Eyyûb'un kendisine nazar-ı nefretle baktığını görerek)

Lâkin o ne vaz'-ı vahşet-âsâr?
Eyvâh! O ne vahşiyâne enzâr?!

Bir samt-ı amîk-i bî-nihâyet,
Bir çîrı-i cebîn-i pür-mehâbet.

Bir tatlı tegâfül-i sitem-kâr,
Bir nâzlı huşûnet-i dil-âzâr.

Vechinde tehevvürün nümâyân,
Âsâr-ı teneffürün nümâyân.

Nigâh: Bakış. **Dehr:** Zaman, dünya. **Takdîr:** Değerlendirme. **Ahrâ:** Uygun, en lâyık. **Husûsâ:** Ayrıca. **Vaz':** Konum, duruş. **Vahşet:** Vahşilik, yabanıllık. **Âsâr:** İzler, belirtiler, eserler. **Enzâr:** Bakışlar. **Samt:** Susma. **Amîk:** Derin. **Bî-nihâyet:** Sonsuzluk, sonsuz. **Çîn:** Kıvrım, buruşukluk, çatık. **Cebîn:** Alın. **Pür-mehâbet:** Heybet dolu, görkemli, korkunç. **Tegâfül:** Anlamazlıktan gelmek, bilmiyor görünmek, duyarsızlık. **Sitem-kâr:** Sitemli. **Huşûnet:** Sertlik. **Dil-âzâr:** Gönül inciten. **Vech:** Yüz. **Tehevvür:** Kızma, öfke. **Nümâyân:** Görünen. **Teneffür:** Nefret etme. **Cebr-i nefs:** Kendini zorlama, kendini tutma.

(Eyyûb'u bir daha süzer, cebr-i nefs ile)

Elverdi, fakat, bu vaz'-ı cân-sûz,
Kâfî bu nezâre-i cenân-sûz!

Öldür beni.. Nâr-ı kahra yakma,
Öldür beni lâkin öyle bakma!

Elverdi sükût-ı zâlimâne,
Gelmez mi inâyetin lisâne?!

Bî-sûd olarak bu ibtihâlim,
Kalsın mı cevâbsız suâlim?!

(Müteneffir ve muztarib, vahşetle nazar-endâz olur.)
Elizabet (devâmla):
Akreb mi, yılan mıyım neyim ben
Mûcib ne bu ihtirâza benden?

Eyyûb: (sükût...)
Elizabet:
Geldim sana, maksadım hüveydâ,
Bir sözle beni edersin ihyâ.

Bir söz, dedim âlihâne bir söz,
İhyâma benim bahâne bir söz!.

Eyyûb: Nigerân-ı vahşet...)
Elizabet (devâmla):

Âlî ise söz liyâkatımdan
Bir nazra-i lutfa kâilim ben.

Cân-sûz: Can yakan. **Nezzâre:** Bakma. **Cenân-sûz:** Yürek yakan, gönül yakan. **Zâlimâne:** Zâlimce. **İnâyet:** İyilik, dikkat. **Bî-sûd:** Sonuçsuz, yararsız. **İbtihâl:** Yalvarma. **Müteneffir:** Nefret eden: **Muztarib:** Acı çeken, üzgün. **Nazar-endâz:** Bakış (göz) atan. **Mûcib:** Gerekli. **İhtirâz:** Çekinme, sakınma. **Hüveydâ:** Açık, belli. **İhyâ:** Canlandırma, diriltme. **Âlihâne:** Tanrıca, ilahî, tapınılan. **Nigerân:** Bakakalan. **Âlî:** Yüksek. **Nazra:** Bakış. **Kâil:** Razı olmuş.

(Me'yûs)
Lâkin o da yok, tehevvürün var,
Benden o kadar teneffürün var.
(Takarrüb-künân)

Şâhid buna tavr-ı vahşiyânen?

(Eyyûb, Elizabet'i biraz daha nazar-ı tehevvür ve teneffürü altında ezdikten sonra döner ve ağır ağır uzaklaşmaya başlar.)

Elizabet (Urulmuş gibi olduğu yerde kalır):
Ettin de beni esîr-i şîven,
(Haykırarak)
Şimdi kaçıyorsun, âh gaddâr!
Öldür beni öyle git.

(Yanına gelmiş olan Donna Marniya'nın kolları arasına düşerek)
Sitem-kâr!?

***

(İtmâmını ârzû etmediğim ve binâenaleyh nâ-tamâm bıraktığım bu fâcia-yı târîhiyyenin müsveddesini hâvî evrâkı muahharen şu kıt'a ile ibtâl ettim:)

Olmada her kelâm ü her fi'lim
Takviyet-sâz-ı heykel-i aczim;

Bu da nâkıs kalıp sayılsa gerek
Bir delîl-i mükemmel-i aczim!

Me'yûs: Tasalı, üzgün. Tehevvür: Kızma, öfke. Teneffür: Nefret etme. Takarrüb-künân: Yaklaşarak, yaklaşan. Şâhid: Tanık. Tavr: Davranış. Urulmak: Vurulmak. Esîr: Tutsak, esir. Şîven: Yas, inleme. Gaddâr: Zâlim, kıyıcı. Sitem-kâr: Sitemli. İtmâm: Tamamlama. Ârzû: İstek. Nâ-tamâm: Eksik, tamamlanmamış. Fâcia: Trajedi. Hâvî: İçeren, kapsayan. Muahharen: Sonradan. İbtâl: İptal. Kelâm: Söz. Fi'l: Eylem. Takviyet-sâz: Güçlendiren. Acz: Güçsüzlük. Nâkıs: Eksik. Delîl: Kanıt. Mükemmel: Eksiksiz, yetkin.

BAŞKA[1]

Ne gördünüz nazarımda muhabbetin gayrı;
Ne buldunuz yüreğimde garâmdan başka?

Neden muâmeleniz başkalaştı hakkımda,
Ne etmişim size ben ihtirâmdan başka?

İçim kan ağlar iken siz behîc-i nâz idiniz,
Ne gösterirdi yüzüm ibtisâmdan başka?

Ne verdiniz bana –Allâh için– ki reddedeyim,
Cihâna verdiğiniz bir selâmdan başka?

Kasem Hudâ'ya ki yoktur medâr-ı mefharetim
Güzel muhabbetinizde devâmdan başka!

Düşünmeden kalayım,[2] varsa ger bu demde bile
Düşündüğüm o leb-i gonce-fâmdan başka!

Nazar: Bakış. **Muhabbet:** Sevgi. **Gayr:** Başka. **Garâm:** Aşk. **Muâmele:** Davranış, işlem. **İhtirâm:** Saygı gösterme. **Behîc:** Şen, güzel, güler yüzlü. **İbtisâm:** Gülümseme. **Cihân:** Dünya, evren, herkes. **Kasem Hudâ'ya:** Tanrı'ya andolsun. **Medâr:** Dönence, yörünge, dayanak. **Mefharet:** Övünme. **Devâm:** Sürdürme. **Ger:** Eğer. **Dem:** zaman, çağ. **Leb:** Dudak. **Gonce-fâm:** Gonca (tomurcuk) renkli.

1 *Mirsâd*, sayı 17, 4 Temmuz 1307/16 Temmuz 1891, s. 131.

2 Orijinal metinde "kalayım" olan kelime Asım Bezirci tarafından "alayım" şeklinde okunmuştur.

BAŞKA

Ne gördünüz bakışımda sevgiden başka,
Ne buldunuz yüreğimde aşktan başka?

Neden davranışınız başkalaştı bana karşı,
Ne yapmışım size ben saygıdan başka?

İçim kan ağlarken siz nazla gülüyordunuz,
Ne yapabilirdim gülümsemekten başka?

Ne verdiniz bana –Tanrı için– almayayım
Herkese verdiğiniz bir selâmdan başka?

Tanrı'ya andolsun ki yok övünecek yerim
Güzel sevginizi sürdürmekten başka!

Düşünmeden alayım varsa eğer bu çağda bile
Düşündüğüm o gonca renkli dudaktan başka!

İlk eserlerimden:
UZLET-GEH-İ MÂDERİ ZİYÂRET[1]

Bir şebdi... Câme-hâb-güzîn-i melâl idim,
Hasretle zâr, hayret ile pây-mâl idim:

Vermezdi gam göz açmaya bir dem müsâade,
Göz yummak istedim ana da bî-mecâl idim;

Hîç intizâma girdiği yok gerçi hâlimin
Lâkin bu şeb bütün bütün âşüfte-hâl idim,

Aldımdı pîş-i fikrete hicrân-ı mâderi
Bu fikr ile melûl ü perîşân-hayâl idim;

Pür-güft ü gû-yı hüzn idi âlâm ile derûn
Zâhirde ben tehâcüm-i hayretle lâl idim;

Urdukça hâb-gâhıma envâr-ı mâhitâb
Allâh'a karşı secde-ber-i ibtihâl idim.

Uzlet-geh: Yalnızlık köşesi, tek başına (tenhada) oturulan yer. Mâder: Anne. Şeb: Gece. Câme-hâb: Yatak. Güzîn: Seçkin, seçilmiş. Melâl: Usanç, üzüntü. Hasret: Özlem. Zâr: İnleyen. Hayret: Şaşırma. Pây-mâl: Ayakaltında, çiğnenmiş. Dem: An, zaman. Müsâade: İzin. Bî-mecâl: Güçsüz. İntizâm: Düzen. Hâl: Durum, hal. Âşüfte: Çılgınca seven, düşkün, perişan. Fikret: Düşünme. Hicrân: Ayrılık acısı. Melûl: üzgün. Perîşân: Dağınık, karışık, perişan, tasalı. Pür: Dolu. Güft ü gû: Dedikodu. Hüzn: Üzüntü, tasa. Âlâm: Üzüntüler. Derûn: İç. Zâhir: Görünüş. Tehâcüm: Üşüşme, saldırma. Hayret: Şaşkınlık. Lâl: Dilsiz, suskun. Urmak: Vurmak. Envâr: Işıklar. Mâhitâb: Ayışığı, mehtap. Secde-ber-i ibtihâl: Yalvarma yakarma secdesi.

1 *Mirsâd*, sayı 17, 4 Temmuz 1307/16 Temmuz 1891, s. 131-132. Fikret'in Hac yolculuğu sırasında koleradan ölen annesi Refia Hanım'la ilgili bu şiirin Recaizade Mahmut Ekrem'in "Yakacık'ta Akşamdan Sonra Bir Mezârlık Âlemi" (*Zemzeme*, Üçüncü Kısım, 1301/1885, s. 38-43.) başlıklı şiirinden esinlendiği sanılıyor. (A. B.)

İlk eserlerimden:
ANNENİN YALNIZLIK KÖŞESİNİ GÖRMEYE GİDİŞ

Bir geceydi... Usancın seçkin yatağındaydım,
Özlemle inliyor, şaşkınlıkla eziliyordum:

Vermezdi üzüntü göz açmaya bir an izin,
Gözümü yummak isterdim ona da güç bulamazdım:

Hiç düzene girdiği yok gerçi durumumun
Ama bu gece büsbütün darmadağınıktım,

Düşünmeye koyulmuştum annemin ayrılışını
Bu düşünceyle üzgün ve hayali perişandım:

Acıyla konuşup duruyordu üzüntü dolu içim
Görünüşte şaşkınlığa uğramıştım, dilsizdim:

Yatağıma vurdukça mehtabın ışıkları
Tanrı'ya karşı secdeye durmuş yalvarıyordum

"Yâ Rab ne oldu --derdim– o demler ki şevk ile
Âgûş-ı mâderîde mekîn-i celâl idim?

Rûhum sıkılma bilmez idi; hâtırım melâl,
Âzâdegî-i mihnete ben bir misâl idim.

Titrerdi her dem üstüme bir sâye-i şefîk,
Ol sâye-i safâda masûn-ı kelâl idim."

Hicrânı pek dokundu dil-i gam-nihâdıma,
Geldikçe ağladım o hazîn hande yâdıma!

***

Feryâd çıktı arşa dil-i nâle-kârdan,
Mâtemler indi çarh-ı felâket-medârdan.

Her şey kuvâma aksine te'sîre başladı
Beynim karardı nûr-ı meh-i tâb-dârdan.

Sabrım tutuştu, yandı sebât ü karârım âh!
Bir demde âh-i serd-i dil-i bî-karârdan.

Dermânı cüst ü cûsuna düştüm cerîhamın,
Bir çâre-i halâs aradım inkisârdan;

Yâ Rab: Ey Tanrı. **Şevk:** İstek, sevinç. **Âgûş:** Kucak. **Mekîn:** Oturan, yerleşmiş. **Celâl:** Ululuk, büyüklük. **Hâtır:** Gönül. **Âzâdegî:** Özgürlük, kurtulmuşluk. **Misâl:** Örnek. **Sâye:** Gölge. **Şefîk:** Sevecen, şefkatli. **Safâ:** Saflık, şenlik, sefa. **Masûn:** Korunmuş, korunan. **Kelâl:** Yoğunluk, bıkkınlık. **Dil:** Gönül. **Gam:** Tasa, üzüntü. **Nihâd:** Huy, yaradılış. **Hazîn:** Acıklı, dokunaklı. **Hande:** Gülüş. **Yâd:** Anma, anı. **Feryâd:** Fağırma, sızlanma, ses. **Arş:** En son gök tabakası, taht. **Nâle-kâr:** İnleyen. **Mâtem:** Yas. **Çarh:** Çark, felek, talih, zaman. **Medâr:** Dönence, yörünge, araç. **Kuvâ:** Kuvvetler. **Aksine te'sîr:** Tepki, olumsuz etki. **Nûr:** Işık. **Meh:** Ay. **Tâb-dâr:** Işıklı, parlak. **Sebât:** Direnme, yerinde durma. **Bî-karâr:** Kararsız, uçarı. **Serd:** Soğuk, sert. **Dermân:** İlaç. **Cüst ü cû:** Arayış, araştırma. **Cerîha:** Yara. **Halâs:** Kurtuluş. **İnkisâr:** Kırılma.

"Tanrım ne oldu –derdim– o günler, sevinçle
Annemin kucağında oturmuş büyükleniyordum.

Ruhum sıkılma nedir bilmezdi, gönlüm usanma,
Üzgüden kurtulmuşluğa ben bir örnektim.

Titrerdi her an üstüme bir sevecen gölge,
O tatlı gölgede yorgunluktan kurtulmuştum.

Ayrılığı pek dokundu tasalı yaradılışıma
Geldikçe ağladım o acı gülüş hatırıma

***

Bağırışım göğe çıktı inleyen gönülden
Yasla indi dönen felâket çarkından

Her şey kuvvetlerime tepkiye başladı
Beynim karardı parlak ayın ışığından

Sabrım tutuştu, yandı direniş ve kararım ah
Ansızın kararsız gönlün sertçe sızlanışından

İlâcını araştırmaya koyuldum yaramın
Bir kurtuluş yolu aradım kırgınlıktan

Çıktım hezâr za'f ile, sad ıztırâb ile
Ol hâb-gâh nâmını almış mezârdan.

Düştüm hemân tarîk-ı gam-âbâd-ı makbere,
Yoktu henüz eser bile nûr-ı nehârdan.

Hükmeyliyordu âleme dehşetli bir sükût,
Gelmezdi bir sadâ bile sûy-i hezârdan.

Ebr içre mâhitâb verirdi haber bana
Kabr içre hâl-i mâder-i şefkat-şiârdan.

Âlem sönerdi dîdede geçtikçe gâh gâh
Sönmüş cemâli hâtır-ı zulmet-disârdan.

Hicrânı pek dokundu dil-i gam-nihâdıma;
Geldikçe ağladım o hazîn hande yâdıma.

***

Oldum epeyce merhale-peymâ-yı ıztırâb,
Kesmezdi âh ü nâleyi hâlâ dil-i harâb;

Bir mecma'-ı meserret idi; doldu gussa-gâh
Bir ân içinde buldu bütün âlem iğtirâb.

Hezâr: Bin. **Za'f:** Zayıflık. **Sad:** Yüz. **Iztırâb:** Acı, üzüntü. **Nâm:** Ad. **Tarîk:** Yol. **Gam-âbâd:** Üzüntüsü bol, üzüntü veren. **Makber:** Mezar. **Eser:** Eser, iz. **Nehâr:** Gündüz. **Âlem:** Evren, dünya. **Sükût:** Sessizlik. **Dehşetli:** Korkunç. **Sadâ:** Ses. **Sû:** Yan, köşe. **Hezâr:** Bülbül. **Ebr:** Bulut. **Kabr:** Mezar. **Şefkat-şi'âr:** Şefkatli, sevecen. **Dîde:** Göz. **Gâh gâh:** Bazı bazı, arada bir. **Cemâl:** Yüz güzelliği, güzellik. **Zulmet-disâr:** Karanlığı bol, kapkaranlık, karanlık dolu. **Peymâ:** Ölçen. **Merhale:** Konak, aşama. **Nâle:** İnleme. **Harâb:** Yıkık. **Mecma':** Toplanma yeri, kavşak. **Meserret:** Sevinç. **Gussa-gâh:** Tasa yeri. **İğtirâb:** Gurbete çıkma, göz önünden uzaklaşma, batma.

Çıktım bin zayıflıkla yüz üzüntüyle
O yatak adını almış mezardan

Düştüm hemen üzüntüsü bol mezarın yoluna
Yoktu henüz bir belirti bile gündüzden

Egemendi evrene korkunç bir sessizlik
Gelmiyordu bir ses bülbülün yanından

Bulut içinde ay ışığı haber verirdi bana
Mezar içinde sevecen annenin durumundan

Evren sönerdi gözde geçtikçe arada bir
Sönmüş güzelliği kapkaranlık gönülden

Ayrılığı pek dokundu tasalı yaradılışıma
Geldikçe ağladım o acı gülüş hatırıma

***

Epeyce yol aldım acıyla geçtim konakları,
Yıkık gönül hâlâ sızlanıp inlemeyi kesmedi;

Bir sevinç kavşağıydı, oldu kaygı ocağı,
Bir an içinde bütün dünya gözden silindi.

Âfâk sanki hâlimi tanzîre başladı,
Bir hâl-i mâtem etti garîbâne iktisâb:

Hem-hâlet oldu –gâlib olup nûruna zalâm–
Misbâh-ı muntafî-i ümîdimle mâhitâb.

Zulmette kaldı baht-ı siyâhım gibi felek,
Rûyum misâli kalmadı bir yerde âb u tâb.

Gaybeylemişti şa'şa'a-i dil-fürûzunu
Bî-nûr olan gözüm gibi giryân idi sehâb.

Düştükçe geh teâkuba şiddetle ra'd ü berk
Düşmek dil ü hayâle tabîiydi irtiâb.

Ahzân ü ıztırâbını bir yanda mevkiin
Tezyîd ederdi nevha-i hüzn-âver-i gurâb.

Geldi hayâl-i mâder o dem buldu izdiyâd
Gönlümde yer tutan o tevahhuş, o iktirâb.

Hicrânı pek dokundu dil-i gam-nihâdıma,
Geldikçe ağladım o hazîn hande yâdıma.

***

Âfâk: Ufuklar. **Tanzîr**: Benzetme. **Garîbâne**: Dokunaklı, garipçe. **İktisâb**: Kazanma. **Hem-hâlet**: Aynı durumda olma. **Gâlib**: Üstün gelen, yenen. **Zalâm**: Karanlık. **Misbâh**: Kandil, çıra. **Muntafî**: Sönük, sönmüş. **Zulmet**: Karanlık. **Siyâh**: Kara. **Felek**: Gök, dünya, talih. **Rûy**: Yüz. **Âb u tâb**: Parlaklık, canlılık. **Şa'şa'a**: Gösteriş, parlaklık, yıldız. **Dil-fürûz**: Gönül ışıtan. **Bî-nûr**: Işıksız, nursuz. **Giryân**: Ağlayan. **Sehâb**: Bulut. **Teâkub**: Birbirini izleme. **Ra'd ü berk**: Yıldırım ve şimşek. **İrtiâb**: Ürkme. **Ahzân**: Üzüntüler, acılar. **Tezyîd etmek**: Artırmak. **Nevha**: Ağlama, dövünme, inleme. **Hüzn-âver**: Üzüntü veren. **Gurâb**: Karga, kuzgun. **İzdiyâd**: Artma. **Tevahhuş**: Ürkme, korkma. **İktirâb**: Tasalı, gamlı olma. **Gam**: Üzüntü, tasa, kaygı. **Nihâd**: Huy, tabîat, fıtrat, yaradılış.

Ufuklar sanki durumumu yansılamaya başladı,
Dokunaklı bir yas havasına büründü.

Gölge bastırdı ışığını mehtabın,
Umudumun sönük kandiline benzedi.

Karanlıkta kaldı kara bahtım gibi gök,
Yüzüm gibi hiçbir yerde parlaklık kalmadı.

Yitirmişti gönül ışıtan parlaklığını
Ağlıyordu bulut ışıksız gözüm gibi.

Düştükçe bazan art arda yıldırımla şimşek
Gönülle hayalin doğaldı korkuya düşmesi.

Üzüntü ve açısını artırdı çevrenin
Karganın kaygı veren ağlayışı inleyişi.

Annenin hayali geldi o sıra gönlümde
Yer tutan o korku, o yas çoğalıverdi.

Ayrılışı pek dokundu tasalı yaradılışıma,
Geldikçe ağladım o acı gülüş hatırıma!

***

Bî-gâye zannederken o deycûr-ı mihneti,
Baktım ki zâhir oldu tulûun bidâyeti.

Bârân kesildi... Kaldı bulut ya'ni giryeden,
Güldürdü rûy-ı kevni sabâhın şetâreti.

Lâkin gönül... Gönül yine meşhûn-ı derd idi;
Eksilmiyordu hüznü, bükâsı, harâreti.

Mâzîyi fikr ile görerek anda mâderi,
Döktükçe dökmek istedi göz eşk-i hasreti.

Bin pîç ü tâb-ı gamla kapandım mezârına
Ettim o nûr-ı ayna şu yolda hitâbeti:

"Ey cezbeden cihâna beni şevk-i vuslatı!
Ey teng eden cihânı bana hüzn ü firkatı!

Âyâ gelir mi gûşuna âh-ı tahassüri
Ol bî-kesin ki gitti seninle irâdeti?

Bî-gâye: Amaççsız. **Zannetmek:** Sanmak. **Deycûr:** Çok karanlık. **Mihnet:** Üzgü, zahmet, eziyet. **Tulû:** Doğuş. **Bidâyet:** Başlama, başlangıç. **Bârân:** Yağmur. **Girye:** Gözyaşı, ağlama. **Rûy:** Yüz. **Kevn:** Olma, var olma. **Şetâret:** Sevinç, şenlik. **Meşhûn:** Dolu, doldurulmuş. **Bükâ:** Ağlama. **Harâret:** Sıcaklık, yanma. **Mâzî:** Geçmiş. **Anda:** Orada. **Mâder:** Anne. **Eşk:** Gözyaşı. **Hasret:** Özlem. **Pîç ü tâb:** Sıkıntı, tasa, şaşkınlık. **Ayn:** Göz. **Hitâbet:** Seslenme, söylenme. **Cezbetmek:** Çekmek. **Şevk:** Sevinç, istek. **Teng etmek:** Sıkıntı vermek, dar etmek. **Firkat:** Ayrılık. **Âyâ:** Acaba. **Gûş:** Kulak. **Tahassür:** Özleme. **Bî-kes:** Kimsesiz. **İrâdet:** İrade, istek.

Amaçsız sanırken o sıkıntı karanlığını,
Baktım ki göründü gündoğumunun başlangıcı.

Yağmur kesildi... Yani bulut kesti ağlamayı,
Güldürdü varlığın yüzünü sabahın sevinci.

Ama gönül... Gönül yine dertle doluydu;
Eksilmiyordu üzüntüsü, ağlaması, ateşi.

Geçmişi düşünüp görerek orada anneyi,
Döktükçe dökmek istedi göz özlem yaşını.

Acıyla şaşkın kapandım mezarına, denedim,
O gözümün ışığına şöyle seslenmeyi:

"Ey kavuşma isteği beni dünyaya çeken!
Ey dar eden bana dünyayı acısı ve ayrılığı!

Acaba gelir mi kulağına özlemle sızlanışı
O kimsesizin ki gitti seninle iradesi?

Etmez mi incilânı taleb, ey nühüfte[1] nûr!
Gönlüm nasıl görür sana lâyık bu zulmeti?"

Heyhât! Bir cevâba dahi nâil olmadım;
Tuttum kemâl-i hasret ile râh-i avdeti.

Hicrânı pek dokundu dil-i gam-nihâdıma,
Geldikçe ağladım o hazîn hande yâdıma.

İncilâ: Parlama, görünme. **Taleb:** İsteme. **Nâ-hufte (ne-hufte):** Uykusuz, uyumayan. **Nühüfte:** Gizli, saklı. **Zulmet:** Karanlık. **Heyhât:** Yazık. **Nâil olmak:** Kavuşmak, elde etmek. **Kemâl:** Olgunluk, büyüklük, eksiksizlik. **Hasret:** Özlem. **Râh:** Yol. **Avdet:** Geri dönme.

1 Asım Bezirci "gizli, saklı" anlamına gelen bu kelimeyi doğru okumuş ancak çeviriyi ses ve harf yakınlığı dolayısıyla "uykusuz, uyumamış" anlamına gelen "nâhufte/nehufte" kelimesine göre yapmıştır. (e. n.)

Parlamanı istemez mi hiç, ey uyumayan ışık!
Gönlüm nasıl sana uygun görür bu karanlığı?"

Yazık bir cevap bile alamadım;
Tuttum büyük bir özlemle dönüş yolunu.

Ayrılışı pek dokundu tasalı yaradılışıma,
Geldikçe ağladım o acı gülüş hatırıma.

ŞİİR PARÇALARI[1]

Bir Mektûbdan:

Bana sizden gelen felâketler,
Sevilir, çünkü aşka âiddir.
Size benden giden şikâyetler,
–Bakmayın sevdiğim– zevâiddir!

***

Üstâd Ekrem'in "Yâd Et"[2] manzûmesine bundan dört sene evvel yazdığım nazîrenin bugün okunabilecek parçaları:[3]

Bir subh idi... Âftâb-ı enver
Gülzâra dökerdi pertev-i al;

Hüsnünle sen âftâb-ı dîğer,
Gülzârı kılardın âsumân-hâl:

Fikrinde midir ki eşk-rîzân
Bir dîde sana nigâh ederdi?

Yâdında mıdır ki zâr ü giryân
Bir kalb senin'çün âh ederdi?

Hâtırla o kalb-i zârı, dâd et!
Yâd et beni gâh gâh yâd et!

Felâket: Yıkım. **Şikâyet:** Yakınma, sızlanma. **Zevâid:** Fazlalıklar, faydasız şeyler. **Nazîre:** Benzetme. **Subh:** Sabah. **Âftâb:** Güneş. **Enver:** En parlak (ışıklı). **Gülzâr:** Gül bahçesi. **Pertev:** Parlaklık, ışıklı. **Al:** Kırmızı. **Hüsn:** Güzellik. **Âsumân:** Gök. **Eşk-rîzân:** Gözyaşı döken. **Dîde:** Göz. **Nigâh:** Bakış. **Yâd:** Anı, anma.

---

1 *Mirsâd*, sayı 17, 4 Temmuz 1307/16 Temmuz 1891, s. 130. "Şâir-i güzîde-sühan Mehmed Tevfik Beyefendi'nindir." ibaresi yer almaktadır. (e. n.)

2 Bu şiir için bakınız: *Mîzân*, sayı 22, 21 Cemaziyelâhir 1304/17 Mart 1887, s. 189. *Pejmürde*, 1311/1895, s. 140-143. (A. B.)

3 *Mirsâd*, sayı 17, 4 Temmuz 1307/16 Temmuz 1891, s. 130-131.

*

Ben yâdına vakfedip derûnum
Yâdınla zamân-güzâr-i hecrim.

–Bir maksada atfedip uyûnum
Bin derd ile bî-karâr-ı hecrim!–

Yoktur yüreğimde başka matlab,
Yâdında bulunmadır merâmım;

Yâdında bulunmadır senin hep
Fikr ü hevesim... Hayâl ü kâmım.

Yâdınla bu nâ-be-kâmı şâd et,
Yâd et beni gâh gâh yâd et!

*

Bir leyl-i siyâh-ı mâtemîde
Bir fırtınadır olup da peydâ,

Eylerse hayâlini remîde
Dağlar gibi dalgalarla deryâ:

Benzet o hurûş-ı gam-nisârı
Gönlümdeki pîç ü tâb-ı aşka;

Zâr u giryân: İnleyen ve ağlayan. **Dâd:** Yardım, himmet, vergi, hak. **Gâh gâh:** Bazı bazı, ara sıra. **Vakfetmek:** Bağlamak, ayırmak. **Derûn:** İç. **Güzâr:** Geçiren. **Hecr:** Ayrılık, bırakma. **Uyûn:** Gözler. **Atfetmek:** Atmak, yöneltmek, çevirmek. **Bî-karâr:** Kararsız. **Matlab:** İstek, konu, sorun. **Merâm:** Dilek, amaç. **Kâm:** İstek, istenilen şey. **Nâ-be-kâr:** İşe yaramayan, işsiz. **Şâd:** Mutlu, sevinçli. **Leyl:** Gece. **Mâtemî:** Yaslı, matemli. **Peydâ:** Ortaya çıkma, belirme. **Remîde:** Çekingen, ürkmüş. **Deryâ:** Deniz. **Hurûş:** Coşma, bağırma, şamata. **Gam-nisâr:** Tasalandırıcı, üzücü. **Pîç ü tâb:** Sıkıntı, endişe.

Hâtırla o vâsıtayla bâri,
Rahmeyle bu dil-harâb-ı aşka!

Vâreste-i renciş-i fuâd et,
Yâd et beni gâh gâh yâd et!

*

Vâsıta: Araç, yol. **Rahım:** Acıma, esirgeme. **Dil:** Gönül. **Harâb:** Yıkık. **Vâreste:** Kurtulmuş, rahat. **Renciş:** Sızlanış, incinme. **Fuâd:** Yürek, gönül. **Gâh gâh:** Bazı bazı, ara sıra.

Yine bir manzûmeden:

Gözümden eyliyerek ihticâb sîmânız,
Kalır tasavvurunuz yâdigâr gönlümde.
Muhabbetimde iken siz remîde... Sevdânız
Karâr eder, ne aceb, bî-karâr gönlümde,
Anınla şu'lelenir âh u zâr gönlümde!

*

Tabîatıyla olup mevsim-i hazân âhir,
Zemîne saçtı yeşil bir safâ yed-i fâtır;
Zamân şükûh-ı tabîatla şâtır ü fâhir;
Şükûfelerle küşâyiş-pezîr olup hâtır,
Bahâr geldi, açıldı bahâr gönlümde!

İhticâb: Örtünme, saklanma. **Sîmâ:** Yüz. **Tasavvur:** Hayal, düşünce, tasarlama. **Yâdigâr:** Anmalık, anı. **Muhabbet:** Sevgi. **Remîde:** Çekingen, ürkmüş. **Aceb:** Acaba, şaşma. **Bî-karâr:** Kararsız. **Anınla:** Onunla. **Şû'le:** Alev, ışık. **Âh ü zâr:** Sızlanıp inleme. **Hazân:** Güz. **Zemîn:** Yer. **Safâ:** Saflık, sefa, şenlik. **Yed:** El. **Fâtır:** Tanrı, yaratıcı. **Şükûh:** Ululuk, büyüklük. **Şâtır:** Sevinçli. **Fâhir:** Övünçlü, ihtişamlı, övünen. **Şükûfe:** Çiçek. **Küşâyiş-pezîr:** Ferahlık kabul eden, içi açılan. **Hâtır:** Gönül.

GONCE[1]

Yâ Rab, ne demdi âh o dem-i inşirâh-ı tâm?
Yâ Rab, ne şebdi âh o şeb-i vuslat-ibtisâm?!

Bir şeb ki bin seher değecek lutfu âşikâr,
Bir dem ki bin hayâta değer yolda ber-devâm!

Sâfiyyeti, sükûneti aşkımla hem-ayâr,
Ulviyyeti, letâfeti şi'rimle hem-nizâm.

Çerh-i kebûda şu'le-zen-i haşmet ü celâl,
Girmiş nücûm hâline mâhiyyet-i garâm.

Lutfuyla gösterir gibi her yanda bir melek,
Hâliyle andırır gibi eflâki zîr-i bâm.

Olmuş gibi sitâre-nümâ leyle-i visâl,
Bulmuş gibi vücûd-ı safâ nuhbe-i merâm.

Gonce: Gonca, tomurcuk. **Yâ Rab:** Ey Tanrı. **Dem:** Zaman, çağ, an. **İnşirâh:** Açılma, ferahlık, esenlik. **Şeb:** Gece. **Vuslat:** Sevgiliye kavuşma. **İbtisâm:** Gülümseme. **Seher:** Tan ağarması, sabah. **Lutf:** İyilik, hoşluk, güzellik. **Âşikâr:** Açık, belli. **Ber-devâm:** Sürekli, süren. **Sâfiyyet:** Saflık, temizlik. **Sükûnet:** Sessizlik, dinginlik. **Hem-ayâr:** Ayarlı. **Ulviyyet:** Yücelik. **Letâfet:** Hoşluk, güzellik. **Hem-nizâm:** Aynı düzende. **Çerh:** Çark, felek, gök. **Kebûd:** Mavi. **Şu'le-zen:** Işıklı, yalımlı, alevli. **Haşmet:** Görkem. **Celâl:** Büyüklük, ululuk. **Nücûm:** Yıldızlar. **Mâhiyyet:** Nitelik, içyüz. **Garâm:** Aşk. **Eflâk:** Felekler, gökler. **Zîr:** Alt, sazın ince teli. **Bâm:** Çatı, dam, sazın kalın teli. **Sitâre-nümâ:** Yıldız gösteren. **Leyle:** Gece. **Visâl:** Kavuşma. **Vücûd:** Varlık, vücut. **Safâ:** Saflık, şenlik, sefa. **Nuhbe:** Seçkin, en iyi (şey veya kimse). **Merâm:** İstek, amaç.

1 *Mirsâd*, sayı 18, 11 Temmuz 1307/23 Temmuz 1891, s. 137-138. Bu şiir dergide "Şiir Parçaları" üstbaşlığı ve "Gonce unvânlı neşîdenin mukaddimesi" altbaşlığıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

TOMURCUK

Ey Tanrı, ne çağdı ah! O tam ferahlık çağı?
Ne geceydi ah! O gülümseyen kavuşma gecesi?

Bir gece ki bin sabaha değer hoşluğu, belli,
Bir çağ ki bin hayata değer yolunda gitmesi.

Saflığı, sessizliği aşkımla ayarlanmış,
Şiirimle aynı düzende yüceliği, güzelliği.

Mavi göğe görkemle ululuk alevi saçar,
Girmiş yıldız kılığına aşkın niteliği.

İyiliğiyle görünmüş melek gibi her yanda,
Haliyle çatı altına çevirmiş gibi gökleri.

Yıldızı gösterir gibi kavuşma gecesi
Bulmuş saf varlık isteğin en iyisini.

Tasvîr eder gibi nazarımda cemâlini,
Her zühre-i latîfede bir hadd-i gonce-fâm.[1]

Tebşîr eder gibi dile îd-i visâlini,
Okşardı sem'-i cânımı bin savt-ı bî-makâm.

Olmuş da lem'a-rîz-i bekâ hande-i şebâb,[2]
Rûy-i zemîne kılmış idi şevki irtisâm!

İnmiş de sanki yerlere eltâf-ı Kibriyâ[3]
Çıkmıştı âsumâna kadar feyz-i ihtişâm!

Necm-i hayâle matla'-ı envâr-ı şevk idi
Ummân-ı pür-sükûnet-i bî-sâhil-i zalâm.

Nazar: Bakış, göz. **Cemâl:** Güzellik, yüz güzelliği. **Zühre:** Çiçek. **Hadd:** Sınır, kenar, son; yanak. **Gonce-fâm:** Gonca renkli. **Tebşîr:** Müjdeleme. **Dil:** Gönül. **Îd:** Bayram, şenlik. **Sem':** İşitme, dinleme, kulak. **Savt:** Ses. **Bî-makâm:** Duraksız. **Lem'a-rîz:** Parlayan, parıldayan. **Bekâ:** Kalma, sürme, yaşama. **Hande:** Gülüş. **Şihâb:** Alev (ateş) parçası, kıvılcım, parlak yıldız. **Rûy:** Yüz. **Zemîn:** Yer. **Şevk:** İstek, sevinç. **İrtisâm:** Resmetme, izdüşüm. **Eltaf:** En latif (hoş, güzel) **Eltâf:** Lütuflar. **Kibriyâ:** Büyüklük, Tanrı. **Asumân:** Gök. **Feyz:** Bolluk, bilgi. **İhtişâm:** Görkem, gösteriş. **Necm:** Yıldız. **Matla':** Güneşin doğması, doğuş yeri. **Envâr:** Işıklar. **Şevk:** İstek, sevinç. **Ummân:** Büyük deniz. **Zalâm:** Karanlık.

---

1 Bu dizedeki "yanak" anlamına gelen "hadd" kelimesi "sınır, kenar" anlamına gelen "hadd" ile sesteş olduğundan Asım Bezirci tarafından çeviride sehven "sınır, kenar" anlamı olan "hadd" kelimesi tercih edilmiştir. (e. n.)

2 Asım Bezirci "gençlik" anlamına gelen bu kelimeyi "kıvılcım, ateş parçası, akan yıldız" anlamlarına gelen "şehâb/şihâb" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

3 Bu dizedeki "lütuflar" anlamına gelen "eltâf" kelimesini Asım Bezirci, "en latif (hoş, güzel)" anlamına gelen "eltaf" olarak okumuş ve çevirmiştir. Bu durumda "Kibriyâ" kelimesinin de "Tanrı" olarak çevrilmesi daha doğrudur. (e. n.)

Resmeder gibi güzelliği gözümde,
Her güzel çiçekte belli bir gonca rengi.

Müjdeler gibi gönüle kavuşma bayramını,
Okşardı bin türlü ses can kulağımı.

Gülüş kıvılcımı ölmezliğin parıltısı olmuş,
Yeryüzüne sanki resmetmiş sevincini.

İnmiş de sanki yerlere en güzeli uluların,
Çıkmıştı göğe kadar görkemin gürlüğü.

Hayal yıldızına dilek ışığının doğduğu yerdi
Kıyısız karanlığın sessiz, durgun denizi.

Dünyâ değil, gözümde o bir gülşen-i sürûr
Gülşen değil, o cennet idi hâsıl-ı kelâm:

Aşkımdı, âh! O cennete aşkımdı nev-bahâr,
Bir hûr idi önümde tecellâ ber-karâr!

Bî-sâhil: Kıyısız. Gülşen: Gül bahçesi. Sürûr: Sevinç. Hâsıl-ı kelâm: Sözün kısası (özü). Nev-bahâr: İlkbahar. Hûr: Huri, güzel kız. Tecellâ: Görünme, belirme. Ber-karâr: Aynı durumda.

Dünya değil, gözümde o bir sevinç bahçesi
Gül bahçesi değil, o cennetti sözün kısası:

Aşkımdı, ah! O cennette ilkbahar aşkımdı,
Evet, bir huriydi önümde beliren, tıpkı!

BİR ŞİİRE DE ŞÖYLE BAŞLAMIŞTIM[1]

Ey bâdiye-i tarâvet-alûd!
Ey sâha-i pür-gubâr ü pür-dûd!

Ey mâh ki ebr-i gamla mahsûr!
Ey bâd ki bî-karâr ü mesrûr!

Ey mezhere-i safâ-nişîmen!
Ey meşcer-i pür-gırîv ü şîven!

Ey cûy-i hazîn ü şekve-perver!
Ey zemzeme-i meserret-âver!

Ey hacle-i şevk-i bî-bahâne!
Ey makbere dönmüş âşiyâne!

Ma'zûr ola ettiğim şu feryâd!
..... (ilh.)

Bâdiye: Çöl. Tarâvet-âlûd: Tazeliğe batmış (bulaşmış). Sâha: Alan, saha. Pür-gubâr: Toz dolu, tozlu. Pür-dûd: Duman dolu, dumanlı. Mâh: Ay. Ebr: Bulut. Gam: Tasa, üzüntü. Mahsûr: Kuşatılmış. Bâd: Rüzgâr, yel. Bî-karâr: Kararsız, uçarı. Mesrûr: Sevinçli. Mezhere: Çiçek bahçesi. Safâ-nişîmen: Sefanın oturduğu yer. Meşcer: Ağaçlık. Pür-gırîv: Çığlık (bağırma) dolu. Pür-şîven: İnleme (yas) dolu. Cûy: Akarsu, çay. Hazîn: Acıklı, dokunaklı. Şekve-perver: Şikâyeti seven (besleyen), sızlanan. Zemzeme: Ezgili ses. Meserret-âver: Sevinç getiren, sevindirici. Hacle: Gelin odası, gerdek. Şevk: İstek, sevinç. Bî-bahâne: Sebepsiz, kusursuz. Makber: Mezar. Âşiyâne: Yuva. Ma'zûr olmak: Özrü kabul edilmek. Feryâd: Bağırma, ses, yaygara. İlh. (İlâ-âhirihi): Sonu var, sonuna kadar.

1 *Mirsâd*, sayı 18, 11 Temmuz 1307/23 Temmuz 1891, s. 138.

BİR ŞİİRE DE ŞÖYLE BAŞLAMIŞTIM

Ey tazelik dolu çöl!
Ey toz ve duman dolu alan!

Ey tasa bulutunun kuşattığı ay!
Ey uçarı ve sevinçli rüzgâr

Ey sefalı çiçek bahçesi!
Ey çığlık ve inleyiş dolu ağaçlık!

Ey sızlanmayı seven acıklı çay!
Ey sevinç getiren ezgili ses!

Ey eksiksiz sevincin gelin odası!
Ey mezara dönmüş yuva!

Bağışlandı ettiğim şu feryat!
..... (sonu var)

GİRYE-İ MÂTEM[1]

Seni görmek... Sana âh etmek için,
Seni ta'kîb ederek gitmek için,

Koşarım ye's ile, ammâ nereye?
Koşarım pencereden pencereye!

Çıkamam, kaldım odamda mahbûs,
Zâr ü giryende... Melûl ü me'yûs.

Çıkamam ortaya, iffet mâni',
Bu kadınlık... Bu kabâhat mâni'!

Çıkamam, çıkmaya bulsam da tüvân,
Ne bulur ortada çeşm-i giryân?

Beste-dem, nâle-fezâ bir tâbût,
Rûhsuz bir hareket, bir de sükût!

O tezâhum-geh-i mâtem-perver
Ne hazîn manzara-i dehşet-eser!

O ne?.. Tekbîr alıyorlar, feryâd!
Gidiyor anneciğim, âh! İmdâd!

Girye: Gözyaşı, ağlama. **Mâtem:** Yas. **Muhaddere:** Örtülü (Müslüman) kadın, iffetli kadın. **Ta'kîb etmek:** İzlemek. **Ye's:** Tasa. **Mahbûs:** Mahpus, hapsedilmiş. **Zâr:** İnleyen. **Giryende:** ağlayan, ağlamış. **İffet:** Namus, temizlik. **Mâni':** Engel. **Tüvân:** Güç. **Çeşm:** Göz. **Giryân:** Ağlayan. **Beste-dem:** Soluğu tutulmuş (kesilmiş). **Nâle-fezâ:** İnleyişi artıran (çok). **Sükût:** Sessizlik. **Tezâhum-geh:** Yığılma (toplanma) yeri. **Mâtem-perver:** Yas besleyen (büyüten). **Hazîn:** Acı, dokunaklı. **Dehşet-eser:** Korku veren (eseri, ürünü).

---

1 *Mirsâd*, sayı 20, 25 Temmuz 1307/6 Ağustos 1891, s. 153-155. Bir muhaddere lisânından. (T. F.)

YAS AĞLAYIŞI

Seni görmek... Sana sızlanmak için,
Seni izleyerek gitmek için,

Koşarım acıyla, ama nereye?
Koşarım pencereden pencereye!

Çıkamam, kaldım odamda tutsak,
Üzgün ve tasalı... İnleyip ağlayarak.

Çıkamam ortaya, namus bırakmaz,
Bu kadınlık... Bu kabahat bırakmaz!

Çıkamam, çıkmaya bulsam da güç,
Ne bulur ortada ağlayan göz?

İnleyişi artıran bir tabut, soluğu kesik,
Ruhsuz bir hareket, bir de sessizlik!

Yası besleyen o toplanma yeri,
Ne dokunaklı, korkunç bir görünüm!

O ne?.. Tekbîr alıyorlar, feryat!
Gidiyor anneciğim, âh, imdat!

Geliniz... Rahmediniz, dâd ediniz,
Gittim elden bana imdâd ediniz!

Geliniz, kim gelecek? Beyhûde!
Ettiğim velvele pek beyhûde!

Gelecek yok, giden ammâ gitti;
Bence ümmîd-i saâdet bitti.

Yürüyor işte -garîbâne edâ–
Mahşerî hey'et-i mâtem-pîrâ.

Ne için şimdi ya sustum böyle?
Buna mûcib ne? Gözüm, sen söyle.

Seni farzet ki eden isticvâb
Rûhtur, ver ana giryenle cevâb

Ağla, ey çeşm-i alîl ü giryân!
Çağla, ey eşk-i demâdem-cereyân!

Açıl, ey ebr-i muhît ü mesdûd!
Serpil ey rahmet-i Rahmân-ı vedûd!

Bugün ol mihre –ki oldu zâil–
Ne kadar ağlasa rûhum kâil.

Rahmetmek: Esirgemek, korumak, acımak. **Dâd:** Yardım. **Beyhûde:** Boşuna, yararsız. **Velvele:** Gürültü, şaşkınlık, yaygara. **Saâdet:** Mutluluk. **Garîbâne:** Garipçe. **Mahşerî:** Çok kalabalık, mahşeri andıran. **Hey'et:** Kurul, topluluk. **Pîrâ:** Süsleyen, donatan. **Mûcib:** Gerektiren, gerekçe. **Farzetmek:** Varsaymak. **İsticvâb:** Sorup cevap alma, soruşturma, sorgu. **Çeşm:** Göz. **Alîl:** Sakat. **Eşk:** Gözyaşı. **Demâdem:** Sık sık, durmadan. **Cereyân:** Akım, akan. **Ebr:** Bulut. **Muhît:** Çevre. **Mesdûd:** Tıkanmış, kapanmış. **Rahmân:** Esirgeyen, koruyan, Tanrı. **Rahmet:** Esirgeme, acıma. **Vedûd:** Sevecen. **Mihr:** Güneş. **Zâil:** Geçen, sona eren. **Kâil:** Söyleyen, razı olmuş, boyun eğmiş.

Geliniz... Acıyınız, yardım ediniz.
Gittim elden bana imdat ediniz!

Geliniz, kim gelecek? Boşuna!
Ettiğim gürültü pek boşuna!

Gelecek yok, ama giden gitti,
Bence mutluluk umudu bitti.

Yürüyor işte, garipçe,
Yası süsleyen kalabalık.

Ne için şimdi sustum böyle?
Buna gerek ne? Gözüm, sen söyle.

Tut ki çeken seni sorguya
Ruhtur, gözyaşınla cevap ver ona.

Ey sakat ve yaşlı göz, ağla!
Ey durmadan akan gözyaşı, çağla!

Açıl, ey kapalı çevrenin bulutu!
Serpil, ey sevecen Tanrı'nın koruyuşu!

Bugün o güneşe –ki batıp gitti–
Ne kadar ağlasa ruhum baş eğdi.

Daha dün mihr idi... Mihr-i enver,
Ayn-ı hâk oldu bugün ol mâder!

Ne dedim? İşte bu pek nâ-lâyık:
Mihre hâk oldu demek nâ-lâyık.

Bir melektin seni, ey rûh-ı revân!
Arş-ı a'lâsına çekti Yezdân.

Melekût oldu sana dâr-ı karâr;
Mülk-i dünyâ bana muzlim bir dâr.

Doğrusu, görse de haksız âlem,
Ben bu hicrâna rızâ gösteremem!

Dayanılsın mı senin hasretine?
Vâlidem! Muntazırım avdetine;

Ederim rûhu fedâ gelsen eger,
Âh! Bir vâlide bin rûh değer!

Nereye, anneciğim! Sen nereye?
Kim diyor: "Makbereye, makbereye"?

Bu sadâ gûşuma nerden geliyor?
Neye âlem bana medfen geliyor?

Enver: En parlak (ışıklı). **Hâk:** Toprak. **Mâder:** Anne. **Nâ-lâyık:** Layık olmayan, uygunsuz. **Revân:** Yürüyen, akan. **Rûh-ı revân:** Güzel, sevgili. **Arş-ı a'lâ:** Göğün en yüksek yeri. **Yezdân:** Tanrı. **Melekût:** Melekler dünyası, saltanat. **Dâr:** Ev, yer, ocak. **Muzlim:** Karanlık. **Dâr:** Darağacı. **Hicrân:** Ayrılık acısı. **Rızâ göstermek:** Razı olmak, boyun eğmek. **Hasret:** Özlem. **Vâlide:** Anne. **Muntazır:** Bekleyen. **Avdet:** Dönüş. **Makbere:** Mezar, mezarlık. **Sadâ:** Ses. **Gûş:** Kulak. **Medfen:** Gömülen yer, mezar, gömüt.

Daha dün güneşti... En parlak güneş,
Toprak oldu bugün o anne!

Ne dedim? İşte bu pek uygunsuz:
Güneş toprak oldu demek uygunsuz.

Bir melektin, ey uçan ruh, seni
Tanrı göğün üstüne çekti.

Melekler dünyası oldu sana durak yeri:
Dünya mülkü ise bana karanlık evi.

Doğrusu haksız görse de çevrem,
Ben bu ayrılık acısını çekemem!

Senin özlemine dayanılsın mı?
Anneciğim! Bekliyorum dönüşünü.

Ruhumu gözden çıkarırım gelirsen eğer,
Ah! Bir anne bin ruha değer!

Nereye anneciğim! Sen nereye?
Kim diyor: "Mezara, mezarlığa?"

Bu ses kulağıma nerden geliyor?
Niçin dünya bana gömüt geliyor?

Oluyor her neye baksam giryân,
Ağlıyor hâlime gûyâ ki cihân.

Âlemin giryesi bî-ma'nâdır,
O bana hande-i istihzâdır!

Dökülen her yaşı görmem sâfî;
Bana ben girye edersem kâfî.

Etmesin hem eli rencîde gamım,
Olmasın kimse şerîk-i elemim.

Bana mahsûs benim âlâmım,
Bunda ben doğrusu pek hod-kâmım!

Bu benim sevgilimin hasretidir,
Gönlümün sevgili bir kasvetidir.

Ana ben şâm ü seher ağlayayım;
Seher-i haşre kadar ağlayayım.

Âh! Geldikçe sükûtu yâda,
Benziyor her ne desem feryâda.

Ba'd-ez-în olmalıyım ben her ân
Giryenin en acısıyla giryân!

Giryân: Ağlayan. Gûyâ: Sanki. Girye: Ağlama, gözyaşı. Bî-ma'nâ: Anlamsız. Hande: Gülüş. İstihzâ: Alay, eğlenme. Sâfî: Yalnız, temiz. Kâfî: Yeter. Rencîde: İncitme. Gam: Üzüntü, tasa. Şerîk: Ortak. Elem: Acı, üzüntü. Mahsûs: Özgü, ait. Âlâm: Üzüntüler, tasalar. Hod-kâm: Bencil, kendini beğenmiş. Hasret: Özlem. Kasvet: Sıkıntı, bunaltı. Ana: Ona. Şâm: Akşam. Seher: Tan ağarması, sabah. Haşr: Toplanma, kıyamet. Sükût: susma. Yâd: Anma, hatır. Feryâd: Bağırıp çağırma. Ba'd-ez-în: Bundan sonra.

Her neye baksam ağlamaya başlıyor,
Durumuma sanki evren ağlıyor.

Evrenin ağlaması anlamsızdır,
O bana gülüp eğlenmektedir!

Dökülen her yaşı temiz göremem,
Yetişir bana kendim ağlarsam.

Hem incitmesin üzüntüm başkasını,
Olmasın kimse bana dert ortağı.

Bana özgüdür benim acılarım,
Bunda doğrusu pek bencilim!

Bu benim sevgilimin özlemidir,
Gönlümün sevgili bir sıkıntısıdır.

Ona sabah akşam ağlayayım,
Kıyamet sabahına dek ağlayayım.

Ah! Geldikçe susması hatırıma,
Benziyor her ne desem bağırmaya.

Hep ağlamalıyım bundan sonra,
Ağlamalıyım gözyaşının en acısıyla.

Girye etmek bana lâzım... Elzem.
Bunu ta'yîb edecekmiş âlem;

Varsın etsin beni ta'yîb cihân,
Olayım âleme karşı giryân!

Girye: Ağlama, gözyaşı. Elzem: Çok gerekli. Ta'yîb: Kınama, ayıplama. Âlem: Dünya, evren, herkes. Cihân: Dünya, evren.

Ağlamak gerekli... Çok gerekli.
Kınayacakmış herkes beni;

Varsın dünya beni ayıplasın,
Ağlayayım evrene karşın.

KARŞI[1]

Çıkamaz felekte bir hüsn o Süheyl-i âna karşı
Ediyor bu iddiâyı gönül âsumâna karşı

Bana doğru meyleder gâh o kebûter-i melâhat
Çıkar âşiyân-ı dilden ana bin terâne karşı

Daha bir hitâb-ı aşkın beni etmemiştir iskât
O sükût olur mu lâyık bu kadar figâna karşı

Nice bin sitem tazammun ediyor her iltifâtın
Olamam –ne olsa– memnûn ben o imtinâna karşı

Yine gelmiyor elimden sana âh karşı gelmek
Dem olur ki ben senin'çün gelirim cihâna karşı

Yine mihr-i fikrim etti safahât-ı şi'ri tenvîr
Ne hoş eyledim tegazzül bu şeb ahterâna karşı

Felek: Gök, zaman, talih, dünya. **Hüsn:** Güzellik. **Ân:** Güzellik. **Süheyl:** Parlak bir yıldız, Yıldırak. **Âsumân:** Gök. **Meyletmek:** Eğilmek. **Gâh:** Kâh, bazan, ara sıra. **Kebûter:** Güvercin. **Melâhat:** Güzellik, güzel yüzlülük. **Âşiyân:** Yuva. **Dil:** Gönül. **Ana:** Ona. **Terâne:** Ezgi, nağme, ahenk. **Hitâb:** Seslenme. **İskât:** Susturma. **Sükût:** Susma. **Figân:** İnleme, bağırıp çağırma. **Tazammun:** İçine alma, kapsama. **İmtinân:** Minnet, başa kakma. **Senin'çün:** Senin için. **Mihr:** Güneş. **Safahât:** Evreler, yanlar, safhalar, düzlemler. **Tenvîr:** Aydınlatma. **Tegazzül:** Gazel söyleme. **Şeb:** Gece. **Ahterân:** Yıldızlar.

1 *Mirsâd*, sayı 23, 15 Ağustos 1307/27 Ağustos 1891, s. 178-179.

KARŞI

Çıkamaz dünyada bir güzellik Süheyl'e karşı
Öne sürüyor bu görüşü gönlüm göğe karşı

Bana doğru eğilir ara sıra o güzel güvercin
Çıkar gönül yuvasından bin ezgi ona karşı

Henüz bir aşk sözün susturmamıştır beni
O suskunluk lâyık mıdır bunca inleyişe karşı

Nice bin sitemi kapsıyor her iltifatın
Olamam –ne olsa– memnun ben o başa kakışa karşı

Yine gelmiyor elimden sana ah karşı gelmek
Gün olur ki senin için gelirim evrene karşı

Yine düşüncemin güneşi şiirin oluşumunu aydınlattı
Ne hoş gazel söyledim bu gece yıldızlara karşı

SİTÂYİŞ-İ HAZRET-İ PÂDİŞÂHÎ[1]

Nedir bu feyz-i meserret ki rûha sârîdir
Nedir bu neş'e ki ayn-ı zülâl-i cârîdir
Bu feyz ü neş'eye bâis o zıll-ı Bârî'dir
Ki sâyesinde gönüller berî mesâibden
Duâ-yı devlet ü ikbâlidir vecâibden

Bugün o gündür o îd-i saîd-i ekberdir
O subh-ı sâdık-ı hayr-intimâ-yı enverdir[2]
Ki âb u tâbı dil-efrûz u rûh-perverdir
Ne yevm-i mes'adet-efzâ-yı bî-müdânîdir
Bugün ki rûz-ı cülûs-ı Hamîd-i Hânî'dir

Bugün safâsı cihânın taşar cihânlardan
Bugün sürûr yağar hâke âsumânlardan
Coşar sürûd-ı sitâyiş bütün lisânlardan
Bu gündüzün hele seyret ne şânlıdır gecesi
Evet sabâh-ı bahârîden ânlıdır gecesi

Sitâyiş: Övme. Feyz: Bolluk, sevinç. Meserret: Sevinç. Sârî: Bulaşıcı, geçici. Zülâl: Saf; tatlı, temiz su. Cârî: Akan, akıcı. Bâis: Sebep. Zıll: Gölge, koruma. Bârî: Yaratıcı, Tanrı. Sâye: Gölge, koruma. Berî: Kurtulmuş. Mesâil: Sorunlar. İkbâl: Talihlilik, mutlu olma. Vecâib: Gerekler, ödevler, borçlar. Îd: Bayram. Saîd: Kutlu. Ekber: En büyük. Subh: Sabah. Hayr-intimâ: Hayırlı. Âb u tâb: Parlaklık, hoşluk. Dil-efrûz: Gönül sevindiren, ışıtan. Yevm: Gün. Mes'adet: Kutluluk, mutluluk. Efzâ: Artıran. Bî-müdânî: Eşsiz. Rûz: Gün. Cülûs: Tahta çıkma. Safâ: Şenlik, saflık. Sürûr: Sevinç. Hâk: Toprak, yer. Âsumân: Gök. Sürûd: Şarkı. Bahârî: Baharlık, bahara ilişkin. Ân: Güzellik, alım, cazibe.

---

1 *Mirsâd*, sayı 24, 19 Ağustos 1307/31 Ağustos 1891, s. 186-187. Tevfik Fikret, İkinci Abdülhamit'in tahta çıkışının yıldönümü dolayısıyla *Mirsâd* dergisinin açtığı yarışmada birincilik kazandığı ve çok genç yaşta yazdığı bu övgüden sonra, adı geçen padişahı ve baskıcı yönetimini yeren bilinçli şiirler de yazmıştır. (A. B.)

2 Asım Bezirci bu nusrat "O subh-i sâdık-ı hayr intimâ-yı enverdir" şeklinde okumuş ve buna göre çevirmiştir. (e. n.)

HAZRETİ PADİŞAHA ÖVGÜ

Ruha işleyen bu sevinç bolluğu nedir
Saf su gibi akan bu neşe nedir
Bu şenliğe sebep Tanrı'nın gölgesidir
Gönüller kurtulur sorunlardan onunla
Borcumuzdur devletiyle talihine dua

Bugün o kutlu büyük bayram günüdür
O iyilik sabahının sadık parlak kuşudur
Parlaklığı iç açıcı ve ruh besleyicidir
Mutluluğu artıran benzersiz günü
Bugün Hamit Han'ın tahta çıkış günü

Bugün dünyanın şenliği taşar evrenlerden
Bugün sevinç yağar toprağa göklerden
Coşar övgü şarkısı bütün dillerden
Bu gündüzün hele gör ne şanlıdır gecesi
Evet, bahar sabahından anlıdır gecesi

Safâlı bir gecedir tâb-dâr ü feyz-âsâr
Ki her safâlı tecellîsi bir sabâh-ı bahâr
Görür uyûn-i temâşâ cihânı bir gülzâr
Ki hûrlar anın ârâyiş-i letâfetidir
Bu incilâ sana ey şeb kimin inâyetidir.

Bu incilâ eser-i inşirâh-ı ümmettir
O inşirâh eser-i bihter-i adâlettir
Adâletinse penâhı bugün o hazrettir
Ki lutfudur sebebi şân ü iftihârımızın
Bu hep inâyetidir şânlı şehriyârımızın

Eyâ şehinşeh-i ulvî-nijâd u âlî-dil
Eyâ kerem-ver-i kudsî mekârim ü âdil
Beyân-ı kıymeti eltâfının değil kâbil
Büyük, büyüksün evet bî-adîlsin[1] birsin
Ulüvv-i haslet ile ekberü'l-ekâbirsin

Tâb-dâr: Parlak, ışıklı. **Feyz-âsâr:** Verimli. **Tecellî:** Belirme, görünme. **Uyûn:** Gözler. **Temâşâ:** Seyretme, görme. **Gülzâr:** Güllük, gül bahçesi. **Hûr:** Huri, cennetteki güzel kızlardan. **Ârâyiş:** Süs. **Letâfet:** Güzellik, hoşluk. **İncilâ:** Parlama, görünüş. **Şeb:** Gece. **İnâyet:** İyilik, dikkat, özenme. **İnşirâh:** Açılma, ferahlık. **Bihter:** En iyi, daha iyi. **Penâh:** Sığınak. **Lutf:** Hoşluk, güzellik, iyilik. **İftihâr:** Övünme, onurlama. **Şehriyâr:** Hükümdar, padişah. **Şehinşeh:** Şahlar şahı. **Ulvî-nijâd:** Yüce soylu, soyu yüce. **'Âlî-dil:** Gönlü büyük, yüce. **Eyâ:** Ey. **Kerem-ver:** Kerem sahibi, cömert. **Kudsî:** Kutsal. **Mekârim:** Cömertlikler, iyi huylar. **Beyân:** Bildirim. **Kıymet:** Değer. **Eltâf:** Lütuflar, iyilikler, güzellikler. **Kâbil:** Olabilir. **Ekberü'l-ekâbir:** Büyüklerin en büyüğü. **Haslet:** Huy, doğa. **Ulüvv:** Yükseklik, yüksek.

1 "Eşi benzeri, dengi olmayan" anlamına gelen "'adîl" kelimesini Asım Bezirci "adaletli" anlamına gelen "âdil" olarak okunuş ve çevirmiştir. (e. n.)

Temiz bir gecedir parlak ve verimli
Bir bahar sabahıdır görünüşün sevinci
Bakanlar görür dünyayı bir gül bahçesi gibi
Huriler onun güzelliğinin süsüdür
Bu parlama sana ey gece kimin bağışıdır

Bu parlama ümmetin esenliğinin eseridir
O esenlik adaletin en iyi belirtisidir
Adaletin sığınağıysa bugün o hazrettir
İyiliğidir sebebi şan ve övüncümüzün
Hepsi bağışıdır şanlı hükümdarımızın

Ey soyu yüce ve gönlü yüksek şahlar şahı
Ey adalet ve cömertliğin kutsal sahibi
Elde değil bildirmek iyiliklerin değerini
Büyük, büyüksün evet adilsin birsin
Yüksek huylu ve büyüklerin büyüğüsün

Zamân-ı şevketin ol devr-i pür-meâlîdir
Ki her dakîkası bir devre-i teâlîdir
Uhûd-ı sâlifeden kadr u şânı âlîdir
Mehâsininle olurken hemîşe ziynet-dâr
Bu devr-i şevkete denmez mi ahsen-i edvâr

Eyâ veliyy-i niam dâd-kârımız sensin
Yegâne melce'-i vâlâ-tebârımız sensin
Medâr-ı muhteşem-i iftihârımız sensin
Senin vücûduna muhtâcız ey veliyy-i niam
İle'l-ebed sana densin Halîfe-i Âlem

Şevket: Büyüklük. Devr: Dönem, çağ. Pür-meâlî: Ululuklar, yükseklikler dolu. Devre: Dönem. Teâlî: Yükselme. Uhûd: Antlaşmalar, zamanlar, asırlar. Sâlife: Geçen, geçmiş. Kadr: Değer. Mehâsin: Güzellikler. Hemîşe: Her zaman. Ziynet-dâr: Süslü, bezekli. Ahsen: En güzel. Edvâr: Devirler, çağlar. Veli: Ermiş, sahip. Ni'am: Nimetler. Dâd-kâr: Adalet, hak, doğruluk veren. Melce': Sığınak. Vâlâ: Yüksek. Tebâr: Soy. Medâr: Araç, yol, yörünge. Muhteşem: Görkemli. İftihâr: Övünme. Vücûd: Varlık, vücut. İle'l-ebed: Sonsuza dek. Âlem: Evren, dünya.

Büyüklük zamanın o yükselişler çağıdır
Her dakikası bir yükselme dönemidir
Geçmiş antlaşmalardan değeri ve şanı uludur
Güzelliklerinle süslenirken durmadan
Bu çağa denmez mi en iyisi çağların

Ey nimetlere eren hak verenimiz sensin
Biricik yüksek soylu sığınağımız sensin
Övünüşümüzün görkemli yörüngesi sensin
Senin varlığın gerekli ey nimetlerin başı
Sonsuza dek densin sana Evrenin Halifesi

TEBRÎK-İ VİLÂDET-İ PÜR-MEYMENET-İ HAZRET-İ HİLÂFET-PENÂHÎ VE ARZ-I ŞÜKRÂN[1]

Bugün ol rûz-ı neş'e-verdir ki
Matla'-ı âfitâb-ı devlettir;
Bugün ol îd-i mu'teberdir ki
Mecma'-ı behcet ü saâdettir.

Uçarak bir ziyâ-yı nûrânî
Mihr-i nevvâr-ı sermediyyetten,
İnerek feyz-i lutf-ı Sübhânî
Pür-tecellî riyâz-ı rahmetten

Karşılaşmış fezâda hande-künân
Pertev-i inşirâh-ı ümmetle;
Sîne-ber-sîne eyliyor cevelân
Rûhlar, nağmeler meserretle!

Tebrîk: Kutlama. **Vilâdet:** Doğum, doğma. **Pür-meymenet:** Uğur, mutluluk, kutluluk, bolluk dolu. **Hilâfet:** Halifelik. **Penâh:** Sığınak. **Arz:** Sunma, gösterme. **Şükrân:** Teşekkür. **Rûz:** Gün. **Neş'e-ver:** Sevinçli. **Matla':** Doğuş yeri, doğma. **Âfitâb:** Güneş. **Îd:** Bayram. **Mu'teber:** Saygın, inanılır, güvenilir. **Mecma':** Toplantı yeri. **Behcet:** Sevinç, güzellik, şirinlik. **Saâdet:** Mutluluk. **Ziyâ:** Işık. **Nûrânî:** Nurlu. **Mihr:** Güneş. **Nevvâr:** Çok nurlu, ışıklı. **Sermediyyet:** Süreklilik. **Feyz:** Bolluk, bilim, sevinç. **Lutf:** Hoşluk, güzellik, iyilik. **Sübhânî:** Tanrısal. **Pür:** Dolu. **Tecellî:** Belirme, görünme. **Riyâz:** Ağaçlık, çimenlik yerler, bahçeler. **Rahmet:** Yağmur, esirgeme, acıma. **Fezâ:** Uzay, gök. **Hande-künân:** Gülen. **Pertev:** Işık, parlaklık, yalım. **İnşirâh:** Açılma, rahatlık. **Sîne-ber-sîne:** Göğüsten göğüse. **Cevelân:** Dolaşma, gezinme. **Meserret:** Sevinç. **Nağme:** Ezgi.

1 *Malûmât*, sayı 1, 10 Şubat 1309/22 Şubat 1894, s. 1. Fikret, bu şiiri hem padişahın (II. Abdülhamit) doğum yıldönümünü hem de *Malûmât* dergisinin çıkışını (10.12.1309/22.2.1894) kutlamak üzere yazmıştır. (A. B.)

HAZRETİ HALİFE'NİN UĞURLU DOĞUŞUNU KUTLAMA VE TEŞEKKÜR SUNMA

Bugün o sevinçli gündür ki
Devletin güneşi doğmuştur;
Bugün o kutlu bayramdır ki
Güzellikle mutluluk toplanmıştır.

Uçarak nurlu bir ışık
Güneşin ölümsüz ateşinden,
Tanrı'nın iyiliği cömertçe inerek
Görülüyor yağmurlu bahçelerden.

Karşılaşmış gülerek gökte
Ümmetin parlak esenliğiyle;
Dolaşıyor göğüsten göğüse
Ruhlar, ezgiler sevinçle!

Çıkıyor arşa doğru bâng-i duâ;
Ana peyrev terâne-i şükrân
Gülüyor çehrelerde nûr-ı safâ;
Yeryüzü âsmâna şu'le-resân!

Sâye-i şehriyâr-ı ekberde
Bize her gün eğerçi sûr-i sürûr,
Eder ammâ ki böyle günlerde
Gönlümüz başka yolda kesb-i hubûr.

Bugünün kadr ü şânı âlîdir
Hele tasvîrden, tasavvurdan;
Mevlid-i şâh-ı zî-meâlîdir
Bugünü böyle pür-tarâvet eden.

Şu saâdetten iğtinâm ederek
–Olarak ya'ni feyz-yâb-ı hayât–
Çıkıyor arz-ı ihtirâm ederek
Mevki'-i intişâra "*Malûmât*".

Arş: Çatı, dam, göğün üst katı. **Bâng:** Bağırma, ses. **Peyrev:** Ardınca giden, uyan. **Terâne:** Nağme, ahenk, makam, ezgi. **Şükrân:** Teşekkür etme. **Çehre:** Yüz. **Nûr:** Işık. **Safâ:** Saflık, şenlik, sevinç. **Âsumân:** Gök. **Şu'le-resân:** Alev, ateş ulaştıran. **Sâye:** Gölge. **Şehriyâr:** Hükümdar, padişah. **Ekber:** En büyük. **Eğerçi:** Her ne kadar, olsa da. **Sûr:** Düğün, şenlik. **Sürûr:** Sevinç. **Kesb:** Kazanma. **Hubûr:** Sevinç. **Kadr:** Değer. **Âlî:** Yüksek. **Tasavvur:** Tasarlama. **Tasvir:** Anlatma, resmetme. **Zî-meâli:** Ululuklar, yücelikler, derin düşünceler sahibi. **Pür-tarâvet:** Taptaze. **İğtinâm:** Ganimet alma, zahmetsiz kazanma. **Feyz-yâb:** Bolluk, sevinç bulan. **Arz-ı ihtirâm:** Saygı sunma. **İntişâr:** Yayınlanma. **Mevki:** Yer, makam.

Göğe doğru dua sesi yükseliyor,
Ardından teşekkür bağırtısı,
Gülüyor yüzlerde şenlik ışığı;
Yeryüzü göğe ateş iletiyor.

Büyük hükümdarın gölgesinde
Bize her gün düğün dernek
İse de, ancak böyle günlerde
Gönlümüz başka türlü sevinecek.

Bugünün şanı, değeri yüksektir
Tasarlayıştan da, resmedişten de:
Ululuk şahının doğumudur
Bugünü taptaze eden böyle.

Şu mutluluktan pay alarak
–Yani beslenerek hayatla–
Çıkıyor saygılar sunarak
Malûmât yayın alanına.

SUBHİYECİK İÇİN[1]

"Her şey biter" diyorlar... Evet; her çiçek solar,
Her çehre bir hayâlet olur, her nazar söner,
Sürmez –yazık!– hayât-ı garîbâne-i beşer
Bir emel kadar.

Lâkin o bir emel kadar olsun sevilmeden,
Okşanmadan, gülümsemeden; sevmek, okşamak,
Gülmek ne, belki anlamadan söndü... Şimdi ben
Görmekteyim yerinde onun bir donuk şafak.

Subhiye... Ey tesellî-i nâ-yâb-ı rûh-ı zâr,
Ey nağmelerle besleniyorken hamûş u târ
Âgûş-i seng ü hâke düşen zâde-i bahâr:
Ey nâzlı yavrucak... Yetişir hicr ü intizâr.

Karşında, sor, şu girye-nümâ çehre-i samût
Senden ne bekliyor?.. Fakat eyvâh sen nesin:
Dün bir ümîd-i hande-be-leb şimdi bir hazîn
Tûde-i sükût!

Çehre: Yüz. Hayâlet: Hayal, görüntü. Nazar: Bakış. Garîbâne: Garipçe, garip. Beşer: İnsan, insanlık. Emel: Umut, istek. Lâkin: Ama. Tesellî: Avunma. Nâ-yâb: Bulunmaz, eşsiz. Zâr: İnleyen, ağlayan. Nağme: Ezgi. Hamûş: Susmuş, sessiz. Târ: Karanlık. Âgûş: Kucak. Seng: Taş. Hâk: Toprak. Zâde: Oğul, çocuk. Hicr: Ayrılık. İntizâr: Bekleme. Girye-nümâ: Ağlayan. Samût: Suskun. Ümmîd: Umut. Hande: Gülüş. Hazîn: Acıklı, acı, üzünç. Be-leb: Dudakta, dudağa. Tûde: Yığın, kitle.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 10.
Bu şiir Fikret'in aile dostlarından Kocememi'lerin bir çocuğunun ölümü üstüne yazılmıştır. Bkz. Fahri Uzun, *Rübâb-ı Şikeste ve T. Fikret'in Bütün Diğer Eserleri*, 1973, s. 446. (A. B.)

SUBHİYECİK İÇİN

"Her şey biter" diyorlar. Evet; her çiçek solar,
Her yüz bir hayal olur, her bakış söner;
Sürmez –yazık!– insanoğlunun garip hayatı
Bir umut kadar.

Ama o bir umut kadar olsun sevilmeden,
Okşanmadan, gülümsemeden; sevmek, okşamak,
Gülmek ne, belki anlamadan söndü; şimdi ben
Görmekteyim yerinde onun bir donuk şafak.

Subhiye... Ey avunmasız, inleyen ruh;
Ey ezgilerle besleniyorken sessiz ve karanlık,
Taş ve toprağın kucağına düşen bahar çocuğu,
Ey nazlı yavrucak; yetişir bekleyiş ve ayrılık.

Karşında, sor, şu ağlamaklı ve suskun yüz
Senden ne bekliyor?.. Ama yazık sen nesin:
Dün dudakta bir gülüş umudu, şimdiyse bir acı,
Sessiz kitlesin!

ŞÂİRE DÂİR[1]

Bir neş'edir ufukları mahmûr-ı nâz eder;
Kuşlar güzel çiçeklere arz-ı niyâz eder,
Zerrât bir teessür ile ihtizâz eder;
Hâsıl o ihtizâz ile bin levh-i renk-dâr,
Zâhir o levhalarda füyûzât-ı Kird-gâr...
Ey şi'r-i nev-tulû'-ı tabîat, dem-i seher!
Ma'nâ-yı dil-pezîrin, o hüzn-i safâ-eser
Vicdâna rikkat-âver olur, câna akseder;
Tasvîre sa'y edip eserinde hayâlini
Söyler sımâh-ı âleme şâir meâlini!
Ey şi'r-i pür-zılâl-ı tabîat, dem-i gurûb!
En âşıkâne manzaradır âlem-i gurûb.
Şâir –tabîatiyle olup mülhem-i gurûb–
Rûhundaki garâbet-i sevdâyı arz içün
Feryâdlar kılar ki garîbânedir bütün!
Bir zulmet-i müşa'şa'a, bir leyl-i tâb-dâr...
Dağ, taş, deniz, fezâ, çemen, eşcâr ü kûhsâr
Ervâh-ı râz-perver-i sevdâya cilve-zâr;

Dâir: İlişkin, üstüne. **Mahmûr:** Uykulu, baygın, sersem. **Arz-ı niyâz etmek:** Yalvarmak, dua etmek. **Zerrât:** Parçacıklar, zerreler. **Teessür:** İçlenme, etkilenme, üzülme. **İhtizâz:** Titreme. **Hâsıl:** Ortaya çıkan, üreyen, olan. **Levh:** Levha, tablo. **Renk-dâr:** Renkli. **Zâhir:** Görünen, beliren. **Füyûzât:** Feyizler, bilgiler, bolluklar, sevinçler. **Kird-gâr:** Tanrı. **Nev-tulû':** Yeni doğuş. **Dem:** Zaman, an. **Seher:** Tan ağarması, sabah. **Ma'nâ:** Anlam. **Dil-pezîr:** Gönül okşayan. **Hüzn:** Üzüntü, tasa. **Safâ-eser:** Sefa veren, iç açan. **Rikkat-âver:** Acındıran, dokunaklı. **Aksetmek:** Yansımak. **Sa'y etmek:** Çalışmak. **Sımâh:** Kulak. **Meâl:** Anlam. **Pür-zılâl:** Gölge dolu. **Gurûb:** Günbatımı. **Mülhem:** Esinlenmiş, ilham almış. **Arz:** Sunma, bildirme. **Zulmet:** Karanlık. **Müşa'şa'a:** Parlak, gösterişli. **Leyl:** Gece. **Tâb-dâr:** Işıklı, parlak. **Çemen:** Çimen. **Eşcâr:** Ağaçlar. **Kûhsâr:** Dağ, dağlık, tepe. **Ervâh:** Ruhlar. **Râz-perver:** Giz, sır besleyen, gizemli. **Cilve-zâr:** Cilve, görünme, naz bahçesi.

---

1 *Mekteb*, sayı 7, 24 Mart 1310/5 Nisan 1894, s. 295.

ŞAİR ÜSTÜNE

Bir sevinçtir ufukları nazla bayıltır
Kuşlar güzel çiçeklere yalvarıp yakarır,
En küçük parçalar bir üzüntüyle titreşir;
Doğar o titreyişle tablolar bin renkli.
Görünür o tablolarda Tanrı'nın verimleri
Ey doğanın yeni doğan şiiri, ağaran tan!
İç açan anlamın, o sevinç veren üzüntün,
Vicdana dokunup sızlatır, cana yansır;
Anlatmaya çalışarak eserinde hayalini,
Söyler evrenin kulağına şair anlamını!
Ey doğanın gölge dolu şiiri, günbatımı,
En âşıkça görünümdür batışı güneşin.
Şair –doğallıkla esinlenip günbatımından–
Ruhundaki aşkın garipliğini anlatmak için
Çığlıklar atar, hepsi garipçedir bunların!
Gösterişli bir karanlık, bir parlak gece
Dağ, taş, deniz, gök, çimen, ağaçlar ve tepe
Aşkın gizi seven ruhlara göründüğü bahçe;

Baktıkça dil münevver olur bedr-i tâmına,
Doymaz nazar o manzaranın ihtişâmına...
Ey şi'r-i dil-fürûz-ı tabîat, şeb-i münîr!
Nûrunda mültemi' sihr-i âlem-i esîr;
Olmaz fürûğ ü feyzine subh-i ezel nazîr.
Şâir senin sükûnetinin mübtelâsıdır.
En canlı şi'ri hüznüne karşı bükâsıdır!
Şâir nedir? Mehâsine müştâk bir hayâl,
Sevdâlı bir gönül ki safâ-yâb-ı infiâl;
Âteşli bir nigâh ki müstağrak-ı meâl;
Şâkird-i feyzi mekteb-i âlî-i kudretin,
Âvâre bir mukallidi şi'r-i tabîatin!
Âciz, fakat hayâlini ettikçe reh-nümâ,
Şâir firâz-ı arşa kadar eyler i'tilâ;
Füshat-geh-i tenezzühüdür fikrinin semâ.
Uymazsa hâl ü âlemi tab'-ı bülendine,
Bin âlem-i safâ yaratır kendi kendine!
Şâir zebûn-ı aşkı cemâl-i hakîkatın,
Bir şi'r-i nükte-perveri üstâd-ı hilkatın,

Dil: Gönül. **Münevver**: Aydınlanmış. **Bedr**: Dolunay. **Nazar**: Bakış. **İhtişâm**: Görkem. **Dil-fürûz**: İç açıcı, gönüle ferahlık veren. **Şeb**: Gece. **Münîr**: Işık veren, parlak. **Mültemi'**: Parlayan. **Sihr**: Büyük. **Esîr**: Hava, doğayı dolduran ve ışığı ileten cisim. **Fürûğ**: Işık, parlaklık, parlama. **Subh**: Sabah. **Feyz**: Bolluk, bilgi, sevinç. **Ezel**: Öncesizlik. **Nazîr**: Eş, benzer. **Sükûnet**: Sessizlik, dinginlik. **Mübtelâ**: Düşkün, alışkın. **Bükâ**: Ağlama. **Mehâsin**: Güzellikler. **Müştâk**: Özleyen, can atan. **Safâ-yâb**: Sevinç bulmuş, sevinçli, şen. **İnfiâl**: Gücenme. **Nigâh**: Bakış. **Müstağrak**: Batmış, dalmış. **Şâkird**: Çırak, öğrenci. **Mekteb**: Okul. **Âlî**: Büyük, yüce. **Âvâre**: Aylak, serseri. **Mukallid**: Taklit eden. **Âciz**: Güçsüz. **Reh-nümâ**: Yol gösteren, kılavuz. **Firâz-ı arş**: Göğün üstü, en yüksek noktası. **İ'tilâ**: Yükselme. **Füshet-geh**: Geniş yer, alan. **Tenezzüh**: Gezinti. **Semâ**: Gök. **Tab'**: Yaradılış, huy. **Bülend**: Yüksek, yüce. **Zebûn**: Zayıf, güçsüz. **Cemâl**: Güzellik, güzel yüz. **Nükte-perver**: Nükte sever (besleyen). **Üstâd**: Usta. **Hilkat**: Yaratış, doğa.

Baktıkça gönül aydınlanır dolunayına,
Göz doymaz o görünüşün görkemine
Ey doğanın iç açan şiiri, aydınlık gece!
Parlar gök evreninin büyüsü ışığında,
Öncesiz sabah eş olamaz ışık ve bolluğuna.
Şair senin sessizliğinin tutkunudur,
En canlı şiiri acısına karşı ağlamasıdır!
Şair nedir? Güzellikleri özleyen bir hayal,
Kırgınlıkla sevinen sevdalı bir gönül,
Anlama gömülmüş ateşli bir bakış,
Yüksek Tanrı Okulunun verimli bir çırağı,
Doğadaki şiirin avare bir taklitçisi!
Güçsüzdür, ama hayalinin ardına düştükçe,
Şair yükselip çıkar göklerin üstüne;
Düşüncesinin gezdiği geniş alandır gökyüzü.
Yüce yaradılışına uymazsa durum ve dünya,
Bir sevinç evreni yaratır kendi kendine!
Şair gerçeğin güzelliğine âşık bir düşkündür,
Yaratma ustasının nükte seven bir şiiridir.

Timsâl-i zî-teessürüdür hüzn ü rikkatin.
Şebnemli gonceler gibi memnûn-ı giryedir,
En parlak ibtisâmı da meşhûn-ı giryedir!
Şâir güzel ne görse eder kalbi incizâb,
Gâhî bütün cihânı görür gark-ı âb u tâb;
Pîşinde sanki şâhid-i ma'nâ açar nikâb.
Âyîne-i cemâl-i ezeldir şu kâinât,
Eyler Hudâ görenlere her yüzden iltifât!

Timsâl: Simge. **Zî-teessür:** Dokunaklı, duygulu, etkili. **Hüzn:** Acı, üzüntü. **Şebnem:** Çiğ. **Girye:** Gözyaşı, ağlama. **İbtisâm:** Gülümseme. **Meşhûn:** Dolu. **İncizâb:** Çekilme, çekme. **Gâhî:** Bazan, arada bir. **Cihân:** Evren, dünya. **Gark:** Batma, dalma. **Âb u tâb:** Parlaklık. **Pîş:** Ön. **Şâhid:** Tanık. **Nikâb:** Örtü, peçe. **Âyîne:** Ayna. **Kâinât:** Evren. **Hudâ:** Tanrı. **İltifât:** Gönül alma, güleryüz gösterme.

Etkileyen simgesidir üzüntü ile inceliğin
Çiğli tomurcuklar gibi hoşlanır ağlamaktan,
En parlak gülümseyişi bile doludur gözyaşıyla.
Şair güzel ne görse yönelir yüreği ona,
Arada bir tüm evreni pırıl pırıl görür;
Önünde sanki anlamın tanığı pençesini açar.
Öncesiz güzelliğin aynasıdır şu evren,
Gülümser Tanrı bakanlara her yüzden!

NEDİR BİLMEM[1]

Önümde nûr-ı tecellâ mıdır nedir bilmem
Şu berk uran o dil-ârâ mıdır nedir bilmem

Görünmesindeki hikmet bu şeb hayât-âsâ
Bu mürde fikrimi ihyâ mıdır nedir bilmem

Nasıl da lâl oluyor karşısında bülbül-i cân
Dehânı gonce-i gûyâ mıdır nedir bilmem

Sabâh-ı aşka muâdil bu kâkül-i pür-tâb
Şeb-i mücessem-i yeldâ mıdır nedir bilmem

Safâ-yı cân görünür zîr-i ibtisâmında
Gülen o dîde-i şehlâ mıdır nedir bilmem

Şu demde arz-ı hakîkat mı ettiğim feryâd
Visâl-i yâr-i temennâ mıdır nedir bilmem

Sevâd içinde zuhûr eyliyor derûnumdan
Bu söz ki aks-i süveydâ mıdır bilmem:

Düşündüren beni sevdâ mıdır nedir bilmem

Nûr: Işık. **Tecellâ:** Görünme, belirme. **Hikmet:** Bilgelik, sebep, anlam. **Berk urmak:** Şimşek çakmak. **Dil-ârâ:** Gönül süsleyen. **Şeb:** Gece. **Hayât-âsâ:** Hayat gibi. **Mürde:** Ölmüş, ölü. **İhyâ:** Diriltme, canlandırma. **Lâl:** Dilsiz. **Dehân:** Ağız. **Gûyâ:** Konuşan, söyleyen. **Muâdil:** Denk, eşit. **Pür-tâb:** Güç, ışık, sıcaklık dolu. **Mücessem:** Cisimleşmiş. **Yeldâ:** Uzun. **Safâ:** Saflık, sevinç, şenlik. **Zîr:** Alt. **İbtisâm:** Gülümseme. **Dîde:** Göz. **Şehlâ:** Tatlı şaşı. **Dem:** Zaman, çağ. **Arz:** Sunma, gösterme. **Feryâd:** Sızlanma, bağırıp çağırma. **Visâl:** Kavuşma. **Temennâ:** Dileme, istek. **Sevâd:** Karalık, karalama. **Zuhûr:** Ortaya çıkma. **Derûn:** İç. **Aks:** Yansıma, yankı. **Süveydâ:** Yüreğin ortasında bulunduğu sanılan kara benek, gizli günah.

1 *Malûmât*, sayı, 24, 28 Temmuz 1310/9 Ağustos 1894, s. 185.

NEDİR BİLMEM

Önümde görünüşün ışığı mıdır nedir bilmem
Şu çakan şimşek o gönül süsü müdür nedir bilmem

Görünmesindeki hikmet bu gece yaşamak gibi
Bu ölü düşüncemi diriltmek midir nedir bilmem

Nasıl dilsiz kalıyor karşısında can bülbülü
Ağzı konuşan gonca mıdır nedir bilmem

Aşk sabahına eşit bu parlayan kâkül
Cisimleşmiş uzun gece midir nedir bilmem

Canın sevinci görünür gülümsemesinin altında
Gülen o şehlâ göz müdür nedir bilmem

Şu sırada sızlanmam gerçeği mi gösteriyor
Sevgiliye kavuşma dileği midir nedir bilmem

Karanlık içinde ortaya çıkıyor içimden
Bir söz ki günahın yankısı mıdır nedir bilmem

Düşündüren beni aşk mıdır nedir bilmem

TAHASSÜR[1]

Figân mı, hâtırımın aks-i inkisârı mıdır?
Terennümât-ı ferîhânemin karârı mıdır?

Garîb bir eser-i inşirâh var dilde,
İçim saâdet-i yek-rûzemin mezârı mıdır?

O giryelerle geçen hoş zamâna müştâkım;
Bu neşve âh o dem-i işretin humârı mıdır?

Şu pîç ü tâb ne hüsnünde yârimin acabâ,
Benim muhabbetimin yoksa bir hasârı mıdır?

Gül-i cemâline, ey gonce, sen mi âl ettin?
Senin yüzünde gülen pertev-i izârı mıdır?

Nedir? Safâlar içinde garîk-i ekdârım,
Hayât-ı zâilemin şimdi sonbahârı mıdır?

Benim şu toprak olan şey neşât-ı ömrüm mü?
Reh-i ümîdimi örten anın gubârı mıdır?

Tahassür: Özleme. Figân: Acıyla bağırıp inleme, dövünme, sızlanma. Hâtır: Gönül. Aks: Yansıma, yankı. İnkisâr: Kırılma, kırgınlık. Terennümât: Ezgiler, şakımalar. Ferîhâne: Sevinçlice. Karâr: Durma, sürme, ölçülülük. Eser: İz, belirti, ürün. İnşirâh: Açıklık, ferahlık. Dil: Gönül. Yek-rûze: Bir günlük, geçici. Girye: Gözyaşı, ağlama. Müştâk: Özleyen, can atan. Neşve: Neşe, sevinç. İşret: İçki içme. Humâr: İçkiden sonraki baş ağrısı, sersemlik. Pîç ü tâb: Sıkıntı, telâş. Hüsn: Güzellik. Yâr: Dost, sevgili. Muhabbet: Sevgi. Hasâr: Ziyan, hasar. Cemâl: Güzellik, yüz güzelliği. Gül-cemâl: Gül yüzlü, gül güzelliğinde. Gonce: Gonca. Âl: Al, kırmızı, hile. Pertev: Parlaklık, ışık. İzâr: Yanak. Garîk: Batmış, dalmış. Ekdâr: Üzüntüler, acılar. Zâile: Geçici, sonu olmayan. Neşât: Sevinç, keyif. Reh: Yol. Ümîd: Umut. Anın: Onun. Gubâr: Toz.

1 *Malûmât*, sayı, 24, 28 Temmuz 1310/9 Ağustos 1894, s. 185.

ÖZLEME

İnleyiş mi, yoksa gönlümün kırıklığı mıdır?
Sevinçli ezgilerimin son bulması mıdır?

Garip bir ferahlama izi var gönülde,
İçim geçici mutluluğun mezârı mıdır?

O ağlayışlarla geçen hoş zamanı özlüyorum;
Bu sevinç ah o içme çağının sersemliği midir?

Şu tasa da ne sevgilimin güzelliğinde,
Benim sevgimin yoksa o bir hasarı mıdır?

Gül yüzünü, ey gonca, sen mi ala boyadın?
Yüzünde gülen yanağın parlaklığı mıdır?

Nedir? Sevinçler içinde üzüntüye batmışım,
Geçici hayatımın şimdi sonbaharı mıdır?

Ben miyim şu toprak olan, hayatın sevinci mi?
Umut yolumu örten onun tozu mudur?

Şebâb bir şeb-i mehtâbı andırıp geçti;
Bugün o leyle-i nûrun sabâh-ı târı mıdır?

Şu hangi seyyiemindir aceb mükâfâtı?
Harâb eden beni ya nefsimin vakârı mıdır?

O dâğlar ki derûnumda hande-perverdir
Savâik-i emelin rahne-i güzârı mıdır

Tegazzül eyliyorum fart-ı ıztırâbımla;
Geçen hayât-ı safânın bu yâdigârı mıdır?!

Şebâb: Gençlik. **Şeb:** Gece. **Mehtâb:** Ayışığı. **Leyle:** Gece. **Târ:** Karanlık. **Nûr:** Işık, nur. **Seyyie:** Kötülük, suç, günah. **Aceb:** Acaba. **Mükâfât:** Ödül, armağan. **Harâb etmek:** Yıkmak. **Nefs:** Nefis, öz varlık, kişilik. **Vakâr:** Ağırbaşlılık. **Dâğ:** Yara. **Derûn:** İç. **Hande-perver:** Gülüşü besleyen, güldüren. **Savâik:** Yıldırımlar. **Emel:** Umut, istek. **Rahne:** Gedik, yarık, zarar. **Güzâr:** Geçiş. **Tegazzül:** Gazel yazma. **Fart:** Aşırı, çok. **Iztırâb:** Acı, üzüntü. **Safâ:** Sefa, şenlik. **Yâdigâr:** Anı, andaç, anmalık.

Gençlik bir ay ışığı gecesini andırıp geçti;
Bugün o aydınlık gecenin karanlık sabahı mıdır?

Bu hangi kötülüğümün karşılığı acaba?
Yıkan beni özümün ağırbaşlılığı mıdır?

İçimdeki gülüşü besleyen o yaralar,
Dilek yıldırımlarının geçtiği yarık mıdır?

Gazel diziyorum aşırı üzüntümle,
Şen geçen hayatın bu, andacı mıdır?

BİR KIT'A[1]

Yazarım şi'ri iktibâs ederek
Her güzel lafzı bir meâlinden;
Beni sen şâir eyledin, ölsem
Geçemem sohbet-i cemâlinden!

İktibâs etmek: Aktarmak, ödünç almak. **Lafz:** Söz. **Meâl:** Anlam, kavram. **Sohbet:** Söyleşme, konuşma. **Cemâl:** Güzellik, yüz güzelliği.

1 *Malûmât*, sayı, 24, 28 Temmuz 1310/9 Ağustos 1894, s. 185.

DÖRTLÜK

Şiiri aktararak yazarım
Her güzel sözü bir anlamından;
Beni sen şair yaptın, ölsem
Geçemem güzelliğinle konuşmaktan!

TESDÎS[1]

Şu'le-i dîdârdan halkeylemiş Mevlâ seni
Reşk-i mihr etmiş bu ulvî tavr-ı istiğnâ seni
Benzetir gül-hande-i şevke dil-i şeydâ seni
Seyreder müştâk u hayrân dîde-i sevdâ seni
"Mest-i nâzım kim büyüttü böyle bî-pervâ seni
Kim yetiştirdi bu gûne servden bâlâ seni?"

Aldı nûr-ı çeşm-i ümmîdim yine pîrâmenin
Bir hezâr-ı zârınım ey verd-i rahşân ben senin
Hangi firdevs-i tarabdır âh bilsem gülşenin
Bâri vâkıf mı şemîm-i nâzına pîrâhenin
"Bûydan hoş renkten pâkîzedir nâzik tenin
Beslemiş koynunda gûyâ kim gül-i ra'nâ seni"

Tesdîs: Altışarlama, altılama, bir başka gazelin her beyitinin üstüne birinci dize ile uyaklı dörder dize ekleme. **Şu'le**: Alev, yalım, ateş. **Dîdâr**: Yüz, görme, görüş, açık. **Halkeylemek**: Yaratmak. **Mevlâ**: Tanrı. **Reşk**: Kıskanma. **Mihr**: Güneş. **Ulvî**: Yüce. **İstiğnâ**: Çekinme, nazlanma, yetinme, tokgözlülük. **Gül-hande**: Gül gülüşlü. **Şevk**: Sevinç, istek. **Tavr**: Davranış. **Dil**: Gönül. **Şeydâ**: Çılgın, şaşkın. **Müştâk**: Özleyen, can atan. **Dîde**: Göz. **Mest**: Sarhoş. **Bî-pervâ**: Korkusuz, çekinmeden. **Gûne**: Türlü. **Bâlâ**: Yüksek. **Nûr**: Işık. **Çeşm**: Göz. **Pîrâmen**: Çevre, yöre, yan. **Hezâr**: Bülbül. **Zâr**: İnleyen. **Verd**: Gül. **Rahşân**: Parlak. **Firdevs**: Cennet, bahçe. **Tarab**: Sevinç, şenlik. **Gülşen**: Gül bahçesi. **Vâkıf**: Bilen, haberi olan, ayakta duran. **Şemîm**: Güzel koku. **Pîrehen**: Gömlek. **Bûy**: Koku. **Pâkîze**: Temiz, saf. **Gûyâ**: Sanki. **Ra'nâ**: Güzel, hoş.

---

1 *Malûmât*, sayı 25, 4 Ağustos 1310/16 Ağustos 1894, s. 193-194. Bu şiir, XVIII. yüzyıl Dîvan şairlerinden Nedim'in bir gazelini altılama yoluyla oluşturulmuştur. (A. B.)

ALTILAMA

Yüzünün alevinden yaratmış Tanrı seni
Kıskanmış güneş bu yüce, gözü tok tavrınla seni
Sevincin gül gibi açılışına benzetir çılgın gönül seni
Seyreder özlemle, hayran aşkın gözü seni
"Naz sarhoşum kim büyüttü böyle korkusuz seni
Kim yetiştirdi böyle serviden yüksek seni"

Umutlu gözümün ışığını aldı yine çevren
Bir inleyen bülbülünüm ey parlak gül ben
Hangi sevinç cennetidir ah bilsem gül bahçen
Bari bilir mi nazının kokusunu gömleğin
"Kokudan hoş renkten temizdir nazik tenin
Beslemiş koynunda sanki güzel gül seni"

Mâye-i cism-i letâfet-perverin feyz-i seher
Bir perestâr-ı hırâmındır nesîm-i revh-per[1]
Hüsnüne tâb-ı nigâh-ı dikkat eylerken eser
Pîrehen-pûş olmadan etmez mi endâmın hazer
"Güllü dîbâ giydin ammâ korkarım âzâr eder
Nâzenînim sâye-i hâr-ı gül-i dîbâ seni"

Renksiz tavsîf-i dîdârında en parlak nikât
Eylemezsin öyle her fikr ü hayâle iltifât
Bir Nedîm etmiş temeyyüz-gâh-ı vasfında sebât
Bak ne der tasvîr için gül nahl-i endâmın o zât:
"Sandım olmuş ceste bir fevvâre-i âb-ı hayât
Böyle gösterdi bana ol kadd-i müstesnâ seni"

Mâye: Maya. Letâfet: İncelik, hoşluk, güzellik. Perver: Besleyen. Feyz: Bolluk, verim, bilgi. Seher: Tan ağarması. Perestâr: Hizmetçi, besleme, kul, tapan. Hırâm: Salınarak nazla yürüme. Nesîm: Rüzgâr, yel. Revh: Canlılık, hafif esen rüzgarın verdiği tatlılıklar, huzur, rahatlık. Hüsn: Güzellik. Tâb: Güç, ışık, parlaklık. Nigâh: Bakış. Pîrehen: Gömlek. Pûş olmak: Örtünmek, giyinmek. Hazer etmek: Korunmak, sakınmak. Dîbâ: Canfes kumaş, ipekli. Âzâr etmek: Azarlamak, kırmak, incitmek. Nâzenîn: Nazlı. Sâye: Gölge. Hâr: Diken. Tavsîf: Niteleme, sıfatlandırma. Nikât: Nükteler, ince sözler. İltifât: Gönül alma, yüz verme, güler yüz gösterme. Temeyyüz-gâh: Ayrılma, kendini gösterme, sivrilme yeri. Vasf: Özellik. Sebât: Direnme. Nahl: Sırma, hurma (süs) ağacı, fidan gibi uzun ve ince vücutlu güzel. Ceste: Fırlamış, sıçramış. Fevvâre: Fıskiye. Âb-ı hayât: Ölümsüzlük suyu, bengi su. Kadd: Boy. Müstesnâ: Benzersiz, eşsiz.

1 Osmanlıca metinde "rûh-per" veya "revh-per" olarak okunabilecek kelimeyi Asım Bezirci "rûh-perver" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

Hoşluğu besleyen mayan tanın kaynağıdır
Ruhu besleyen rüzgâr yürüyüşünün bir kuludur
Güzelliğine büyük bir dikkatle bakarken eser
Çekinmeden endamın nasıl gömlek giyer
"Güllü kumaş giydin ama korkarım incitir
Kumaşın gülünün dikeninin gölgesi nazlım seni"

En parlak sözler renksiz kalır yüzünü anlatmada
Yüz vermezsin sen de öyle her düşünce ve hayale
Bir Nedim direnmiş ayrıcalağını belirtmeye
Bak ne demiş gül endamın için o da:
"Sandım ölmezlik suyu fışkırmış bir fıskiyede
Böyle gösterdi bana o eşsiz boyun seni"

BİR GAZEL[1]

Âşığının hâl-i perîşânına
Handeler etmek mi düşer şânına?

Sor şunu, ey bâd-ı sabâ, gönlümün
Ah! O seher neş'eli cânânına.

Sorma, hayır, ben bilirim yârimin
Şefkatini âşık-ı nâlânına!..

Gâh bakar, neş'elenir, gâh ağlarım,
Çehre-i handân u dırahşânına;

Gâh safâ-yâb olurum bakmadan
Ağlar iken dîde-i giryân[ın]a;

Gâh şikâyetler eder, haykırır,
Gâh düşerim şerm ile dâmânına!

Benzemiyor hâl-i garîbânemin
Hâsılı bir ânı diger ânına!

Hâl: Durum, hal. **Perîşân:** Dağınık, düşkün, karışık. **Hande:** Gülüş. **Şân:** Ün, san. **Bâd-ı sabâ:** Baharda doğudan esen hafif yel. **Seher:** Tan ağarması. **Cânân:** Sevgili. **Yâr:** Sevgili, dost. **Nâlân:** İnleyen. **Gâh:** Kimi kez, bazan. **Çehre:** Yüz. **Handân:** Gülen. **Dırahşan:** Parlak, parlayan. **Safâ-yâb:** Şen, sevinçli, dertsiz. **Dîde:** Göz. **Giryân:** Ağlayan. **Şerm:** Utanma. **Dâmân:** Etek. **Garîbâne:** Garipçe, tuhaf. **Hâsılı:** Sözün kısası, kısacası. **Ân:** An, zaman. **Diger:** Öbür, öteki.

1 *Malûmât*, sayı, 25, 4 Ağustos 1310/16 Ağustos 1894, s. 194.

BİR GAZEL

Âşığının bu düşkün durumuna
Gülmek uygun düşer mi şanına?

Sor şunu, ey bahar rüzgârı, gönlümün
Ah, o sabah gibi sevinçli sevgilisine.

Sorma, hayır, ben bilirim sevgilimin
İnleyen âşığına şefkatini!..

Kimi bakar, sevinir, kimi ağlarım
Gülen ve parlayan yüzüne,

Kimi şenlerinim bakmadan
Ağlarken onun yaşlı gözüne;

Kimi yakınıp bağırırım,
Kimi düşerim utanarak eteğine!

Benzemiyor, tuhaf durumumun,
Kısacası, bir ânı öbür ânına!

HAYÂL[1]

Siz bir güzel hayâlsiniz, bir güzel hayâl!
Mahmûr dîdeniz –ki verir şi're âb u tâb–
Lâyık semâ-yı aşka, o bir necm-i nîm-hâb,
Baygın nigâhınız, o da bir mübhemü'l-meâl,
Nükte-i cemâl!

Misli cihânda leyle-i mehtâbdır, derim
Rûh-ı i'tilâftır o kadr-i ihtişâmınız.
Serşârdır o rütbe safâ nûş-ı câmınız,
Kim bezminizde neş'e mey-i nâbdır, derim.

Ekser zılâl içinde olur nûrunuz ıyân:
Sevdâ sever nasıl ki leyâl-i tefekkürü.[2]
Kalbin şu yoldadır sizi dâim tasavvuru:
Subh-ı bahâr sisleri altında gül-feşân
Mihr-i dil-sitân!

Gâhî sımâha gelse de ulvî sürûdunuz,
Berk ursa da hakîkatiniz her nigâhta;
Isrâr edip gönül yine –der– iştibâhta:
Bir şâirin hayâlisiniz, yok vücûdunuz!

Mahmûr: Uykulu, süzgün. **Dîde:** Göz. **Âb u tâb:** Parlaklık, hoşluk, tazelik. **Necm:** Yıldız. **Nîm-hâb:** Yarı uykulu. **Nigâh:** Bakış. **Mübhem:** Belirsiz. **Cemâl:** Güzellik, güzel yüz. **Leyle:** Gece. **Mehtâb:** Ayışığı, mehtap. **İ'tilâf:** Uyuşma, görüşme. **Kadr:** Değer, onur, incelik. **Serşâr:** Dopdolu, taşkın. **Safâ:** Saflık, şenlik. **Nûş:** Tatlı, içki içme. **Câm:** Kadeh. **Bezm:** İçki meclisi. **Nâb:** Saf, temiz. **Zılâl:** Gölgeler. **Iyân:** Açık, belirgin. **Leyâl:** Geceler. **Tasavvur:** Tasarlama. **Subh:** Sabah. **Gül-feşân:** Gül saçan. **Mihr:** Güneş. **Dil-sitân:** Güzel, gönül alan. **Gâhî:** Bazan. **Sımâh:** Kulak. **Sürûd:** Ezgi, şarkı. **Berk urmak:** Şimşek çakmak. **İştibâh:** Kuşkulanma **Vücûd:** Varlık, vücut.

1 *Malûmât,* sayı, 27, 17 Ağustos 1310/29 Ağustos 1894, s. 212.

2 Osmanlıca metinde "leyâl-i tefekkürü" olan ibareyi Asım Bezirci "leyâl ü tefekkür" şeklinde okumuş ve çevirmiştir.

HAYAL

Siz bir güzel hayalsiniz, bir güzel hayal!
Şiire parlaklık verir süzgün bakışınız,
O yarı uykulu yıldız, layık aşkın göğsüne;
Baygın bakışınız, onun da anlamı belirsiz,
Bir nükte yüzünüzde!

Benzeri evrende mehtaplı gecedir, derim
Anlaşma ruhudur görkemimizin değeri,
O denli şenlendirici ki kadehinizin içkisi
Meclisinizde saf şarabın sevincine eştir, derim.

Çokluk gölgeler içinde ışığınız belirir;
Aşk nasıl severse geceleri ve düşünmeyi,
Yüreğin de hep şu yoldadır tasarlayışı sizi;
Bahar sabahının sisleri altında gül saçan
Güzel güneş!

Arada bir kulağa gelse de yüce şarkınız,
Şimşek gibi çaksa da gerçeğiniz her bakışta;
Üsteleyip yine gönül –der– kuşkuyla:
Bir şairin hayalisiniz, yok varlığınız!

Nazîresi:[1]
GÜZELSİN

Güzelsin pâk bir aşkın tecellâ-yı cemâlinden;
Güzelsin kâinâtın bir kız olmak ihtimâlinden!

Güzelsin tavr-ı ma'sûmâne-i sevdâ-nevâzınla
Hayâtın şi're benzer her safâsından, melâlinden!

Anılmaz dâsitân-ı bülbül ü gül bahs-i ânında,[2]
Güzelsin bir perînin bir çiçekle hasbihâlinden

Güzelsin hüsn-i mutlak varsa kurbân-ı cemâlindir;
Emîn ol hüsnünün âlemde fıkdân-ı misâlinden!

Meâl-i bî-makâlinden güzelsin sen şu ezhârın,
Güzelsin, bir sabînin sen makâl-ı bî-meâlinden.

Güzelsin evvelîn gül-bûse-i aşkımla hüsnünde
Sabâh-ı ismetin bîdâr olan envâr-ı âlinden.

Pâk: Temiz. **Tecellâ:** Belirme, görünme. **Cemâl:** Güzellik. **İhtimâl:** Olasılık. **Kâinât:** Evren. **Tavr:** Tavır, davranış. **Sevdâ-nevâz:** Aşkı okşayan. **Safâ:** Şenlik, sevinç. **Melâl:** Tasa, usanç, üzüntü. **Dâsitân:** Destan, masal, hikâye. **Bahs:** Bahis, konu. **Ân:** Güzellik. **Hasbihâl:** Konuşma, söyleşme, dertleşme. **Hüsn:** Güzellik. **Âlem:** Evren, dünya. **Fıkdân:** Eksiklik, yokluk. **Misâl:** Örnek. **Meâl:** Anlam. **Bî-makâl:** Konuşmayan, söylemeyen, sözsüz. **Ezhâr:** Çiçekler. **Bî-meâl:** Anlamsız. **Makâl:** Söz, konuşma. **Evvelîn:** Öncelikle, önce, ilkin. **Gül-bûse:** Gül öpüşlü. **İsmet:** Namus, temizlik, günahsızlık. **Bîdâr:** Uyanık. **Envâr:** Işıklar. **Âl:** Al, kırmızı.

---

1 *Malûmât*, sayı 28, 25 Ağustos 1310/6 Eylül 1894, s. 217.
Fikret'in benzetme yazdığı şiirin aslı da aynı dergide, aynı sayfada yayımlanmıştır. (A. B.)

2 Tarz-ı atîk-i şi'r ile tasvîf-i cemâlin kâbil değildir, demek olacak! (Mehmet Tevfik adıyla T. Fikret'in notu)

Benzetme:
GÜZELSİN

Güzelsin temiz bir aşkın güzelliğinin görünmesinden,
Güzelsin evrenin bir kız olmak ihtimalinden!

Güzelsin aşkı okşayan çocukça davranışınla
Hayatın şiire benzer her sevincinden, tasasından!

Anılmaz gülle bülbül destanı güzellik konusunda,
Güzelsin bir perinin bir çiçekle konuşmasından!

Güzelsin mutlak güzel varsa güzelliğine kurbandır,
İnan, güzelliğinin evrende eşinin olmayışından!

Sözsüz anlamından güzelsin sen şu çiçeklerin,
Güzelsin bir çocuğun sen anlamsız konuşmasından.

Güzelsin önce gül öpüşlü aşkımla, güzelliğinde
Temiz sabahın uyanan kırmızı ışıklarından.

Güzel, âlemlerin hayret-fezâ bin ihtirâından;
Güzel, şâirlerin vicdân-rübâ yüz bin makâlinden.

Güzel, kendin gibi bir dil-rübânın bir dil-i zâra
Şeb-i hicrânda doğmuş fecr-i ümmîd-i visâlinden!

Güzelsin bunların hepsinden elbet, belki ey cânân!
Güzelsin hüsnünün gönlümde nakşolmuş hayâlinden.[1]

Hayret-fezâ: Şaşırtıcı. **İhtirâ:** Buluş. **Vicdan-rübâ:** Vicdan bağlayan. **Dil-rübâ:** Gönül bağlayan, güzel. **Zâr:** İnleyen, bitkin. **Şeb:** Gece. **Hicrân:** Ayrılık. **Visâl:** Kavuşma. **Cânân:** Sevgili. **Nakşolmak:** İşlenmek, kazılmak, resmedilmek. **Hazfetmek:** Çıkarmak, kaldırmak, silmek.

1 Manzûmelerin ikisinin de ortalarından ikişer beyit hazfettik. (*Malûmât*'ın notu) (e. n.)

Güzel, dünyadaki şaşırtıcı bin buluştan;
Güzel, şairlerin vicdanı bağlayan yüz bin sözünden.

Güzel, senin gibi bir gönül alanının inleyen gönle
Ayrılık gecesi doğmuş umut ışığının kavuşmasından!

Güzelsin bunların hepsinden elbet, belki ey sevgili,
Güzelsin güzelliğinin gönlüme işlenmiş hayalinden!

DEDİM Kİ:[1]

"Âh bilsem nedir, ne âfettir
"Solduran gonce-i cemâlinizi?
"Acı bir lezzet-i muhabbettir
"Anlamak vech-i infiâlinizi!

"Söyleyin, mûcib-i teessürünüz
"Gül müdür, hande-i bahâr mıdır?
"Beni mahzûn eder tefekkürünüz;
"Buna bâis bir intizâr mıdır?

"Âh bilsem nedir bu hüzn-i seher
"Ki vurur çehrenize enzâra;
"Reng-i mağrib kadar melâl-âver
"Ki düşer gâh rûy-ı eshâra.

"Sizde kasvet, keder, bükâ ne demek?
"Sizde bunlar hilâf-ı hilkattir.
"Bir güzel yüzde ibtisâm gerek;
"Güle şâyân olan tarâvettir.

Âfet: Yıkım, kıran, çok kötü; güzelliğiyle insanı şaşkına çeviren kadın, belâ, felâket. **Gonce:** Gonca, tomurcuk. **Cemâl:** Güzellik, yüz güzelliği. **Muhabbet:** Sevgi. **Lezzet:** Tat. **Vech:** Yüz. **İnfiâl:** Gücenme, darılma. **Mûcib:** Gereken, gerektiren, sebep. **Teessür:** Üzülme. **Hande:** Gülüş. **Mahzûn:** Üzgün. **Tefekkür:** Düşünme. **Bâis:** Sebep. **İntizâr:** Bekleyiş. **Hüzn:** Acı, üzüntü. **Seher:** Tan ağarması, sabah. **Çehre:** Yüz. **Enzâr:** Bakışlar. **Magrib:** Batı. **Melâl-âver:** Usanç (üzüntü, sıkıntı) veren. **Gâh:** Bazan, ara sıra. **Rûy:** Yüz. **Ezhâr:** Çiçekler. **Kasvet:** Sıkıntı. **Bükâ:** Ağlama. **Hilâf:** Aykırı, karşı. **Hilkat:** Yaradılış. **İbtisâm:** Gülümseme. **Şâyân:** Layık, yaraşan. **Tarâvet:** Tazelik.

1 *Malûmât*, sayı 28, 25 Ağustos 1310/6 Eylül 1894, s. 218.

DEDİM Kİ:

Ah bilsem nedir, ne afettir
Solduran güzel yüzünün goncasını?
Bir sevginin acı tadıdır
Anlamak yüzünüzdeki dargınlığı!

Söyleyin, gerektiren üzülmenizi
Gül müdür, baharın gülüşü müdür?
Beni üzer düşünmeye dalışınız;
Buna sebep bir bekleyiş midir?

Ah bilsem nedir bu sabah üzgünlüğü
Gözüne batar yüzünüze bakanların:
Batının rengi kadar usanç verici,
Düşer ara sıra yüzüne tan yerinin.

Sizde sıkıntı, üzüntü, ağlayış ne demek?
Sizin bunlar yaradılışınıza aykırıdır.
Bu güzel yüze gülümseme gerek;
Güle yaraşan tazeliktir.

"Gülünüz, böyle durmayın hâmûş,
"Yaraşan neş'edir hayâtınıza.
"Çiçek açmış çemen, sehâb âgûş:
"Mütehassir hep iltifâtınıza!..

"Âh bilsem nedir bu hâle sebeb,
"Âh bilsem bu hâle bir çâre!
"Söyle, ey gonce-i safâ ber-leb!
"Sen dokundun mu hâtır-ı yâre?"

"Durayım karşısında şen, güleyim;
"Bir dil-ârâm telh-kâm olsun.
"Bir melek ağlasın da ben güleyim,
"Bana şâirliğim harâm olsun!

"Şimdi ben kimden isteyim imdâd
"Nûra tahvîl için zılâlinizi?
"Bana şerh etmiyorsunuz, feryâd!
"Beni giryân eden melâlinizi..."

Olmuyor –anladım ki– isticvâb
Böyle bin sözle, bin terennümle;
Ağladım karşısında... Verdi cevâb
Girye-âlûd bir tebessümle!

Hâmûş: Suskun, sessiz. **Çemen:** Çimen. **Sehâb:** Bulut. **Âgûş:** Kucak. **Mütehassir:** Özleyen. **İltifât:** Güler yüz gösterme, gönül alma. **Çâre:** Çözüm. **Safâ:** Saflık, şenlik. **Ber-leb:** Dudak üzerinde. **Hâtır:** Gönül. **Yâr:** Sevgili, dost. **Dil-ârâm:** Gönül, gönül alan (kapan, okşayan). **Telh-kâm:** Üzgün, damağı acı. **İmdâd:** Yardım, imdat. **Nûr:** Işık. **Tahvîl:** Çevirme. **Zılâl:** Gölge. **Şerh etmek:** Açmak, açıklamak. **Feryâd:** Bağırıp çağırma, sızlanma. **Giryân:** Ağlayan. **Melâl:** Usanç, acı, tasa. **İsticvâb:** Cevap alma, sorgu. **Terennüm:** Şakıma, şarkı söyleme. **Girye-âlûd:** Gözyaşı, ağlama bulaşmış. **Tebessüm:** Gülümseyiş.

Gülün, böyle suskun durmayın,
Yaraşan sevinçtir yaşamanıza,
Bulut kucak açmış, çiçek açmış çimen:
Özlem duymuş hepsi gönül almanıza!

Ah bilsem nedir sebep bu duruma,
Ah bulsam bu duruma bir çare!
Söyle, ey tomurcuk, temiz dudağınla
Sen mi dokundun sevgilinin gönlüne?

Durayım karşında şen güleyim,
Gönül okşayan bir acılık olsun.
Bir melek ağlasın da ben güleyim,
Bana şairliğim haram olsun!

Şimdi ben kimden yardım isteyeyim
Aydınlatmak için gölgenizi?
Bana açıklamıyorsunuz, n'eyleyim,
Beni ağlatan üzüntünüzü...

Cevap alamıyacağım, anladım ki,
Böyle bin sözle, bin ezgiyle:
Ağladım karşısında... Cevap verdi
Gözyaşına karışan bir gülümsemeyle!

BİR MANZÛM HİKÂYENİN MUKADDİMESİ[1]

Sevmişti Sitâre Pâkzâd'ı
Eshârı nasıl severse kuşlar;
İlk açtığı dem gül ü fuâdı
Olmuştu bu feyz-i pâke mazhar.
Ma'şûku da bâ-kemâl-i safvet
Bağlanmış idi o hüsn-i sâfa;
Kurbân olurum ben, ey muhabbet
Bir böyle muvâfık î'tilâfa!..

Eylülde bir sabâh-ı mahmûr,
–Bir sisli sabâhı sonbahârın–
Sevdâlar içinde nîm-manzûr
Bâlâ-yı sefîdi kûhsârın.
Pîşinde o dağların hüveydâ
Bir meşcer, önünde bir çemen-zâr;
Bir makber, anın önünde sahrâ;
Sahrânın önünde bahr-i zehhâr.

Manzûm: Koşuk biçiminde. **Mukaddime**: Önsöz. **Eshâr**: Sabahlar, seherler, tan ağarmaları. **Fuâd**: Gönül, yürek. **Feyz**: Bolluk, sevinç. **Pâk**: Temiz. **Mazhar**: Kavuşmuş. **Ma'şûk**: Sevilen. **Bâ-kemâl-i safvet**: Büyük bir saflıkla. **Hüsn**: Güzellik. **Sâf**: Saf. **Muhabbet**: Sevgi. **Muvâfık**: Uygun. **Î'tilâf**: Uyuşma. **Mahmûr**: Uykulu, baygın. **Nîm-manzûr**: Yarı bakılan (görülen). **Bâlâ**: Yukarı, yüksek, boy. **Sefîd**: Ak, beyaz. **Kûhsâr**: Tepe, dağ. **Pîş**: Ön. **Hüveydâ**: Ortada, açık, belli. **Meşcer**: Ağaçlık, koru. **Çemen-zâr**: Çimenlik. **Makber**: Mezar. **Anın**: Onun. **Sahrâ**: Çöl, ova, kır. **Bahr-i zehhâr**: Coşkun deniz.

1 *Malûmât*, sayı 29, 1 Eylül 1310/13 Eylül 1894, s. 225-226.

BİR KOŞUKLU HİKÂYENİN ÖNSÖZÜ

Sevmişti Sitâre Pâkzâd'ı,
Kuşlar nasıl severse sabahları,
İlk açtığı zaman gül ve gönlü
Bu temiz bolluğa kavuşmuştu.
Sevdiği de büyük bir saflıkla
Bağlanmıştı o saf güzelliğe;
Kurban olurum ben, ey sevgi
Böyle yerinde bir uyuşmaya!

Eylülde uykulu bir sabah
–Bir sisli sabahı güzün–
Sevgiler içinde yarı görülen
Ak doruğu tepenin,
Önünde o dağların açıkta
Bir ağaçlık, önünde bir çimenlik,
Bir mezar, onun önünde ova,
Ovanın önünde coşkun deniz.

Sathında cezîreler nümâyân
Bahrin, o fezâ-yı nîl-gûnun.
Enzâr bulur esefle pâyân
Umkunda bu levha-i sükûnun!
Denmez mi bu levh-i dil-sitâne
Bir ma'kesi âlem-i berînin![1]
Yok nisbeti bence hâk-dâne,
Ulviyyeti var bu hoş zemînin.

Cennet der isem bu hâke lâyık,
Ol rütbe latîf ü uhrevîdir;
Cennet ki hezâr şehre fâik
Bu köyceğiz anda münzevîdir.
Bir kûy, bir me'men-i saâdet
Zîr-i kademinde kûhsârın,
Hep serv ü çenârdan ibâret
Ârâyiş-i hilkati civârın.

Cezîre: Ada. **Sath:** Yüz, yüzey. **Nümâyân:** Görünen. **Fezâ:** Uzay. **Nîl-gûn:** Çividi, koyu mavi. **Enzâr:** Bakışlar. **Pâyân:** Son, uç. **Umk:** Derinlik. **Levh:** Levha, tablo. **Dil-sitân:** Güzel, gönül alan. **Ma'kes:** Yansıma yeri. **Berî:** Kurtulmuş, temiz. **Berîn:** Yüksek, yüce, en değerli. **Nisbet:** İlgi. **Hâk-dân:** Toprak, dünya. **Ulviyyet:** Yücelik. **Hâk:** Toprak, yer. **Ol:** O. **Latîf:** Hoş, güzel. **Uhrevî:** Ahiretle ilgili. **Hezâr:** Bin, bülbül. **Fâik:** Üstün. **Anda:** Orada. **Münzevî:** Yalnız, tek. **Me'men:** Güvenli yer, korunak, sığınak. **Zîr:** Alt. **Kadem:** Ayak. **Ârâyiş:** Süs, bezek. **Hilkat:** Yaradılış, doğa.

1 "En yüksek, en yüce âlem" anlamına gelen "âlem-i berîn" terkibini Asım Bezirci "âlem-i berî" olarak okumayı tercih etmiş ve buna göre çevirmiştir. (e. n.)

Yüzeyinde adalar görülen
Denizin, o çividi uzayın,
Bakışlar kaygıyla son bulur
Derinliğinde bir sessiz tablonun!
Denmez mi bu gönül alan tabloya
Sığınağı temiz bir dünyanın!
İlgisi yok bence toprakla,
Yüceliği var bu hoş yerin.

Cennet desem yaraşır bu yere,
O kadar güzel ve ahretliktir.
Bir cennet ki üstün bin kente,
Bu köyceğiz orada yalnızdır.
Bir köy, bir mutluluk korunağı
Ayağı altında tepenin,
Hep servilerle çınarlar dikili
Süsü yöredeki doğanın.

Efrâdı ferâğ-ı dille handân,
Bîgâne takallübât-ı dehre;
Bir köhne minâredir nigeh-bân
Bî-burc u hisâr olan o şehre!
Yükselmeğe başlamıştı sisler
Dûşunda nesîm-i bî-karârın;
Çoktan doğmuştu mihr-i enver
Fevkinde cibâl-i zî-vakârın.

Feyz-i seherîyi iktitâfa
Yer yer açılırdı bâb ü revzen,
Peyrevlik edip havâ-yı sâfa,
Ev ev dolaşırdı mihr-i rûşen.
Gâhî ne latîftir hazânın
Arz ettiği levhalar uyûna;
Ezcümle bu subh-ı zî-safânın
Te'sîr-i garîbi var derûna!

Efrâd: Bireyler. Ferâğ: Rüzgâr, bırakma, rahatlık. Dil: Gönül. Handân: Gülen. Bîgâne: İlgisiz, yabancı. Dehr: Zaman, dünya. Takallübât: Değişmeler. Nigeh-bân: Gözcü, bekçi. Bî-burc: Kalesiz, kulesiz. Hisâr: Duvarlarla çevrili küçük kale. Dûş: Omuz. Bî-karâr: Kararsız. Mihr: Güneş. Enver: En parlak. Fevkinde: Üstünde. Cibâl: Dağlar. Zî-vakâr: Vakarlı, ağırbaşlı Seherî: Seher vaktinde olan, seherle ilgili, tan. İktitâf: Toplama, devşirme. Bâb: Kapı. Revzen: Pencere. Peyrev: Uyma, izleme. Rûşen: Aydınlık. Gâhî: Ara sıra. Hazân: Güz. Arz etmek: Sunmak. Uyûn: Gözler. Ezcümle: Kısacası. Subh: Sabah. Zî-safâ: Şenlikli, sevinçli. Te'sîr: Etki. Derûn: İç, gönül, yürek.

Bireyler gönül rahatlığıyla güler,
İlgisiz dünyadaki değişmelere.
Bir eski minare bekçilik eder,
Kalesiz ve kulesiz olan o kente!
Yükselmeye başlamıştı sisler
Omuzundan kararsız rüzgârın,
Çoktan doğmuştu parlak güneş
Üstünde ağırbaşlı dağların.

Ağaran tanın sevincini devşirmeye
Yer yer açılırdı kapı, pencere;
Uyarak temiz havaya
Ev ev dolaşırdı parlak güneş.
Bazen ne hoştur güzün
Sunduğu tablolar gözlere;
Kısacası, bu sevinçli sabahın
Garip bir etkisi var gönüllere!

Bir tâze hat-ı siyâh-kâkül
Yoldan geçiyordu şûh u ser-bâz,
Bir pencereden –ne hoş tekâbül!–
Bir kız ana oldu hande-perdâz.
Gencin leb-i pür-tebinde fi'l-hâl
Bir tatlı tebessüm oldu zâhir...
Ben eyleyemem bu faslı icmâl,
Olsam ne kadar belîğ ü mâhir!

Hasret sana ey dem-i civânî!
Ey subh-ı safâ-yı ömr-i mahdûd!
Ey aşk! Ey aşk-ı bî-müdânî!
Kurbân sana bin sabâh-ı mes'ûd!

Hatt: Gençlerde yeni çıkan sakal ve bıyık. **Ser-bâz:** Gözü pek, korkusuz, başıyla oynayan. **Tekâbül:** Karşılık, karşılaşma. **Hande:** Gülme. **Perdâz:** Düzenleyen. **Leb:** Dudak. **Pür-teb:** Ateşli. **Fi'l-hâl:** Hemen, şimdi. **Zâhir:** Görünen, beliren. **Fasl:** Bölüm, mevsim, perde. **İcmâl:** Toplama, özetleme. **Belîğ:** Düzgün söyleyen (sözlü). **Mâhir:** Usta, becerikli. **Hasret:** Özlem. **Dem:** Çağ, zaman. **Civânî:** Gençlik. **Mahdûd:** Sınırlı, kısa. **Subh:** Sabah. **Bî-müdânî:** Eşsiz, benzersiz. **Mes'ûd:** Mutlu.

Kara perçemli bir delikanlı
Yoldan geçiyordu korkusuz, şen,
Bir pencereden –ne hoş karşılama!–
Bir kız ona gülüverdi.
Gencin ateşli dudağında hemen
Bir tatlı gülümseme belirdi...
Ben bu olayı derleyip toparlayamam,
Ne kadar açık ve düzgün söylesem de!

Özlem sana ey gençlik çağı!
Ey kısa hayatın şen sabahı!
Ey aşk! Ey eşsiz aşk!
Kurban olsun sana bin mutlu sabah!

YAPMA ÇİÇEK YAPAN KIZA[1]

Beyhûde emeklerin, güzel kız!
Bin sa'y ile yaptığın şu ezhâr
–Nûr alsa da cebhe-yi terinden,
Versen de hayât gözlerinden–
Etmez yine bir tarâvet izhâr.
Bir hüsne misâl olur ki ânsız,
Bir peykeri andırır ki cânsız!

Yok şübhe ki, ey nihâl-i ismet!
Gül ruhlarının o reng-i sâfı
Üstündeki gâzeden güzeldir,
Bin kerre latîf ü bî-bedeldir;
Zîrâ bu tabîatın hilâfı:
Bir yapma nikâb içinde elbet
Gülmez yüze çehre-i muhabbet[2]

Beyhûde: Boşuna, yararsız. Sa'y: Çalışma, emek. Ezhâr: Çiçekler. Nûr: Işık, nur. Cebhe: Alın, yüz. Ter: Islak, yaş, taze. Tarâvet: Tazelik. İzhâr: Belirtme, gösterme. Hüsn: Güzellik. Misâl: Örnek. Ân: Güzellik çekimi, alım. Peyker: Yüz. Şübhe: Kuşku. Nihâl: Fidan. İsmet: Namus, temizlik, günahsızlık. Ruh: Yanak, yüz. Gâze: Allık, düzgün. Bî-bedel: Eşsiz. Latîf: Hoş, güzel. Zîrâ: Çünkü. Tabîat: Doğa. Hilâf: Karşıt, aykırı, ter. Nikâb: Örtü, peçe. Çehre: Yüz. Muhabbet: Sevgi.

1 *Malûmât*, sayı 30, 8 Eylül 1310/20 Eylül 1894, s. 233.

2 "Gülmez yüze çehre-i hakîkat" da denebilir. (Mehmed Tevfik'in notu.)

YAPMA ÇİÇEK YAPAN KIZA

Boşuna emeklerin güzel kız!
Bu çalışmayla yaptığın şu çiçekler
–Işık alsa da körpe alnından,
Hayat versen de gözlerinden–
Yine de bir tazelik kazanmaz;
Alımsız bir güzelliğe örnek olur,
Cansız bir yüzü andırır!

Ey namus fidanı, kuşku yok ki,
Gül yanaklarının o saf rengi
Üstündeki allıktan güzeldir.
Bin kez hoş ve eşsizdir;
Çünkü bu aykırıdır doğaya:
Bir yapma peçe içinde elbet
Gülmez yüze sevginin yüzü.

SEVDÂ MISIN, ÜMMÎD MİSİN, NEŞ'E MİSİN SEN?![1]

I
Ey tâir-i zîbâ! O münevver per ü bâlin
Bir lem'a-i bîdârı mıdır leyl-i visâlin?
Nâ-bûd şu pervâz-geh-i gamda misâlin,
Bir gonce-i perrânı mısın bâğ-ı hayâlin?

Uçtukça tebessümler uçar bâl ü perinden;
Sevdâ mısın, ümmîd misin, neş'e misin sen?!

II
Ey hüsn-i mutarrâ! Beni teshîr ediyorsun;
Bir neş'e gibi kalbime te'sîr ediyorsun;
Ümmîd kadar rûhumu tesrîr ediyorsun;
Sevdâ gibi vicdânımı tenvîr ediyorsun...

Hayrette gönül tal'at-ı i'câz-eserinden;
Sevdâ mısın, ümmîd misin, neş'e misin sen?!

Tâir: Kuş. **Zîbâ:** Güzel, süslü. **Münevver:** Aydınlık. **Per ü bâl:** Kol kanat. **Lem'a:** Parıltı. **Bîdâr:** Uyanık, uykusuz. **Leyl:** Gece. **Visâl:** Kavuşma. **Nâ-bûd:** Yok olan. **Pervâz-geh:** Uçacak yer. **Misâl:** Örnek. **Gonce:** Tomurcuk. **Perrân:** Uçucu, uçan. **Hüsn:** Güzellik. **Mutarrâ:** Taze, parlak. **Teshîr:** Büyüleme. **Te'sîr:** Etki. **Ümmîd:** Umut. **Tesrîr:** Sevinme. **Tenvîr:** Aydınlatma. **Tal'at:** Yüz, güzellik. **İ'câz:** Güçsüzlüğe düşürme.

1 *Malûmât*, sayı 31, 15 Eylül 1310/27 Eylül 1894, s. 241-242.

SEVGİ MİSİN, UMUT MUSUN, SEVİNÇ MİSİN?

I
Ey güzel kuş! O ışıklı kol ve kanadın
Bir uyanık parıltısı mı kavuşma gecesinin?
Yok şu acının uçtuğu yerde bir benzerin,
Hayal bahçesinin bir uçan goncası mısın?

Uçtukça gülümseyişler uçar kanadından;
Sevgi misin, umut musun, sevinç misin sen?!

II
Ey körpe güzellik! Beni büyülüyorsun;
Bir sevinç gibi yüreğimi etkiliyorsun;
Umut kadar ruhumu sevindiriyorsun;
Sevgi gibi vicdanımı aydınlatıyorsun

Şaşırmış gönül, o gücümü alan güzelliğinden;
Sevgi misin, umut musun, sevinç misin sen?!

III
Ey berk-i tecellâ, nazar-ı yâr ile meczûb
Gönlüm oluyor câzibe-i şevkine mağlûb!
Buldum seni ma'şûka-i cânımla hem-âşûb;
Oldum sana bak bir ezelî aşk ile meclûb...

Rûhumdaki zulmet gülüyor şu'lelerinden;
Sevdâ mısın, ümmîd misin, neş'e misin sen?!

IV
Ey tıfl-ı dil-ârâ, seni ettikçe temâşâ,
Meshûrun olup zannediyor hâtır-ı şeydâ
Kim bir güher-i rahmet iken –arşta peydâ–
Atmış seni âgûşuma Allâhü taâlâ!

Bir doğru haber ver bana asl-ı güherinden;
Sevdâ mısın, ümmîd misin, neş'e misin sen?!

Berk: Şimşek. Tecellâ: Görünme. Nazar: Bakış. Yâr: Dost, sevgili. Meczûb: Kendinden geçmiş, deli. Câzibe: Çekim. Şevk: İstek, sevinç. Mağlûb: Yenik. Ma'şûka: Sevilen kadın. Âşûb: Kargaşalık. Ezelî: Öncesiz. Meclûb: Tutkun. Zulmet: Karanlık. Şu'le: Alev, ateş. Tıfl: Çocuk, yavru. Dil-ârâ: Gönül süsleyen, sevgili. Temâşâ: Seyretme, bakma. Meshûr: Büyülenmiş. Zannetmek: Sanmak. Hâtıra: Gönül. Şeydâ: Çılgın. Güher: Cevher, inci. Rahmet: İyilik, yağmur. Arş: Göğün dokuzuncu katı, taht, çardak. Peydâ: Ortaya çıkma, görünme. Âgûş: Kucak. Allâhü taâlâ: Yüce Tanrı. Asl: Asıl, öz.

III
Ey görünüşün şimşeği, kapılıp yârin bakışına
Gönlüm yeniliyor isteğinin çekiciliğine,
Buldum seni sevdiğimle aynı kargaşada,
Tutuldum sana bak öncesiz bir aşkla...

Ruhumdaki karanlık gülüyor alevlerinden;
Sevgi misin, umut musun, sevinç misin sen?!

IV
Ey gönül süsleyen yavru, gördükçe seni,
Büyülenen çılgın gönül sanıyor ki
Gökte görülen bir iyilik incisini,
Seni, atmış kucağıma yüce Tanrı!

Bir doğru haber ver bana incinin özünden,
Sevgi misin, umut musun, sevinç misin sen?!

KIT'A[1]

Görüp o sevb-i siyeh-reng içinde cânânı
Dedim ki; baht-ı siyâhım ne hoş vücûd almış!
Değil, değil, şeb-i vuslat tecessüm eylerken
Görünce hâl-i perîşânımı donup kalmış!

Kıt'a: Parça, kesim, dörtlük, bir nazım şekli. **Sevb:** Giysi. **Siyeh-reng:** Kara renkli. **Cânân:** Sevgili. **Baht:** Talih. **Vücûd:** Varlık, vücut. **Şeb:** Gece. **Vuslat:** Kavuşma. **Tecessüm:** Cisimleşme, görünme. **Perîşân:** Dağınık, karışık, perişan, bitkin.

1 *Malûmât*, sayı 32, 22 Eylül 1310/4 Ekim 1894, s. 250.

DÖRTLÜK

Görüp o kara giysiler içinde sevgiliyi,
Dedim ki kara bahtım ne hoş vücut bulmuş!
Değil, cisimleşirken değil, kavuşma gecesi
Görünce bitkin durumumu donup kalmış!

BİR ÇOCUK MEZÂRI İÇİN[1]

Bak i'tibâr ile zâir, şu muhtasar kabrin
Fenâ-yı âleme dünyâ kadar delâleti var!

Tahaccür etmiş o bir samt-i lâ-yezâlîdir,
Ki ömr-i zâili tasvîrde talâkati var!

Hitâbet etmede rûha lisân-ı gayb gibi;
Bu pek küçük eserin pek büyük fesâhati var!

İ'tibâr: Saygı gösterme, önem verme, onur, saygınlık, ibret almak. **Zâir:** Ziyaretçi, görücü, yolcu. **Muhtasar:** Kısaltılmış, gösterişsiz. **Kabr:** Mezar. **Fenâ:** Yok olma, yokluk, ölüm. **Âlem:** Evren. **Delâlet:** Yol gösterme, kılavuzluk, iz, kanıt. **Tahaccür:** Taşlaşmış. **Samt:** Susma. **Lâ-yezâl:** Bitimsiz, sonu olmayan. **Zâil:** Sona eren, sürmeyen, geçen. **Talâkat:** Açık ve düzgün konuşma, güleryüzlülük. **Hitâb etmek:** Seslenme. **Lisân:** Dil. **Gayb:** Gizli, görünmeyen. **Fesâhat:** Açık ve düzgün söyleme (yazma) yeteneği, düzgünlük.

1 *Malûmât*, sayı 33, 29 Eylül 1310/11 Ekim 1894, s. 258.

BİR ÇOCUK MEZARI İÇİN

Bak, saygı göster ziyaretçi, şu sessiz mezarın
Yokluk evrenine dünya kadar yolu var!

Taşlaşmış o bir sonu gelmeyen susuştur,
Geçen hayatı iyi anlatmada ustalığı var!

Seslenmede ruha bir gizli dil gibi,
Bu pek küçük eserin pek büyük yeteneği var!

NAZÎRE[1]

Fürûğ-ı mehtâb ile müzeyyen bu hacle-i hâb-ı dil-rübâdır;
O mâhı i'zâz için ya inmiş zemîne bir pâre-i semâdır.

Düşer bu yolda düşerse elbet nigâh-ı Yezdân bir âşiyâna;
Sedîr-i hâba hübûtu her şeb nüzûle benzer bir i'tilâdır!

Gunûde müjgân-i cân-sitânı –ki rûh-ı sevdâya bâl ü peridir–
Kapansa zulmet, açılsa cennet: şeb-i safâdır, seher-nümâdır!

Perî-i rü'yâ başında perrân, gül-i saâdet lebinde handân,
Uyûn-ı hasret ana nigeh-bân, bütün tabîat ana fedâdır.

Nazîre: Bir başkasının şiirine benzetme, yansılama. **Fürûğ:** Parlama, ışık, parlaklık. **Müzeyyen:** Süslü. **Hacle:** Gerdek, gelin odası. **Hâb:** Uyku. **Dil-rübâ:** Gönül bağlayan, güzel. **Mâh:** Ay. **Mehtâb:** Ayışığı, mehtap. **İ'zâz:** Ağırlama, saygı gösterme. **Zemîn:** Yer. **Pâre:** Parça. **Semâ:** Gök. **Nigâh:** Bakış. **Yezdân:** Tanrı. **Âşiyân:** Yuva. **Hübût:** İnme, düşme. **Şeb:** Gece. **Nüzûl:** İniş. **İ'tilâ:** Yükselme. **Gunûde:** Uyumuş. **Müjgân:** Kirpikler. **Cân-sitân:** Can alan, güzel. **Bâl ü per:** Kanat ve kol. **Zulmet:** Karanlık. **Safâ:** Şenlik, sevinç, saflık. **Seher:** Tan ağarması, sabah. **Rüyâ:** Düş. **Perrân:** Uçan. **Leb:** Dudak. **Handân:** Gülen. **Uyûn:** Gözler. **Hasret:** Özlem. **Ana:** Ona. **Nigeh-bân:** Bekçi, gözcü.

1 *Malûmât*, sayı 34, 6 Teşrînievvel 1310/18 Ekim 1894, s. 265.

BENZETME

Ayışığıyla süslü bu yatak odası o güzelindir;
O ayı ağırlamaya yere inmiş bir gök parçasıdır.

Düşer bu yolda elbet Tanrı'nın bakışı bir yuvaya;
Yatağa düşmesi her gece inişe benzer bir yükselmedir!

Aşkın ruhuna kanat olan can alıcı kirpikleri uyumuş,
Kalksa karanlık, açılsa cennet: tan gibi, sefa gecesidir!

Düş perisi başında uçar, mutluluk gülü dudağında güler,
Özlemin gözleri ona bekçi, bütün doğa ona fedadır.

Evet, fedâdır bu hâb-ı nâza şu dem, cihânda ne varsa bîdâr;
Ne varsa ulvî, ne varsa tâze, senin cemâlinle rûşenâdır.

Fakat seher, çın seherdir, ey mâh! Uyan ki artık dil-i Hudâ-hâh,
Arar gözünde o nûru her gâh, gözün tecellî-geh-i Hudâ'dır!

Bir iltifât eyle revzeninden, yüzünde âlem tulû'u görsün;
Güneş utansın, zemîne düşsün ki secde etmek sana revâdır!

Fedâ: Kurban olma, verme. **Hâb**: Uyku. **Dem**: Zaman, sıra. **Cihân**: Dünya, evren. **Bîdâr**: Uyanık. **Ulvî**: Yüce. **Cemâl**: Güzellik, güzel yüz. **Rûşenâ**: Aydınlık, ışıklı. **Çın seher**: Tanyeri ağırmakta olduğu zaman, seher vakti. **Dil**: Gönül. **Hudâ-hâh**: Tanrı'yı isteyen. **Gâh**: Zaman zaman, bazen. **Tecellî-geh**: Görünme (belirme) yeri. **Revzen**: Pencere. **Âlem**: Evren, herkes. **Tulû'**: Doğuş, güneşin doğması. **Zemîn**: Yer. **Revâ**: Layık, uygun.

Evet, fedadır bu naz uykusuna şu an evrende tüm uyanıklar;
Ne varsa yüce, ne varsa yeni, senin güzelliğinle parlar.

Fakat tan ağardı ey ay! Uyan artık, Tanrı'yı diler gönül,
Arar gözünde o ışığı her an, orada Tanrı görünür!

Bir iltifat et pencerenden yüzünde evren doğuşu görsün;
Güneş utanıp yere düşsün, secde etsin, sana yaraşır!

TÂRÎH[1]

Dehri sîr-âb-ı füyûzât eyledi
Hazret-i Abdülhamîd Hân-ı celîl

Şehriyâr-ı âlem-ârâ kim cihân
Dergeh-i ihsânına olmuş dahîl

İktidâr u himmetiyle bî-misâl
İzzet ü ulviyyetiyle bi-mesîl

Doğrusu evsâf-ı 'âlü'l-'âlini
Söylemek düşvâr, yazmak müstehîl

Feyz-i cârî-i şehin-şâhîsine
Bak şu zîbâ çeşme ra'nâ bir delîl

Dehr: Dünya, zaman. **Sîr-âb**: Suya kanmış, körpe, taze. **Füyûzât**: Feyizler, bolluklar, bilgiler, sevinçler, taşkınlar. **Abdülhamîd Han**: Osmanlı padişahlarından İkinci Abdülhamit (1842-1918). **Celîl**: Ulu, yüce. **Şehriyâr**: Padişah, hükümdar. **Âlem-ârâ**: Dünyayı (evreni) süsleyen. **Dergeh**: Dergâh, tekke. **İhsân**: Bağış, iyilik, sunu, bağışlama. **Dahîl**: İçinde, birinin himayesine sığınan, iltica eden. **İktidâr**: İktidar, güç. **Himmet**: Çaba, irade, çalışma, emek. **Bî-misâl**: Eşsiz, örneksiz. **İzzet**: Değer, ululuk, kuvvet, saygı: **Ulviyyet**: Yücelik. **Bî-mesîl**: Benzersiz. **Evsâf**: Özellikler. **'Âlü'l-'âl**: Yüksek, en yüksek, yücelerin yücesi. **Düşvâr**: Güç, zor. **Müstehîl**: Olanaksız, anlamsız. **Feyz**: Bolluk, bilgi, gürlük, sevinç. **Cârî**: Geçen, akan. **Şehin-şâhî**: Şahlar şahı. **Zîbâ**: Güzel, süslü. **Çeşm**: Göz. **Ra'nâ**: Güzel. **Delîl**: Kanıt.

1 *Malûmât*, sayı 37, 27 Teşrînievvel 1310/8 Kasım 1894, s. 289.

TARİH

Bolluklara boğdu evreni
Ulu Han Abdülhamit Hazretleri

Evreni süsleyen o hükümdar
İyilik tekkesine katmış dünyayı

Gücü ve çalışması eşsiz
Benzersiz değeri ve yüceliği

Söylemek güç yazmak olanaksız
Onun çok yüksek özelliklerini

Şu süslü göze bak ne güzel gösteriyor
Şahlar şahının akıp giden verimini

Kıldı Sa'd-âbâdı mağbûtü'l-cinân
Havz-ı kevser-veş bu hayr-ı bî-adîl

Vermede lutfuyla mülke âb u tâb
Böyle yüz binlerce hayrât-ı cezîl

Kıl müebbed sâye-i iclâlini
Kendi sâyendir eyâ ni'me-l-vekîl

Cevherin mîzâb-ı hâmemden çıkıp
Âb-veş aktı bu târîh-i cemîl:

Der hasedle âsmân, bünyâdına
Hâzihi 'aynun tüsemmâ Selsebîl[1]

Sa'd-âbâd: Uğuru, mutluluğu bol yer. Üçüncü Ahmet (1673-1736) döneminde bir eğlence yeri olan Kâğıthane'ye verilen ad. Mağbût: İmrenilen. Cinân: Cennetler. Havz: Havuz. Kevser: Cennette bir havuz, çok, bol, mebzul. -veş: Gibi. Hayr: Hayır, iyilik. Bî-adîl: Eşsiz. Lutf: Hoşluk, güzellik, iyilik. Âb u tâb: Parlaklık. Hayrât: İyilikler, hayırlar. Cezîl: Bol, çok. Müebbed: Sonrasız, sürekli. Sâye: Gölge. İclâl: Büyültme, saygı gösterme. Eyâ: Ey. Ni'me'l-vekil: En güzel vekil. Mîzâb: Oluk, su yolu. Hâme: Kalem. Âb-veş: Su gibi. Cemîl: Güzel. Hased: Kıskançlık. Âsmân: Gök. Bünyâd: Yapı, temel. Hâzihi: Bu şey. 'Aynun: Çeşme, kaynak, göze. Tüsemmâ: İsimlendirilir, denir. Selsebîl: Tatlı su, cennette bir çeşme, çeşme.

1 "Bu (şarap), adına Selsebil denen bir çeşmedir/pınardır." şeklinde de çevirilebilecek Arapça dizeyle Kuran'da cennet nimetlerinin anlatıldığı İnsan Suresi'nin 18. ayetine gönderme yapılmaktadır. (e. n.)

Cennetlere kıskandırdı Sadabad'ı
Kevser havuzu gibi bu eşsiz hayrı

Veriyor ülkeye güzellikle parlaklık
Öyle bol yüz binlerce bağışları

Sonsuzlaştır gölgesini büyüklüğünün
Senin gölgendir vekillerin en güzeli

Cevherin kalemimin ucundan çıktı
Su gibi şu güzel tarih aktı:

Kıskanarak gök söyler temeline:
Bu da bir cennet çeşmesidir tıpkı.

BİR HÂFIZA-İ KUR'ÂN'A[1]

Ettim, ey kudsî nevâ! Vakf-ı sımâh-ı cân sana;
Aks-i savt-ı dil-keşin âvâz-ı istihsân sana!
Bir sadâ-yı hâtifî bahşeylemiş Yezdân sana,
Vermiş özge feyz-i hıfz-ı hazret-i Kur'ân sana.
Gûş eden bir nağme-i şevkin olur kurbân sana!
Kıldı elhânın beni bir âşık-ı nâlân sana:
Bülbülüm ey gonce-sîmâ-yı hezâr elhân sana!

Hâfıza: Kadın hafız, Kuran'ı ezberleyen kadın. **Kudsî:** Kutsal. **Nevâ:** Ses, ezgi, makam, nasip, baht. **Vakf:** Bağlanma, ayırma, verme. **Sımâh:** Kulak. **Aks:** Yansıma, yankı. **Savt:** Ses. **Dil-keş:** Gönül çeken. **Âvâz:** Ses, bağırma, ün. **İstihsân:** Beğenme, güzel bulma, beğenilme. **Hâtifî:** Çağırıcı, çekici, gayp âleminden gelen. **Yezdân:** Tanrı. **Bahşeylemek:** Bağışlamak, sunmak. **Özge:** Başka. **Feyz:** Bolluk, sevinç, bilgi. **Hıfz:** Bellem, koruma, ezberleme. **Gûş etmek:** Duymak, işitmek, dinlemek. **Şevk:** İstek, sevinç. **Elhân:** Ezgiler. **Nâlân:** İnleyen. **Gonce-sîmâ:** Gonca (tomurcuk) yüzlü. **Hezâr:** Bin, bülbül.

1 *Malûmât*, sayı 37, 27 Teşrînievvel 1310/8 Kasım 1894, s. 290.

BİR KUR'AN HAFIZINA

Ey kutsal ses, can kulağımı verdim sana,
Gönül çeken sesin yankısı güzel ün sana!
Çekici bir ses bağışlamış Tanrı sana,
Vermiş Kur'an'ı ayrı bir belleme yetisi sana.
İstekli sesini bir duyan kurban olur sana!
Ezgilerin inleyen bir âşık etti beni sana:
Bülbülüm, ey bin yüzlü goncam, ezgiler sana!

GAZEL[1]

Gösterip rûy-ı iltifâtı bana,
Sensin ihsân eden hayâtı bana!

Seni verdi sonunda, bunca zamân
Vermeyen gussaden necâtı bana.

Ele aldım yed-i muhabbetini,
Verdiler sanki kâinâtı bana!

Neydi kasdın irâden, güzelim!
Bir zamân bunca müşkülâtı bana?

Yine aşkındı eyleyen ta'lîm
Aşkına karşı ol sebâtı bana.

Senden ayrılmam ömrüm oldukça:
Sensin ihsân eden hayâtı bana!

Rûy: Yüz. **İhsân:** Bağışlama. **Gussa:** Tasa, üzüntü. **Necât:** Kurtuluş. **Yed:** El. **Muhabbet:** Sevgi. **Kâinât:** Evren. **Kasd:** Amaç. **İrâde:** İstek, irade. **Müşkülât:** Güçlükler. **Ta'lîm:** Öğrenme, öğretme. **Sebât:** Direnme. **Ömr:** Hayat, yaşama.

1 *Malûmât*, sayı 37, 27 Teşrînievvel 1310/8 Kasım 1894, s. 290.

GAZEL

Gösterip güler yüz bana,
Sensin bağışlayan hayatı bana!

Seni verdi sonunda, bunca zaman
Vermeyen tasadan kurtulmayı bana.

Sevginin gücünü ele geçirdim,
Verdiler sanki evreni bana!

Neydi amacın, isteğin güzelim!
Çıkardın bunca güçlük bana?

Yine aşkındı öğreten
Aşkına karşı o direnmeyi bana!

Senden ayrılmam yaşadıkça:
Sensin bağışlayan hayatı bana!

DÎGER[1]

Bakamam, korkarım cemâlinize;
Nazarım değmesin kemâlinize!

Âh, ey nüsha-i güzîn-i cemâl!
Vâkıf olmaz mıyım meâlinize?

Böyle hasretle mahvolur mu gönül?
Bulamaz mı zafer visâlinize?

Bir zamânlar muhâtab olmuştum
O halâvet-nümâ makâlinize;

O zamânlar ne oldu... Var mı cevâb?
Yok mu ruhsat lisân-ı hâlinize?!

Ey bana iltifâtı neşve-i cân!
Muntazır hâtırım suâlinize!

Dîğer: Öteki, öbür, başka. **Cemâl:** Güzellik, yüz güzelliği. **Nazar:** Bakış, göz. **Kemâl:** Olgunluk. **Nüsha:** Örnek, suret, muska. **Güzîn:** Seçkin. **Vâkıf olmak:** Bilmek, haberi olmak. **Meâl:** Anlam, kavram. **Hasret:** Özlem. **Mahvolmak:** Yok olmak. **Visâl:** Kavuşma. **Muhatâb:** Kendisine söylenilen, konuşulan. **Halâvet-nümâ:** Tatlılık gösteren, tatlı. **Makâl:** Söyleyiş, konuşma. **Ruhsat:** İzin. **Lisân:** Dil. **Hâl:** Durum. **Neşve:** Sevinç, neşe. **Muntazır:** Bekleyen. **Hâtır:** Gönül, zihin. **Suâl:** Soru.

1 *Malûmât*, sayı 37, 27 Teşrînievvel 1310/8 Kasım 1894, s. 290.

ÖTEKİ

Bakamam, korkarım güzelliğinize;
Gözüm değmesin olgunluğunuza!

Ah, ey güzelliğin seçkin örneği,
Bilmez miyim anlamınızı?

Böyle özlemle yok olur mu gönül?
Bulamaz mı bir yol kavuşmanıza?

Bir zamanlar dinlemiştim
O baldan tatlı konuşmanızı;

O zamanlar ne oldu... Cevap var mı?
Yok mu izin durumunuzu anlatmanıza?!

Ey iltifatıyla canımı şenlendiren,
Hazırdır gönlüm sorularınıza!

KIT'A[1]
(Resim arkasına)

O saâdet değilse makdûrum,
Öpemezsem de çeşm-i mestinden;
Geçer elbette destine resmim:
Öperim öylelikle destinden!

Resm: Resim, fotoğraf. Saâdet: Mutluluk. Makdûr: Güç, kader, yazgı, elden gelen. Çeşm: Göz. Mest: Sarhoş. Dest: El.

1 *Malûmât*, sayı 37, 27 Teşrînievvel 1310/8 Kasım 1894, s. 290.

DÖRTLÜK
(Resim arkasına)

O mutluluk değilse alınyazım,
Öpemezsem de sarhoş gözünden;
Geçer elbette eline fotoğrafım:
Öperim böylelikle elinden!

HÜSNÜN[1]

Malûmât'ın otuz üçüncü nüshasında münderic "Hüsnün!" unvânlı manzûme-i latîfeye yazdığım nazîreden bir parçadır:[2]

O dem ki feyz-i nev-bahâr açar zemînde handeler,
O handeler ki çehre-i semâyı gark-ı renk eder;
Urur uyûna her tarafta bir cemâl-i şu'le-ver:
Bütün parıltı... Hep güneş, bütün tulû'... Hep seher!
Arar arar o nûrlar içinde âkıbet nazar,
Bulur yine senin yüzünde bir misâl-i hüsnünü!

Hüsn: Güzellik. **Münderic:** İçinde bulunan. **Unvânlı:** Başlıklı, adlı. **Manzûme:** Vezinli, kafiyeli eser. **Latîf:** Güzel, hoş. **Nazîre:** Benzetme. **Dem:** Çağ, an, zaman. **Feyz:** Bolluk bilgi, akma, verim. **Nev-bahâr:** İlkbahar. **Zemîn:** Yer. **Hande:** Gülüş. **Çehre:** Yüz. **Semâ:** Gök. **Gark:** Dalma, batma. **Uyûn:** Gözler. **Taraf:** Yan. **Cemâl:** Güzellik, yüz güzelliği. **Şu'le-ver:** Işıklı, alevli. **Tulû':** Güneşin doğması, doğuş. **Seher:** Tan ağarması, sabah. **Nûr:** Işık. **Âkıbet:** Sonunda. **Nazar:** Bakış, göz. **Misâl:** Örnek.

---

1 *Malûmât*, sayı 38, 10 Teşrînisânî 1310/22 Kasım 1894, s. 297.

2 *Malûmât*'ın 29 Eylül 1310 (11 Ekim 1894) tarihli 33. sayısında bulunan A. Nâdir'in (Ali Ekrem Bolayır) söz konusu "Hüsnün" şiiri şu beyitle başlamaktadır:

"O dem ki hâba meyleder semâdan encüm-i seher
Cemâl-i subh-ı nev-safâ olup ufukta cilve-ger" (A. B.)

GÜZELLİĞİN

Malûmât'ın otuz üçüncü sayısında bulunan "Hüsnün!" unvanlı güzel şiire yazdığım benzetmeden bir parçadır:

Ne zaman ki baharın verimiyle yerde gülüşler açar
O gülüşler ki gökyüzünü renkten renge boyar;
Vurur gözlere bir yalımlı güzellik her yanda
Bütün parıltı... Hep güneş, bütün doğuş, hep tan!
Arar göz arar o ışıklar içinde, sonunda
Bulur yine senin yüzünde bir örneğini güzelliğin!

ÛD ÇALARAK ŞARKI SÖYLEYEN BİR GÜZELE[1]

Bir gamlı gönülden mi aceb târı bu ûdun?
Bilmem neye muhrik bu kadar çeng ü sürûdun
Ey mutribe! Bir mu'cizedir dehre vürûdun
Sâzın gibi, savtın gibi bak çeşm-i kebûdun
İhyâ ediyor gönlümü sen söyle devâm et!
Çal âşık-ı bî-çâreni ey mâh be-kâm et!..

Urdukça o mızrâbını sen perde-i evce
Lâhûta suûd etmede bin nağmeli mevce
Ey yâr sakın perde-i şehnâzı unutma!
Ol nağme-i ziynette de her sâzı unutma
Sen çal, o güzel ellere hayrân olayım çal!
Çal sevdiceğim çal sana kurbân olayım çal!..

Bir subh-ı bahârîde çiçeklerle müzeyyen
Bir lâne-i bülbüldeki feryâd-ı hazîne
Öptükçe sabâ bergini, ol tatlı enîne
Kim hâsıl eder kırdaki eşcâr-ı mülevven
Benzer a güzel nağmelerin durma devâm et!
Çal sevdiceğim çal beni sen, mest-i müdâm et!

Gam: Üzüntü, tasa. **Aceb:** Acaba. **Târ:** Tel. **Ûd:** Ut. **Muhrik:** Yakıcı. **Çeng:** Bir çeşit saz, el, pençe. **Sürûd:** Şarkı. **Mutribe:** Çalgıcı kadın (kız), şarkıcı. **Dehr:** Dünya, zaman, çağ. **Vürûd:** Varış, geliş. **Savt:** Ses. **Çeşm:** göz. **Kebûd:** Mavi. **İhyâ:** Canlandırma. **Devâm:** Sürme. **Bî-çâre:** Çaresiz, zavallı. **Mâh:** Ay. **Be-kâm:** Mutlu, isteğine kavuşmuş. **Urmak:** Vurmak. **Evc:** En üst, yukarı. **Lâhût:** Tanrı evreni, tanrısal. **Suûd:** Yukarı çıkma, yükselme. **Nağme:** Ezgi, nağme. **Mevce:** Dalga. **Yâr:** Dost, sevgili. **Şehnâz:** Bir müzik makamı, çok nazlı. **Ziynet:** Süs. **Subh:** Sabah. **Bahârî:** Bahara ilişkin. **Müzeyyen:** Süslü. **Lâne:** Yuva. **Hazîn:** Acı, dokunaklı. **Sabâ:** Rüzgâr, yel. **Berg:** Yaprak. **Enîn:** İnleyiş, inilti. **Hâsıl etmek:** Ortaya koymak, oluşturmak. **Eşcâr:** Ağaçlar. **Mülevven:** Renkli. **Mest:** Sarhoş. **Müdâm:** Sürekli.

1 *Malûmât*, sayı 46, 2 Mart 1311/14 Mart 1895, s. 361-362.

UT ÇALARAK ŞARKI SÖYLEYEN BİR GÜZELE

Bir üzgün gönülden mi acaba teli bu udun?
Bilmem niçin bu kadar yakıcı sazınla şarkın?
Ey şarkıcı kadın! Bir mucizedir dünyaya gelişin,
Sazın gibi, sesin gibi bak mavi gözlerin
Diriltiyor gönlümü, sen söylemeni sürdür,
Çal, zavallı âşığını, ey ay, dileğine kavuştur!..

Vurdukça mızrabını sen en yüksek perdeye,
Göğe, Tanrı'ya yükselmede bin ezgili dalga.
Ey sevgili sakın şehnaz makamını unutma!
O süslü ezgide de her sazı unutma.
Sen çal, o güzel ellere hayran olayım çal!
Çal, sevdiceğim çal, sana kurban olayım çal!..

Bir bahar sabahında çiçeklerle bezeli
Bir bülbül yuvasındaki acıklı bağırışı,
Kırdaki renk renk ağaçların çıkardığı,
–Öptükçe rüzgâr yaprağını– bir tatlı iniltiyi
Andıran o güzel ezgilerini durma sürdür!
Çal, sevdiceğim çal, sarhoşluğumu sürdür!

Bir yavru kebûter olarak mâil-i pervâz
Çarpar küçücek bâlini yapraklara her bâr
Mâder de eder şevk ile hû hûlara âgâz
Benzer o güzel vâlidemin savtına ey yâr!
Nağmen ki verir beynime bin nükteli efkâr
Nağmen ki sezâ dense ona matla'-ı eş'âr.

Vaktâ ki nevâzişler olur bahre sabâdan
Rakseyler o dem nûr-ı kamer yemmde safâdan
Gül-bûse-i emvâc ile kumluktaki sesler
Benzer o hazîn nağmene kim rûhumu besler
Çal sevdiceğim durma sen ey yâr-i nagam-kâr
Ey sâzı eden gönlümü âzâde-i ekdâr!

Kebûter: Güvercin. **Mâil:** Eğimli, eğil, dönük. **Pervâz:** Uçma. **Bâl:** Kanat. **Bâr:** Defa, kez. **Mâder:** Anne. **Şevk:** İstek, sevinç. **Âgâz:** Başlama. **Vâlide:** Ana. **Savt:** Ses. **Efkâr:** Fikirler, düşünceler. **Sezâ:** Layık. **Matla':** Güneş ya da yıldız doğması, doğuş, bir gazel ya da kasidenin ilk beyti. **Nevâziş:** Okşayış. **Bahr:** Deniz. **Rakseylemek:** Oynamak. **Dem:** Sıra, an, zaman. **Kamer:** Ay. **Nûr:** Işık. **Yemm:** Deniz. **Gül-bûse:** Gül öpüşlü, gül gibi öpen. **Emvâc:** Dalgalar. **Âzâde:** Kurtulmuş. **Ekdâr:** Üzüntüler, acılar. **Nagam-kâr:** Ezgici, şarkıcı

Bir yavru güvercin başlayarak uçmaya,
Çarpar küçücük kanadını yapraklara,
Anne de istekle başlar hu hu çekmeye,
Benzer, ey sevgili, o güzel annemin sesine!
Verir beynime bin nükteli düşünce şarkın,
Uygun dense yeridir şiirlere 'matla' şarkın.

Ne zaman ki sabah yeli denizleri okşar
O zaman ayın ışığı denizde rüzgârla oynaşır.
Dalgaların gül öpüşüyle kumluktaki sesler
Ruhumu besleyen o güzel ezgiye benzer
Çal sevdiceğim, durma ey şakıyan sevgilim
Ey sazı gönlümü üzüntüden kurtaran sevgilim!

MELÂL[1]

Nevâzişin bana ta'zîrden yaman geliyor,
O müşfikâne bakışlar belâ-yı cân geliyor,
Harâb gönlüme aşkın bile girân geliyor,
İçimden âh! Garîbâne bir figân geliyor...
Melâl-i rûhunu ketme bu şeb değil kâdir;
Bırak, çocuk gibi karşında ağlasın şâir!

Melâl: Usanç, üzüntü, sıkıntı. **Nevâziş:** Okşayış. **Ta'zîr:** Özür dileme. **Müşfikâne:** Sevecen, şefkatli. **Harâb:** Yıkık. **Girân:** Ağır, kokmuş, bıktırıcı. **Figân:** Acıyla bağırıp çağırma. **Ketm:** Gizleme. **Şeb:** Gece. **Kâdir:** Elinden gelme, güçlü olma.

1 *Maârif*, sayı 182, 4 Mayıs 1311/16 Mayıs 1895, s. 202.

SIKINTI

Okşayışın bana özürden yaman geliyor,
O sevecen bakışlar can belası geliyor
Yıkık gönlüme aşkın bile ağır geliyor,
İçimden ah! Garipçe bir inleyiş geliyor
Ruhunun usancını bu gece gizleyemiyor;
Bırak, çocuk gibi karşında ağlasın şair!

BİR SÖZ[1]

I

Âşıklığı meftûn edecek bir söz işittim;
Bir söz ki eder sâmia-i kalbime te'sîr,
Bir söz ki kılar rûhuma cânânımı tasvîr,
Bir söz ki duyunca onu ben göklere gittim!
Bir söz ki işitseydi cihân-ı melekiyyet,
Eylerdi güzel kâiline arz-ı muhabbet!

II

Hûrî-i seher bâğ-ı bahârîden uçarken
Dâmânını bûs eyler anın penbe çemenler;
Herkes bu güzel levhaya ancak nazar eyler,
Gül-bûselerin nağmesini gûş ederim ben!
Bir böyle güzel zemzeme bir yerde duyulmaz,
Ammâ ki o sözden yine aslâ güzel olmaz.

III

Gâhî konarak destine bir duhter-i ânın,
Sık sık nefes almakta iken gamlı kebûter
Kız anlayamaz, sevdiceğinden haber ister,
Şâirse duyar âhını bir kalb-i nihânın.
Bir hande-i hûrî gibi nâzendedir ol âh,
Ammâ o sözün benzeyemez zevkine billâh!

Meftûn: Tutkun, hayran. **Sâmia:** Kulaktaki işitme gücü. **Te'sîr:** Etki. **Melekiyyet:** Meleklik. **Kâil:** Boyun eğen, inanmış, anlatan. **Arz:** Sunma, gösterme. **Muhabbet:** Sevgi. **Seher:** Tan ağarması, sabah. **Bahârî:** Baharlık, bahara ilişkin. **Dâmân:** Etek. **Bûs:** Öpme. **Anın:** Onun. **Çemen:** Çimen. **Levha:** Tablo, levha. **Nazar:** Bakış. **Zemzeme:** Ezgi, nağme. **Gûş:** Duyma, işitme. **Gâhî:** Bazan, arada bir. **Dest:** El. **Duhter:** Kız. **Ân:** Güzel. **Kebûter:** Güvercin. **Nihân:** Gizli. **Hande:** Gülüş. **Nâzende:** Nazlı. **Billâh:** Tanrı için. **Hûrî:** Cennet kızı, güzel.

1 *Maârif*, sayı 190, Temmuz 1311/18 Temmuz 1895, s. 293-294.

BİR SÖZ

I
Âşıklığı büyüleyecek bir söz işittim;
Can kulağını etkileyecek bir söz,
Ruhuma sevgilimi anlatacak bir söz,
Bir söz ki duyunca onu göklere gittim!
Bir söz ki melekler onu işitseydi
Güzelliğine sevgi gösterirlerdi!

II
Sabah güzeli bahar bahçesinde uçarken
Eteğini öper onun pembe çimenler;
Herkes bu güzel tabloyu ancak gözler,
Gül öpücüklerin ezgisini dinlerim ben!
Böyle güzel bir ezgi hiçbir yerde duyulmaz,
Ama o sözden yine de daha güzel olmaz

III
Ara sıra konarak eline bir alımlı kızın
Bir tasalı güvercin sık sık solur,
Kız anlayamaz sevdiğinden haber sorar.
Şairse duyar ahını bir gizli yüreğin.
Bir güzelin gülüşü gibi nazlıdır o ah,
Ama o sözün benzeyemez zevkine billâh!

IV

Bârân-ı bahâr arza olunca güher-efşân,
Ezhâr-ı safâdan duyulur şemme-i cennet;
Ol şemme lisândır ki anınla eder elbet
Her tâze çiçek bir çiçeğe aşkını i'lân.
Şâir bu lisânın da duyar zevkini ammâ,
Bulamaz o sözün rûhunu bir nağmede aslâ!

V

Bir leyl-i mükevkeb ki sükûnetler içinden
Gûyâ duyulur refref-i ecnâh-ı sürûşân,
Ervâhın olur zemzeme-i aşkı hurûşân,
Bin bülbül uçar göklere cennetler içinden!
Şâir duyarak hep o ilâhî nagamâtı
İster yine bir sözdeki ezvâk-ı hayâtı.

VI

Yâ Rab, nedir ol söz ki gelir sanki semâdan?..
Dur, söyleyeyim ben sana ey nuhbe-i âmâl!
Kendinden işittim o sözü gizlice fi'l-hâl
Rûhum da nigâhın gibi mest oldu safâdan;
Bir şâiri bir hûrî-i nâzân seviyormuş,
Cânân seviyormuş beni cânân seviyormuş!

Bârân: Yağmur, sağnak. **Arz:** Yer, toprak. **Güher-efşân:** Cevher (inci) saçan. **Ezhâr:** Çiçekler. **Safâ:** Saflık, sefa, şenlik. **Şemme:** Koku, koklama. **Lisân:** Dil. **Anınla:** Onunla. **İ'lân:** Duyurma. **Nağme:** Ezgi. **Leyl:** Gece. **Mükevkeb:** Yıldızlı. **Sükûnet:** Sessizlik. **Gûyâ:** Sanki. **Refref:** Melek, ince kumaş, saçak, döşek, hışırtı. **Ecnâh:** Kanatlar, yanlar. **Şürûşân:** Melekler. **Ervâh:** Ruhlar. **Hurûşân:** Taşan, coşan, çağlayan. **Nagamât:** Nağmeler, ezgiler. **Ezvâk:** Zevkler. **Yâ Rab:** Ey Tanrı. **Semâ:** Gök. **Nuhbe:** Seçkin, en iyi. **Âmâl:** Umutlar, dilekler, emeller. **Fi'l-hâl:** Şimdi, hemen. **Nigâh:** Bakış. **Mest olmak:** Kendinden geçmek, sarhoş olmak. **Nâzân:** Nazlı. **Cânân:** Sevgili.

IV
Bahar yağmuru toprağa inci saçınca,
Saf çiçeklerden duyulur cennetin kokusu;
Dilin o kokusudur ki elbet onunla
Her taze çiçek bir çiçeğe açar aşkını.
Şair bu dilin de zevkini duyar ama
Bulamaz o sözün ruhunu bu ezgide asla!

V
Bir yıldızlı gece ki sessizlikler içinden,
Sanki duyulur meleklerin kanat hışırtısı,
Çağlayıp taşar ruhların aşk şarkısı,
Bin bülbül uçar göklere cennetler içinden!
Şair duyarak hep o tanrısal ezgileri
İster yine de bir sözdeki hayatın zevklerini.

VI
Tanrım, nedir o söz ki gelir sanki gökten?
Dur, söyleyeyim ben sana, ey umutların en iyisi!
Kendisinden işittim o sözü gizlice şimdi,
Ruhum da bakışın gibi sevinçle geçti kendinden:
Bir şairi nazlı bir güzel seviyormuş,
Sevgilim seviyormuş beni sevgilim seviyormuş!

NE GÜZEL ÇOCUK[1]

I
Süslü, edâlı, cilveli cânân;
Çehresi gül-gûn, gözleri tâbân;
Kendisi toplu, tavrı perîşân;
Koşa koşa hop hop geliyor handân;
Açılıp uçuyor saçları tel tel,
Yaradana kurbân olayım ne güzel!

II
Ne güzel ne güzel şûh-ı perî-ten!
Top top memeler, kat kat gerden.
Çıtı pıtı, nâzân bezme gelirken
Ne yaman oluyor söyleyemem ben!
El ayak küçücük ince fidan bel,
Yaradana kurbân olayım ne güzel!

III
Bak sînesine; nûr-ı seherdir,
Kumral saçı deycûr-ı seherdir,
Kuşlar gibi mesrûr-ı seherdir,
Billâh bu kız hûr-ı seherdir!
Hîç bakmazdım bilmesem evvel
Yaradana kurbân olayım ne güzel!

Edâlı: Nazlı, cilveli, havalı. **Cânân:** Sevgili. **Çehre:** Yüz. **Gül-gûn:** Gül renkli. **Tâbân:** Parlak. **Tavr:** Davranış. **Perîşân:** Dağınık. **Handân:** Gülen. **Perî-ten:** Peri tenli. **Nâzân:** Nazlı. **Bezm:** Meclis. **Gerden:** Gerdan; boyun. **Nûr:** Işık. **Sîne:** Göğüs, yürek. **Seher:** Tan ağarması, sabah. **Deycûr:** Karanlık. **Mesrûr:** Sevinçli. **Billâh:** Tanrı için. **Evvel:** Önce. **Hûr:** Güzel, huri.

1 *Maârif*, sayı 190, 6 Temmuz 1311/18 Temmuz 1895, s. 294-295.

NE GÜZEL ÇOCUK!

I
Süslü, havalı, cilveli sevgili çocuk;
Yüzü gül renkli, gözleri parlak;
Kendisi toplu, davranışı dağınık;
Koşa koşa, hop hop geliyor gülerek;
Açılıp uçuyor saçları tel tel,
Yaradana kurban olayım ne güzel!

II
Ne güzel, ne güzel şen, peri tenli,
Top top memeleri, kat kat gerdanı,
Çıtı pıtı, meclise gelirken, nazlı
Ne yaman oluyor güç söylemesi!
El ayak küçücük ince fidan bel,
Yaradana kurban olayım ne güzel!

III
Bak göğsüne tan aydınlığı gibidir,
Kumral saçı tan karanlığı gibidir,
Kuşların tanla sevinmesi gibidir
Tanrı için, bu kız tan güzeli gibidir!
Hiç bakmazdım bilmesem evvel
Yaradana kurban olayım ne güzel!

IV
Doluyor gözüne rûh-ı münevver,
Gökte melekler, yerde çiçekler
Bize de baksın diyerek bekler!
Olamaz bu kadar câzibe-perver,
Etse tecessüm hüsn-i muhayyel;
Yaradana kurbân olayım ne güzel!

V
Konmuş femine hande-i ismet,
Parlak yüzü mir'ât-ı muhabbet,
Meh cebhesi pür-nûr-ı berâet
Şâirliği hayrân eden âfet!
Halkeylemiş Allâh mükemmel
Yaradana kurbân olayım ne güzel!

VI
Yaradana kurbân olayım!.. Mevlâ
Vermiş ana bir cezbe-i ulyâ:
Göklerden iner çeşmine ma'nâ,
Dillerden uçar vechine sevdâ!
"Gel hüsnüne hayrân olayım gel!"
Yaradana kurbân olayım ne güzel.

Münevver: Aydın, aydınlık. **Câzibe:** Alımlılık, çekim. **Perver:** Besleyen. **Tecessüm:** Cisimleşme, canlanma. **Hüsn:** Güzellik. **Muhayyel:** Hayal edilen, tasarlanan. **Fem:** Ağız. **Hande:** Gülüş. **İsmet:** Namus, temizlik. **Mir'ât:** Ayna. **Muhabbet:** Sevgi. **Meh:** Ay. **Cebhe:** Alın. **Pür-nûr:** Işıklı, aydın. **Berâet:** İyilik, güzellik, olgunluk, erdem. **Mükemmel:** Olgun, kusursuz. **Mevlâ:** Tanrı. **Ana:** Ona. **Câzibe:** Çekicilik. **Ulyâ:** Çok yüksek, en yüce. **Çeşm:** Göz. **Ma'nâ:** Anlam. **Vech:** Yüz. **Hüsn:** Güzellik.

IV
Gözüne ruhun ışığı dolar,
Gökte melekler, yerde çiçekler
Bize de baksın diyerek bekler!
Albenili olamaz bu kadar
Canlansa hayalindeki güzel,
Yaradana kurban olayım ne güzel!

V
Konmuş ağzına temizliğin gülmesi,
Parlak yüzüne sevginin aynası,
Ay gibi alnında iyiliğin ışığı,
Şairliği hayran eden güzelliği!
Yaratmış Tanrı mükemmel
Yaradana kurban olayım ne güzel!

VI
Yaradana kurban olayım!.. Tanrı
Vermiş ona büyük bir albeni:
Göklerden iner anlam gözüne,
Dillerden uçar sevgi yüzüne!
"Gel güzelliğine hayran olayım gel!"
Yaradana kurban olayım ne güzel.

NAZÎRE[1]

Nefretle hüsn-i yâra olan incizâbıma,
Terk eyledimdi gönlümü ben iktirâbıma:

Senden cüdâ, hayâl-i ruhundan bile cüdâ!..
Daldımdı kendi kendime ye's-i şebâbıma

Me'yûs-ı aşkın olmayı da çok görüp bana,
Geldin ben ağlamakta iken câme-hâbıma

Mahcûb-ı hüsnün oldu gönül, dondu gözyaşım
Güldün bakıp bakıp da bu ulvî hicâbıma!

Gül-hande-i şebâb ile meşhûn-ı hüsn idin...
Nasbeyledin nigâhını kalb-i harâbıma,

Mahvoldu tâ ebed ezelî mihnetim benim:
Gökten meâlin indi dil-i neş'e-yâbıma[2]

Rûh-ı müeyyed-i ezeliyyet kadar latîf
Bir incilâ yayıldı fezâ-yı serâbıma.

Nazîre: Bir başka koşuk (nazım) örnek alınarak aynı ölçü ve uyakla yazılan şiir, benzek, benzetme. **Nefret:** Tiksinme. **Hüsn:** Güzellik. **Yâr:** Dost, sevgili. **İncizâb:** Çekilme, çekme, kapılma. **Terk eylemek:** Bırakmak, ayrılmak. **Cüdâ:** Ayrı. **Ruh:** Yanak. **Ye's:** Tasa, mutsuzluk. **Şebâb:** Gençlik. **Me'yûs:** Üzgün, umutsuz. **Câme-hâb:** Yatak. **Mahcûb:** Utangaç. **Ulvî:** Yüce. **Hicâb:** Utanma, perde, örtü. **Gül-hande:** Gül gülüşlü. **Meşhûn:** Dolu. **Nasbeylemek:** Dikmek, saplamak. **Nigâh:** Bakış. **Harâb:** Yıkık. **Mahvolmak:** Yok olmak. **Ebed:** Sonrasız. **Ezelî:** Öncesiz. **Mihnet:** Çile, eziyet, tasa. **Dil:** Gönül. **Neş'e-yâb:** Sevinçli. **Müeyyed:** Sağlam, doğrulanmış, yardım gören. **Latîf:** Hoş, güzel, tatlı. **İncilâ:** Parlaklık. **Fezâ:** Uzay.

---

1 *Maârif*, sayı 192, 20 Temmuz 1311/1 Ağustos 1895, s. 317-318.

2 Bu dizede "anlam, kavram, mana" anlamların gelen "meâl" kelimesini Asım Bezirci "melek" okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

BENZETME

Kızarak sevgilinin güzelliğine kapılışıma
Bırakmıştım gönlümü kaygılanışıma:

Senden ayrı, yanağının hayalinden bile ayrı!
Dalmıştım kendi kendime gençlik acılarıma

Aşkınla üzülmeyi de çok görüp bana,
Geldin ben ağlamakta iken yatağıma

Güzelliğinden utandı gönül, dondu gözyaşım
Geldin bakıp bakıp da bu yüce utancıma!

Gül öpüşlü gençlik ve güzellikle doluydun...
Sapladın bakışını yıkılmış yüreğime.

Yok oldu sonsuza dek öncesiz çilem benim:
Gökten melek indi sevinen gönlüme

Öncesi olmayan sağlam ruhum kadar güzel
Bir parıltı yayıldı serabının boşluğuna.

Düştüm de hâk-i pâyine lerzân ü sîne-çâk,
Muhrik lisânla başladım artık hitâbıma:

"Ey rûhumun hayâtı olan yâr-ı gam-güsâr!
Rahmeylemez misin bu kadar ıztırâbıma?"

"Şâyân değil midir sana ulvî muhabbetim,
Hüsnün sezâ iken nazar-ı intihâbıma?"

"'Şâyân mıdır?' dedik de tebessümler eyledin,
Hîç olmadın fakat müterakkıb cevâbıma!"

"Ben ölmek isterim, bana kat'î cevâb ver!"
Bir damla gözyaşı dökeceksen türâbıma.

9 Temmuz 311

Hâk: Toprak. **Pây:** Ayak. **Lerzân:** Titreyen. **Sîne-çâk:** Göğsü, yüreği yaralı. **Muhrik:** Yakıcı. **Lisân:** Dil. **Hitâb:** Seslenme. **Gam-güsâr:** Dert ortağı. **Rahmeylemek:** Yardım etmek. **Iztırâb:** Acı. **Şâyân:** Layık. **Muhabbet:** Sevgi. **Sezâ:** Layık. **Nazar:** Bakış. **İntihâb:** Seçme. **Tebessüm:** Gülümseme. **Müterakkıb:** Uman, bekleyen, gözleyen. **Kat'î:** Kesin. **Türâb:** Toprak.

Düştüm ayağının toprağına titrek, bağrı yaralı,
Yakıcı bir dille başladım seslenmeye:

"Ey ruhumun hayatı olan dert ortağı dost
Yardımcı olmaz mısın bu kadar acıma?

Layık değil midir sana yüce sevgim,
Güzelliğin layık iken seçen bakışıma?"

"Layık mıdır" dedin de gülümsedin,
Hiç aldırmadın ama vereceğim cevaba!

"Ben ölmek isterim, bana kesin cevap ver!"
Bir damla gözyaşı dökeceksen toprağıma.

21 Temmuz 1895

ÂH! AĞLASAM...[1]

–Tazmîn–
Gâhî derim –ne hande-fezâ fikr-i cân-güdâz!–:
Göstermesen cemâlini, hasretle ağlasam.
Gâhî derim –ne tatlı hayâl-ı emel-nüvâz!–:
"Çöksem diz üstü karşına hürmetle ağlasam;
Öpsem dü pây-ı sâfını, lezzetle ağlasam!"

İnsân –zamân olur ki– arar hüzn ü şevkine
Rikkatli bir nedîm-i teessür... Hafî, ayân;
Bazen doyulmuyor şu bükânın da zevkine!
"Ben ağlıyorken ağlasa yağmurla âsumân;
Birlikte âsumân ü tabîatla ağlasam."

Gülmüş... Ne anlarım, gülüşünden çiçeklerin?
Ben girye-i muhabbetimi terk eder miyim?!
Âh isterim, önünde o dîdâr-ı enverin,
"Giryem o rütbe kesb-i samîmiyyet etse kim
Bir mübtelâ gönüldeki rikkatle ağlasam!"

Tazmîn: Başka birinin bir dize ya da beytini kendi şiirine sokma. **Gâhî:** Ara sıra. **Hande:** Gülüş. **Fezâ:** Artıran. **Cân-güdâz:** Can eriten (acıtan), dokunaklı. **Cemâl:** Güzellik, yüz güzelliği. **Hasret:** Özlem. **Emel-nüvâz:** Umut (dilek) okşayan. **Hürmet:** Saygı. **Dü:** İki. **Pây:** Ayak. **Sâf:** Temiz. **Lezzet:** Tat. **Hüzn:** Üzüntü. **Şevk:** İstek, sevinç. **Rikkat:** İncelik. **Nedîm:** Arkadaş. **Hafî:** Gizli. **Ayân:** Açık. **Bükâ:** Ağlama. **Âsumân:** Gök. **Tabîat:** Doğa. **Girye:** Gözyaşı, ağlama. **Muhabbet:** Sevgi. **Terk etmek:** Bırakmak. **Dîdâr:** Yüz. **Enver:** En parlak. **Rütbe:** Derece, kadar. **Kesb:** Kazanma. **Samîmiyyet:** İçtenlik. **Mübtelâ:** Düşkün.

---

1 *Mekteb*, sayı 33, 2 Mayıs 1312/14 Mayıs 1896, s. 513-514. *Servet-i Fünûn* şairlerinden Cenap Şahabettin'in (1870-1934) "Ağlasam" başlıklı şiirini beşleme (tahmîs) yoluyla 19 Nisan 1312 /1 Mayıs 1896 tarihinde yazılmıştır. (A. B.)

AH! AĞLASAM...

–Tazmin–
Bazen derim –ne dokunaklı, gülünç düşünce!–
Göstermesen de yüzünü, ağlasam özlemle.
Bazen derim –ne tatlı, umutlu hayal!–
"Çöksem de diz üstü karşısında saygıyla ağlasam;
Öpsem iki temiz ayağını zevkle ağlasam!"

İnsan zaman olur ki arar acı ve sevincine
İnce bir dert ortağı... Gizli yahut açık;
Bazen doyulmuyor şu ağlamanın da zevkine!
"Ben ağlıyorken ağlasa yağmurla gök,
Gök ve doğayla birlikte ağlasam."

Gülmüş... Ne anlarım, gülüşünden çiçeklerin?
Ben sevgiyle ağlamayı bırakır mıyım?
Ah isterim, önünde o pırıl pırıl yüzün,
"Ağlayışımla büyük bir içtenlik kazansam,
Bir düşkün gönüldeki incelikle ağlasam!"

En loş yerinde meşcerenin, sebz ü pür-sükûn,
En hoş deminde bir gecenin, sâf ü dil-sitân,
Bir neşve-i garâm ile müstağrak u zebûn
"Sen zülf-i târumârımı destinle okşasan;
Cebhem dizinde, ben [de] sükûnetle ağlasam!"

Birlikte ağladıktı, tahattur eder misin?
Pîşinde –aşk levhası– bir eski heykelin;
Bilmem bugün o hâli tasavvur eder misin?
"Kalsam gözüm gözünde, elimde senin elin:
Mestî-i bî-misâl-i muhabbetle ağlasam."

Rüyâlarım bütün o demin yâdigârıdır;
Bahşeylerim fakat bu bahâra o mevsimi,
Kalsam gözüm gözünde, evet, mest ü muhtazır;
"Sonra döküp huzûruna âlâm-ı hissimi
Teşrîh-i iştiyâkıma cür'etle ağlasam."

Bir nükte saklı gözlerimin mevc-i eşkine,
Bir nükte... Âh o nükte-i hicrânı anlasan!..
Giryen karışsa giryeme bir lahzacık yine:
"Sen sergüzeşt-i rûhu işitmekle ağlasan,
Ben mâcerâ-yı kalbi hikâyetle ağlasam."

Loş: Yarı karanlık. Sebz: Yeşil. Meşcere: Ağaçlık, koru. **Pür-sükûn:** Sessizlik dolu. Dem: An, zaman. **Dil-sitân:** Gönül alan, güzel. Neşve: Sevinç, sarhoşluk. **Garâm:** Aşk, büyük tutku. **Müstağrak:** Batmış, dalmış. **Zebûn:** Zayıf, güçsüz. **Târumâr:** Dağınık, karışık. Dest: El. Cebhe: Alın. **Sükûnet:** Sessizlik, dinginlik. **Tahattur:** Anma, hatırlama. **Pîş:** Ön. **Levha:** Tablo. **Tasavvur:** Tasarlama. **Mestî:** Sarhoşluk. **Bî-misâl:** Eşsiz, benzersiz. **Muhabbet:** Sevgi. **Yâdigâr:** Armağan, andaç. **Bahşeylemek:** Bağışlamak, sunmak. Mest: Sarhoş. **Muhtazır:** Can çekişen. **Huzûr:** Kat, huzur. **Âlâm:** Üzüntüler, elemler, usançlar. **His:** Duygu. **Teşrîh:** Açma, yorumlama, parçalama. **İştiyâk:** Özleme, isteme. **Cür'et:** Gözüpeklik. **Mevc:** Dalga. **Eşk:** Gözyaşı. **Hicrân:** Serüven.

En karanlık yerinde korunun, yeşil ve suskun,
En hoş çağında gecenin, saf ve gönül alan,
Bir aşk sarhoşluğuna dalmış ve bitkin
"Sen dağınık perçemim elinle okşasan,
Alnım dizinde, ben de sessizce ağlasam!"

Birlikte ağlamıştık, anımsar mısın?
Önünde –sevgi tablosu– bir eski heykelin;
Bilmem bugün o durumu tasarlar mısın?
"Kalsam gözüm gözünde, elimde senin elin;
Eşsiz bir sarhoşlukla sevgiyle ağlasam."

Düşlerim bütün o çağın anılarıdır;
Değişmem fakat bu bahara o mevsimi,
Kalsam gözüm gözünde, sarhoş ve ölüme hazır,
"Sonra döküp önüne acıklı duygularımı
Özlemimi açığa vurup taşkınca ağlasam."

Bir nükte saklı gözyaşlarımın dalgasında,
Bir nükte... Ah o ayrılık nüktesini anlasan!..
Gözyaşın bir an yine karışsa gözyaşıma:
"Sen ruhun serüvenini işiterek ağlasan,
Ben yüreğin serüvenini anlatarak ağlasam."

Âh ağlasak, o hâl ile bir hayli ağlasak;
–Ezhâr-ı kalbe jâle-i sevdâ verir safâ!–
Tenvîr ederken ortalığı hande-i şafak
"Sen rahmedip de va'd-i visâl eylesen bana,
Ben bahtımın kemâline hayretle ağlasam."

Tenvîr ederken ortalığı hande-i şafak
Nasb-ı nigâh edip nazar-ı şerm-nâkine;
Tenvîr ederken ortalığı hande-i şafak
"Atsam bütün vücûdumu âgûş-ı pâkine,
Bir bî-nevâ çocuk gibi, minnetle ağlasam!.."

"Âh ağlasam, senin ile leb-ber-leb ağlasam;
Bir kerrecik de bunda meserretle ağlasam!"

Fî 19 Nisân 1312

Ezhâr: Çiçekler. **Jâle:** Çiğ. **Tenvîr:** Aydınlatma. **Hande:** Gülüş. **Rahmetmek:** Acımak, esirgemek. **Va'd:** Vaat. **Visâl:** Kavuşma. **Kemâl:** Olgunluk. **Hayret:** Şaşırma. **Nigâh:** Bakış. **Şerm-nâk:** Utangaç, utanan. **Nasb:** Dikme, saplama. **Âgûş:** Kucak. **Pâk:** Temiz. **Bî-nevâ:** Sessiz, yoksul, zavallı. **Minnet:** Borçlu bulunma, başa kakma. **Leb-ber-leb:** Dudak dudağa. **Meserret:** Sevinç.

Âh ağlasak, o durumla uzun süre ağlasak;
Yüreğin çiçeklerine sevgi çiği döker saflık,
Aydınlatırken ortalığı şafağın gülüşü
"Sen acıyıp bana versen bir kavuşma sözü
Ben talihimin dönüşüne şaşarak ağlasam."

Aydınlatırken ortalığı şafağın gülüşü
Gözünü dikip utangaç bakışına;
Aydınlatırken ortalığı şafağın gülüşü
"Atsam bütün vücudumu temiz kucağına,
Zavallı bir çocuk gibi minnetle ağlasam..."

"Ah ağlasam, seninle dudak dudağa ağlasam;
Bir kez olsun bunda sevinçle ağlasam!"

1 Mayıs 1896

KASÎDE-İ TERCÎ'İYYE[1]

Doymayan bir hân-ı yağmâ, alçalan bir ihtişâm;
Bir müşa'şa' leyl-i şehrâyîn ki pür-jeng ü zalâm;
Cehl ü haclet, kahr u süfliyyet... Nihâyet in'idâm,
İşte mâzî... Bir de istikbâli seyret, şâd-kâm;
Bir müzehher vâdî-i nevvâr-ı firdevs-ibtisâm...
Esselâm, ey gülşen-i ikbâl-i millet, esselâm!

Ey hilâl, ey necm-i garrâ, ey mübârek fecr-i nûr,
Dalgalan perrân u ulvî, dalgalan mest ü fahûr!
Altı asrın rûhu dâmânında raksân-ı sürûr!
Zıll-ı mevc-â-mevc-i gül-fâmında pür-emn ü huzûr
Eylesin Osmânlılık, şâyestedir, ihyâ-yı sûr:
Esselâm, ey necm-i garrâ, ey hilâl-i fecr-i nûr!
Esselâm, ey râyet-i iclâl-i millet, esselâm!

Tercî': Geri çevirme, döndürme, dönme, cayma. **Hân**: Sofra. **İhtişâm**: Görkem. **Müşa'şa'**: Parlak, şaşaalı, tantanalı, gösterişli. **Leyl**: Gece. **Şehrâyîn**: Donanma, şenlik. **Pür jeng**: Pas dolu, kirli. **Zalâm**: Karanlık. **Cehl**: Cahillik, bilgisizlik, bilmezlik. **Haclet**: Utanma, şaşırma. **Kahr**: Kahır, üzgü, yok etme, ezme, üzme. **Süfliyyet**: Alçaklık. **Nihâyet**: Sonunda. **İn'idâm**: Yok oluş. **Mâzî**: Geçmiş. **İstikbâl**: Gelecek. **Şâd-kâm**: Çok sevinçli. **Müzehher**: Çiçekli. **Nevvâr**: Çok ışıklı. **Firdevs**: Cennet. **İbtisâm**: Gülümseme. **Esselâm**: Selamlar olsun. **Gülşen**: Gül bahçesi. **İkbâl**: Mutluluk, talih, istek. **Hilâl**: Ay. **Necm**: Yıldız. **Garrâ**: Parlak. **Mübârek**: Kutsal, kutlu. **Fecr**: Tan ağarması. **Nûr**: Işık, nur. **Perrân**: Uçan, uçucu. **Ulvî**: Yüce. **Mest**: Sarhoş. **Fahûr**: Övünen, övünçlü. **Asr**: Yüzyıl. **Dâmân**: Etek. **Raksân**: Oynayan, raks eden. **Sürûr**: Sevinç. **Zıll**: Gölge. **Mevc-â-mevc**: Dalga dalga. **Gül-fâm**: Gül renkli. **Pür-emn**: Güven dolu, korkusuz, güvençle. **Şâyeste**: Layık. **İhyâ**: Diriltme, canlandırma. **Sûr**: Düğün, şenlik. **Râyet**: Sancak, bayrak. **İclâl**: Büyüklük, yücelik, yüceltme.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 8.

DÖNÜŞ KASİDESİ

Doymayan bir yağma sofrası, alçalan bir gösteriş;
Bir tantanalı şenlik gecesi, karanlık ve kirli,
Bilmezlik ve utanç, üzgü ve alçalış, sonunda yok oluş,
İşte geçmiş... Bir de geleceğe bak: mutlu, sevinçli;
Çiçekli, aydınlık bir vadi, gülen bir cennet sanki
Selam sana, ey ulus mutluluğunun gül bahçesi, selam!

Ey ay, en parlak yıldız, ey ağaran kutlu, ışıklı tan,
Dalgalan uçucu ve yüce, dalgalan sarhoş ve övünçle!
Altı yüzyılın ruhu eteğinde oynuyor sevinçle;
Dalga dalga gölge gül renginde huzur ve güven,
Osmanlılık –layıktır– canlanıp şenlik yapsın;
Selam sana, ey parlak yıldız, ey ağaran tanın ayı!
Selam, ey ulusal büyüklüğün bayrağı, selam!

***1

Gökten, şu güzel memleketin mâî göğünden
Bir rûh inerek sesleniyor: Ey koca millet,
Hürsün, sana hürriyet, o ni'met, o saâdet
Makdûr u mübâh oldu, helâl oldu, bugün sen
Tecdîd-i vücûd ettin. Evet gül, sevin, eğlen.

Gül, çünkü ser-âzâdeliğin hakkı sevinmek,
Gülmek, yaşamaktır. Yaşa handân u ser-âzâd,
Güldükçe yüzün ağlayacak çehre-i bîdâd.

Mâî: Mavi. **Hürriyet:** Özgürlük. **Saâdet:** Mutluluk. **Makdûr:** Güç, kuvvet, yazgı, elden gelen, Tanrı'nın takdiri. **Mübâh:** Yapılmasında sevap ya da günah bulunmayan hareket (şey). **Helâl:** Günah ve yasak olmayan. **Tecdîd:** Yenileme. **Vücûd:** Varlık, vücut. **Ser-âzâdelik:** Başıboşluk, özgürlük. **Handân:** Gülen. **Çehre:** Yüz. **Bîdâd:** Adaletsiz, zalim.

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbûʿ Eş'ârından*, 1334/1918, s. 7.

***

Gökten, şu güzel ülkenin mavi göğünden
Bir ruh inerek sesleniyor: Ey koca ulus,
Özgürsün; sana özgürlük, o nimet, o mutluluk
Yazgı oldu, hoş görüldü, helâl sayıldı; bugün sen
Varlığını yeniledin. Evet gül, sevin, eğlen.

Gül, çünkü özgürlüğün hakkıdır sevinmek;
Gülmek, yaşamaktır. Yaşa özgürce, gülerek;
Güldükçe yüzün, ağlayacak yüzü zulmün.

MİDHAT PAŞA İÇİN[1]

Çok zamân bekledi ey zât-ı mübeccel, vatanın
Yâd için nâm ü serencâmını hürriyetle;
Bize hürriyeti sen verdin, evet sen verdin
Bize insânlığı, hürriyet ü milliyetle.
Sana fermân-ı şehâdet, bize tevkî'-i bekâ...
Elde kânûn-ı mübînin geziyor hürmetle
Dinle, zâir, bu sadâ hak sesidir; âfâka
Şunu tevdî' ediyor, safvet ü ulviyyetle:
Midhat Osmânlılığın rûhunu tecdîd etti.
Rûhu Osmânlılığın fahredecek Midhat'le.

Midhat Paşa (1822-1884): Osmanlı devlet ve siyaset adamı. 1876'da Kanûn-ı Esâsî'nin kabulü ile Meşrutiyet'in ilanına önayak olmuş, sonra II. Abdülhamit tarafından görevden alınmış, yargılanmış ve sürgüne gönderilmiştir. Taif'te padişahın buyruğuyla öldürülmüştür. **Mübeccel:** Ululanmış, yücelmiş. **Yâd:** Anma. **Nâm:** Ad. **Serencâm:** Başa gelen, sonuç. **Şehâdet:** Şehitlik. **Tevkî':** Padişahın nişanlı buyruğu, buyruk. **Bekâ:** Kalma, sürme, değişmeme, yaşama. **Kânûn:** Yasa. **Mübîn:** Açık, besbelli, iyiyi kötüden ayıran. **Hürmet:** Saygı. **Zâir:** Ziyaretçi. **Sadâ:** Ses, yankı. **Âfâk:** Ufuklar. **Tevdî':** Bırakma, emanet etme. **Safvet:** Saflık, temizlik. **Ulviyyet:** Yücelik. **Tecdîd:** Yenileme. **Fahretmek:** Övünmek, onurlanmak.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 11.

MİTHAT PAŞA İÇİN

Çok zaman bekledi, ey kutlu kişi, yurdun
Anmak için adınla başına geleni özgürce;
Bize özgürlüğü sen verdin, evet sen verdin
Bize insanlığı, özgürlük ve ulusseverlikle.
Sana şehitlik fermanı, bize de yaşama buyruğu.
Öğretici yasan geziyor saygıyla elden ele.
Dinle ziyaretçi, bu ses hak sesidir; ufuklara
Şunu gönderiyor saflıkla, yücelikle:
Mithat, Osmanlılığın ruhunu yeniledi.
Osmanlılığın ruhu da övünecek Mithat'la.

KİTÂBE [1][1]

Zâir! Cihânda hürmete, ibcâl ü hürmete
Şâyeste bin hasîsa bilirsin; bu en güzîn,
En mu'tenâ hasâisi, en rikkat-âşinâ
Bir kalbe topla, sonra en ulvî, en âteşîn
Âmâl o kalbe zelzeleler versin... İşte sen
Durmaktasın önünde bu kalbin... Evet, haşîn
Bir kitle, bir mezâr taşıdır gördüğün; fakat
Altında bir cihân-ı hamiyyet yaşar defîn!

KİTÂBE [2][2]

Ey taş, sen ey kitâbe-i jengîn-i kün-fe-kân,
Bir ser-şikeste heykel-i Bülhevl'i andıran
Vaz'ınla seyr-i hilkat edersin, pür-iştibâh,
Ettin mi bâri sen o büyük sırrı iktinâh?
Sen bâri anladın mı, eyâ kalb-i zî-huzûr,
Hep taş yüreklerin niye âlemde şevk ü sûr?

Kitâbe: Yazıt. **Zâir:** Ziyaretçi. **İbcâl:** Ağırlama. **Şâyeste:** Layık. **Hasîs:** Nitelik, özellik, karakter. **Güzîn:** Seçkin, seçme. **Mu'tenâ:** Özenli, özenilmiş, üstün. **Hasâis:** Özellikler, karakterler. **Rikkat:** İncelik, acıma. **Âşinâ:** Tanış, tanıdık. **Ulvî:** Yüce. **Âteşîn:** Ateşli. **Âmâl:** İstekler, emeller. **Haşîn:** Sert, katı. **Hamiyyet:** Ulus ve yurtseverlik, ulusal onur. **Defîn:** Gömülmüş. **Jengîn:** Paslı. **Kün-fe-kân:** "Ol" dedi oldu. Tanrı'nın "Ol" demesiyle varlıkların ortaya çıkması. **Ser-şikeste:** Başı kırık. **Bülhevl (Ebülhevl):** "Korku babası, korkunç" anlamlarına gelen Mısır'daki kadın başlı ve aslan gövdeli heykel, Sfenks. **Vaz':** Konum, duruş. **Hilkat:** Yaratış, yaradılış, doğa. **Pür-iştibâh:** Kuşku dolu. **İktinâh:** Anlama, çözme. **Zî-huzûr:** Huzurlu. **Eyâ:** Ey, hey. **Şevk:** İstek, umut, sevinç. **Sûr:** Düğün, şenlik.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 9.
Bu şiir hukuk ve siyaset adamlarından Manyasîzâde Refik Bey (1853-1908) için yazılmıştır. Refik Bey, Mithat Paşa'nın 1881'de yargılanması sırasında onun avukatlığını yapmıştır. (A. B.)

2 T. Fikret bu şiiri Âşiyân'ın bahçesinde düz bir taşa kendi eliyle kazıyarak yazmıştır. (A. B.)

YAZIT [1]

Ziyaretçi! Dünyada saygıya ve yüceltmeye
Değer bin nitelik bilirsin; bu en seçme,
Üstün nitelikleri, incelikten en çok anlayan
Bir yüreğe topla, sonra en yüce, en ateşli
Umutlar o yüreği titretsin... İşte sen
Durmaktasın önünde bu yüreğin... Evet, katı
Bir kitle, bir mezar taşıdır gördüğün, ama
Altında yurtsever bir dünya yatmakta!

YAZIT [2]

Ey taş, ey varoluşun paslanmış yazıtı, sen,
Başı kırık bir Sfenks heykeline benzeyen
Duruşunla, yaradılışa bakarsın kuşkuyla,
Bari sen çözebildin mi o büyük sırrı?
Ey huzur içindeki yürek, sen bari anladın mı?
Niçin taş yürekler hep şen ve sevinçli dünyada?

SEVGİLİ HEMŞÎREME[1]

Bir subh-ı bahâr idi müzehher...
Bîdâr olmuştu rûh-ı meşcer
Nâzende terennümât içinde.

Bülbüller öter, öterdi ferhân
Titrerdi serâir-i[2] hıyâbân
Bir velvele-i hayât içinde.

Üstümde gusûn-ı sâye-pîrâ,
Karşımda bedâyi'-i temâşâ,
Rûhumda beşâşet-i tabîat;

Gezdikçe sürûd içinde böyle
Gönlüm sanıyordu hey'etiyle
İnmiş yere hande-zâr-ı cennet.

Her şeyde gördüm aşka âid
Bir lerziş-i mübtesem ki sâid
Yükseklere doğru sâf ü pür-cûş.

Hemşîre: Kız kardeş. **Subh:** Sabah. **Müzehher:** Çiçekli. **Bîdâr:** Uyanma, uyanık. **Meşcer:** Ağaçlık, koru. **Nâzende:** Nazlı. **Terennümât:** Şakımalar. **Ferhân:** Sevinçli. **Ser-â-ser:** Baştan başa, büsbütün. **Hıyâbân:** Bulvar, iki tarafı ağaçlı yol. **Gusûn:** Dallar. **Sâye:** Gölge, koruma. **Pîrâ:** Süsleyen. **Bedâyi':** Güzellikler. **Temâşâ:** Görme, seyretme. **Beşâşet:** Güler yüzlülük. **Sürûd:** Şarkı. **Hey'et:** Kurul, görünüş, şekil. **Hande-zâr:** Gülüş bahçesi. **Lerziş:** Titreyiş. **Mübtesem:** Gülümseyen. **Sâid:** Çıkan, yükselen. **Pür-cûş:** Coşku dolu.

---

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 4-6.
Fikret, kötü bir kocaya düşen ve hastalanarak 1902'de ölen kız kardeşine ilişkin başka şiir ve yazılar da yazmıştır: "Hemşîrem İçin", *Âşiyân*, sayı 2, 1324/1908. "Hemşîremin Hastalığında", *Malûmât*, sayı 37, 1310/1894. (A. B.)

2 Osmanlıca metinde "sırlar, gizli şeyler" anlamına gelen "serâir" kelimesini Asım Bezierci "baştan başa" anlamına gelen "serâser" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

SEVGİLİ KIZ KARDEŞİME

Bir bahar sabahıydı çiçekler içinde...
Ağaçların ruhu uyanık kalmıştı
Nazlı şakımalar içinde.

Bülbüller öter, öterdi sevinçle,
Titrerdi ağaçlı yol baştan başa
Bir yaşama gürültüsü içinde.

Üstümde süslü gölgesiyle dallar,
Karşımda baktığım güzellikler,
Ruhumda güler yüzü doğanın;

Böyle şarkılarla gezdikçe,
Gönlüm sanıyordu bütünüyle
İnmiş yere gülen bahçesi cennetin.

Her şeyde gördüm aşka ilişkin
Bir titreyiş gülümseyen, çıkan
Yükseklere doğru tertemiz, coşkuyla.

Birden etrâfı rikkat-engîz
Bir nevha-i mâtem etti leb-rîz;
Birden her ses kesildi medhûş.

Bir kumru, zavallı inliyordu;
Sordum; "Derdin ne?" Önce durdu;
Bir âh ile sonra etti ikrâr

Ma'şûka-i rûhu gâib olmuş...
Âh ey sevdâ! Seninle bulmuş
Âlem ebedî mesâr ü ekdâr.

Artık bütün inşirâh-ı kalbim
Sönmüştü, kederli, münkesirdim.
Dalmış gidiyordum öyle makhûr.

Bin türlü tasavvur-ı siyeh-reng
Efkârımı eyliyordu pür-jeng;
Her şey nazarımda lâl ü meftûr.

Duydum yine bir sadâ-yı giryân,
Oldum yine münkesir, perîşân
Makberlere uğramıştı râhım.

Bir genç oracıkta ağlıyordu:
"– Derdin ne?" Zavallı durdu, durdu
Vechinde karâr edip nigâhım

Etrâf: Çevre. Rikkat-engîz: Dokunaklı, acılı. Nevâ: Ölüye sesle ağlama. Mâtem: Yas. Leb-rîz: Dudağa, ağzına kadar dolmuş, silme dolu. Medhûş: Şaşırmış, korkmuş, ürkmüş. İkrâr: Açıklama, söyleme. Ma'şûka: Sevilen, sevilmiş. Gâib: Kayıp, yitmiş. Ebedî: Sonrasız, sonsuz. Mesâr: Sevinçler. Ekdâr: Üzüntüler, acılar. İnşirâh: Rahatlama, ferahlık, açılma. Münkesir: Kırgın. Makhûr: Kahırlı, yenilmiş, bozulmuş. Tasavvur: Tasarlama, tasarı. Efkâr: Düşünceler. Pür-jeng: Pas dolu, kirli. Nazar: Bakış. Lâl ü meftûr: Suskun ve bezgin. Sadâ: Ses. Giryân: Ağlayan. Perîşân: Dağınık, karışık, yenik. Makber: Mezar. Râh: Yol. Vech: Yüz. Nigâh: Bakış. Karâr: Karar, durma.

Birden çevreyi dokunaklı
Bir yas ağlayışı doldurdu,
Birden her ses kesildi korkuyla.

Bir kumru, zavallı inliyordu;
Sordum: "Derdin ne?" Önce durdu,
Bir ah ile sonra açığa vurdu,

Gönlünün sevdiği kaybolmuş...
Ah ey sevgi! Seninle bulmuş
Evren sonsuz sevinç ve acıyı.

Artık bütün esenliği gönlümün
Sönmüştü, kırgın ve üzgün
Dalmış gidiyordum, öyle kahırlı.

Bin türlü karanlık tasarı
Kirletiyordu düşüncelerimi;
Her şey suskun ve bezgindi gözümde.

Yine ağlayan bir ses duydum,
Yine kırıldım, perişan oldum
Uğramıştı yolum mezarlara.

Bir genç oracıkta ağlıyordu:
"– Derdin ne?" Zavallı durdu, durdu
Yüzünde durunca bakışım

Bir fikr arıyor gibiydi, nâ-gâh
Atfeyledi bir nigâh-ı ikrâh;
"Kimsin?" demek istiyordu; sordum:

"Ölmüşlere ağlanır mı, bî-sûd?"
"Ölmüş mü?" dedi, "Hayır, o mevcûd,
Ben şimdi o rûhu dinliyordum."

"Kalbim ki nişîmen-i vefâdır
Hemşîreme lâne-i bekâdır."
"Öyleyse –dedim– sezâ bu hicrân!

Hemşîredir en güzîde hilkat
Yoktur nazarımda bir muhabbet
Hemşîre muhabbetiyle seyyân..."

Fikr: Fikir, düşünce. **Nâ-gâh:** Ansızın. **Atfeylemek:** Atmak, yöneltmek, eğmek, bağlamak, dokunmak. **Nigâh:** Bakış. **İkrâh:** Tiksinme, zorlama. **Bî-sûd:** Boşuna, yararsız. **Mevcûd:** Var, var olan. **Nişîmen:** Oturulan yer, mekân. **Lâne:** Yuva. **Bekâ:** Kalış, yaşama. **Sezâ:** Layık, değer, yaraşır. **Hicrân:** Ayrılık acısı, ayrılık. **Güzîde:** Seçkin, seçilmiş. **Hilkat:** Yaratık. **Nazar:** Bakış. **Muhabbet:** Sevgi. **Seyyân:** Eşit, denk.

Birden, bir düşünce arıyor gibi,
İğrenç bir bakış yöneltti;
"Kimsin?" demek istiyordu, sordum:

"Ölmüşlere ağlanır mı, boşuna?"
"Ölmüş mü?" dedi, "Hayır, o yaşamakta,
Ben şimdi o ruhu dinliyordum."

"Kalbim vefanın ocağıdır,
Kız kardeşimin yaşadığı yuvadır.
Öyleyse –dedim– layık bu acıya!

Kız kardeştir yaratıkların en seçkini
Yoktur gözümde bir başka sevgi
Eşit olsun kız kardeş sevgisine..."

EY ŞEVK!..[1]

Bir başkası gülşen-i bahârın
Sahnında bulur seni pedîdâr;
Hoş ninnileriyle cûybârın,
Altında cesîm bir çınârın,
Hâbîde nigâh-nâz ü bîdâr
Her dem ana intizâr ederim.

Bir başkası fecr-i gül-feşânın
Pîşinde olur sana mülâkî;
Parlar o nigâh-ı dil-sitânın
Enzârı içinde âsumânın...
Bî-bâde vü câm ü çeng ü sâkî
Her dem anı neşve-dâr edersin.

Şevk: İstek, sevinç, coşku, ışık. Gülşen: Gül bahçesi. Sahn: Sahne, avlu, alan, orta. Pedîdâr: Açık, görünür, ortada. Cûybâr: Çay, dere, akarsu. Cesîm: İri, kocaman. Hâbîde: Uyumuş. Nigâh-nâz: Bakışı nazlı, nazlı bakışlı. Bîdâr: Uyanık, açık. İntizâr: Bekleme. Gül-feşân: Gül saçan. Fecr: Tan yerinin ağarması. Pîş: Ön. Mülâkî: Buluşan, görüşen. Dil-sitân: Gönül alan, güzel. Enzâr: Bakışlar. Âsumân: Gök. Bî-bâde: İçkisiz. Çeng: Bir çeşit saz. Sâkî: İçki sunan (dağıtan). Dem: Zaman, an. Anı: Onu. Neşve-dâr: Keyifli, sevinçli.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 264, 21 Mat 1312/2 Nisan 1896, s. 50.

EY SEVİNÇ

Bir başkası baharda gül bahçesinin
Ortasında bulur seni, açıkta!
Tatlı ninnileriyle derenin,
Kocaman bir çınarın altında,
Uyumuş o keskin, nazlı bakışıyla
Her an ona bakıp beklerim.

Bir başkası gül saçan tanın
Önünde buluşur seninle,
Parlar o gönül alan bakışın
Göğün bakışları içinde...
İçki, dost, çalgı, saki olmaksızın
Onu sen hep sevindirirsin yine.

Bir başkası leyl-i mâh-tâbın
Kabrinde olur seninle hem-dem;
Bir başkası tatlı bir hitâbın,
Bir dîğeri nâzlı bir itâbın
Te'sîr-i letâfetiyle hurrem...
Sen âlemi bahtiyâr edersin.

Âlem her dem seninle mes'ûd;
Ey şevk... Ey tıfl-ı şu'le-endâm![1]
Her kalbde, her nazarda mevcûd,
Ancak bana karşı bir siyeh dûd;
Bir ben, bir ben garîb u nâ-kâm...
Benden yalnız firâr edersin!
Yalnız beni bî-karâr edersin!

Leyl: Gece. Mâh-tâb: Ay ışığı, mehtap. Kabr: Mezar. Hem-dem: Arkadaş. Hitâb: Seslenme. İtâb: Azarlama. Te'sîr: Etki. Letâfet: Hoşluk, güzellik. Hurrem: Şen, sevinçli. Bahtiyâr: Mutlu. Âlem: Evren. Mes'ûd: Mutlu. Tıfl: Çocuk. Şûh-endâm: Şuh, cilveli davranışlı, boy boslu, biçimli. Şu'le-endam: Alev endamlı. Nazar: Bakış. Dûd: Duman. Nâ-kâm: Amacına erememiş, mutsuz. Firâr: Kaçma. Bî-karâr: Kararsız.

1 Bu ibareyi Asım Bezirci "şûh-endâm" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

Bir başkası mehtaplı gecenin
Mezarında seninle arkadaş olur.
Bir başkası tatlı bir seslenişin,
Bir öbürü nazlı bir azarlanışın
Hoş etkisiyle sevince boğulur...
Sen herkesi mutlu edersin.

Evren her zaman seninle mutlu
Ey sevinç... Ey nazlı, şen yavru
Her yürekte, her bakışta sen varsın,
Ancak bana karşı bir dumansın!
Bir benim, bir ben garip ve mutsuz
Benden kaçarsın yalnız,
Yalnız beni kararsız edersin!

BİR LEVHA[1]

Bakıp şu levhaya gördümdü bir tulû'-ı zarîf;
Senin cemâlin o demler gülerdi çeşmimde,
Ederdi her neye baksam hayâlimi taltîf
Tebessümün gibi hoş bir ümîd-i nev-hande.

Bu gördüğüm yine aynen o levh-i dilberdir:
O sâhil, işte o kuşlar, o cûybâr-i latîf,
Fakat şu ufk-ı münevverde –âh bilmem ki–
Niçin hayâlime urmakta bir zalâm-ı kesîf!

O günkü manzara fecr-i muhabbetindi... Evet,
Tabîatın o da bir şi'r-i sâhirânesidir!
Bugünkü levha sönük bir gurûbu andırıyor;
Muhabbetin bu da bir sihr-i şâirânesidir!

Levha: Tablo, levha. **Tulû':** Güneşin doğuşu, doğuş. **Zarîf:** Güzel, ince. **Cemâl:** Güzellik, yüz güzelliği. **Dem:** An, çağ, zaman. **Çeşm:** Göz. **Taltîf:** Gönül alma, yumuşatma, nişan verme. **Tebessüm:** Gülümseme. **Nev-hande:** Yeni gülüş. **Levh:** Tablo, levha. **Dilber:** Gönül alan, güzel. **Sâhil:** Kıyı. **Cûybâr:** Akarsu, çay, ırmak. **Latîf:** Hoş, tatlı, güzel. **Ufk:** Ufuk. **Münevver:** Aydınlık. **Zalâm:** Karanlık. **Kesîf:** Yoğun, koyu. **Manzara:** Görünüm, görünüş. **Muhabbet:** Sevgi. **Fecr:** Tan ağarması. **Tabîat:** Doğa. **Sâhirâne:** Büyülü, büyüleyici. **Gurûb:** Gün batımı. **Sihr:** Büyü. **Şâirâne:** Şairce, şiirsel.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 271, 9 Mayıs 1312/21 Mayıs 1896, s. 166.

BİR TABLO

Bakıp şu tabloya görmüştüm güzel gündoğumunu,
Senin güzelliğin o sıralar gözümde gülerdi,
Her neye baksam okşardı hayalimi
Gülümseyişin gibi hoş, yeni bir gülüş umudu.

Bu gördüğüm yine aynı güzel tablodur:
O kıyı, işte o kuşlar, o güzel ırmak,
Fakat aydınlık ufukta –ah bilmem ki–
Niçin hayalime vurmakta bir koyu karanlık!

O günkü görünüm sevginin tan ağarmasıydı... Evet,
Doğanın o da bir büyüleyici şiiridir!
Bugünkü tablo sönük bir günbatımını andırıyor,
Sevginin bu da bir şairce büyüsüdür!

MUSÂHABE-İ EDEBİYYE-91

Diyor ki –aczine rağmen– muharrir-i âciz:
Bugün de nazm ile ziynetlenip musâhabemiz,
Sahâyif-i edeb-i dehre yâdigâr olsun;
Hakîr nâmını tezkîre bir medâr olsun.
Bu bir emel ki muhâl olsa da tabîîdir,
Bekâ ümîdi hayâl olsa da tabîîdir!

Evet, musâhabe bir nefha, bir nefes demedir;
Nefes, havâ... O nasıl kayd-ı vezne rabtolunur?
Demem ki nazm ile sohbet latîf olur, sevilir;
Yazılmış olsa fakat şi're hürmeten okunur.
Ne derseniz deyiniz, nazmımız güzeldir pek;
Hüner tabîatı zevk-i edeble mezcederek
O mûsîkî-i semâvîyi hâsıl etmektir.
Ki rûha, bir bulutun dûş-ı ihtizâzında,
Kurar zarîf ü mutarrâ bir âşiyân-ı garâm;
O mûsîkâr-ı muhabbet ki târ-ı nâzında
Kanatlı nağmeler eyler perî misâli hırâm.

Musâhabe: Söyleşi, sohbet. **Muharrir:** Yazar. **Nazm:** Koşuk. **Ziynet:** Süs. **Sahâyif:** Sayfalar. **Dehr:** Dünya, zaman. **Yâdigâr:** Andaç, hatıra. **Hakîr:** Düşük, aşağı. **Tezkîr:** Anma, söyleme. **Medâr:** Yörünge, dayanak. **Muhâl:** Boş, yararsız. **Bekâ:** Kalma, yaşama. **Nefha:** Esinti, koku, yel. **Kayd:** Bağ, zincir, sınır. **Vezn:** Ölçü. **Rabtolmak:** Bağlanmak. **Nazm:** Koşuk. **Hüner:** Ustalık, bilgi. **Edeb:** Naziklik, töre, usluluk. **Mezcetmek:** Karıştırmak. **Semâvî:** Göksel, tanrısal. **Hâsıl etmek:** Ortaya koymak, doğurmak. **Dûş:** Omuz. **İhtizâz:** Titreşim. **Mutarrâ:** Taze. **Âşiyân:** Yuva. **Garâm:** Aşk. **Mûsîkâr:** Düdük, saz, kalem. **Târ:** Karanlık, tel. **Hırâm:** Nazlı, edalı gidiş, salınma.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 277, 20 Haziran 1312/2 Temmuz 1896, s. 258-259. Bu şiirin birinci bölümü üç dergide birden çıkmıştır: *Servet-i Fünûn*; *Malûmât*, 25 Eylül 1312/7 Ekim 1896 [Bu kaynağa erişilemedi. (e. n.)]; *Donanma*, sayı 81, 2 Ağustos 1333/2 Ağustos 1917. s. 1300-1301. (A. B.) Bu şiir, *Donanma* mecmuasının ilgili sayısında "Şâir-Feylesof" adıyla yayımlanmıştır. (e. n.)

EDEBİYAT SÖYLEŞİSİ-9

Diyor ki –güçsüzlüğüne karşın– o yazar:
Bugün de koşukla süslenip söyleşimiz,
Zamanın edep sayfalarına andaç olsun;
Aşağılanan adını anmaya bir araç olsun.
Bu bir dilek ki, boş olsa da doğaldır,
Kalma umudu hayal olsa da doğaldır!

Evet söyleşi bir esinti, bir soluk demektir;
Soluk, hava... O nasıl ölçü zincirlerine bağlanır?
Demek ki koşukla söyleşme hoş olur, sevilir;
Yazılmış olsa da şiire saygıdan okunur.
Ne derseniz deyiniz, koşuğumuz güzeldir pek;
Ustalık doğayı ince beğeniyle karıştırarak
O tanrısal müziği ortaya çıkarmaktır;
Böylece, bir bulutun titrek omuzunda kurar
Ruha hoş gelen yeni bir aşk evi,
O sevginin sazı ki nazlı tellerinde yürür
Kanatlı ezgiler salınarak periler gibi.

"Kanatlı nağme.. ", Bu ta'bîri siz beğenmediniz
Değil mi?.. Hikmete pek uymuyor; fakat şâir
Kanat verir neye isterse, bir nihâyetsiz
Kanat hazînesidir hücre-i hayâli anın,
Zamân olur ki bir âsûde-rûh manzaranın
Remîde-hâtır olup hâlet-i sükûnundan,
Ne sihr eder bilemem, nâgehân kanatlanarak
Önünden uçmaya başlar bulut, çiçek, yaprak!

Bugün cerîdemizin belki her sütûnundan
Ziyâde rağbete mazhar sütûn-i şi'riyyât,
Niçin?.. O hikmeti ben bilsem iftihâr ederim;
Fakat biraz düşünürsem –müdekkikâne!– derim
Ki şi'r eder yine elbette şerh-i şi'r-i hayât.

Diyorsunuz ki: Bütün şi're hasr-ı bahs ederek
Mukayyed olmuyoruz hîç esâs-ı san'atle;
Güzel bu fikriniz ammâ, sebeb ne olsa gerek
Zavallı şi'ri telakkîye hep hakâretle?

Ta'bîr: Deyim. Hikmet: Bilgelik, felsefe, sebep. Nihâyetsiz: Sonsuz. Anın: Onun. Hücre: Oda, hücre. Âsûde: Sessiz, dingin, rahat. Manzara: Görünüm. Remîde: Ürkmüş, korkmuş. Hâtır: Gönül. Hâlet: Durum, nitelik. Sükûn: Dinginlik, sessizlik. Sihr: Büyü. Nâgehân: Ansızın. Cerîde: Gazete. Ziyâde: Çok, en çok. Rağbet: İstekle karşılama, saygınlık. Mazhar: Kavuşma, şereflenme, çıkış yeri. İftihâr etmek: Övünmek, onur duymak. Müdekkikâne: İnceden inceye araştırarak. Şerh: Açma, yorma. Hasr-ı bahs: Söz konusu. Mukayyed: Sınırlı, bağı. Esâs: Asıl, temel, gerçek, nitelik. Telakkî: Anlayış, görüş, kabul etme. Hakâret: Aşağılama.

"Kanatlı ezgi.." Bu deyimi beğenmediniz
Değil mi?.. Felsefeye pek uymuyor; ama şair
Kanat verir neye isterse, bir sonsuz
Kanat hazinesidir hayal evi onun,
Gün olur ki iç açan bir görünümün
Gönlü ürperir sessiz, dingin duruşundan,
Ne büyü yapar bilemem, birden kanatlanarak
Önünde uçmaya başlar bulut, çiçek, yaprak!

Bugün gazetemizin belki her sütunundan
Çok istenen, beğenilen yeri şiir sütunu,
Niçin? Sebebini bilsem ben de övünürüm;
Ama biraz düşünürsem derinlemesine, derim,
Hayatın şiirini de yine şiirdir yorumlayan.

Diyorsunuz ki: Hep şiiri söz konusu ederek
İlgilenmiyoruz hiç sanatın temeliyle;
Güzel bu görüşünüz ama, sebep ne olsa gerek
Zavallı şiiri hep aşağılayarak görmeye?

Diyorsunuz ki: Zunûnun fünûna tercîhi
Değil muvâfık-ı akl u hakîkat ü hikmet;
Güzel bu zannınız ammâ, zunûna teşbîhi
Neden sayılmalı şi'rin muvâfık-ı nasfet?..
Bugün hakîkat-ı fen bizce şi're dâhildir,
Zunûn buyurduğunuz şey fünûnu şâmildir...
Şu havz-ı pâke bakın, bir avuç sudur mahdûd;
O bir avuç suda lâkin bütün semâ meşhûd.

Yetişti felsefe, hadd-i hayâli aşmayalım...
Kazâlıdır uçurumlar, yakın dolaşmayalım!

Zunûn: Sanılar, zanlar. **Fünûn:** Bilimler, fenler. **Tercîh:** Yeğ tutma. **Muvâfık:** Uygun. **Hikmet:** Bilgelik, felsefe. **Zan:** Sanı. **Teşbîh:** Benzetme. **Nasfet:** İnsaf, haklılık, doğruluk. **Dâhil:** İçinde. **Şâmil:** Kapsayan, çevreleyen. **Havz:** Havuz. **Pâk:** Temiz. **Mahdûd:** Sınırlı. **Semâ:** Gök. **Meşhûd:** Görülen. **Hadd:** Sınır.

Diyorsunuz ki: Sanıları bilimlere yeğlemek
Uygun düşmez akla, geleceğe, felsefeye.
Güzel söylüyorsunuz ya, şiiri sanılara benzetmek
Neden aykırı olsun gerçekliğe?
Bugün bizce şiirin içindedir bilim gerçeği de,
Sanı dediğiniz şeyler kapsar bilimleri de...
Şu temiz havuza bakın, sınırlı bir avuç sudur;
O bir avuç suda ama bütün gökyüzü bulunur.

Yetişti felsefe, hayalin sınırını aşmayalım...
Kazalıdır uçurumlar, yakın dolaşmayalım!

MUSÂHABE-İ EDEBİYYE-10[1]

Geçende bir hikemî bahse dâhil olmuştum:
Muhâtabım sözü eş'âra nakledip dedi ki:
– Hayâle ben de zamânıyla mâil olmuştum;
Bütün leyâlimi vakf-ı hayâl eder, bir iki
Gazel vücûda getirdim mi çırpınırdım hep.
Bugün o şeylere artık...
– Zamânınız yoktur...

– Değil mi?.. Olsa da beyhûde fikr ü nefse taab.
– Garîbi, şimdi heves-kâr-ı şi'r olan çoktur.
– Sizin de rağbetiniz var mı?
– Nazm-ı eş'âra?..
Hayır!
– Yaraşmıyor ashâb-ı fikre doğrusu ya.
– Evet, çocukluk efendim!..
Dedim, bu inkâra
Tenezzül eyleyişimden de ettim istihyâ,
Benim o hâlime karşı bir arkadaş öteden
Şu beyti başladı inşâda hande-sâz olarak:
"Perî-i leyl-i hayâlâta âşığım mutlak;
Değilsem,[2] öyle neden şi're mübtelâyım ben"

Hikem: Hikmetler. Bahs: Konu. Muhâtab: Konuşulan, seslenilen. Eşâr: Şiirler. Nakletmek: İletmek, aktarmak. Mâil: Eğilimli, eğik. Leyâl: Geceler. Vakf: Bağlanma, ayırma. Vücûd: Varlık, vücut. Vücûda getirmek: Var etmek, ortaya çıkarmak. Beyhûde: Boşuna, yararsız. Taab: Yorgunluk, sıkıntı, zahmet. Heves-kâr: Heveslı, amatör. Ashâb: Sahipler. İnkâr: Yadsıma. Tenezzül: Gönül alçaklığı, inme. İstihyâ: Utanma. İnşâd: Şiir okuma. Hande-sâz: Gülen, güldüren. Leyl: Gece. Hayâlât: Hayaller. Mübtelâ: Düşkün, tutkun.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 278, 28 Haziran 1312/10 Temmuz 1896, s. 274.
2 Asım Bezirci sehven bu kelimeyi "dinlesem" şeklinde okumuştur. (e. n.)

Geçende bir felsefe tartışmasına katılmıştım:
Konuştuğum kişi sözü şiire getirip dedi ki:
– Hayale ben de zamanıyla kapılmıştım;
Bütün geceler hayale dalar, bir iki
Gazel ortaya çıkardım mı çırpınırdım pek.
Bugün o şeylere artık...
– Zamanınız yoktur...

– Değil mi? Olsa da boşuna kafa yormak olur.
– Tuhafı, şimdi de şiirin heveslileri çoktur.
– Sizin de isteğiniz var mı?
– Şiir dizmeye mi?
Hayır.
– Yaraşmıyor düşünce adamlarına doğrusu ya.
– Evet, çocukluk efendim!..
Dedim; bu inkâra
Yeltenişimden de alçalarak utandım.
Benim o halime karşı bir arkadaş öteden,
Şu beyti başladı okumaya gülerek:
"Hayaller gecesinin perisine aşığım mutlak,
Dinlesem, öyle neden şiire tutkunum ben?"

Nasıl kusûrunu ikrâr ederse bir mücrim,
Evet, o beyti yazan bendim!.. İ'tirâf ederim;
Fakat niçin bunu şâyân-ı hande görmelidir?
Büyüklüğüyle berâber, bakılsa bir şâir
Çocukların –o da lafzen– biraz mükemmelidir.

Geçen musâhabemiz nazm-ı dil-şikârımızı
Bir iltizâm-ı hakîrâneden ibâretti;
Sizinle terk ederek iltizâm-ı nîk ü bedi,
Bugün de sevk edelim bahs-i bî-karârımızı
Bir âşiyân-ı meânîye, bir perî-zâre;
Tenezzüh eyleyelim sâkitâne, âvâre.
Bir âşiyân-i meânî ki sâf ü cân-perver
Müşâfehât-ı serâirle dâimâ pürdür;
Zalâm-i leyl arasından bir iltimâ'-i seher
Kadar latîf, o kadar mûris-i tahayyürdür!
Düşer zemîne hep mevce mevce zıll ü ziyâ;
Bütün bedâyi'-i hilkat, bedâyi'-i san'at
– Pür-ibtisâm-ı sükûn; pür-nevâziş-i rikkat–
Eder o lâne-i lâhûta nağmeler ihdâ...
O lâne işte Cenâb'ın hayâl-i enfüsüdür,
Bu şi'r o nağmelerin bir küçük numûnesidir.

İkrâr etmek: Söylemek, bildirmek, kabul etmek. **Mücrim:** Suçlu. **Şâyân:** Layık. **Hande:** Gülme. **Lafzen:** Sözde, sözle. **Mükemmel:** Olgun, yetişkin, yetkin. **Dil-şikâr:** Gönül avlayan. **İltizâm:** Gerektirme, gerekli görme. **Hakîrâne:** Aşağılayıcı. **Terketmek:** Bırakmak. **Nîk ü bed:** İyi-kötü. **Sevketmek:** Götürmek, iletmek. **Bî-karâr:** Kararsızlık. **Âşiyân:** Yuva. **Meânî:** Anlamlar. **Perî-zâr:** Peri bahçesi. **Tenezzüh:** Dolaşma, gezinme. **Sâkitâne:** Sessizce. **Âvâre:** Aylakça, aylak. **Müşâfehât:** Yüz yüze, ağız ağıza konuşmak, söyleşmek. **Serâir:** Gizler, sırlar. **Dâimâ:** Her zaman. **Pür:** Dolu. **Zalâm:** Karanlık. **Leyl:** Gece. **İltimâ':** Parıltı. **Mûris:** Veren, kazandıran. **Tahayyür:** Şaşırma, hayran olma. **Zemîn:** Yer. **Mevce:** Dalga. **Zıll:** Gölge. **Ziyâ:** Işık. **Bedâyi':** Güzellikler. **Hilkat:** Yaradılış, yaratış. **İbtisâm:** Gülümseme. **Pür-nevâziş:** Okşayış dolu, okşayıcı. **Rikkat:** İncelik. **Lâne:** Yuva. **Lâhût:** Tanrısal evren. **İhdâ:** Armağan etme, gönderme. **Enfüs:** Öznel, subjektif. **Numûne:** Örnek. **Cenâb:** Şair Cenap Şahabettin (1870-1934).

Nasıl kusurunu kabul ederse bir suçlu,
Evet, o beyti yazan bendim! İtiraf ederim;
Fakat niçin gülünmeye lâyık görülür bu?
Büyüklüğüne karşın, bir bakıma şair
Çocukların –o da sözde– biraz yetkinidir.

Geçen söyleşimiz gönül avlayan koşuğumuzu
Aşağılamayı gerekli görmekten oluşmuştu;
Sizinle iyi ile kötüyü bir yana bırakıp
Bugün de kararsız konumuzu götürelim
Bir anlamlar yuvasına, bir peri bahçesine;
Gezinelim şöyle aylakça, sessizce.
Temiz, cana can katan anlamlar yuvası
Hep gizlerle ağzına kadar doludur;
Gece karanlığı arasından bir tan parıltısı
Kadar hoş, onun kadar insanı şaşırtıcıdır!
Düşer yere hep dalga dalga gölgeyle ışık,
Yaratışın, sanatın bütün güzellikleri
– Sessizce gülümseyip incelikle okşayarak–
Armağan eder o tanrısal yuvaya ezgileri...
O yuva, işte Cenap'ın özel hayalidir,
Bu şiir de o ezgilerin küçük bir örneğidir.

BİR HÂTIRACIK[1]

Dokuz yaşında.. Hayır, on birinde var lâkin
Vücûdu pek ufacık, hâl ü tavrı pek sâkin...
– Nasıl dilendiriyor vâliden, zavallı, seni?
– Ninem... Beyim, ninem olsaydı!..

Gerden-i semeni
Büküldü kaldı garîbâne, bir menekşe gibi.
Nedir bilir miyim artık bu rikkatin sebebi:
Elim cebimde, gözüm bî-irâde girye-nisâr,
Çıkardığım parayı eyledim hemen îsâr;
Yed-i sefâleti lerzân idi, kızardı yüzü:
– Bağışlasın sizi Rabbim...

Bu sâilâne sözü
Muvaffak olmadı ikmâle; mâî gözlerine
Hücûm eden yaşı setretmek istiyordu!

Sene
Bin üçyüz altı... Evet, bundan altı yıl evvel
Şu vak'a geçti: Bugün hâtırımdadır o güzel,
O mâî gözlerin eşk-i hazîn ü ma'sûmu.

Hâtıra: Anı. **Lâkin:** Ama. **Tavr:** Davranış. **Sâkin:** Sessiz, durgun. **Vâlide:** Anne. **Nine:** Anne, nine. **Gerden:** Gerdan, boyun. **Semen:** Yasemin, semiz. **Rikkat:** İncelik, acıma. **Bî-irâde:** İradesiz, isteksiz. **Girye-nisâr:** Gözyaşı döken, saçan. **Îsâr:** Verme, bağışlama. **Yed:** El. **Lerzân:** Titrek. **Rab:** Tanrı. **Sâilâne:** Dilenciye özgü, sorarcasına. **Muvaffak:** Başarılı. **İkmâl:** Tamamlama. **Mâî:** Mavi. **Setretmek:** Gizlemek. **Vak'a:** Olgu, olay. **Eşk:** Gözyaşı. **Hazîn:** Acı. **Ma'sûm:** Suçsuz, temiz.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 280, 11 Temmuz 1312/23 Temmuz 1896, s. 311.

BİR KÜÇÜK ANI

Dokuz yaşında... Hayır, on birinde var,
Gövdesi pek ufacık, davranışı pek ağır...
– Nasıl dilendiriyor annen, zavallı, seni?
– Annem... Beyim, annem olsaydı!..

Yasemin boynu
Büküldü kaldı garipçe, bir menekşe gibi.
Nedir bilir miyim artık bu inceliğin sebebi:
Elim cebimde, istemeden yaş indi gözümden;
Çıkardığım parayı ona verdim hemen,
Yoksul eli titriyordu, pek kızardı yüzü.
– Bağışlasın sizi Tanrım...

Bu dilek sözünü
Tamamlamayı başaramadı; mavi gözlerinde
Toplanan yaşları gizlemek istiyordu!

Yıl
Bin sekiz yüz doksan... Evet, bundan altı yıl önce
Bu olay geçti: Bugün anımsıyorum o güzel,
O mavi gözlerin dokunaklı ve temiz yaşını.

Güneş penâh ederek bir sehâb-ı mağmûmu
Bahâra gamzeler etmekte, bir serin rahmet
Kesik kesik dökülüp her tarafta bir rikkat
Gülümsemekte idi; sanki âsumân da o gün
Kızın o hâli için kâinâta hep küskün,
Fakat o bî-kese memnûn görünmek isteyerek
Hem ağlamak yüzü izhâr ederdi, hem gülmek!

Penâh etmek: Sığınmak. **Sehâb:** Bulut. **Mağmûm:** Üzüntülü, tasalı, üzgün. **Gamze:** Süzgün bakış, çene ve yanak çukuru. **Rahmet:** Yağmur. **Âsumân:** Gök. **Kâinât:** Evren. **Bî-kes:** Kimsesiz. **İzhâr etmek:** Göstermek, ortaya koymak.

Güneş sığınarak bir üzgün buluta
Bahara göz süzmekte, bir serin yağmur
Kesik kesik dökülüp her yanda bir acıma
Gülümsemekteydi; sanki gök de o gün
Kızın o durumu için evrene iyice küskün,
Ama öksüze sevinçli görünmek isteyerek
Hem ağlamaklı görünürdü yüzü, hem gülmek!

BİR TENEZZÜHTEN AVDETTE[1]

Böyle erken tenezzühün zevki
Bence hîçbir safâya benzemiyor;
Rûhumun i'tilâ-yı pür-şevki
Diyemem, i'tilâya benzemiyor,
Gezdiğim bir semâya benzemiyor!

İşte artık bu köhne teşbîhât
Bize pek nâzenîn-edâ geliyor;
Ne kadar sevmek istesek, heyhât!..
– Hele bak, sevgilim, şu pencereden
Ne kadar tâze bir havâ geliyor...

Nev-bahârın bugünkü neş'esine
Yine birçok iânen oldu senin;
Kuşların dikkat eyledim sesine:
Hep senin hande-zâde-i dehenin,
Senin âheng-i i'tinâ-fikenin.

Nitekim kalb-i hufte-bîdârı
Nefh-i aşkınla bî-karâr ettin;
Eylerim her zamân şu ikrârı:
Beni sen şâir ettin, öğrettin
Bu ilâhî terâne-i rûhu,
Bu mübârek lisân-ı ezhârı.

Tenezzüh: Dolaşma, gezinti. **Avdet:** Dönüş, geliş. **Safâ:** Şenlik, sefa, saflık. **İ'tilâ:** Yükselme. **Pür-şevk:** İstek, sevinç dolu. **Semâ:** Gök. **Teşhîbât:** Benzetmeler. **Nâzenîn:** Nazlı. **Heyhât:** Yazık. **Nev-bahâr:** İlkbahar. **İâne:** Yardım. **Hande:** Gülüş. **Dehen:** Ağız. **Zâde:** Oğul, doğmuş, soylu. **İ'tinâ-fiken:** Özen gösteren. **Âheng:** Uyum, ses. **Hufte-bîdâr:** Uyanık yatan. **Nefh:** Koku, esinti, rüzgâr. **Bî-karâr:** Kararsız. **İkrâr:** Kabul etme, bildirme, açığa vurma. **İlâhî:** Tanrısal. **Terâne:** Makam, ahenk, ezgi, nağme **Mübârek:** Kutlu. **Lisân:** Dil. **Ezhâr:** Çiçekler.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 282, 25 Temmuz 1312/6 Ağustos 1896, s. 341-342.

BİR GEZİNTİDEN DÖNÜŞTE

Böyle erken gezintinin zevki
Bence hiçbir keyfe benzemiyor;
Ruhumun sevinçle yükselmesi
Diyemem, yükselişe benzemiyor,
Gezdiğim bir göğe benzemiyor!

İşte bu eski benzetmeler artık
Bize pek çıtkırıldım geliyor;
Ne kadar sevmek istesek, yazık!
– Hele bak, sevgilim, şu pencereden
Ne kadar taze bir hava geliyor...

İlkbaharın bugünkü sevincine
Yine çok yardımın dokundu senin;
Kuşların kulak verdim sesine:
Hep senin o gülen ağzın,
Senin o çok özenli sesin.

Nitekim uyanık yatan yüreği
Aşkının rüzgârıyla kararsız ettin.
Her zaman kabul ederim şunu:
Beni sen şair ettin, öğrettin
Ruhun bu tanrısal ezgisini,
Bu kutsal dilini çiçeklerin.

Şimdi mümkin midir ki bir şi'rim
Benzesin sânihât-i ma'hûda?..
Gâh ta'kîb-i rûh u fikr ederim,
Gâh pey-rev hayâl-i mes'ûda
Giderim nazım ile o sözleri kim
Olur ancak muhabbetin mülhim.

Her zamân, hem de böyle erkenden
Çıkalım, sevdiğim, temâşâya...
Penbe envâr-ı fecre karşı çemen
Hani dalmaz mı mâî rü'yâya?
Hani bir zıll-ı mübhemiyyet... âh,
Severim kırların bu hâlini ben!

O ne muhrik nevâ-yı hasretti
Ki marîzâne uçtu bir çalıdan?
O garîb ihtizâz, o derd-i nihân
Beni pek âşıkâne titretti!
Sen ekinler içinde hande-künân
Oluyordun şükûfe-çîn o zamân.

Mümkin: Olabilir, olanaklı. **Sânihât:** Duyuşlar, içe doğanlar, esinler. **Ma'hûd:** Bilinen, sözleşilen. **Gâh:** Bazan. **Ta'kîb:** İzleme. **Pey-rev:** İzleyen, ardından giden. **Mes'ûd:** Mutlu. **Nazım:** Koşuk, dizme, sıralama. **Muhabbet:** Sevgi. **Mülhim:** Esinleyen, ilham eden. **Temâşâ:** Görme, seyretme. **Envâr:** Işıklar. **Fecr:** Tan. **Çemen:** Çimen. **Mâî:** Mavi. **Rü'yâ:** Düş. **Zıll:** Gölge. **Mübhemiyyet:** Belirsizlik. **Muhrik:** Yakıcı, yanık. **Nevâ:** Ses, ahenk, makam. **Hasret:** Özlem. **Marîzâne:** Hastaca, hastalıklı. **İhtizâz:** Titreşim. **Nihân:** Gizli. **Âşıkâne:** Âşıkça. **Hande-künân:** Gülen. **Şükûfe-çîn:** Çiçek derleyen (toplayan).

Şimdi elimde mi, bir şiirim
Benzesin bilinen esinlere?
Bazen ruhu, düşünceyi izlerim,
Bazen mutlu hayalin ardınca giderim,
Giderim o sözleri sıralayarak,
Sevgin bana esin verir ancak.

Her zaman, üstelik böyle erkenden
Çıkalım sevdiğim, gezip görmeye...
Tanın pembe ışıklarına karşı çimen
Hani dalmaz mı mavi düşlere?
Hani bir belirsizlik gölgesi... Ah,
Severim kırların bu halini ben!

O ne yakıcı bir özlem sesiydi,
Uçtu hastaca bir çalıdan?
O garip titreme, o gizli dert
Beni de pek âşıkça titretti!
Sen ekinler içinde gülerken
Çiçekleri derliyordun o zaman.

Şi're san'atlı bir tabîiyyet
Yakışırmış... Bu doğru fikre göre
Gülüşün başka türlü bir ziynet
Veriyordu o levha-i şi're...
Yine sensin veren bu fikri bana;
Beni aşkındır eyleyen Fikret!

Dilde aşkınla doğdu bir mühlik
İ'tinâ-yı ulüvv-i his... Zâten
Olamam her tarîka ben sâlik,
Sevemem on hakîkati birden,
Hikmet öğrenmedim, budur sebebi:
Bana pek bed gelir mukallidlik!

Tabîiyyet: Bağlılık, uyarlık, doğallık. **Ziynet:** Süs. **Levha:** Tablo. **Dil:** Gönül. **Mühlik:** Öldürücü. **İ'tinâ:** Özen. **Ulüvv:** Yücelik. **His:** Duygu. **Tarîk:** Yol, tarikat. **Sâlik:** Bir yola giren, bağlanan, mürit. **Hikmet:** Felsefe, bilgelik. **Bed:** Kötü. **Mukallidlik:** Taklitçilik.

Sanatlı bir doğallık şiire
Yakışırmış... Bu doğru görüşle
Gülüşün başka türlü bir süs
Veriyordu o şiirin tablosuna...
Yine sensin veren bu düşünceyi bana;
Beni aşkındır Fikret yapan

Gönülde aşkınla doğdu, duyguyu
Yücelten bir belâlı özen... Doğrusu,
Her yola girip bağlanamam ben,
Sevemem on gerçeği birden.
Felsefe öğrenmedim, budur sebebi:
Bana pek çirkin gelir olmak taklitçi!

LERZİŞ-İ HAZÂN[1]

Me'yûs-ı aşk... –mübtezel ammâ ne fâide;
Yok, başka hangi nâm ile yâd eylesin kalem!–
Dil-haste-i sitem... –O da pek eski kâide!–
Me'yûs-ı aşk, hâsılı, dil-haste-i sitem...

Nâlende, son nefes gibi nâlende bir nesîm
Yaprakların terefrüf-i mâtem-nişânına
Munzam olup, zavallı marîzin cânânına
İlkâ eder bütün gece bir lerziş-i vahîm.

Bir hükmüdür bakılsa ümîdin bu irtiâş
Titrer fakat o, ye's ile, mebhût u bî-telâş;
Terk-i vücûd eder gibi emr-i mukaddere...

Titrer sukût-i ömrüne bî-çâre her zamân;
Gûyâ nisâb-ı hüznünü ikmâl için hazân
Muhtâc olur o lerziş-i kalb-i mükeddere!

Lerziş: Titreme. **Hazân:** Güz. **Me'yûs:** Üzgün, umutsuz. **Mübtezel:** Orta malı, değersiz, düşkün. **Fâide:** Yarar. **Nâm:** Ad. **Yâd eylemek:** Anmak. **Dil-haste:** Gönlü hasta. **Kâide:** Kural, temel. **Hâsılı:** Sözün kısası. **Nâlende:** İnleyen. **Nefes:** Soluk. **Nesîm:** Yel, rüzgâr. **Terefrüf:** Kanat çırpma. **Mâtem-nişân:** Yas gösteren, yaslı. **Munzam:** Eklenen, artırılan. **Marîz:** Hasta. **Cânân:** Sevgili. **İlkâ etmek:** Bırakmak, atmak. **Vahîm:** Korkulu, tehlikeli. **Hükm:** Yargı. **İrtiâş:** Titreme, sarsılma. **Ye's:** Tasa, üzüntü. **Mebhût:** Şaşırmış. **Bî-telâş:** Telaşsız. **Terk-i vücûd:** Vücuttan ayrılma, ölme. **Emr-i mukadder:** Yazılı buyruk, alınyazısı. **Bî-çâre:** Çaresiz, umarsız. **Gûyâ:** Sanki. **Nisâb:** Asıl, ölçü, sınır. **Hüzn:** Üzüntü. **İkmâl:** Tamamlama. **Hazân:** Güz. **Muhtâc:** İhtiyacı olan, gerekli. **Mükedder:** Üzgün.

1 *Mekteb*, sayı 46, 1 Ağustos 1312/13 Ağustos 1896, s. 724.

GÜZ TİTREYİŞİ

Aşk üzgünü... Düşkün, ama yararı yok, onu
Başka bir adla anmasında kalemin!
Sitemle gönlü hasta... O da pek olağan!
Aşk üzgünü, kısacası, sitemden hasta gönlü.

İnleyen, son soluk gibi inleyen bir rüzgâr
Yaprakların yasla çırpınışına eklenir,
Bırakır zavallı hastanın sevgilisine
Bütün gece korkulu bir titreme

Umudun bir yargısıdır bu titreme, bir bakıma,
Fakat titrer o tasayla, şaşkın ve durgun,
Gövdesini bırakır gibi yazgının buyruğuna...

Titrer hayatının düşüşüne her zaman umarsız;
Sanki acısının sınırını tamamlamak için güz
Gerek görür o üzgün yüreğin titremesine!

BİR TİMSÂL[1]

Bu güzel hangi işve-zârındır,
Bu çiçek hangi nev-bahârındır?

Roma'nın belki Paris'in; –bilemem,
Dolu eşkâl-i hüsn ile âlem! –

Belki bir köyde... Bir sönük yerde,
Belki bir ebr-i lâne-perverde
Sâha-ârâ-yı hilkat olmuştur...

Yok, ne hâkin ne âsmânındır
Bu çocuk başka bir cihânındır.

Bu çocuk –ben derim ki hayretle–
Yed-i zî-iktidâr-ı san'atle
Levha-pîrâ-yı ziynet olmuştur:

Âdetâ bir musavver-i üstâd
Arz için bir numûne-i îcâd

Onu halkeylemiş hayâlinde
Süslemiş dâr-ı iştigâlinde!

Timsâl: Simge, örnek. **İşve-zâr:** İşveli, nazlı. **Nev-bahâr:** İlkbahar. **Eşkâl:** Biçimler, şekiller. **Hüsn:** Güzellik. **Âlem:** Evren, dünya. **Ebr:** Bulut. **Lâne:** Yuva. **Perver:** Besleyen. **Sâhâ:** Alan, avlu. **Ârâ:** Süsleyen. **Hilkat:** Yaratış, yaratık. **Hâk:** Toprak, yer. **Âsmân:** Gök. **Cihân:** Evren, dünya. **Hayret:** Şaşırma. **Yed:** El. **Zî-iktidâr:** Güç (iktidar) sahibi, güçlü. **Levha-pîrâ:** Tabloyu süsleyen. **Ziynet:** Süs, mücevher. **Âdetâ:** Enikonu. **Musavver:** Tasvir edilmiş, zihinde düşünülmüş, resimlenmiş, resim. **Üstâd:** Usta. **Arz:** Sunma. **Numûne:** Örnek. **Îcâd:** Buluş. **Halkeylemek:** Yaratmak. **Dâr:** Ev, yurt. **İştigâl:** Uğraş, iş.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 288, 5 Eylül 1312/17 Eylül 1896, s. 21.

BİR SİMGE

Bu güzel hangi nazlınındır,
Bu çiçek hangi baharındır?

Bilmem, –belki Roma'nın, belki de Paris'in;
Güzel biçimlerle dolu evren!–

Belki bir köyde... Bir sönük yerde
Yuvaya benzer bir bulutta belki
Yaratışıyla orayı süslemiştir...

Hayır, ne yerin ne göğündür,
Bu çocuk bir başka evrenindir.

Bu çocuk –şaşarak derim ki ben–
Sanatın o güçlü eliyle
Tablonun süsü olmuştur.

Enikonu bir ustanın resmi
Gösterilecek bir buluş örneği

Onu yaratmış hayalinde
Süslemiş iş yerinde.

SEVDÂ-YI BEDÂYİ'[1]

Fikriyle geçer ömrüm pür-neş'e vü pür-âmâl,
Âmâlimi uğrunda eyler giderim pâ-mâl;
Her hâli ter ü dilber, her şîvesi bî-emsâl...
Ma'şûka-i rûhumdur bir bikr-i hezârân sâl!

HEDİYYE[2]

Çirkin, fakat fürûğ-ı meserretle çehresi
Ânî bir incilâ ile olmakta hande-zen.

Ey sâhib-i hediyye!.. Evet, kim olursan ol,
Mes'ûdsun ki garka-i ye's-i hayât iken

Bir kimsesiz yetîme-i nâ-çârı sâatin
Kurtardı bir dakîkacık olsun düşünceden.

Pür-neş'e: Sevinç dolu. Pür-âmâl: Umutlar (sevinçler, dilekler) dolu. Âmâl: Umutlar, istekler. Pâ-mâl: Ayak altında, çiğnenmiş. Ter: Islak, taze, yaş. Dilber: Gönül alan, güzel. Şîve: Naz, edâ, söz, söyleyiş. Bî-emsâl: Benzersiz, eşsiz. Ma'şûka: Sevilen. Bikr: Kızlık, el değmemişlik. Hezâran: Bülbüller, binler. Sâl: Yıl. Fürûğ: Işık, parıltı. Meserret: Sevinç. Çehre: Yüz. Ânî: Ansızın, birden. İncilâ: Parlama, parıltı, görünme. Hande-zen: Gülen, kahkaha atan. Hediyye: Armağan. Mes'ûd: Mutlu. Garka: Batma, dalma. Ye's: Üzüntü, tasa. Yetîme: Öksüz kız. Nâ-çâr: Çaresiz, zavallı.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 294, 17 Teşrînievvel 1312/29 Ekim 1896, s. 119.

2 *Servet-i Fünûn*, sayı 296, 31 Teşrînievvel 1312 /12 Kasım 1896, s. 150. Geçen nüshamızda münderiç *Saatli Kız* tasviri için yazılmıştır. (Derginin notu)

GÜZELLİK SEVGİSİ

Düşünerek geçer hayatım sevinç ve umutla,
Çiğner giderim isteklerimi uğrunda,
Her sözü eşsiz, her davranışı taze ve güzel
Ruhumun sevgilisi, el değmemiş binlerce yıl!

ARMAĞAN

Çirkin, ama sevincin ışığıyla yüzü
Gülmekte bir parıltıyla birden.

Ey armağan veren! Evet, kim olursan ol,
Mutlusun işte... Hayatın acısına batmış iken

Bir kimsesiz zavallı öksüzü kurtardı
Saatin bir dakikacık olsun düşünceden.

LÜ'LÜ'-İ REHÂ-KÂR[1]

–Menemenlizâde Tâhir Beyefendi'ye–

Nasılsa geçti zamânıyla bir yüzük elime;
Bir eski halka ki oldukça müncezib-enzâr
Tele'lü'âtına[2] derim –biraz taazzumkâr!–
Döküldü bir sürü pervâne pây-i meş'alime.

Ya kendimin o tefâhur-nümâ bakışlarımı
Bugün hayâle getirdikçe hep içim titrer:
Kemâli bir büyücek inci, bir de halka-i zer...
Nasıl musahhar ederdi o rütbe hâtırımı?[3]

Bakın fazîleti neymiş o halka-i kühenin:
Günün birinde... Tuyûrun soğuktan, açlıktan
Ölüp döküldüğü bir günde... Hasta, aç, üryân
Çoluk çocuk koca bir hânenin, bir âilenin

O halka etti siyânet hayat ü ismetini;
Gözümde inci o gün buldu işte kıymetini!

Menemenlizâde Tâhir (1862-1902): Şair, yazar ve öğretmen. 1886'da *Gayret* dergisini çıkarmış, Namık Kemal'in, Abdülhak Hâmit'in, Recaizade Ekrem'in ürünlerini yayımlamıştır. *Elhân* (1887), *Yâd-ı Mâzî* (1888) vb. eserleri vardır. **Lü'lü'**: İnci. **Rehâ-kâr**: Kurtarıcı. **Müncezib-enzâr**: Bakışları çeken. **Tele'lü'ât**: Parıldamalar. **Taazzumkâr**: Böbürlenen, kibirlenen. **Pervâne**: Işığın çevresinde dönen kelebek, fırıldak, çardak. **Pây**: Ayak, dip. **Meş'al**: Kandil, lamba. **Tefâhur-nümâ**: Övünen. **Kemâl**: Olgunluk, değerlilik. **Zer**: Altın. **Musahhar**: Büyüleyen. **Rütbe**: Derece, kadar. **Hâtır**: Gönül. **Fazîlet**: Erdem. **Kühen**: Eski, yıpranmış. **Tuyûr**: Kuşlar. **Üryân**: Çıplak. **Hâne**: Ev. **Siyânet**: Koruma. **İsmet**: Namus, temizlik. **Kıymet**: Değer.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 298, 14 Teşrînisânî 1312/26 Kasım 1896, s. 182.

2 Asım Bezirci'nin atladığı bu kelime elinizdeki baskıda eklenmiştir. (e. n.)

3 Osmanlıca metinde "ele geçirilmiş, boyun eğdirilmiş" anlamlarına gelen "musahhar" kelimesini Asım Bezirci, aynı kalıptan ve sesteş olan, farkları ancak Osmanlıca yazılışlarında görülebilen "büyülenmiş, bir şeyin büyüsüne kapılmış" anlamındaki "musahhar" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

KURTARICI İNCİ

–Menemenlizade Tahir Beyefendi'ye–

Nasılsa geçti zamanıyla bir yüzük elime,
Bir eski halka ki oldukça bakışları çeker
Parıldamasına derim –biraz böbürlenerek–
Döküldü bir sürü pervane lambamın çevresine.

Ya kendimin o övünçlü, kurumlu bakışlarımı
Bugün hayale getirdikçe hep içim titrer:
Değerli bir büyücek inci, bir de altın halka...
Nasıl alıp büyülerdi gönlümü o kadar çok?

Bakın erdemi neymiş o yıpranmış halkanın:
Günün birinde... Kuşların soğuktan, açlıktan
Ölüp döküldüğü bir günde... Hasta, aç, çıplak
Çoluk çocuk... Koca bir evin, bir ailenin

O halka korudu hayatıyla namusunu,
Gözümde inci değerini işte o gün buldu.

ŞİİR[1]

Üryân gusûn-ı meşcere, kendi de ser-türâb...[2]
Açmakta âsumân ona –pür-neş'e, bî-hudûd–
Bir sütre-i kebûd.

Ettikçe ben şu manzarı tasvîr için şitâb,
Pür-mübhemiyyet olmada karşımda âşikâr
Bir nakş-ı bî-karâr.

Durmuş kenâr-ı levha-i şi'rimde bir gurâb...
Bakmakta sânihâtıma tezyîf eder gibi,
Boş bir eser gibi!

Üryân: Çıplak. Gusûn: Dallar, filizler. Meşcere: Ağaçlık, koru. Âsumân: Gök. Pür-neş'e: Sevinç dolu. Sırr: Giz. Ser: Baş, kafa. Türâb: Toprak. Bî-hudûd: Sınırsız. Sütre: Örtü. Kebûd: Mavi. Manzar: Görünüş, görülen. Şitâb: Koşma, acele. Pür-mübhemiyyet: Belirsizlik dolu. Âşikâr: Belli, açık. Nakş: Nakış, işleme, resim, görünüş. Bî-karâr: Kararsız. Levhâ: Tablo, levha. Gurâb: Karga. Sânihât: Duyuşlar, esinler. Tezyîf: Aşağılama, eğlenme.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 305, 2 Kânûnusânî 1312 /14 Ocak 1897, s. 297.

2 "Başı toprakta, toprağa uzanmış" anlamlarındaki "ser-türâb" tamlamasını Asım Bezirci "sırr-ı türâb" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

ŞİİR

Ağaçlığın dalları çıplak, kendi de toprağın gizi...
Açmakta gök ona –sınırsız ve sevinçli–
Mavi bir örtü.

Ben görünümü anlatmak için koştukça,
Belirsizlikle dolmakta apaçık karşımda
Kararsız bir işleme.

Durmuş şiirimin tablosu yanında bir karga...
Bakmakta esinlerime, alay eder gibi,
Boş bir eser gibi!

TEŞYÎ'DEN AVDETTE[1]

Gârib güneş, azîmete âmâde bir tren;[2]
Bir mahmil-i revân-ı emel zanneder gören.

Her yanda bir hurûş u temevvüc, bir izdihâm;
Her yüzde, her nazarda hüveydâ hulûs-ı tâm.

Pür-mefharet revişleri kol kol gidenlerin,
Pür-mahmedet bakışları teşyî' edenlerin.

Gül-bânklar kulûba neşât-âver-i nüvîd,
Alkış, duâ, bükâ-yı safâ, hande-i ümîd.

Yâ Rab, nedir bu hiss-i hamiyyet ki şeyh ü şâb
Âgûş-ı mevte cân atarak eyliyor şitâb?!

Mutlak şu bir tren dolusu kahramânları
Cezbeyliyor barut kokusu, top dumanları.

Teşyî': Uğurlama. **Avdet**: Dönüş. **Gârib**: Batan, gurup eden. **Azîmet**: Gidiş. **Âmâde**: Hazır. **Mahmil**: Deve üstüne konulan iki kişinin oturduğu sepet, tahtırevan. **Revân**: Giden, akan. **Emel**: Umut, dilek. **Hurûş**: Coşma, gürültü. **Temevvüc**: Dalgalanma. **İzdihâm**: Kalabalık. **Nazar**: Bakış. **Hüveydâ**: Görülen, belli. **Hulûs**: İçtenlik, gönül temizliği. **Pür-mefharet**: Övünme, onurlanma dolu. **Reviş**: Gidiş, yürüyüş. **Pür-mahmedet**: Övünç dolu. **Gül-bânk**: İlahi ya da dua. **Kulûb**: Yürekler, kalpler. **Neşât-âver**: Sevinç getiren. **Nüvîd**: Müjde. **Bükâ**: Ağlama. **Hande**: Gülüş. **Hamiyyet**: Yurt ve ulusseverlik. **Şeyh ü şâb**: Şeyh ve takımı (kabilesi, cemaati), yaşlı ve genç. **Âgûş**: Kucak. **Mevt**: Ölüm. **Şitâb**: Koşma, acele. **Cezbeylemek**: Çekmek.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 320, 17 Nisan 1313/29 Nisan 1897, s. 114.
Bu şiir 1313/1897 Osmanlı-Yunan savaşının başlaması üzerine İsmail Safa ile birlikte yazılmış, önce *Servet-i Fünûn*'da (sayı 320), sonra da *Mütâlaa*'da (sayı 39, 1313/1897, s. 1.) yayımlanmıştır. T. Fikret'in şu şiirleri adı geçen savaşla ilgilidir: "Hasan'ın Gazâsı", "Yenişehir Gâzîlerine", "İki Bayram". (A. B.)

2 Bu dizedeki "batan, gurup eden" anlamına gelen "gârib" kelimesini Asım Bezirci, "kimsesiz, zavallı, yabancı" anlamlarına gelen "garîb" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

UĞURLAMADAN DÖNÜŞTE

Garip bir güneş, kalkışa hazır bir tren,
Umut yüklü yürüyen bir deve sanır gören.

Her yanda bir coşku ve dalga, bir kalabalık;
Her yüzde, her bakışta açık bir içtenlik.

Onurla yürüyüşleri kol kol gidenlerin,
Övünçle bakışları onları uğurlayanların.

Dualar yüreklere sevinç veren birer müjde,
Alkış, dua, sevinçli ağlama, mutlu gülme.

Ey Tanrı, nedir bu yurt sevgisi ki şeyhle
Müritleri can atarak koşuyor böyle ölüme?!

Elbet, şu bir tren dolusu kahramanları
Çekiyor hep barut kokusu, top dumanları.

Lâyık mıdır bu şevke tehî bir heves demek?
İkbâl için, saâdet için boş mudur emek?

Milkin bekâ-yı şânı saâdet değil midir?
Kim olmak istemez anı te'mîne muktedir?

Şunlar... Şu muhterem, şu bahâdır gönüllüler
Olmakta hep o hâhiş ile âzim-i sefer.

Allâh muîniniz ola Osmânlılar sizin;
Târîh vasf-ı satvetinizle dolar sizin!

Râh-ı vatanda târik-i dâr ü diyâr... Siz
Billâhi bahtiyârsınız bahtiyâr... Siz!

Yoldaş size gönülleri hep Müslümânların;
İ'lâ için, şükûhunu geçmiş zamânların

Serhadde iltihâk ediniz şânlı erlere,
Bizden selâmlar götürün hep o yerlere!..

***

O yerler şimdi bir tâbiş-geh-i seyf-i mücellâdır;
Sufûf-ı gâziyân pîrâye-bahş-i sahn-i sahrâdır;
Tüfek, top, süngü birden, bir uğurdan hamle-fermâdır;
Çemenler işte mevc-i hûn-i düşmânla mutarrâdır..

Şevk: İstek, sevinç. **Tehî:** Boş. **İkbâl:** Baht, talih. **Milk:** Mülk, ülke. **Bekâ:** Kalış, yaşama. **Anı:** Onu. **Te'mîn:** Sağlama. **Muktedir:** Güçlü. **Bahâdır:** Yiğit, gözü pek. **Hâhiş:** İstek. **Âzim:** Kararlı, yola koyulan. **Muîn:** Yardımcı. **Vasf:** Özellik. **Satvet:** Sıçrama, güç, ezici kuvvet. **Râh:** Yol. **Târik:** Terkeden, ayrılan. **Dâr:** Yurt, yuva. **Billâhi:** Tanrı için. **Bahtiyâr:** Mutlu. **İ'lâ:** Yükselme. **Şükûh:** Ululuk. **Serhad:** Sınır, sınır boyu. **İltihâk:** Katılma. **Tâbiş-geh:** Parlayış, parıltı yeri. **Seyf:** Kılıç. **Mücellâ:** Parlayan. **Sufûf:** Saflar. **Gâziyân:** Gaziler. **Pîrâye-bahş:** Süsleyen. **Sahn:** Sahne, avlu, meydan. **Sahrâ:** Çöl, ova. **Hamle:** Atılım. **Fermâ:** Buyuran, süren. **Çemen:** Çimen. **Mevc:** Dalga. **Hûn:** Kan. **Mutarrâ:** Taze, göz alıcı.

Doğru mudur bu isteğe boş bir heves demek?
Amaç için, mutluluk için boş mudur emek?

Ülkenin şanını sürdürmek mutluluk değil midir?
Kim güçlü olmak istemez onu sağlayacak kadar?

Şunlar... Şu saygın, şu yiğit gönüllüler
Hepsi de canıgönülden sefere gitmek ister.

Tanrı yardımcınız olsun Osmanlılar sizin,
Tarih atılışınızın özelliğiyle dolar sizin.

Yurt uğrunda evi, memleketi bırakmak...
Tanrı için mutlusunuz, budur mutlu olmak!

Yoldaş size gönülleri hep Müslümanların;
Yükseltmek için ululuğunu geçmiş çağların.

Sınır boyunda katılınız şanlı erlere,
Bizden selamlar götürün hep o yerlere!

***

O yerler şimdi yalın kılıcın parladığı yerdir,
Gazi saflarının kırlık alanı süslediği yerdir.
Tüfek, top, süngü birden, bir uğurda atılımdadır;
Çimenlerde işte düşmanın taze kanı dalgalanır.

Bütün ebr-i zaferdir sanki feyz-efşân o yerlerde,
Bahâr-ı hûn u âteştir bu yıl cûşân o yerlerde!

Uyandırmak hatardır gırre bir şîri menâmından;
Hazer, ey hasm-ı bî-insâf-ı dîn, Osmânlı nâmından!
Bu kavmin titre makrûn-ı adâlet intikâmından!
Kılıçlar çıkmasın bir kerre pür-satvet niyâmından...

Durulmaz pîş-i kahrında, dayanmaz darbına hâil:
Savâiktir, bevâriktir, belâ bârânıdır sâil!

Gider meydân-ı harbe dönmemek azm-i şedîdiyle,
Gider Osmânlı gâzî ve şehîd olmak ümîdiyle;
Müsâvî bahtiyâr olmakta gâzîsi şehîdiyle;
Yürür birlikte bir pîr-i civân-himmet hafîdiyle...[1]

Değil erkekleri, nisvânı hâhişkâr-i heycâdır,
Taarruz böyle cengâverlere bir kâr-ı bî-câdır!

Ebr: Bulut. **Feyz-efşân**: Feyz, bolluk, sevinç, bilim saçan. **Cûşân**: Coşan. **Hatar**: Tehlike. **Gırre**: Gururlu, kibirli. **Şîr**: Aslan. **Menâm**: Yatak odası, uyku. **Hazer**: Sakın. **Hasm**: Düşman. **Bî-insâf**: İnsafsız. **Nâm**: Ad, ün. **Makrûn**: Yakın, ulaşmış. **Pür-satvet**: Atılış dolu. **Niyâm**: Kın, kılıf. **Kerre**: Kez. **İntikâm**: Öç alma. **Kavm**: Halk, ulus. **Pîş**: Ön. **Darb**: Vuruş. **Kahr**: Zorlama, ezme, üstün gelme. **Hâil**: Engel. **Savâik**: Yıldırımlar. **Bevârik**: Şimşekler, parıltılar. **Bârân**: Yağmur, sağnak. **Sâil**: Saldırıcı, saldırgan: **Azm**: Niyet, karar, amaç. **Şedîd**: Kesin, şiddetli. **Müsâvî**: Eşit. **Bahtiyâr**: Mutlu. **Pîr-i civân-himmet**: İhtiyar delikanlı, genç gayretli ihtiyar. **Hafîd**: Torun. **Nisvân**: Kadınlar. **Hâhiş-kâr**: İstekli. **Heycâ**: Kavga, savaş. **Taarruz**: Saldırı. **Cengâver**: Savaşçı. **Bî-câ**: Yersiz.

1 Asım Bezirci bu dizeyi "... pîr-i civân himmet-i hafîdiyle" şeklinde okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

Hep zafer bulutudur sanki yayılan o yerlerde,
Kan ve ateş baharıdır bu yıl coşan o yerlerde!

Uyandırmak tehlikelidir bir aslanı yatağından;
Sakın, ey insafsız din düşmanı, Osmanlı adından!
Bu halkın titre adalet gösteren hıncından!
Kılıçlar çıkmasın bir kez hızla kınından...

Durulmaz zoru önünde, dayanmaz engel vuruşuna:
Yıldırım, şimşek, belâ yağmurudur saldırılana!

Gider savaş alanına dönmemek kesin kararıyla,
Gider Osmanlı ya gazi, ya şehit olmak umuduyla;
Eşit sayılır gazisi şehidiyle mutlu olmakta;
Yürür birlikte bir koca genç, torununun yardımıyla.

Değil erkekleri, kadınları da kavgaya isteklidir,
Böyle savaşçılara saldırmak yersiz bir iştir!

Yed-i teshîre geçtikçe geçitler, kal'eler her gâh,[1]
Açıldıkça fezâ-yı fevz ü nusrette nice şeh-râh,
Çıkar ayyûka âheng-i zafer... Gül-bânk-ı "Yâ Allâh!"
Cezâ-yı fi'lini görsün sezâdır düşmen-i bed-hâh.

Şu sözler kanla, âteşle yazılsın vech-i gabrâya:
Kılıçtan başka yoktur çâre tedmîr-i eşirrâya!

Kâr: İş, kazanç. **Yed:** El, kuvvet, güç, yardım. **Teshîr:** Ele geçirme, alma. **Gâh:** Zaman, an, kez. **Fezâ:** Uzay, gök. **Nusret:** Yardım, başarı, üstünlük. **Şeh-râh:** Ana yol. **Ayyûk:** Göğün en yüksek yeri. **Gül-bânk:** Birlikte okunan ilahi ya da dua, bağırma. **Fi'l:** Eylem, fiil. **Sezâ:** Layık, yaraşır. **Bed-hâh:** Kötü istekli (niyetli). **Vech:** Yüz. **Gabrâ:** Yeryüzü, yer. **Çâre:** Çözüm, yol. **Tedmîr:** Yok etme, tepeleme. **Eşirrâ:** Kötüler, haşarılar, azgınlar.

1 Bu dizedeki "geçitler" kelimesini Asım Bezirci sehven "geçtiler" şeklinde okumuştur. (e. n.)

Ele geçtikçe geçti durmadan kaleler,
Açıldıkça bolluk ve başarı göğünde yollar,
Zafer bağırışı, "Ey Tanrı" sesi göğe çıkar,
Kötü niyetli düşman ettiğinin cezasını çeker.

Şu sözler kanla, ateşle yazılsın yeryüzüne:
Kılıçtan başka yol yoktur kötüleri tepelemeye!

YENİŞEHİR GÂZÎLERİNE[1]

Olsun gazâ mübârek, ey gâziyân-ı İslâm!
Cânlandı sâyenizde ümmîd-i şân-ı İslâm,
Gösterdiniz umûma neymiş tüvân-ı İslâm,
Hâbîde zannedenler şîr-i jiyânı görsün,
Bî-rûhtur diyenler Osmâniyânı... Görsün!

Görsün sizi cihânın enzâr-ı ibtisârı,
Görsün nasıl yaşarmış bir milletin vakârı;
Cennette ettiniz siz ihyâ bu yıl bahârı...
Ey şânlı kahramânlar! Fahreyleriz sizinle,
En pür-inâd hasmı kahreyleriz sizinle!

Her yandan olsa her dem bin seyl-i gam hurûşân
Sönmez bu tâb-ı gayret, donmaz bu hûn-ı cûşân;
Dönmez bu pençe-i zûr, olmaz bu kalb ra'şân,[2]
Osmânlı kalbidir bu, ma'sûm bir yürektir;
Lâkin vatan yolunda taştan da belki pektir.

Osmânlı kalbidir bu hem zorlu hem de âdil;
Hilm ü metânetiyle bir kalb ana mu'âdil
Olmaz cihânda; bâkî ey gâziyân-ı pür-dil!
Sizden sebât ü himmet, düşmanda acz ü hayret,
Bizden duâ ve minnet, Allâh'tan inâyet!..

Gazâ: Din uğruna savaş. **Gâziyân:** Gaziler. **Sâye:** Gölge, yardım. **Ümmîd:** Umut. **Tüvân:** Güç. **Hâbîde:** Uyumuş. **Şîr:** Aslan. **Jiyân:** Kızgın, kükreyen. **Bî-rûh:** Ruhsuz. **Osmâniyân:** Osmanlılar. **Enzâr:** Bakışlar. **İbtisâr:** Can ve gönülden görme. **İhyâ:** Canlandırma. **Fahreylemek:** Övünmek. **Pür-inâd:** İnatçı. **Dem:** An, zaman. **Seyl:** Sel. **Hurûşân:** Coşan, çağlayan. **Tâb:** Güç, kuvvet, ışık. **Hûn:** Kan. **Cûşân:** Coşan. **Zûr:** Zor, kuvvet. **Ra'şân:** Titreyen. **Hilm:** Yumuşaklık. **Ana:** Ona. **Muâdil:** Denk. **Pür-dil:** Yürekli. **Himmet:** Emek, çaba.

---

1 *Mütâlaa*, sayı 40, 29 Nisan 1313/11 Mayıs 1894, s. 2; *Malûmât*, sayı 82, 8 Mayıs 1313/20 Mayıs 1897, s. 685.

2 Dizedeki "titremez bu yürek, korkmaz bu kalp" olarak çevrilebilecek "olmaz bu kalb ra'şân" ibaresini Asım Bezirci "olmaz bu kalb-i ra'şân" şeklinde okumuş ve "yürek titrerken" olarak çevirmiştir. (e. n.)

YENİŞEHİR GAZİLERİNE

Savaşın kutlu olsun, ey gazileri İslâm'ın;
Canlandı yardımınızla şanlı umudu İslâm'ın!
Gösterdiniz herkese neymiş gücü İslâm'ın,
Uyuyor sananlar kükreyen aslanı görsün,
Ruhsuzdur diyenler Osmanlıları görsün!

Görsün sizi dünyanın bakan gözleri,
Görsün nasıl yaşarmış bir ulusun onuru;
Cennete siz getirdiniz bu yıl baharı...
Ey şanlı kahramanlar! Övünürüz sizinle,
En inatçı düşmanı yok ederiz sizinle...

Her yanda bin tasa seli çağlasa her an;
Sönmez bu çabanın ateşi, donmaz bu coşan kan,
Dönmez kuvvetin pençesi, yürek titrerken;
Osmanlı yüreğidir bu, temiz bir yürektir;
Ama yurt yolunda taştan da belki pektir.

Osmanlı yüreğidir bu, hem adil hem zorludur
Uysallık ve sağlamlıkta bir eşi yoktur
Dünyada; yaşayın ey yürekli gaziler!
Sizden direnç ve çaba, düşmanda güçsüzlük
Ve şaşkınlık; bizden dua, Tanrı'dan iyilik!

İKİ BAYRAM[1]

İki tâbende çehredir gül-gûn,
Nûrdan bir sehâbe altında;
İki nev-hande goncedir ki uyûn
Fark eder leblerinde jâle-i hûn;
İki tayf-ı bülend fecr-âlûd;
İki enmûzec-i şafak... yâhûd
Nûrdan bir sehâbe altında
İki hûnîn sitâredir meşhûd.
Başka bir rengi var fakat hûnun
Bu güzel çehrelerde... Feyz-âver;
"Rûh-perver" desem de ahrâdır...
Bu iki vech-i şu'le-meşhûnun
Biri îd-i ferah-bedîd-i zafer,
Biri îd-i saîd-i adhâdır!

Tâbende: Parlayan, ışık veren. **Gül-gûn:** Gül renkli, pembe. **Nûr:** Işık. **Sehâbe:** Bulut. **Nev-hande:** Yeni açmış, gülen. **Gonce:** Gonca, tomurcuk. **Uyûn:** Gözler. **Leb:** Dudak. **Jâle:** Çiğ, kırağı. **Hûn:** Kan. **Tayf:** Görüntü, hayal. **Bülend:** Yüksek, yüce. **Fecr:** Tan ağarması, tan vakti. **Âlûd:** Karışık, bulaşmış. **Enmûzec:** Örnek. **Hûnîn:** Kanlı. **Sitâre:** Yıldız. **Meşhûd:** Görülen. **Çehre:** Yüz. **Feyz-âver:** Feyiz, bolluk, sevinç, bilim getiren. **Perver:** Besleyen. **Ahrâ:** Uygun, layık. **Vech:** Yüz. **Şu'le:** Alev, ateş. **Meşhûn:** Dolu, dopdolu. **Îd:** Bayram. **Ferah:** Sevinç, gönül açıklığı. **Bedîd:** Görünür, açık, belli. **Saîd:** Kutlu, uğurlu, mutlu. **Adhâ:** Kurbanlar, kurbanlıklar.

---

1 *Müâlaa*, sayı 41, 6 Mayıs 1313/18 Mayıs 1897, s. 2.
Önce *Müâlaa* (sayı 41), ardından *Malûmât* (sayı 83, 15 Mayıs 1313/22 Mayıs 1897) dergisinde çıkan bu şiir, 1313/1897 Osmanlı-Yunan savaşında başarı kazanılması ve Kurban Bayramı'nın da aynı günlere rastlaması üzerine yazılmıştır. "Teşyî'den Avdette", "Hasan'ın Gazâsı", "Yenişehir Gâzîlerine" başlıklı şiirler de sözü geçen savaşla ilgilidir. (A. B.)

İKİ BAYRAM

Gül renkli iki yüzdür parlayan,
Işıktan bir bulut altında;
Yeni açılmış iki tomurcuktur,
Kanlı çiği görür gözler dudaklarında;
Tanla karışık iki yüce görüntü,
Şafaktan iki örnek... Yahut da
Işıktan bir bulut altında
İki kanlı yıldızdır görülen.
Fakat kanın ayrı bir rengi var
Bu güzel yüzlerde... Sevindiren,
"Ruhu besleyen" desem de uyar...
Bu iki ateş dolu yüzün
Biri zaferin gönül açıklığı,
Öbürü kutlu Kurban Bayramı.

KAMER HANIM'A HİTÂB[1]

İneydiniz şu dehlîze
Kolaylaşırdı pek bize
Konuşmak öyle diz dize
Değil mi yâ Kamer Hanım
Benim gülüm, benim cânım

Oyun havâsı curcuna
Ne olsa tık da hurcuna
Kurul şerefle burcuna
Safâna bak Kamer Hanım
Benim gülüm, benim cânım

Şu pür-nücûm kontuar
Size olur mu dortuar
Uzandı gitti istuar
Gelindi gel Kamer Hanım
Benim gümüşlü kalkanım

Kamer: Ay. Hitâb: Seslenme, söyleme. Dehlîz: Koridor, geçit, dehliz. Hurc: Heybe. Burc: Burç. Safâ: Sevinç, keyif, sefa, şenlik. Pür-nücûm: Yıldızlarla dolu. Kontuar (Fr. *comptoir*): Tezgâh, acente. Dortuar (Fr. *dortoir*): Yatak odası. İstuar (Fr. *histoire*): Hikâye, tarih Kâfiye: Uyak. Küşâd edilmek: Açılmak. Çehre: Yüz. Müdevver: Yuvarlak. Hâl: Ben, benek. Hâver: Güneşin doğduğu taraf, doğu, şairler tarafından bazen "batı" anlamında da kullanılmıştır.

1 *Düşünce – Nüsha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbû' Eş'ârından*, s. 175-176. Bu ironik şiir, Fikret'in yakın arkadaşı İsmail Safa (1867-1901) ile birlikte yazılmıştır. (A. B.)

Sarardı soldu benziniz
Tıkandı varsa genziniz
Sırıttı burda kâfiye
Nasılsınız Kamer Hanım
Benim gülüm, benim cânım

Sizin sedefli çekmece
Dolu içinde bilmece
Küşâd edilse bir gece
Nasıl olur Kamer Hanım
Benim gülüm, benim cânım

O çehre-i müdevverin
Yüzünde hâli hâverin
Gönül senin semâverin
Fıkırdıyor Kamer Hanım
Ne dersiniz buna cânım

***1

Bana kimsin diye sorma meleğim
Pek güzel dinle de îzâh edeyim

Nâm-ı nâçîzime "Fikret" derler
Şi're de nisbetimi söylerler

Kaldığım varsa da gâh ekmeksiz
Kalmadım şimdiye dek mesleksiz

Nûr bekler gibi nısf-ı şebde
Bekledim on iki yıl mektebde

Sonra çıktım ne için bilmeyerek
Bu da bir cilve-i baht olsa gerek

Bâbıâlî'ye müdâvimlendim
Ehl-i nâmûs diye mîmlendim

Şimdi bir hayli eser sâhibiyim
"Ahmed İhsân"da musahhih gibiyim

Sâye-i lutf-ı cihân-bânîde
Hâceyim Mekteb-i Sultânî'de...

Nâçîz: Değersiz, önemsiz. Nisbet: İlgi, bağ, orantı. Gâh: Bazen. Nısf: Yarı. Şeb: Gece. Müdâvimlenmek: Devam etmek. Ehl-i nâmûs: Namuslu kişi. Hayli: Oldukça, çok. Ahmed İhsân: *Servet-i Fünûn* dergisini çıkaran yazar Ahmet İhsan Tokgöz (1868-1942). Musahhih: Düzeltmen. Sâye: Gölge, yardım. Cihân-bânî: Hükümdara ait, Tanrı'ya ait. Mekteb-i Sultânî: Şimdiki Galatasaray Lisesi.

---

1 *Düşünce – Niisha-i Mahsûsa: Fikret'in Gayr-i matbûî' Eş'ârından*, 1334/1918, s. 178-179.
Bu isimsiz şiiri Tevfik Fikret *Servet-i Fünûn*'dan gönderilen bir mektubun zarfına yazmıştır. (e. n.)

***

Bana kimsin diye sorma meleğim
Çok iyi dinle de belirteyim:

Değersiz adıma "Fikret" derler
Şiirle de ilgimi söylerler.

Kaldığım varsa da bazı ekmeksiz
Kalmadım şimdiye dek mesleksiz

Işık bekler gibi yarı gecede
Bekledim on iki yıl okulda

Sonra çıktım ne için bilmeyerek
Bu da bir baht oyunu olsa gerek

Babıâli'ye devam ettim
Namuslu biri diye mimlendim

Şimdi var epeyce eserim
Ahmet İhsan'da düzeltici gibiyim

Tanrı'nın yardımı, iyiliğiyle
Öğretmenim Mekteb-i Sultani'de.

ÂH O GEÇEN DEVRE-İ HAYÂT![1]

Artık düşünmek istemem... Artık bu âlemin
Yoktur beni düşündürecek bir saâdeti;
Artık muhabbeti
Görmekteyim şebîh-i siyeh-rengi mâtemin!

İhsâs eder hayâlime rikkatli bir sukût
Dest-i hazânda lerzişi her berg-i sâkıtın
Birçok revâbıtın
Bir demde inkisârı... Ne dehşetli bir sukût!

Birçok revâbıtın ki bugün eşk-i ye's ile
Tezkârı bir tesellî-i câmid verir bana...
Bî-kayd ü pür-hevâ,
Onlardı rabteden beni bin kayd-ı zâile!

Zâil şebâb... Zâil ü sâfil şu kâinât;
Ümmîd içinde bunları ben dâimî sanır,
Hep öyle aldanır,
Mes'ûd olurdum... Âh o geçen devre-i hayât!

Devre: Dönem. Âlem: Evren, dünya. Saâdet: Mutluluk. Muhabbet: Sevgi. Şebîh: Benzer. Mâtem: Yas. İhsâs: Duyurma. Rikkatli: Dokunaklı, gece. Sukût: Düşme. Dest: El. Hazân: Güz. Lerziş: Titreyiş. Berg: Yaprak. Sâkıt: Düşen. Revâbıt: Bağlar. Dem: An, zaman, çağ. İnkisâr: Kırılma. Dehşetli: Korkunç, ürkünç. Eşk: Gözyaşı. Ye's: Tasa, üzüntü, umutsuzluk. Tezkâr: Anılma, anma. Tesellî: Avunma. Câmid: Donuk. Bî-kayd: Bağsız, sınırsız, alakasız. Pür-hevâ: Hava dolu, istekli, hevesli. Kayd: Bağ, sınır, kaygı. Zâil: Sona eren, geçen. Şebâb: Gençlik. Sâfil: Alçak. Kâinât: Evren. Ümmîd: Umut. Dâimî: Sürekli, değişmez. Mes'ûd: Mutlu.

1 *Mütâlaa*, sayı 43, 20 Mayıs 1313/1 Haziran 1897. s. 2.

AH O GEÇEN, YAŞANMIŞ DÖNEM!

Artık düşünmek istemem... Artık bu evrenin
Yoktur beni düşündürecek bir mutluluğu;
Artık sevgiyi
Görmekteyim kara renkli yasın bir benzeri!

Duyurur hayalime dokunaklı bir düşüş
Güzün elinde titreyişini bir düşen yaprağın
Birçok bağların
Bu çağda kopuşu... Ne korkunç bir düşme!

Birçok bağların ki bugün acı gözyaşıyla
Anılması soğuk bir avuntu verir bana...
Sınırsızca, istekle
Onlardı bağlayan beni geçmişte bin zincire!

Geçen gençlik... Geçen ve alçalan şu evren;
Umut içinde bunları ben sürekli sanır,
Hep böyle aldanır,
Mutlu olurdum... Ah o geçen yaşadığım dönem!

METRÛKE[1]

Vechinde, soluk vech-i zaîfinde emeller
Câmid nazar-ı ye's ile bekler gibi her ân,
Müstağrak u dilber,
Bir çehre-i esmer;
Bir hüsn-i levendâne ki birlikte nümâyân
Vaktiyle güzelliklerini okşayan eller...

Eller... Bu kadın onlara bâzîçe-i yek-dem,
Bir darbe-i hicrân ile makhûr u şikeste
Bâzîçe-i sevdâ;
Mâil yine hâlâ
Bir muhteris-i vuslata, bir neş'e-pereste...
Hâlâ ona mâil, ona meshûr, ona mahrem.

Metrûke: Bırakılmış kadın. **Vech:** Yüz. **Zaîf:** Zayıf, enez. **Emel:** Umut, dilek. **Câmid:** Donuk. **Nazar:** Bakış. **Ye's:** Tasa, üzüntü. **Müstağrak:** Dalmış, batmış. **Dilber:** Gönül alan, güzel. **Çehre:** Yüz. **Hüsn:** Güzellik. **Levend:** Deniz askeri, içkici, tembel, kabadayı, çırak, boylu boslu, yakışıklı. **Nümâyân:** Görünen. **Bâzîçe:** Oyuncak, oyun, eğlence. **Yek-dem:** Bir nefes, kısa zaman. **Darbe:** Vuruş. **Hicrân:** Ayrılık acısı. **Makhûr:** Kahrolmuş, ezik, yenik. **Şikeste:** Kırık. **Mâil:** Eğik, eğimli. **Muhteris:** Tutkulu. **Vuslat:** Kavuşma. **Neş'e-perest:** Sevinçli, neşeye tapan. **Meshûr:** Büyülenmiş. **Mahrem:** İçli dışlı, gizli.

1 *Mütâlaa*, sayı 45, 3 Haziran 1313/15 Haziran 1897. s. 2.

BIRAKILMIŞ KADIN

Yüzünde, soluk, zayıf yüzünde istekler
Donuk, tasalı bakışlarla sanki hep bekler,
Dalgın ve dilber
Bir yüz, esmer;
Yosmaca bir güzellik ki birlikte görünüyor
Eskiden güzelliklerini okşayan eller...

Eller... Bu kadın geçici oyuncağı onların,
Bir ayrılık vuruşuyla ezilmiş, kırılmış
Oyuncak aşka;
İstekli hâlâ
Bir birleşme tutkununa, bir keyif düşkününe...
Hâlâ ona eğik, ona büyülü, içli dışlı ona.

MUSÂHABE-İ EDEBİYYE-30[1]

"Anlaşılmaz!", bugün bu bir mi'yâr;
Ona en sâde bir neşîdeciği
–Meselâ dört eder ikiyle iki–

Yollu tatbîke hakkımız oluyor,
"Anlaşılmaz!", bu bir sıfat ki bütün
Kâinâtın muhassenâtı için

Kullanır, sonra bir meziyyet imiş
Gibi fahreyleriz, hakîkatte
Fahre lâyık ne var bu gayrette,

Anlamam... Bir de anlaşılmayanı
Kâle almak, onunla uğraşmak
Ne için? Anlaşılmıyorsa, bırak.

Mutlakâ her meâli, her fikri
Herkes anlar mı?.. Herkes anlayacak
Şey de olmaz değil, olur, ancak

Bir güzel levhanın serâirini
Seyredenler bütün görüp duyamaz:
Kimi çok ihtisâs eder, kimi az.

Musâhabe: Söyleşi, konuşma, sohbet. **Mi'yâr:** Ölçü. **Sâde:** Yalın. **Neşîde:** Şiir, atasözü. **Meselâ:** Sözgelişi, örneğin. **Tatbîkat:** Uygulama. **Kâinât:** Evren. **Muhessenât:** Güzel işler, üstünlükler. **Meziyet:** Üstünlük, nitelik. **Fahreylemek:** Övünmek. **Hakîkat:** Gerçek. **Gayret:** Çaba. **Lâyık:** Yaraşır, uygun. **Kâle almak:** Önem vermek. **Mutlakâ:** Kesinkes. **Meâl:** Anlam, kavram. **Levha:** Tablo. **Serâir:** Gizler. **Seyretmek:** Bakmak. **İhtisâs:** Duygulanma, içlenme.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 335, 31 Temmuz 1313/12 Ağustos 1897, s. 354-355.

"Anlaşılmaz!", bugün bu bir ölçü;
Ona en yalın bir şiirciği
–Sözgelimi, dört eder ikiyle iki–

Uygulamaya hakkımız oluyor,
"Anlaşılmaz!", bu bir sıfat ki bütün
Evrenin güzellikleri için

Kullanır, sonra da bir üstünlükmüş
Gibi böbürleniriz, aslında
Övünmeye değer ne var bu çabada,

Anlamam... Bir de anlaşılmayana
Önem vermek, onunla uğraşmak
Ne için? Anlaşılmıyorsa, bırak!

Kesinkes her anlamı, her görüşü
Herkes anlar mı? Herkes anlayacak
Şey de olmaz değil, olur, ancak

Bir güzel tablonun gizlerini,
Bakanlar görüp duyamaz hepsini:
Kimi çok duyar, kimi de az.

Anlamak fikre âid olsa bile
Duymak elbette rûha râci'dir,
Rûh duymazsa bil ki zâyi'dir.

Ne kadar sarf-ı zihn edersen et,
Sonra gülmez likâ-yı şi'r-i sahîh;
Şu kadar var ki –eyleyem tasrîh–

Okunan şi'rin anlaşılmayışı
Kelimâtın garâbetindense,
Fikrinin mübhemiyyetindense...

Ona yanlış de, i'tibâr etme;
Kimse: "Mutlak bu şi'ri iste, beğen!"
Diye cebretmiyor ya... İstersen!..

Şu güzel çehresince nâ-makbûl,
Ne için?.. Çünkü sen yanaklarda
Daha çok pembelik, dudaklarda

Daha az incelik, bütün yüzde
Daha dalgın tarâvet istersin;
Âdeta başka sûret istersin.

O donukluk, o gölge hâli sana
Pek safâsız gelir; düşünmeye de
Üşenirsin, o vech-i nâzende

Âid: İlişkin. **Râci':** Dokunan, dönen. **Zâyi':** Kayıp, yitik. **Sarf:** Harcama. **Sarf-ı zihn:** Kafa yorma. **Likâ:** Yüz. **Sahîh:** Gerçek, asıl. **Tasrîh:** Açıklama. **Kelimât:** Sözcükler. **Garâbet:** Gariplik, tuhaflık. **Mübhemiyyet:** Belirsizlik. **İ'tibâr etmek:** Önem vermek, saygı göstermek, değer vermek. **Cebretmek:** Zorlamak, zorunda bırakmak. **Çehre:** Yüz. **Nâ-makbûl:** Beğenilmez. **Tarâvet:** Tazelik. **Âdeta:** Enikonu. **Sûret:** Yüz, surat. **Safâsız:** Sevinçsiz, şenliksiz, saf olmayan. **Vech:** Yüz. **Nâzende:** Nazlı, hoş edalı, sevgili.

Anlamak düşünceyle ilgili olsa bile,
Duymak ruha dokunur elbette,
Ruh duymazsa bil ki yitiktir.

Ne denli kafa yorarsan yor,
Sonra gülmez gerçek şiirin yüzü,
Açıklayayım: Şundan doğar

Okunan şiirin anlaşılmayışı:
Sözcüklerin garipliğinden,
Düşüncenin belirsizliğinden...

Ona yanlış de, saygı gösterme,
Kimse: "İlle bu şiiri iste, beğen!"
Diye zorlamıyor ya... İstersen!..

Şu güzel yüzüyle beğenilmez,
Niçin?.. Çünkü sen yanaklarda
Daha çok pembelik, dudaklarda

Daha az incelik, bütün yüzde
Daha dalgın tazelik istersin,
Enikonu başka yüz istersin.

O donukluk, o gölge durumu sana
Pek sevimsiz gelir, düşünmeye de
Üşenirsin, o nazlı, hoş yüze

Böyle mehcûr-i iltifâtın olur...
Fakat insâf edersen anlarsın
Ki senin işte en ağır nazarın

Onu mümkin değil değiştiremez;
Daha sen görmeden o neyse yine
Odur, ancak senin teveccühüne

Mazhar olmak da bir saâdet iken,
Olmuyor!.. Şimdi bir kıyâs etsek
Duymamak, duymak, anlamak, sevmek,

Hepsi dünyâda i'tibârîdir:
Ben bu sözden ziyâde hoşlanırım;
Pek mükemmel, misâli yok sanırım..

Onu boş, rûhsuz bulursun sen,
Çünkü rûhun, tahassüsün başka,
Beni günlerce ağlatan aşka.

Kim bilir belki sen gülümsersin;
Ben de en i'tinâlı kâfiyeni
Sevemem, çünkü okşamaz o beni.

Böyledir işte herkesin tab'ı
Başka şey, başka bir güzellik arar;
Sana hoş gelmemiş o söz, ne zarar?

Mehcûr: Bırakılmış, unutulmuş. **Nazar:** Bakış. **İltifât:** Gönül alma, güleryüz gösterme. **Mümkin:** Olabilir, olanaklı. **Teveccüh:** Yönelme, güleryüz gösterme, hoşlanma, sevgi gösterme. **Mazhar olmak:** Kavuşmak, elde etmek. **Kıyâs etmek:** Karşılaştırmak, örnek almak. **İ'tibârî:** Saymaca, var sayılan. **Ziyâde:** Çok, artık. **Mükemmel:** Yetkin, kusursuz. **Misâl:** Örnek, eş. **Tahassüs:** Duygulanma. **İ'tinâ:** Özen. **Kâfiye:** Uyak. **Okşamak:** Hoşa gitmek. **Tab':** Yaradılış, doğa.

Böylece esirgersin iltifatı bile...
Fakat insaf edersen anlarsın,
Çünkü senin en ağır bakışın

Bile değiştiremez onu.
Daha sen görmeden önce o neyse
Yine odur; gerçi senin sevgine

Kavuşmak da bir mutluluktur ama
Olmuyor!.. Şimdi bir düşünsek,
Duymamak, duymak, anlamak, sevmek

Hepsi dünyada görecedir, varsayımdır:
Ben bu sözden çokça hoşlanırım,
Pek kusursuz, benzeri yok sanırım...

Onu boş, ruhsuz bulursun sen,
Çünkü ruhun, duyuşun başka,
Beni günlerce ağlatan aşka.

Kim bilir belki sen gülümsersin,
Ben de en özenli uyağını
Sevemem, çünkü okşamaz o beni.

Böyledir işte herkesin doğası
Başka şey, başka bir güzellik arar
Sana hoş gelmemiş o söz, ne çıkar?

Onu elbette hoş gören de olur.
Anlamak bir büyük meziyyetse,
Anla... Yok mâni', [bir] fazîletse,

Anlama... Yorma fikr ü hâtırını,
Şu kadar var ki sence nâkıs olan
Sözü herkes fena bulur... Bu yalan!

Meselâ bir hayâli anlamayız;
Rûhumuz âşinâ değildir ona,
O kadar etmemiştir isti'lâ;

"Bunu ben anlamam" deriz... Ne güzel.
"Bunu hîç kimse anlamaz" demeyiz,
Sonra derler ki: "Biz de siz misiniz?
Belki biz âcizâne anlıyoruz;"
"Ne tuhaf!.."
İşte böyle pek mülzim
Bir cevâb almadan sükût edelim!.

Meziyyet: Erdem, nitelik. Mâni': Engel. Fazîlet: Erdem. Hâtır: Gönül, kafa, zihin. Nâkıs: Eksik. Fenâ: Kötü. Âşinâ: Tanıdık, tanış. İsti'lâ: Yükselme, yayılma. Âcizâne: Güçsüzce. Mülzim: Üste çıkan, susturan. Sükût etmek: Susmak.

Onu elbette hoş gören de olur.
Anlamak bir büyük nitelikse,
Anla... Yok bir engel, bir erdemse.

Anlama... Yorma kafanı, gönlünü,
Şu kadar var ki, sence eksik olan
Sözü herkes kötü bulur... Bu yalan!

Örneğin bir hayali anlamayız,
Ruhumuz tanış değildir ona,
O kadar yükselmemiştir daha.

"Bunu ben anlamam deriz... Ne güzel,
"Bunu hiç kimse anlamaz" demeyiz,
Sonra derler ki: "Biz de siz misiniz?
Belki biz birazcık anlıyoruz."
"Ne tuhaf!.."
İşte böyle pek susturucu
Bir cevap almadan biz de susalım!

ŞİʼR-İ BÂRİD[1]

Gece... Bir leyl-i ebred-i sermâ;
Yalınız, dâr-ı iştigâlinde,
Bir mumun lerze-dâr u girye-nümâ
Şu'le-i zerd ü bî-mecâlinde

Cüst ü cûy-ı nikât-ı şi'r eyler.
Mütezelzil... Bu iltimâ'-ı rakîk
Ona bahş-ı hayât-ı şi'r eyler:
Söyletir bir neşîde-i bârîk.

Gâh ü bî-gâh bir su'âl-i hazîn
İnletir sîne-i mükedderini.
Bir küçük sekte-gâh sözlerinin
Sarsar âheng-i aşk-perverini...

O soğuk hücrenin sükûnetidir
Mün'akis şi'r-i nev-hayâtında,
O sönük şu'lenin bürûdetidir,
Muntabı' çehre-i nikâtında!

Bârid: Soğuk, sevimsiz. **Leyl:** Gece. **Ebred:** Daha (en, pek) soğuk. **Sermâ:** Kış, soğuk. **Dâr:** Yuva, ev. **İştigâl:** Uğraş, iş. **Lerze-dâr:** Titrek. **Girye-nümâ:** Ağlayan, ağlar yüzlü. **Şu'le:** Alev, ateş, yalım. **Zerd:** Sarı, solgun. **Bî-mecâl:** Güçsüz, bitkin, zayıf. **Cüst ü cû:** Arayıp sorma, araştırma. **Nikât:** Nükteler, ince ve anlamlı sözler. **Mütezelzil:** Titreyen, sarsılan, sallanan. **İltimâ':** Parıldama, parıltı. **Rakîk:** İnce. **Bahş:** Bağışlama, verme. **Neşîde:** Şiir. **Bârîk:** İnce, nazik, dakik. **Gâh ü bî-gâh:** Zamanlı zamansız. **Su'âl:** Öksürük. **Hazîn:** Acı, üzüntülü. **Sîne:** Göğüs. **Mükedder:** Üzgün, tasalı. **Sekte-gâh:** Durak, durma yeri. **Perver:** Besleyen. **Sükûnet:** Sessizlik. **Mün'akis:** Yansıyan, yankılanan, tersine dönmüş. **Nev:** Yeni. **Bürûdet:** Soğukluk. **Muntabı':** Hoş görünen, basılmış, damgalanmış, yaradılıştan olan. **Çehre:** Yüz.

1 *Mekteb*, sayı 64, 5 Kânûnuevvel 1313/17 Aralık 1897, s. 1009-1010.

SOĞUK ŞİİR

Gece... Çok soğuk bir gecesi kışın;
Yapayalnız, çalıştığı yerde,
Bir mumun titreyen ve ağlayan
Solgun ve bitkin alevinde

Şiire yaraşır ince sözler arar.
Titrek, bir cılız parıltı
Onun şiirine hayat bağışlar;
İnce, nazik bir şiir söyletir.

Zamanlı zamansız bir acı öksürük
İnletir kaygılı göğsünü.
Bir küçük duraklama, sözlerinin
Sarsar aşkı besleyen ahengini...

O soğuk odanın sessizliğidir
Yansıyan yeni doğmuş şiirinde,
O sönük alevin soğukluğudur,
Görülen anlamlı yüzünde

AŞK VE ŞEBÂB[1]

Bu şeb de işte sevincimden ağlıyor gibiyim;
Şu dalların arasından bakıp kaçan mehtâb,
Şu bir bulutta uçan leyle-pâre-i muzlim,
Şu boş ufuk, şu müzehheb sitâre-i nâim.

Birer bahâne-i tecdîd-i iştiyâk olarak
İçimden ağlıyorum... Ooh, ey nasîb-i şebâb,
Sen ey bükâ-yı muazzez! Ki rûh-ı müstağrak
Görür leâlî-i sâfında iltimâ'-ı şafak...

Şebâb için ebediyyet hayâli ma'füvdür:
Değil o çehre-i rûh-âşinâ sezâ-yı türâb;
O çeşm-i beste buhâr-ı sirişk içinde görür
Sifâl-i ömrü[2] rahîk-ı ümîd ü şevk ile pür,

Ve mest ü muhteris, eyler riyâz-ı aşka şitâb.

Şebâb: Gençlik. **Şeb:** Gece. **Mehtâb:** Ayışığı, mehtap. **Leyle-pâre:** Gece parçası. **Muzlim:** Karanlık. **Müzehheb:** Yaldızlı, altın suyuna batırılmış. **Sitâre:** Yıldız. **Nâim:** Uyuyan. **Tecdîd:** Yenileme. **İştiyâk:** Özleme, özlem. **Nasîb:** Pay, hisse, elde edilebilen. **Bükâ:** Ağlayış. **Muazzez:** Ağırlanan, değerli, saygın, aziz. **Müstağrak:** Dalmış, dalgın. **Leâlî:** İnciler. **Sâf:** Saf. **İstimâ':** Parıltı. **Ebediyyet:** Sonrasızlık, ölümsüzlük. **Ma'füv:** Bağışlanmış, ayrı tutulmuş, müstesna. **Çehre:** Yüz. **Âşinâ:** Tanış. **Sezâ:** Layık, yaraşır. **Türâb:** Toprak. **Çeşm:** Göz. **Beste:** Bağlanmış, kapalı, donmuş, makam. **Buhâr:** Buğu, buhar. **Sirişk:** Gözyaşı. **Rahîk:** Saf şarap. **Şevk:** İstek, sevinç. **Pür:** Dolu. **Mest:** Sarhoş. **Muhteris:** Tutkulu. **Riyâz:** Ağaçlık, çimenlik yerler, bahçeler. **Şitâb:** Koşma. **Ümmîd:** Umut.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 361, 29 Kânûnusânî 1313/10 Şubat 1898, s. 354.

2 Bu tamlamadaki "çanak, testi" anlamına gelen "sifâl" kelimesini Asım Bezirci "sefîl" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

AŞK VE GENÇLİK

Bu gece de sevincimden ağlıyor gibiyim;
Şu dalların arasından bakıp kaçan ay ışığı,
Şu bir bulutta uçan karanlık gece parçası,
Şu boş ufuk, şu yaldızlı uyuyan yıldızım.

Birer özlemi yenileme bahanesi olarak
İçimden ağlıyorum... Oh, ey gençliğin payı,
Sen ey kutlu ağlayış! Ruhum dalarak
Görür saf incilerinde şafağın parıltısını.

Gençliğe ölümsüzlük hayali pek yakışır:
O capcanlı yüzün doğru değil toprak olması,
O bağlı göz, yaşların buğusu içinde görür
Umut ve istek dolu bir şarap gibi alçak hayatı,

Ve sarhoşça, tutkuyla koşar aşk ormanına.

GÜL-EFŞÂN[1]

Düşerken dest-i nâzından çiçekler
Hazîn bir lerziş-i hasretle titrer;
Soluk bir gül –sönük bir kalb-i muğber–
Güzel parmaklarından bûse bekler...

Güzel kız! Pek yazık, şunlar
Düşerken bâri sînende
Bırak, bir lahza dursunlar!

Fakat bir âşık-ı bî-tâb ü ârâm
Gelip âheste zîr-i şehnişîne
Bakarken çeşm-i hasretle zemîne
–Uzatmış destini– eylerse ibrâm,

Güzel kız! Terk-i ısrâr et,
Kopan ezhârı sînenden;
O dest-i aşka îsâr et.

Gül-efşân: Gül saçan. Dest: El. Hazîn: Acı, dokunaklı. Lerziş: Titreyiş. Hasret: Özlem. Muğber: Kırgın, gücenik. Bûse: Öpücük. Sîne: Göğüs, yürek, gönül. Lahza: An, süre. Bî-tâb: Bitkin. Bî-ârâm: Dinlemesiz, durmaksızın. Âheste: Yavaş, ağır. Zîr: Alt. Şehnişîn: Pencere çıkması, balkon. Çeşm: Göz. Zemîn: Yer. İbrâm: Zorlama, üsteleme. Isrâr: Direnme. Terk: Bırakma, ayrılma. Ezhâr: Çiçekler. Îsâr: Dökme, saçma, verme. Levha: Tablo. Tasvîr: Resim.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 372, 16 Nisan 1314/28 Nisan 1898, s. 115. 120. sahîfemizdeki levha-i tasvîre âittir. (Derginin notu)

GÜL SAÇAN

Nazlı elinden düşerken çiçekler
Acı bir özlem ürperişiyle titrer,
Soluk bir gül –sönük, kırgın bir gönül–
Güzel parmaklarından öpücük bekler...

Güzel kız! Pek yazık, şunlar
Düşerken bari göğsünde,
Bırak, biraz dursunlar!

Fakat âşık, bitkin ve yorgun,
Gelip yavaşça altına balkonun,
Bakarken özlemli gözlerle yere
–Uzatarak elini– üstelerse,

Güzel kız! Ayak direme,
Göğsünden kopan çiçekleri
Serpiver o aşkın eline.

HAYÂT[1]

Hayâtımın yine bir devre-i melâliydi,
Çocuk değilsem de mekteb-nişîn idim el'ân;
Büyük acılar görmüş, ağlamış, "ebedî
Ezer hayâtımı artık bu iktirâb-ı girân!"

Demiştim... Âh, bileydim ki rûh ezilmek için
Geçen kederleri tecdîde hîç lüzûm olmaz!
Beşer bu hikmeti her gün görüp de bilmek için
Değil midir ki ser-âzâde-i gumûm olmaz!..

Bugün o günleri yâd eylerim de pîşimde
Bir âsumân-ı saâdet hayâli dalgalanır,
İçimde geçmişe râci' bir inşirâh uyanır.

Kılan ümmîd ü emeldir hayâtı rencîde;
Hayât, o bence yaşanmakla halli mümkin bir
Garîb, şübhe-fezâ nükte-i hakîkattir.

Devre: Dönem. **Melâl:** Usanç, sıkıntı, üzünç. **Mekteb-nişîn:** Okulda oturan. **El'ân:** Hâlâ, şimdi. **Ebedî:** Ölümsüz, sonrasız. **İktirâb:** Korkulu, üzüntülü. **Girân:** Ağır, katı, usandırıcı. **Tecdîd:** Yenileme. **Lüzûm:** Gerek. **Beşer:** İnsanlık. **Ser-âzâde:** Başıboş, özgür, rahat. **Gumûm:** Gamlar, üzüntüler. **Yâd eylemek:** Anmak. **Pîş:** Ön. **Âsumân:** Gök. **Saâdet:** Mutluluk. **Râci':** Bağlı, dönük. **İnşirâh:** Açılma, ferahlık. **Ümmîd:** Umut. **Emel:** Amaç, dilek, umut. **Rencîde:** İncinmiş, kırılmış. **Mümkin:** Olabilir, olanaklı. **Şübhe-fezâ:** Kuşkulandıran, kuşku artıran.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 378, 28 Mayıs 1314/9 Haziran 1898, s. 211.

HAYAT

Hayatımın yine usançlı bir dönemiydi,
Çocuk değilsem de okulda oturuyordum
Çok büyük acılar çekmiş, ağlamıştım:
"Ölünceye dek ezecek bu ağır sıkıntı beni!"

Demiştim... Ah, bilseydim ki ruhun ezilmesi için,
Geçmiş acıları yenilemeye hiç gerek yoktur!
İnsanın bu hikmeti her gün görüp de bilmesi için
Başının üzüntüden kurtulmasına olanak yoktur!

Bugün o günleri anarım da önümde
Bir mutluluk göğünün hayali dalgalanır,
İçimde geçmişe dönük bir ferahlık uyanır.

Umutla hayaldir hayatı kırıp inciten;
Hayat, o bence ancak yaşanmakla çözülebilen
Garip, kuşkulandıran gerçeğin bir nüktesidir.

İNCİMÂD-I RÛH[1]

Artık ne teessür, ne ümîd... İşte hayâtım
Bir nazra-i sengîn ile mevkûf-ı temâşâ
Âfâk-ı şühûdu;
Artık ne muhabbet, ne keder... Hep hevesâtım
Donmuş gibi; donmuş gibi rûhum bile hattâ,
Fark etmiyor aslâ
Âlâm-ı vücûdu.
Ey firkati serdî-fiken-i kalb ü hayâlim!
Karşında emellerle, heveslerle yanan ben
Bak şimdi ne câmid
Bir kitle-i ye'sim... Oku, tasvîr-i melâlim:
"Âzürde-i leb-teşne, dil-i efsürde-i şîven,
Melbûs u mülevven
Bir heykel-i bârid!"

İncimâd: Donma. **Teessür:** Üzülme, etkilenme. **Nazra:** Bakış. **Sengîn:** Taştan, ağır, sert. **Mevkûf:** Tutkulu, dondurulmuş. **Temâşâ:** Görme, bakma. **Âfâk:** Ufuklar. **Şühûd:** Tanıklar, görünme, görme. **Muhabbet:** Sevgi. **Hevesât:** Hevesler, istekler. **Fark etmek:** Ayırt etmek, seçmek. **Âlâm:** Üzüntüler, sıkıntılar, acılar. **Firkat:** Ayrılık. **Serdî-fiken:** Sertlik, katılık, soğukluk düşüren, atan, salan. **Emel:** İstek, umut, amaç. **Câmid:** Donmuş. **Ye's:** Karamsarlık, üzüntü, kaygı. **Melâl:** Sıkıntı, usanç. **Âzürde:** İncinmiş, kırılmış. **Leb-teşne:** Dudağı susamış. **Dil:** Gönül. **Efsürde:** Donmuş, kansız, güçsüz. **Şîven:** Yas, sızlanma, inleme. **Melbûs:** Giyilmiş, giysi. **Mülevven:** Renkli, türlü türlü. **Bârid:** Soğuk.

1 *Mütâlaa*, sayı 83, 4 Mart 1314/16 Mart 1898. s. 1.

RUHUN DONMASI

Artık ne üzüntü, ne umut... İşte hayatım
Taştan bir bakış ile gözlemeye bağlı
Görülen ufukları.
Artık ne sevgi, ne acı... Tüm isteklerim
Donmuş gibi, donmuş gibi ruhum da.
Duymuyor asla
Vücudun acılarını.
Ey ayrılığı yüreğimle hayalimi soğutan:
Karşında umutlarla, dileklerle yanan ben
Bak şimdi nasıl donuk
Bir kaygı kitlesiyim... Oku, usancımın resmini:
"Dudağı susamış, kırgın; gönlü donmuş, sızlanan,
Giyinmiş, renkli
Bir soğuk heykelim."

BİR MUHÂVERE-İ EDEBİYYE[1]

– Kolay mı? San'atı siz öyle kendi kendisine
Olur biter mi kıyâs eyliyorsunuz?.. Heyhât!
Vücûda gelmek için bir sahîfe-i nagamât
Neler çeker o beyinler, neler çeker de yine
O nağmelerdeki te'sîri bulmayıp kâfî
Arar bu aczini tasvîre bir lisân-ı ḥafî.
Kolay bu, öyle mi?.. Siz kâinât-ı san'atte
Ne ıztırâb iledir bilseniz güzâr-ı hayât;
Nasıl teressüb eder katre katre şi'riyyât
Beyin dedikleri gavr-ı siyâh-ı fikrette!
Bugün şu gördüğünüz en değersiz eş'ârın
Nasıl yazıldığı... Bir dest-i i'tinâ-kârın
Ne ra'şelerle şu nakş-i hayâli işlediği...
Şu nağmenin ne büyük bir teheyyüc-i asabî
Netîcesinde rebâb-ı havâya rûh gibi
Nüfûz edip o kadar şi'ri, hep o tâzeliği
Nasıl sürüklediği... Belki sizce –bilmem ya–
Birer düşünceye değmez suâl-i bî-ma'nâ...

– Hayır, hiç öyle değil; bizce pek güzel ma'lûm
Ki ma'rifet-i ezelî feyz-i pâk-i Yezdân'dır,
O feyze nisbeti olmak bir âdemin şânıdır,
Sezâ-yı hürmet ü takdîstir fünûn ü ulûm!

Muhâvere: Konuşma. **Heyhât:** Yazık. **Sahîfe:** Sayfa. **Nagamât:** Nağmeler, ezgiler. **Te'sîr:** Etki. **Kâfî:** Yeter. **Acz:** Güçsüzlük, zayıflık. **Hafî:** Gizli. **Iztırâb:** Acı. **Güzâr:** Geçiş. **Teressüb:** Durulma, tortulanma. **Katre:** Damla. **Şi'riyyât:** Şiirsellik. **Gavr:** Dip, öz, gerçek. **Eşâr:** Şiirler. **Dest:** El. **İ'tinâ-kâr:** Özenli. **Ra'şe:** Titreme. **Nakş:** İşleme. **Teheyyüc:** Coşma. **Asabî:** Sinirsel. **Rebâb:** Saz. **Nüfûz etmek:** İçine girmek. **Bî-ma'nâ:** Anlamsız. **Ma'lûm:** Bilinen. **Marifet:** Ustalık, hüner. **Ezelî:** Öncesiz. **Feyz:** Bolluk, sevinç, bilim. **Yezdân:** Tanrı. **Nisbet:** İlgi, bağlılık. **Âdem:** İnsan. **Sezâ:** Layık, yaraşır. **Takdîs:** Kutsama. **Fünûn:** Fenler. **Ulûm:** Bilimler.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 366, 5 Mart 1314/17 Mart 1898, s. 25.

– Kolay mı? Sanatı siz öyle kendi kendisine
Olur biter mi diye düşünüyorsunuz? Yazık ki!
Ortaya çıkarmak için bir sayfalık ezgiyi
Neler çeker o beyinler, neler çeker de yine
Yeterli görmez o ezgilerdeki etkiyi,
Bu güçsüzlüğü anlatmaya bir gizli dil arar.
Kolay bu, öyle mi? Siz, evrenine sanatın
Ne acılıdır, bilseniz, geçirilmesi hayatın;
Nasıl tortulaşır şiirsellik damla damla
Beyin dedikleri o kara düşünme kuyusunda!
Bugün gördüğünüz şu en değersiz şiirlerin
Bile nasıl yazıldığı... Bir özenli elin
Ne ürperişlerle o hayal nakışını işlediği...
Şu ezginin ne büyük bir sinir coşkunluğu
Sonucunda isteğin sazına girip ruh gibi
O kadar şiiri, o kadar yeniliği, tazeliği
Nasıl sürüklediği... Bilmem, belki de
Düşünmeye değmez birer anlamsız soru sizce...

– Hayır, hiç öyle değil; bizce de iyi bilinir;
Ölümsüz ustalık o salt Tanrı vergisidir!
O vergiye kavuşmuş olmak insanın şanıdır,
Fenlerle bilimler saygıya, kutsamaya layıktır.

– Şu i'tirâfınız a'lâ, fakat demin yine siz
Diyordunuz ki: "Bu sa'nat kolayca, zahmetsiz
Şeref kazandırıyor..." Nerde? Öyle olsa bugün
Beş on edîbe mi?
– Yok, yok. Benim kolay dediğim

"Şehîk", "berf-i müzehheb", "terâne-i muzlim"
Falân yolundaki şeylerle "şimdi", "başka", "bütün"
Yolunda bir iki imlâ, biraz da Avrupa'dan
Alınma turfe hayâlâtı mezcedip de yazan
Edîb olup çıkıyor... İşte bu!
– Güzel, a'lâ!

Bu hükme bir diyecek yok; fakat biraz düşünün:
O yolda yazmak eğer pek kolaysa işte bugün,
Hemen şu ânda birer defter eyleyip imlâ
Edîb olup çıkalım biz de...
– Ben hayâ ederim!

– Güzel, bakın bu da a'lâ; fakat recâ ederim,
Hayâyı boş yere etmek revâ mıdır isrâf?..
Geçer mi dest-i telâfîye hîç o gevher-i sâf?.
Biraz şu nükteye lutfen görün sezâ-yı nazar:
"Edîb olur kişi sermâye-i hayâsı kadar!"

A'lâ: İyi. **Edîb**: Yazar, edebiyatçı. **Şehîk**: Hıçkırık, soluk. **Berf**: Kar. **Müzehheb**: Yaldızlı. **Terâne**: Nağme, ahenk, sezgi. **Muzlim**: Karanlık. **Turfe**: Şaşılası, görülmemiş, tuhaf. **Hayâlât**: Hayaller. **Mezcetmek**: Karıştırmak, katmak. **İmlâ**: Doldurma. **Hayâ etmek**: Utanmak. **Revâ**: Doğru, uygun. **İsrâf**: Savurma. **Telâfî**: Yerini doldurma, onarma. **Gevher**: Cevher, inci. **Sezâ**: Layık, yaraşır. **Nazar**: Bakış.

– Bu itirafınız güzel, ama demin de siz
Diyordunuz ki: "Bu sanat kolayca, zahmetsiz
Onur kazandırıyor..." Nerde? Öyle olsa bugün
Beş on edibe mi?..
– Yok, benim kolay dediğim

"Hıçkırık", "yaldızlı kar", "karanlık ezgi" falan
Yolundaki şeylerle "şimdi", "başka", "bütün"
Yolunda bir iki yazılış, biraz da Avrupa'dan
Alınma tuhaf hayalleri karıştırıp da yazan
Edip olup çıkıyor... İşte bu
– Güzel, doğru!

Bu yargıya bir diyecek yok, ama biraz düşünün:
O yolda yazmak çok kolaysa, işte bugün,
Hemen şıpınişi birer defter dolduralım,
Edip olup çıkalım biz de...
– Ben utanırım!

– Güzel, bakın bu da iyi; ama rica ederim,
Utanmayı boş yere kullanma değil midir bu?
O saf cevherin yeri hiç elle doldurulur mu?
Biraz da şu nükteye bir göz atmak gerekir:
Edip olur kişi utancının sermayesi kadar!

MÜKEDDER[1]

Başka bir dest-i saht içinde elim;
Pek muhakkak, bu ibtihâl-i beşer...
Bana ömr-i alîl ü münfailim
İki ağreb hüviyyet arz eyler:

Biri dâim cenâh-ı gayretle
Evc-i âmâle yükselir gibidir;
Biri nevmîd bir sükûnetle
Sönmek ister... Fakat değil kâdir.

Ka'r-ı mahfiyyetinde bir leylin
Biri hâb-ı huzûra mâil iken
Biri mahzûz olur didinmekten.

Bu tehâlüftür işte her meylin
Mahveden bende rûh-ı lezzetini,
Mahveden rûhumun saâdetini!

Mükedder: Üzgün. **Dest:** El. **Saht:** Katı, sert, güçlü, sağlam. **Muhakkak:** Kesin. **İbtihâl:** Yalvarma. **Beşer:** İnsan. **Alîl:** Sakat, hasta, kör. **Münfail:** Gücenik. **Ağreb:** En garip, pek tuhaf. **Arz eylemek:** Göstermek, sunmak. **Hüviyyet:** Kimlik. **Dâim:** Sürekli. **Cenâh:** Yan, kanat, kol. **Gayret:** Çaba. **Evc:** Yüce, yüksek, doruk. **Âmâl:** İstekler, umutlar, emeller. **Nevmîd:** Umutsuz. **Sükûnet:** Sessizlik. **Kâdir:** Güçlü. **Ka'r:** Derinlik, çukur, dip. **Mahfiyyet:** Gizlilik. **Leyl:** Gece. **Hâb:** Uyku. **Mâil:** Eğik, eğimli, istekli. **Mahzûz:** Tat alan, hoşlanan. **Tehâlüf:** Uyumsuzluk. **Meyl:** Eğilim. **Mahvetmek:** Yok etmek. **Lezzet:** Tat. **Saâdet:** Mutluluk.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 370, 2 Nisan 1314/14 Nisan 1898, s. 86.

ÜZGÜN

Başka bir güçlü elin içinde elim;
Elbette, bu bir insan yalvarmasıdır..
Hasta ve kırgın hayatım benim
İki tuhaf kimlik gösterir:

Biri sürekli çabalayan kanadıyla
Umutların üstüne yükselir gibidir;
Öbürü umutsuz bir sessizlikle
Sönmek ister... Fakat güçsüzdür.

Biri gecenin gizleyen derinliğinde
Tatlı bir uykuya dalmak isterken,
Öbürü hoşlanır didinmekten.

Bu ayrılıktır işte her eğilimin
Yok eden bende tatlı ruhunu,
Yok eden ruhumun mutluluğunu!

HULYÂ-YI SAÂDET[1]

–İbrâhîm Cehdî'ye–

Benim olsaydı şu sâhil, şu yamaç,
Benim olsaydı şu sırtın üzeri;
Olmadan kimseye aslâ muhtâc
Sahn-ı ârâm ederek sıhhatime
Şu müzehher, şu yeşil gölgeleri
Yaşasaydım; bütün uzviyyetime
Bir tarâvet sereyân ettiğini,
Ömrün âsûde akıp gittiğini
Seyre dalsaydım; evet, çamlardan
Serpilen ıtr ile sermest-i hayât,
Her zamân neş'eli, şâtır, handân,
Her zamân gark-ı saâdet... Heyhât!
Ey güzel günlerimin âmâli,
Şimdi sizden ebediyyen hâlî,
Böyle bî-fâide rü'yâlarla
Geçiyor leyle-i ömrüm... Heyhât!
Ey güzel günlerimin âmâli,
Şimdi sizden ebediyyen hâlî,
Kaldı rûhum ölü hulyâlarla!..

İbrâhîm Cehdî: Şair, yazar, gazeteci Süleyman Nazif'in takma adı (1869-1927). **Saâdet**: Mutluluk. **Hulyâ**: Hayal, kuruntu, hülya, düş. **Aslâ**: Hiçbir zaman. **Muhtâc**: Gerek duyma, yoksul kimse. **Sahn**: Sahne, avlu, alan, yer. **Ârâm**: Dinlenme, durma, rahat etme. **Sıhhat**: Sağlık. **Müzehher**: Çiçekli. **Uzviyyet**: Organizma. **Tarâvet**: Tazelik, dirlik. **Sereyân**: Dağılma, yayılma. **Âsûde**: Rahat, sessiz, dingin. **Seyretmek**: Bakmak, gözlemek. **Itr**: Itır, koku. **Sermest**: Sarhoş. **Şâtır**: Sevinçli. **Handân**: Gülen. **Gark**: Dalma, batma. **Heyhât**: Yazık. **Âmâl**: Umutlar, istekler. **Ebediyyen**: Sonsuzca, sonsuza dek. **Hâlî**: Boş. **Bî-fâide**: Yararsız. **Rü'yâ**: Düş. **Leyle**: Gece. **Ömr**: Hayat, yaşama.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 374, 30 Nisan 1314/12 Mayıs 1898, s. 157.

MUTLULUK KURUNTUSU

–İbrahim Cehdi'ye–

Benim olsaydı şu kıyı, şu yamaç,
Benim olsaydı şu sırtın üzeri;
Kimseye hiç açmadan avuç,
Dinlenme yeri yaparak sağlığıma
Şu çiçekli, şu yeşil gölgeleri
Yaşasaydım; bütün varlığıma
Bir tazelik, dirilik yayıldığını,
Hayatın rahatça akıp gittiğini
Seyre dalsaydım; evet çamlardan
Serpilen kokuyla kendimden geçerek
Her zaman sevinçli, güleç, şen
Her zaman mutlu olsaydım... Yazık!
Ey umutları güzel günlerimin,
Şimdi sizden sonsuza dek uzak,
Böyle yararsız düşlerle
Geçiyor hayatımın gecesi... Yazık!
Ey güzel günlerimin umutları,
Şimdi uzak sizden sonsuza dek
Kaldı ruhum ölü düşlerle!..

SALINCAKTA[1]

–Bir manzûmeden müfrezdir–

Salıncak şimdi çılgın bir hevesle
Uçarken –bûsiş-i pâyınla mes'ûd–
Bahâr en tâze, en sâfî nefesle
Fısıldar bir müzehher şi'r-i memdûd;

Bütün meşcer, çiçekler, kuşlariyle
Olur pîrâmen-i şevkinde raksân:
Eder bin rûhu darb-ı şehperiyle[2]
Ufak bir mevc-i dâmânın perîşân...

Müfrez: Çıkarılmış. **Heves:** İstek. **Bûsiş:** Öpüş. **Pây:** Ayak. **Mes'ûd:** Mutlu. **Sâfî:** Temiz, saf. **Nefes:** Soluk, hava. **Müzehher:** Çiçekli. **Memdûd:** Uzatılmış, uzun. **Meşcer:** Ağaçlık, koru. **Pîrâmen:** Yan, çevre. **Şevk:** İstek, sevinç, ışık. **Raksân:** Oynayan. **Darb:** Vuruş. **Şehper:** Kuşun kanadındaki en uzun tüy, kanat. **Şeşper:** Altı dilimli topuz, altı telli. **Mevc:** Dalga. **Dâmân:** Etek. **Perîşân:** Dağınık, karışık.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 381, 18 Haziran 1314/30 Haziran 1898, s. 260.

2 "Kuşun kanadındaki en uzun tüy, kanat" anlamındaki "şehper" kelimesini Asım Bezirci doğru okumuş ancak "şeşper" olarak yorumlama gereği duymuş ve buna göre çevirmiştir. (e. n.)

SALINCAKTA

–Bir şiirden çıkarılmıştır–

Salıncak şimdi çılgın bir istekle
Uçarken –ayağının öpüşüyle mutlu–
Bahar en taze, en temiz solukla
Fısıldar bir çiçekli, uzun şiiri.

Bütün koru çiçekleri, kuşlarıyla
Sevinçle çevrende oynaşır!
Eteğinin ufak bir dalgalanışı
Altı başlı bir topuzun vuruşuyla
Darmadağın eder ruhu.

BİR FEYLESOFA[1]

Soruyorsun ki: Böyle hâk-âlûd
Bir hayâtın niçin mukayyedisin?
Hangi zevkiyle hangi hiss-i vücûd[2]
Seni meşgûf-ı ömr eder ve niçin?

Ben de sorsam: Nasıl garâbet-i rûh
Böyle bir hırs-ı merg eder hâsıl?
Hangi hükmiyle hangi hikmet-i rûh
Sizi meshûf-ı mevt eder ve nasıl?

O telakkî de i'tibârîdir,
Bu telakkî de... Bence mevt ü hayât
"Bir ölür, bir doğar!" meâlinde

Bir tesellî-i ıztırârîdir.
Yaşarız böyle cümlemiz, heyhât,
Müteharrik nuûş hâlinde

Feylesof: Filozof, bilge. Hâk-âlûd: Toprağa bulaşmış. Mukayyed: Bağlı, muhtaç, önem veren, kaydolunmuş. Meşgûf: Âşık, tutkun. Garâbet: Gariplik, tuhaflık. Merg: Ölüm. Hâsıl etmek: Oluşturmak, üretmek. Hükm: Yargı. Hikmet: Bilgelik, sebep, felsefe. Meshûf: Susamış, kanmamış. Mevt: Ölüm. Telakkî: Alma, sayma, anlama, görüş. İ'tibârî: Görece, var sayılan. Meâl: Anlam, kavram. Tesellî: Avunma. Iztırârî: Zorunlu, zoraki. Cümlemiz: Hepimiz. Heyhât: Yazık. Müteharrik: Hareket eden, kımıldayan. Nuûş: Naaşlar, ölüler.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 385, 16 Temmuz 1314/28 Temmuz 1898, s. 327-330.

2 "Varlık hissi" anlamına gelen "hiss-i vücûd" ibaresi Asım Bezirci tarafından "hiss ü vücûd" olarak okunmuş ve çevrilmiştir. (e. n.)

BİR FİLOZOFA

Soruyorsun: Böyle toprağa karışacak
Bir yaşamaya niçin bunca bağlısın?
Hangi zevkiyle, hangi duygu ve varlık
Seni hayata tutkun eder, hem niçin?

Ben de sorsam: Nasıl bir ruh garipliği
Böyle bir ölüm tutkusu doğurur?
Hangi yargısıyla hangi ruh felsefesi
Sizi niçin ve nasıl ölüme susatır?

O görüş de varsayıma yaslanır,
Bu görüş de... Bence ölümle yaşama
"Bir ölür, bir doğar" anlamında

Zoraki bir avunmadır.
Yaşarız böyle hepimiz, yazık ki,
Tıpkı canlı ölüler gibi!

NEVHA-İ BÎ-SÛD[1]

Edîbe-i necîbe Makbûle Lem'ân
Hanım'ın irtihâline âiddir.[2] Târîh-i defni:
21 Teşrînievvel 1313

Bir rûh-i zî-dehâ ile bir cism-i bî-tüvân...
Çektin bu kahrı kaç seneler, ey edîbe sen!
Yıllarca ıztırâb-ı maraz, sonra terk-i cân;
Buymuş nasîbin öyle mi dehr-i sefîlden?

Mümkin, şu mevsimin bakarak ihtizârına,
Bir sonbahâra benzetivermek zevâlini;
Erdin göz açmadan şeb-i ömrün nehârına,
Bittin bitirmeden daha devr-i kemâlini.

Nevha: Ölüye sesle ağlama, sızlanma, ağıt yakma. **Bî-sûd:** Boş, yararsız, sonuçsuz. **Edîbe:** Kadın yazar. **Necîbe:** Soyu sopu temiz, soylu. **İrtihâl:** Ölüm. **Defin:** Gömme. **Teşrînievvel:** Kasım. **Zî-dehâ:** Deha sahibi, dâhi. **Bî-tüvân:** Güçsüz, bitkin. **Kahr:** Üzgü, çile çekme. **Ztırâb:** Acı, üzüntü. **Maraz:** Hastalık. **Terk-i cân:** Can verme, ölüm. **Dehr:** Dünya, zaman. **Sefîl:** Düşkün, yoksul, alçak, adi. **Mümkin:** Olabilir. **İhtizâr:** Can çekişme. **Zevâl:** Sona erme, bitiş. **Şeb:** Gece. **Nehâr:** Gündüz. **Kemâl:** Olgunlaşma. **Devr:** Çağ.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 400, 29 Teşrînievvel 1314/10 Kasım 1898, s. 149. Tevfik Fikret, Makbule Leman Hanım'ın ölüm haberi üzerine "Nevha-i Bî-sûd" başlıklı bir yazı kaleme alır. Bu acı habere, şiire ve kadına ilişkin duygu ve düşüncelerini içeren ve "Ey şâire-i muhtereme! Sana böyle mersiye-hân olacağım?.. Heyhat!" ifadeleriyle biten iki sütunluk yazıdan sonra bu şiir yer alır. Şiirden sonra da, "Hayır, bitmez ve bitmeyecek, ey fazîlet-i mücesseme... Senin nâmına, Makbule Lem'ân nâm-ı güzînine merbut olan o sît-ı pâkîze-i kemâl bitmeyecek ve bitmez!" ifadeleri yer almaktadır. (e. n.)

2 Makbule Leman (asıl adı Fatma Makbule) 1865'te İstanbul'da doğdu, 1898'de öldü. *Hazine-i Evrâk* ve *Hazine-i Fünûn*'da yazı ve şiirleri yayımlandı. Bunlardan bir kesimini *Ma'kes-i Hayâl* adlı bir kitapta topladı. (A. B.)

BOŞUNA AĞIT

Soylu yazar Makbule Leman Hanım'ın
ölümü üstüne. Gömülüş tarihi:
2 Kasım 1897

Dehâsı olan bir ruh ile güçsüz bir gövde...
Çektin bu üzgüyü kaç yıl, ey yazar sen!
Yıllarca hastalık acısı, sonra can verme;
Buymuş payına düşen, öyle mi, yoksul çağdan?

Görerek şu mevsimin de can çekişmesini,
Bir güze benzetilebilir sona erişin;
Ulaştın göz açmadan gündüzüne kara hayatın,
Bittin daha tamamlamadan olgunlaşmanı.

"Bittin!" demek onun gibi nûr-ı dehâete,
Yâ Rab, ne anlaşılmayacak nükte-i bekâ!
Bitmez, hayır, tapan o kadar hak ve hikmete;
Bitmez, hayır, o mertebe meclûb olan sana.

Bitmez fazîletin bu temâsîl-i ibreti;
Onlar da mahvolursa bekâ mahvolur demek.
İnsân o hisle istiyor ancak fazîleti,
Bitmez –diyor– hakîkate masrûf olan emek!

Dehâet: Dâhilik. Nûr: Işık. Rab: Tanrı. Bekâ: Ölmezlik, ebedilik, ölümsüzlük. Mertebe: Derece, kadar. Meclûb: Tutkun, çekilmiş. Fazîlet: Erdem. Temâsîl: Temsiller, simgeler, örnekler. İbret: Ders alma. Mahvolma: Yok olma. Masrûf: Sarfolunmuş, harcanmış. Mersiye-hân: Mersiye okuyan, ağıtçı. Mücessem: Cisimleşmiş, maddi şekle bürünmüş. Güzîn: Seçkin, seçilmiş. Merbût: Bağlı, bağlanmış. Sît: Ses, seda, iyi nam, ün, şöhret.

"Bittin" demek onun gibi bir dehâ ışığına,
Ey Tanrım, ne anlaşılmaz bir ölmezlik cilvesi
Bitmez hayır, o kadar seven hak ve hikmeti,
Bitmez hayır, o kadar tutkun olan sana.

Bitmez erdemin bu ders alınacak örnekleri;
Onlar da yok olursa ölmezlik yok olur demek.
İnsan o duyguyla istiyor ancak erdemi,
Bitmez –diyor– gerçeğe harcanmış emek!

ÇEŞME BAŞINDA[1]

Harâb ü teşne, yıkılmış cenâh-ı eyyâmın
Sukût-ı muzlimi altında, pîr-i dermânde;
Harâb ü teşne, bütün bir hayât-ı âlâmın
Fecâatiyle gülümser yüzünde bir hande:

"– Kızım, şu maşrabadan bir yudum su ver babaya!.."
Başında örtüsü bir kızcağız, hakîr ü sefîl,
Hemân sarıldı nahîf elleriyle maşrabaya;
Bakıp sükûn ile: "–Var ol, kızım!.." diyordu alîl.

Bu öksürüklü, bu ölgün sadâda en kalbî
Sürûd-ı şükre mukârin bir iştikâ vardı...
İçimde titredi bir şey, bir inilti gibi
Dedim: "–Acıklı şu aczin bu za'fa imdâdı!"

Çeşme: Pınar, çeşme. **Harâb**: Yıkık, bitkin. **Teşne**: Susamış. **Cenâh**: Yan, kanat. **Eyyâm**: Günler. **Sukût**: Düşme. **Muzlim**: Karanlık. **Pîr**: Yaşlı, pir. **Dermânde**: Bitkin, beceriksiz, zavallı. **Âlâm**: Üzüntüler, sıkıntılar. **Fecâat**: Acıklılık, yürekler acısı. **Hande**: Gülme, gülüş. **Hakîr**: Aşağı, hor. **Sefîl**: Düşkün. **Hemân**: Hemen. **Nahîf**: Zayıf. **Sükûn**: Sessizlik, dinginlik. **Alîl**: Sakat, hasta. **Sadâ**: Ses. **Kalbî**: İçten, yürekten. **Sürûd**: Şarkı, ezgi. **Şükr**: Teşekkür, şükür. **Mukârin**: Birlikte bulunduran, yakın. **İştikâ**: Yakınma, sızlanma. **Acz**: Güçsüzlük. **Za'f**: Zayıflık, zaaf. **İmdâd**: Yardım.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 452, 28 Teşrînievvel 1315/9 Kasım 1899, s. 148. 26 Teşrînievvel 1315/7 Kasım 1899 tarihinde yazılan bu şiirin altında Fikret'in takma adlarından Es'ad Necîb imzası bulunmaktadır. (A. B.)

ÇEŞME BAŞINDA

Yıkılmış ve susamış, kanadı kırık günlerin
Düşen karanlığı altında, yaşlı ve bitkin,
Yıkılmış ve susamış, bütün bir acı hayatın
Burukluğuyla bir gülümseme belirdi yüzünde:

"–Kızım, şu maşrapadan bir yudum su ver babaya!"
Başında örtüsü bir kızcağız, sıradan, yoksul,
Hemen sarıldı zayıf elleriyle maşrapaya;
Bakıp sessizce: "–Var ol kızım!" diyordu hasta.

Bu öksürüklü, bu ölgün seste en yürekten
Minnet şarkısına yakın bir sızlanma vardı...
İçimde titredi bir şey, iniltiye benzeyen,
Dedim: "–Ne acı şu düşkünün bu zayıfa yardımı."

TOPU BİR GÜL[1]

Koca, pür-feyz bir gülistândan
Topu bir gülceğiz koparmışsın;
Olmasın bunda bir kinâye sakın.

Ne demek sanki? Gonce-i hüsnün
Topu bir kerrecik mi şemmedilir?..
– Güzelim bir çiçekle yaz mı gelir?

Pür-feyz: Bolluk, sevinç dolu; verimli. **Kinâye:** Üstü kapalı, sitemli söz. **Gonce:** Gonca, tomurcuk. **Hüsn:** Güzellik. **Kerre:** Kez. **Şemm:** Koklama.

---

1 *Panorama*, 1316/1900. Üzerinde, Avrupa'nın ünlü ressamlarından seçildiği belirtilen bu *Panorama* adlı derlemede, *Servet-i Fünûn*'da çıkmış tablolar yer almakta ve bunların altlarında T. F. imzasıyla Fikret'in şiirleri bulunmaktadır. (A. B.)
Asım Bezirci'nin bahsettiği *Panorama*'nın *Servet-i Fünûn*'un 422. sayısında (1 Nisan 1315/13 Nisan 1899, s. 92) ilanı görülmektedir. İlanda, altlarında Tevfik Fikret'in özel olarak yazdığı şiirlerin bulunduğu on dört parçadan oluşan seçme resimlerin albüm şeklinde basıldığı ve iki kuruştan satışa çıkarıldığı belirtilmektedir. İlk ve tek kaynağı Asım Bezirci'nin elinizdeki kitabı olan bu *Panorama* şiirlerini orijinalleriyle karşılaştırmak istedik, ancak kütüphanelerde böyle bir kaynağa ulaşamadık. Ayrıca ilanın tarihinden anlaşılacağı üzere *Panorama*'nın yayınlanma tarihi 1899 yılının Nisan'ı veya bu yılın ilk ayları olmalıdır. (e. n.)

TOPU TOPU BİR GÜL

Büyük, verimli bir gül bahçesinden
Topu topu bir gülceğiz koparmışsın;
Sakın bunda bir sitem olmasın?

Ne demek sanki? Güzelliğinin goncası
Topu topu bir kez mi koklanır?
– Güzelim bir çiçekle yaz mı gelir?

MÂTEM-ZEDE[1]

Yine birlikte toplamışlardı
On gün evvel bu hoş çiçeklerden;
Seni ey mevt! Kim hatırlardı,
O bahâr-ı hayâtı süslerken?

Şimdi yalnız, önünde boşluklar;
Düşünür hep o ayrılık demini...
Pek bunaldıkça aldatır, oyalar
Bu çiçeklerle reng-i mâtemini.

Mâtem-zede: Yaslı. **Mevt:** Ölüm. **Hatırlamak:** Anımsamak, anmak. **Dem:** Zaman, çağ, an. **Mâtem:** Yas.

1 *Panorama*, 1316/1900.

YASLI

Yine birlikte toplamışlardı
On gün önce bu hoş çiçeklerden;
Ey ölüm seni kim anımsardı
O bahar hayatı süslerken?

Şimdi yalnız, önünde boşluklar;
Düşünür hep o ayrılık gününü...
Pek bunaldıkça aldatır oyalar
Bu çiçeklerle yasının rengini.

KURULARKEN[1]

Seherî jâlelerle cevher-dâr
Goncelerden latîf ü şi'r-âlûd,
Şu güzel yavru sanki tıfl-ı bahâr...

En hafîf okşayışla hırpalanır,
Cism-i şeffâf-ı jâle-perverini
Nâzlı gül bûseler kurutmalıdır.

DERE KENÂRINDA[2]

Onlar:
Okuyorlar hazîn romanlarını
Zıll-ı sâfiyetinde meşcerenin;

Beriki:
Arıyor boş geçen zamânlarını
Ka'r-ı sâfında bî-haber derenin!

Seherî: Tanla ilgili, tan ağarmasına ilişkin. **Jâle**: Çiğ. **Cevher-dâr**: Elmaslı, noktalı, benekli. **Latîf**: Hoş, güzel. **Âlûd**: Bulaşmış, kırışmış. **Tıfl**: Çocuk. **Cism**: Cisim, vücut. **Şeffâf**: Saydam. **Perver**: Besleyen, beslenmiş. **Bûse**: Öpücük. **Hazîn**: Acıklı. **Zıll**: Gölge. **Sâfiyet**: Saflık, temizlik. **Meşcere**: Ağaçlık, koru. **Ka'r**: Çukur, derinlik. **Sâf**: Saf, temiz. **Bî-haber**: Habersiz.

1 *Panorama*, 1316/1900. (A. B.)
2 *Panorama*, 1316/1900. (A. B.)

KURULARKEN

Ağaran tanın çiğleriyle süslenen
Goncalardan hoş ve şiir yüklü
Şu güzel yavru, sanki çocuğu baharın.

En hafif okşayışıyla hırpalanır,
Çiğle beslenen saydam vücudunu
Nazlı gül öpücükler kurutmalıdır.

DERENİN YANINDA

Onlar:
Okuyorlar acıklı romanlarını
Temiz gölgesinde ağaçlığın;

Buradaki:
Arıyor boş geçen zamanlarını
Saf derinliğinde habersiz derenin.

ŞELÂLE[1]

Kayalardan uğultularla iner,
Titretir dehşetiyle âfâkı;
Beş adım sonra mevc-i berrâkı
Serper etrâfa nâzlı bûsişler.

Süzülür şimdi şûh ü zemzeme-kâr
Suların ortasında, bî-heyecân,
Sanki yorgun koşup atılmaktan..
Bir yeşil neş'e yağdırır eşcâr

Dallarından likâ-yı safvetine.
Kalbi hâbîde-i rehâvettir..
Gökten âteşli bûseler getirir
Mâi bir kuş leb-i sükûnetine

Şelâle: Çağlayan, çavlan. **Âfâk:** Ufuklar. **Mevc:** Dalga. **Dehşet:** Korku, dehşet, ürküntü. **Berrâk:** Işıklı, parlak. **Bûsiş:** Öpücük. **Zemzeme-kâr:** Ezgili, hışırtılı. **Bî-heyecân:** Coşkusuz, heyecansız. **Eşcâr:** Ağaçlar. **Likâ:** Yüz. **Safvet:** Saflık, temizlik. **Kalb:** Yürek, gönül. **Hâbîde:** Uyumuş. **Rehâvet:** Gevşeme, tembellik. **Bûse:** Öpücük. **Mâi:** Mavi. **Leb:** Dudak. **Sükûnet:** Dinginlik, sessizlik, durgunluk.

1 *Panorama*, 1316/1900. (A. B.)

ÇAĞLAYAN

Kayalardan uğultularla iner,
Titretir dehşetiyle ufukları;
Beş adım sonra parlak dalgası
Serper çevreye nazlı öpücükler.

Süzülür şimdi şuhça ve hışıldar
Suların ortasında, coşmadan,
Sanki yorgun koşup atılmaktan...
Ağaçlar bir yeşil sevinç yağdırır

Dallarından onun temiz yüzüne.
Yüreği gevşeyip uyumuştur...
Gökten ateşli öpüşler getirir
Mavi bir kuş sessiz dudağına.

OKU DİLBER ÇOCUK...[1]

Oku dilber çocuk, saâdettir
Okumak böyle bir muallimeden
Bu yeşil mekteb-i rebîîde.

Bu ta'lîm-geh-i tabîîde
İşte etfâl-i hande-zâr-ı çemen
Hep varak-hân-ı ders-i hilkattir.

Oku, annen ümîd-vâr olsun
Leb-i nev-ihtizâz-ı tıflânen
Hecelerken hurûf-ı imlâyı,

Kim bilir, hangi tatlı hulyâyı
Heceler kalb-i şefkatinde ninen?
Sen, okurken, o bahtiyâr olsun.

Dilber: Güzel, gönül alan. Saâdet: Mutluluk. **Muallime**: Kadın öğretmen. **Mekteb**: Okul. **Rebîî**: Baharlık, bahara ilişkin. **Ta'lîm-geh**: Derslik, öğrenme yeri. **Tabîî**: Doğal. **Etfâl**: Çocuklar. **Hande-zâr**: Gülme bahçesi. **Çemen**: Çimen. **Varak-hân**: Yaprağı okuyan. **Hilkat**: Yaradılış, doğa. **Ümîd-vâr**: Umutlu. **Leb**: Dudak. **Nev**: Yeni, taze. **İhtizâz**: Titreyiş. **Tıflâne**: Çocukça. **Hurûf**: Harfler. **İmlâ**: Yazma, yazım. **Şefkat**: Sevecenlik, şefkat. **Bahtiyâr**: Mutlu.

1 *Panorama*, 1316/1900. (A. B.)

OKU GÜZEL ÇOCUK...

Oku güzel çocuk, mutluluktur
Okumak böyle bir öğretmenden
Bu yeşil bahar okulunda.

Bu doğal öğrenim yerinde
İşte gülen çocukları çimenlerin
Hep yaprağını okur yaradılış dersinin.

Oku da annen umutlansın...
Körpe dudağın çocukça titresin
Hecelerken yazının harflerini,

Kim bilir, hangi tatlı hülyayı
Sevecen yüreğinde heceler annen?
Oku, sen okurken, o mutlu olsun.

BİR İÇİM SU[1]

– Güzel çoban, bir içim, bir yudum su testinden;
Bugün sıcak yine pek, sanki ortalık yanıyor...

– Güzel çocuk senin olsun hayâtım istersen;
Niçin gözüm sana baktıkça böyle yaşlanıyor?..

– Güzel çoban, ne kadar tatlı söylüyorsun sen;
Yalan da olsa içim doğru söyledin sanıyor.

– Güzel çocuk, bana bak, aldatır mıyım seni ben?
İçin bu yaşları boş anlıyorsa aldanıyor!

– Güzel çoban, bir içim, bir yudum su testinden;
Bugün sıcak yine pek, sanki her yanım yanıyor!..

1 *Panorama*, 1316/1900. Bu şiir daha sonra *Rübâb* dergisinde (sayı 26, 5 Temmuz 1328/15 Temmuz 1912, s. 289.) yeniden yayımlanmıştır. (A. B.)

ESKİ ŞEYLER
1304/1888 - 1312/1896

ESKİ ŞEYLER

Solgun benizli, boynu bükük, tozlu bir demet;
Üstünde belki on senenin jeng-i hüznü var...
Bir kimsesiz çocuk gibi, muhtâc-ı merhamet,
Karşımda titriyor: "Beni mahvetme, bağla, sar,
"Bir hufre-i sükûnuna at leyl-i kalbinin;
Ben mâzi-i şebâbının eş'ârıyım senin!.."

Bî-çâre eski hâtıralar, mahveder miyim
Ben mahva muktedir bile olsam bugün sizi?
Lâkin zamân zamân, o heyûlâ-yı müntakim
Mâzîye kalbedip geçecek büsbütün sizi;
Ben arkanızdan ağlarım ancak, ve pür-keder
Nazmeylerim zevâlime ağlar neşîdeler.

12 Teşrînievvel 1315

Jeng: Pas, küf, kir. **Hüzn**: Üzüntü, tasa. **Muhtâc**: Gereksinme duyan, isteyen. **Merhamet**: Acıma. **Mahvetmek**: Yok etmek. **Hufre**: Çukur, delik. **Sükûn**: Sessizlik, dinginlik. **Leyl**: Gece. **Mâzî**: Geçmiş. **Şebâb**: Gençlik. **Eş'âr**: Şiirler. **Bî-çâre**: Çaresiz, umarsız, zavallı. **Hâtıra**: Anı. **Muktedir**: Güçlü. **Lâkin**: Ama. **Heyûlâ**: İlk madde, ilk öz, korkunç hayal. **Müntakim**: Öç alan, kinci. **Kalbetmek**: Dönüştürmek, değiştirmek. **Pür-keder**: Acı dolu, üzüntülü. **Neşîde**: Şiir, ezgi, dize. **Nazmeylemek**: Koşuklamak, şiir yazmak. **Zevâl**: Sona erme, göçüp gitme, yok olma.

ESKİ ŞEYLER

Solgun yüzlü, boynu bükük, tozlu bir demet ki,
Üstünde belki on yılın acılı pası var...
Bir kimsesiz çocuk gibi, acınması gerekli,
Karşımda titriyor: "Beni yok etme, bağla, sar,
Bir sessizlik çukuruna at gecesinde gönlünün;
Ben geçmiş gençliğinin şiirleriyim senin!.."

Zavallı eski anılar, yok eder miyim,
Gücüm yetse bile bugün sizi?
Ama ara sıra o hınçlı, korkunç hayalim
Geçmişe gömüp geçecek büsbütün sizi;
Bense arkanızdan ağlarım ancak ve acıyla
Ağlayan şiirler dizerim yok oluşuma.

24 Ekim 1899

DOKUNDUN HİSSİME...[1]

Dokundun hissime, ey şeb! Yine hâl-i hazîninle;
Harâb ettin beni ulviyyet-i sevdâ-güzîninle.

Sen, ey ebr-i münevver! İncilâ-bahşâ-yı vicdânsın;
Münevver-sâz-ı cân, zulmet-güdâz-ı kalb-i vîrânsın.[2]

Sen, ey necm-i müzehher! Pertev-efrûz-i hayâlimsin;
Enîs-i vahdetimsin, hisse-dâr-ı infiâlimsin.

Sen, ey mâh! Ey muallâ menba'-ı ulviyyet-i sevdâ!
Kılarsın kalb-i meftûrumda şevk-i i'tilâ peydâ.

Ulviyyât: Yücelikler, büyüklükler. **His:** Duygu. **Şeb:** Gece. **Hazîn:** Acıklı, üzücü. **Hâl:** Durum. **Harâb etmek:** Yıkmak. **Ulviyyet:** Yücelik, büyüklük. **Sevdâ:** Aşk, sevgi. **Güzîn:** Seçen, seçkin, seçilmiş. **Ebr:** Bulut. **İncilâ:** Parlama, görünme, cilalanma. **Bahşâ:** Bağışlayan, veren. **Münevver:** Aydın, ışıklı. **Güdâz:** Eriten, yakan. **Zulmet:** Karanlık. **Virân:** Yıkık, yıkılmış. **Necm:** Yıldız. **Müzehher:** Çiçekli. **Pertev-efrûz:** Işık saçan, parlatan, yakan. **Enîs:** Arkadaş, dost. **Vahdet:** Birlik, yalnızlık. **Hisse-dâr:** Hissesi olan, paydaş. **İnfiâl:** Gücenme, darılma. **Mâh:** Ay. **Muallâ:** Yüce, yüksek. **Menba':** Kaynak. **Meftûr:** Bezgin, usanmış, umutsuz. **Şevk:** İstek, coşku. **İ'tilâ:** Yükselme. **Peydâ:** Açıkta, görünen, belli.

---

1 *Mirsâd*, sayı 10, 16 Mayıs 1307/28 Mayıs 1891, s. 74.
Mirsâd dergisinde şiirin başlığı "Ulviyyâttan" şeklindedir. Bu başlığın yüksek görüşlü bir şair tarafından hediye edildiğini belirten manzum bir dipnot bulunmaktadır:

Yazdığım şi're bu unvânı veren ben değilim,
Anı bir şâir-i âlî-nazar etti ihdâ.
Çok mu i'lân-ı teşekkürle mübâhât etse
Eyledi kadrini manzûmenin elhak i'lâ! (e. n.)

2 Bu dizedeki "canı, ruhu aydınlatan" anlamına gelen "Münevver-sâz-ı cân" terkibini Asım Bezirci "Münevver sâz-ı cân" şeklinde okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

DOKUNDUN DUYGUMA...

Dokundun duyguma, ey gece, acıklı durumunla yine,
Yıktın beni sevgiyi seçen o yüceliğinle.

Sen, ey aydınlık bulut, vicdanı parlatan;
Canın ışıklı sazı, yıkık gönlün karanlığını dağıtan,

Sen, ey çiçek açan yıldız, hayalime ışık saçansın;
Yalnızlığımın arkadaşı, kırgınlığımın ortağısın;

Ey ay, büyük kaynaksın sen sevginin yüceliğine.
Yükselme isteği uyandırırsın bezgin gönlümde.

Nazar müstağrakındır, ey muhît-i kibriyâ-vüs'at!
Kalır pîşinde fikr-i bî-karârım garka-i hayret.

Şikâyet! Senden ey mürg-ı hevâ-dâr ü figân-perver!
Ki feryâd-ı hazînin dilde îkâz-ı melâl eyler.

Nedir nâlende ol te'sîr kim rûha mugâlibdir,
Sükût-ı mahzen-i mevki' kadar ârâmı sâlibdir?

Arar cism-i zaîfin sû-be-sû bî-tâb-ı enzârım;
Bu şeb bilsem seni tanzîr için mi böyle bîdârım?

Eder ta'kîb fikrim bâlini her yanda, her yerde:
Fezâ-yı nûr-perverde, zalâm-ı sebz-i meşcerde...

Fakat, Allâh için kes nevha-i feryâd-bahşânı,
Bırak sâkin hayâlâtımla ben hâtır-perîşânı!

Nazar: Bakış, görüş, fikir yürütme. **Müstağrak:** Dalmış, batmış, dalgın. **Muhît:** Çevre, umman, kuş atan. **Kibriyâ:** Büyüklük, ululuk, Tanrı. **Vüs'at:** Geniş, bolluk, fırsat. **Pîş:** Ön. **Bî-karâr:** Kararsız. **Garka:** Batmış, dalmış. **Hayret:** Şaşırma, şaşkınlık. **Şikâyet:** Yakınma, sızlanma. **Mürg:** Kuş. **Hevâ-dâr:** İstekli, hevesli, havalı. **Figân-perver:** Ağlatıp sızlatan, bağırtan. **Perver:** Besleyen, koruyan. **Dil:** Gönül. **Îkâz:** Uyarma, uyandırma. **Melâl:** Usanç, üzünç, tasa. **Âlî:** Yüksek, yüce, değerli büyük. **Mübâhât:** Övünme. **İ'lâ:** Yükseltme, yüceltme. **Nâle:** İnleme, inilti. **Te'sîr:** Etki. **Mugâlib:** Üstün gelen, yenen. **Sükût:** Sessizlik. **Ârâm:** Eğlenme, dinlenme. **Sâlib:** Alan, götüren, alıp yok eden. **Cism:** Cisim, vücut. **Zaîf:** Zayıf. **Sû-be-sû:** Her yana, her yanda. **Bî-tâb:** Güçsüz, bitkin. **Enzâr:** Bakışlar. **Şeb:** Gece. **Tanzîr:** Benzetme, benzetilme. **Bîdâr:** Uyanık, uykusuz. **Ta'kîb:** İzleme. **Bâl:** Kanat, kol, boy. **Nûr:** Işık, nur. **Zalâm:** Karanlık. **Sebz:** Yeşil. **Meşcer:** Ağaçlık, koru. **Nevha:** Ölüye ağlama. **Feryâd-bahşân:** Feryat ettiren, bağırtan. **Hayâlât:** Hayaller. **Hâtır-perîşân:** Gönlü kırık.

Ey ululuğun engin çevresi, göz dalıp gider,
Kararsız düşüncem önünde şaşırıp kalır.

Yakınırım senden, ey isteyen ve ağlatan kuş,
Acıklı çığlığın gönülde kaygı uyandırır.

İnleyişindeki o etki nedir ki yener ruhu,
Bir mahzen sessizliği kadar rahatsız eder onu.

Zayıf varlığın her yanda güçsüz bakışlarımı arar.
Bu gece, bilsem, sana benzemek için mi uykusuzum?

Düşüncem kanadını izler her yerde, her yanda,
Aydınlık uzayda, yeşil ormanın karanlığında;

Fakat Tanrı için kes çığlık dolu ağlayışı,
Bırak, dingin hayallerimle, ben gönlü kırığı!..

EY KIZ![1]

1
Feyz-i bahârdır deheninden uçan ziyâ:
Bekler çiçek açılmak için ibtisâmını;
Bekler hübûb için o seher-hîz olan sabâ
Bir hırâmını.

2
Hüsnün bütün havâssı tağyîr eder gibi:[2]
Nûrunla hande hande olur çehre-i melâl;
Pîşinde lem'a lem'a durur –bir seher gibi–
Zulmet-i leyâl.

3
Bir ihtirâmdır bu semâvî cemâline:
Pîrâmeninde zelzeleler pür-sükûn olur;
Çarparsa âsumân nazar-ı infiâline
Ser-nigûn olur!

Feyz: Bolluk, verimlilik, bereket, sevinç. **Dehen:** Ağız. **Ziyâ:** Işık. **İbtisâm:** Gülümseme. **Hübûb:** Esme, üfürme. **Seher-hîz:** Sabahleyin esen, erken kalkan. **Sabâ:** Rüzgâr: **Hırâm:** Yürüyüş. **Hüsn:** Güzellik. **Havâss:** Nitelikler, keyfiyetler, seçkinler. **Tağyîr etmek:** Değiştirmek. **Nûr:** Işık. **Hande:** Gülme. **Çehre:** Yüz. **Melâl:** Usanç, üzünç, umutsuzluk. **Pîş:** Ön. **Lem'a:** Parıltı, parlama. **Zulmet:** Karanlık. **Leyâl:** Geceler. **İhtirâm:** Saygı. **Semâvî:** Göksel. **Cemâl:** Güzellik, yüz güzelliği. **Pîrâmen:** Yan, çevre. **Zelzele:** Deprem. **Pür-sükûn:** Dinginlik dolu, durgun. **Âsumân:** Gök. **Nazar:** Bakış, göz. **İnfiâl:** Darılma, kırılma. **Ser-nigûn:** Baş aşağı, tersine dönmüş, talihsiz.

---

1 Bu şiir üç ayrı dergide yayımlanmıştır: *Hazîne-i Fünûn*, sayı 2, 8 Temmuz 1309/20 Temmuz 1893, s. 2.; *Maârif*, sayı 20, 2 Mayıs 1312/14 Mayıs 1896, s. 319-320.; *Mütâlaa*, sayı 17, 12 Teşrînisânî 1312/24 Kasım 1896, s. 2. (A. B.)

2 Dizedeki "Nitelikler, keyfiyetler" anlamına gelen "havâss" kelimesini Asım Bezirci "havâ" şeklinde okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

EY KIZ!

1
Bahar bolluğudur ağzından uçan ışık;
Bekler çiçek, açılmak için gülümsemeni;
Bekler sabah rüzgârı, erkenden esmek için,
Bir kez yürümeni.

2
Güzelliğin bütün havasını değiştirir gibi:
Işığınla güler yüzü üzüntünün,
Önünde pırıl pırıl durur tan yeri gibi
Karanlığı gecelerin.

3
Bir saygıdır bu, senin göksel güzelliğine,
Çevrende depremler bile durur;
Çarparsa gök senin dargın bakışına
Altüst olur.

4
Vaz'-ı meâl-perverin eş'ârdan güzel;
Şâir değil, fakat ne kadar şâirânesin!
Sâfiyyet-i muhabbete ezhârdan güzel
Bir nişânesin!

5
Envâr-ı ismetinle tecellî kılınca sen,
Enzâr-ı aşk, önünde olur mâil-i sücûd;
Bulmuş kad-i latîfin, ey gonce-pîrehen!
Rûhtan vücûd.

6
Rahmet biter, bulut dağılır, mihr-i nev-bahâr
Âfâka lem'a-rîz oluyorken hazîn hazîn,
Eyler çiçeklerin biri bir hande âşikâr:
Sen o handesin.

Vaz': Durum, koyma, konum. Meâl: Anlam. Perver: Besleyen, taşan. Eşâr: Şiirler. Şâirâne: Şairce, ozanca. Sâfiyyet: Saflık, arılık. Muhabbet: Sevgi, sevme, aşk. Ezhâr: Çiçekler. Nişâne: Örnek, belirti. Envâr: Işıklar, nurlar. İsmet: Temizlik, suçsuzluk. Tecellî: Görünme. Enzâr: Bakışlar. Mâil: Eğilmiş, eğimli. Sücûd: Secdeye varma, secde edenler. Latîf: Hoş, güzel. Gonce: Gonca. Pîrehen: Gömlek. Vücûd: Vücut, varlık. Rahmet: Yağmur. Mihr: Güneş. Nev-bahâr: İlkbahar. Âfâk: Ufuklar. Lem'a-rîz: Işık saçan. Hazîn: Acı, üzücü. Hande: Gülüş. Âşikâr: Belli, açıkça.

4
Anlamlı duruşun şiirlerden güzel,
Şair değilsin, ama ne kadar şaircesin!
Sevginin temizliğine çiçeklerden güzel
Bir örneksin.

5
Tertemiz ışıklarınla görününce sen,
Aşkın bakışları secdeye varır önünde;
Ey gonca gömlekli, ne kadar hoşsun,
Ruhtan mı varolmuşsun ne!

6
Yağmur diner, bulut dağılır, bahar güneşi
Ufuklara acı acı ışık saçarken,
Açılıp güller çiçeklerden biri
Sen o gülüşsün.

7
Lâkin bakılsa en hıred-âşûb ziynetin
Kızlıktır... Ol hicâb ki hüsnün safâsıdır;
Kızlık hayâl içinde güzel bir hakîkatin
İncilâsıdır!

8
Kızlık... O çehre kim üzülür bir nigâhtan,
Sevdâ, çiçek, şebâb... O ilâhî bedîalar,
İnmiş cihâna cümlesi bir hacle-gâhtan
Bir dem-i seher!

Lâkin: Ama. **Hıred-âşûb:** Akıl dağıtan. **Ziynet:** Süs. **Safâ:** Saflık, eğlence. **Hicâb:** Utanç, utanma, örtü. **Hüsn:** Güzellik. **İncilâ:** Parıltı, cilâlanma. **Nigâh:** Bakış. **Şebâb:** Gençlik. **İlâhî:** Tanrısal. **Bedîa:** Beğenilen şey, güzellik. **Cihân:** Dünya. **Cümlesi:** Hepsi. **Hacle-gâh:** Gelin odası. **Dem:** An, zaman, vakit. **Seher:** Tan ağartısı, sabah.

7
Ama, bir bakıma, en aklı çelen süsün
Kızlıktır; o utanma da güzelliğin saflığıdır.
Kızlık, hayal içinde bir gerçeğin
Parlamasıdır.

8
Kızlık, o yüzdür ki üzülür bir tek bakıştan;
Sevgi, çiçek, gençlik... O Tanrı güzellikleri
İnmiş dünyaya hepsi bir gelin odasından.
Bir sabah vakti.

EY YÂR-İ NAGAM-KÂR![1]

Çal! Ben de olup şevk ile âhengine peyrev,
Dillerdeki sevdâları cûşân edelim; çal!
Çaldıkça doğar gönlüme eş'âr-ı nev-â-nev:
Her nağmene bir şi'rimi kurbân edelim, çal!
Çal! Âlem-i ervâhı da raksân edelim, çal!

İ'lân ediyor aşkını her nağme sesinde;
Giryân oluyor savt-ı hazîninde muhabbet.
Ervâh kanatlanmış uçar pîş ü pesinde,
Bahşetmede âhengine bir neş'eli rikkat
Gûyâ o kanatlardan uçan nefha-i cennet!

Ey gıbta-i nâhîd! Ki zîr ü bem-i sâzın
Eflâki de, ecrâmı da inletse revâdır!
Ey reşk-i melâik! Nagam-ı rûh-nevâzın
Cennetlere, hûrîlere cân-bahş-ı safâdır.
Bak ağlıyorum... Giryeme bin hande fedâdır!

Yâr: Sevgili, dost. **Nagam-kâr:** Ezgici, şarkıcı, şarkı söyleyen. **Şevk:** İstek, coşku. **Peyrev:** Ardından giden, izleyen. **Cûşân etmek:** Coşturmak. **Eş'âr:** Şiirler. **Nev-â-nev:** Yeni yeni, yepyeni. **Ervâh:** Ruhlar. **Raksân etmek:** Oynatmak, dans ettirmek. **İ'lân:** Duyurma. **Nağme:** Ezgi. **Giryân:** Ağlayan. **Savt:** Ses. **Hazîn:** Acı. **Muhabbet:** Sevgi, aşk. **Pîş ü pes:** Ön ve arka. **Bahşetmek:** Sunmak, vermek, bağışlamak: **Rikkat:** İncelik. **Gûyâ:** Sanki. **Nefha:** Üfürük, güzel koku, esinti. **Gıbta:** Özenme, imrenme. **Nâhid:** Venüs gezegeni, yeniyetme, genç. **Zîr:** Sazın ince teli. **Bem:** Kalın tel. **Eflâk:** Gökler, felekler. **Ecrâm:** Yıldızlar. **Revâ:** Uygun, yeri. **Reşk:** Kıskanma. **Melâik:** Melekler. **Rûh-nevâz:** Gönül (ruh) okşayan. **Cân-bahş:** Can veren. **Safâ:** Saflık, eğlence, şenlik. **Girye:** Gözyaşı. **Hande:** Gülüş.

---

1 *Malûmât*, sayı 27, 18 Ağustos 1310/30 Ağustos 1894, s. 211.

EY ŞARKI SÖYLEYEN SEVGİLİ!

Çal, ben de istekle eşlik edeyim eğlencene,
Gönüllerdeki sevgileri coşturalım, çal!
Çaldıkça doğar yeni yeni şiirler içime;
Her ezgine bir şiirimi kurban edelim, çal!
Çal, ruhlar dünyasını da oynatalım, çal!

Duyuruyor aşkını her ezgi sesinde,
Ağlıyor dokunaklı sesinde sevgi;
Ruhlar kanatlanmış uçuyor ardında, önünde,
Bir incelik bağışlıyor çalışana, sevinçli,
O kanatlardan uçan cennetin kokusudur sanki.

Ey gençleri imrendiren sazın ince, kalın telleri
Gökleri de, yıldızları da inletse yeridir;
Ey melekleri kıskandıran, ruh okşayan ezgi,
Eğlencen cennetlere, hurilere can verir...
Bak ağlıyorum, gözyaşıma bin gülüş fedadır!

Zabteyleyebilsin mi gözüm eşk-i revânı?
Titrer, bu nevâ gûşuma geldikçe sebâtım.
Ey yâr-ı nagam-kâr! Sakın kesme nevânı:
Vur, kopsa da mızrâbın ile târ-ı hayâtım;
Çal! Şimdi, şu ân olsa da ân-ı sekerâtım![1]

Bir yâreli kuş çırpınıyor sanki telinde,
Çıkmakta bu âvâz o garîbin ciğerinden!
Ûdun mu hüner? Yoksa o cânânın elinde
Bir feyz mi var kim daha mu'ciz hünerinden...
Billâh, o eldir koparan rûhu yerinden!

Çal! Ben de olup "âh!"larım ile sana dem-sâz,
Çâk eylemedir sîne-i aşkı emelim; çal!
Te'sîr-i tarabla ederek kol kola pervâz,
Tâ arş-ı ilâhîye kadar yükselelim; çal!
Çal sevdiceğim! Çal meleğim! Çal güzelim! Çal!

Zabteylemek: Tutmak. **Revân:** Akan. **Eşk:** Gözyaşı. **Nevâ:** Ses, ahenk. **Gûş:** Kulak. **Târ:** Karanlık, tel, iplik. **Sekerât:** Sarhoşluklar, can çekişme, ölüm sarhoşluğu. **Âvâz:** Ses. **Hüner:** Beceri, ustalık. **Cânân:** Sevgili. **Feyz:** Bolluk, bereket, bilim. **Mu'ciz:** Acze düşüren, başkalarını geride bırakan. **Billâh:** Tanrı için. **Dem-sâz:** Arkadaş, eş. **Çâk eylemek:** Yırtmak, yarmak. **Sîne:** Göğüs, bağır. **Emel:** Amaç, umut. **Te'sîr:** Etki. **Tarab:** Şenlik, sevinç. **Pervâz:** Uçma, uçuş. **Arş:** Çatı, dam, kafes, taht, çadır.

1 Bu dizeyi "Çal şimdi, can çekişme vaktim olsa da çal!" şeklinde çevirmek daha uygundur. (e. n.)

Tutabilir mi akan yaşları gözlerim?
Bu ses kulağıma geldikçe kırılır direncim;
Ey şarkı söyleyen sevgili, sakın kesme sesini:
Vur, kopsa da mızrabınla hayatımın telleri;
Çal, şimdi, şu sıra sarhoş olsam da çal!

Bir yaralı kuş çırpınıyor sanki telinde,
Çıkıyor bu ses o garibin ciğerinden;
Udun mu becerisi bu, yoksa o sevgilinin elinde
Bir bilim mi var, daha güçlü becerisinden?
Tanrı için o eldir koparan ruhu yerinden!

Çal, ben de "Ah!"larımla sana eşlik edeyim,
Aşkın göğsünü yırtmaktır dileğim, çal!
Şenliğin etkisiyle kol kola uçarak
Tâ Tanrı katına kadar yükselelim, çal!
Çal sevdiceğim, çal meleğim, çal güzelim... Çal!

SUBH-I BAHÂRÂN[1]

Havâ latîf, deniz râkid, âsumân mahmûr,
Temevvüc etmede yer yer zılâl-i tenhâyî...
Nişîmen-i çemen üstünde vakf-ı hüzn ü sürûr,
Seherde seyre koyuldum semâyı, sahrâyı.

Bir âfitâb-ruhun burka'-ı cemâli gibi
Hafîf bir sise hep kâinât müstağrak;
O zî-nikâb-ı cemâlin fürûğ-i ali gibi[2]
Nigeh-fürûz idi envâr-ı lâle-reng-i şafak.

Sabâh vakti dem-i rikkat-i tabîattir,
Sükût hâkim-i mutlaktır ol zamân dehre.
Sâbah vakti, o bir ân-ı zî-letâfettir;
Latîftir neye baksan: Semâya, bir nehre,

Uçan tuyûra, açan dil-rübâ şükûfelere,
–Şükûfeler ki birer hande-i müzehherdir–
Sehâba, şebneme –hattâ o katre-i gühere–;
Latîftir neye baksan, latîf ü muğberdir!

Subh: Sabah. **Bahârân:** Baharlar. **Şâm-ı Garîbân:** Gurbetteki hazin akşam, ölünün defnedildiği günün akşamı. **Râkid:** Durgun. **Âsumân:** Gök. **Temevvüc:** Dalgalanma. **Zılâl:** Gölgeler. **Tenhâyî:** Yalnızlık, ıssızlık. **Nişîmen:** Oturulacak yer. **Çemen:** Çimen. **Sürûr:** Sevinç. **Âfitâb:** Güneş. **Burka':** Peçe, tül, örtü. **Ruh:** Yanak, yüz. **Müstağrak:** Batmış, dalmış. **Zî-nikâb:** Örtülü. **Fürûğ:** Işık saçan, parıltı. **Al:** Pembeye kaçan kırmızı. **Âlî:** Yüce, yüksek. **Nigeh:** Bakış. **Envâr:** Işıklar, nurlar. **Dem:** An, vakit. **Rikkat:** İncelik. **Dehr:** Dünya, zaman. **Zî-letâfet:** Hoşluk, incelik dolu. **Latîf:** Hoş, güzel. **Tuyûr:** Kuşlar. **Dil-rübâ:** Gönül bağlayan (alan). **Şükûfe:** Çiçek. **Hande:** Gülüş. **Müzehher:** Çiçekli. **Sehâb:** Bulut. **Şebnem:** Çiğ. **Katre:** Damla. **Güher:** Cevher, inci. **Muğber:** Tozlu, dargın.

---

1 *Malûmât*, sayı 30, 8 Eylül 1310/20 Eylül 1894, s. 233-234. Şiirin dergideki başlığı "Subh-i Bahârân –yâhûd– Şâm-ı Garîbân" şeklindedir. (e. n.)

2 Bu dizedeki "fürûğ-i âl-" ibaresini Asım Bezirci "fürûğ-i âlî" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

BAHARLARIN SABAHI

Hava hoş, deniz durgun, gök uykulu;
Dalgalanmada yer yer ıssızlığın gölgeleri;
Çimenin üstüne oturup sevinçli, üzüntülü,
Tan ağarırken seyre koyuldum göğü, kırı...

Bir güneş yanaklının peçeli yüzü gibi
Hafif bir sise bürünmüş bütün evren;
O örtülü güzelliğin yüksek parıltısı gibi
Göz parlar lâle rengi ışıklarıyla şafağın.

Sabah, doğanın incelik vaktidir;
Sessizlik egemen olur o zaman dünyaya;
Sabah, o bir hoşluk, güzellik vaktidir.
Hoştur nereye baksan: gökyüzüne, ırmağa,

Uçan kuşlara, açan, gönlü çeken çiçeklere,
–Çiçekler ki birer gülüştür açılmış,–
Buluta, hatta o inci damlasına, çiğe...
Hoştur neye baksan, hoş ve gücenmiş.

Bu iğbirâr-ı latîfin sirâyetiyle gönül
Neler tahattur eder neşve-bahş ü girye-fezâ.
Sükût-ı mevkii ta'dîl edince bir bülbül
Terânesiyle, yüreklerde cûş eder sevdâ.

Sabâ geçer, ona hep ser-fürû kılar eşcâr,
–Sabâ ki okşamadan geçmez âşiyâneleri–
Nevâzişiyle tarâvetlenir benât-ı bahâr,
Bahâr kızlarıdır döndüren cinâna yeri.

Evet, bu hâki, bu leyl-i siyâhı tenvîre
Şükûfeler –o muanber nücûm– kâfildir.
Gelir mi safvet-i ulviyyesiyle tasvîre
Bu subh-ı tâze ki pür-feyz ü bî-muâdildir?!

Bu subh-ı tâze, şu nev-bâve, zehre-i dilber,
Şu yavru kuş, şu nihâl-i zarîf-i nev-peydâ;
Bütün bu manzara ol meh-likâyı arz eyler
Zalâm içinde, zalâm ü sükût içinde bana!

Onun firâkı olurken içimde zehr-efşân,
Nasıl görür gözüm âsâr-ı fecri şevk-âlûd?
Bu renkler de onun rengidir bakılsa ayân,
Bu renkler de onun rengidir fakat nâ-bûd!

İğbirâr: Gücenme, tozlanma. **Sirâyet:** Geçme. **Tahattur:** Hatırlama. **Neşve-bahş:** Sevindiren, neşe veren. **Girye-fezâ:** Çok ağlatan. **Ta'dîl:** Değiştirme. **Terâne:** Ezgi, ötüş. **Cûş:** Coşma. **Ser-fürû:** Baş eğme. **Eşcâr:** Ağaçlar. **Âşiyâne:** Yuva, ev. **Sabâ:** Yel, rüzgâr. **Nevâziş:** Okşama. **Tarâvet:** Tazelik. **Benât:** Kızlar, bebekler. **Nebât:** Bitkiler. **Cinân:** Cennetler, bahçeler. **Hâk:** Yer, toprak. **Leyl:** Gece. **Tenvîr:** Aydınlatma. **Muanber:** Güzel kokulu, amber kokan. **Nücûm:** Yıldızlar. **Kâfil:** Kefil. **Safvet:** Saflık, temizlik. **Pür-feyz:** Bolluk dolu, bol. **Bî-muâdil:** Eşsiz. **Nev-bâve:** Turfanda yemiş, yeni yeşillik. **Zehre:** Çiçek. **Dilber:** Güzel, gönül alan. **Nihâl:** Fidan. **Nev-peydâ:** Yeni çıkma. **Meh-likâ:** Ay yüzlü. **Zalâm:** Karanlık. **Firâk:** Ayrılık. **Zehr-efşân:** Zehirli. **Âsâr:** Eserler, izler. **Şevk-âlûd:** Şevkli, sevinçli. **Ayân:** Belli, açık. **Nâ-bûd:** Yok olan, perişan.

Bu tatlı kırgınlığa kapılarak gönül
Neleri anar insanı sevindiren, ağlatan.
Sustuğu yeri değiştirince bir bülbül
Ötüşüyle yüreklerde sevgidir coşan.

Yel eser, ona hep baş eğer ağaçlar,
Sabah yeli okşamadan geçmez yuvaları;
Okşayışıyla baharda kızlar tazelenir
Bahar kızlarıdır döndüren cennete yeri.

Evet, bu toprağı, kapkaranlık geceyi
Çiçekler, o güzel kokulu yıldızlar ışıtır.
Yüce saflığıyla hiç tasvire gelir mi,
Eşsizdir bu taze sabah; bereket doludur.

Bu taze sabah, şu yeni yeşillik, güzel çiçekler
Şu yavru kuş, bu yeni sürmüş fidan, ipince,
Bütün bunlar bana o ay yüzlüyü gösterir,
Karanlıkta, karanlık ve sessizlik içinde.

Ağu saçarken gözüm ondan ayrılışla
Ağaran tanın sevinç izlerini nasıl görür?
Bu renkler de onundur, görülür iyi bakılsa,
Onun renkleridir, ama az sonra yok olacaktır.

Şu bir sitâre ki ufkun yegâne ziynetidir,
Garîb-i hüzn ü sükûnetle çarpıyor nazara;
Geçen leyâl-i safânın o çeşm-i hasretidir
Ki dûrdan nazar etmekte âlem-i sehere!

Ne var tahassüre şâyân fakat şu âlemde?
Benim bugün onu takdîre iktidârım yok.
Hezâr gonce solar her nefeste, her demde;
Benim de soldu gülüm, goncem... Âh, derd çok!

O her nefeste solan gonce her nefeste açar;
Fakat benim gülüm açmaz, o bir garîb çiçek!
Gelir bahâr, yine hâke reng ü rûh saçar;
Fakat benim gülüm artık bahâr görmeyecek!

"Benim gülüm" dediğim bir melekti, bir dilber
Çocuktu kim nazar-ı mübheminde bulmuştum
Ne varsa bir dil-i mahzûn için neşât-âver;
Onun ifâza-yı şevkiyle şâir olmuştum.

Onun safâ-yı visâliyle şâir olmuşken,
Nasıl firâkını tasvîre iktidârım olur?
Şu âteşîn katarât-ı dümû' hepsinden
Fasîh terceme-i hüzn ü inkisârım olur!

Sitâre: Yıldız. **Yegâne:** Biricik, tek. **Ziynet:** Süs. **Leyâl:** Geceler. **Çeşm:** Göz. **Hasret:** Özlem. **Dûr:** Uzak. **Seher:** Tan ağartısı, sabahın gün doğmadan önceki zamanı. **Nazar:** Bakış. **Tahassür:** Özleme. **Şâyân:** Lâyık, değer. **Takdîr:** Değerlendirme, beğenme. **İktidâr:** Güç. **Hezâr:** Bin, bülbül, pek çok. **Dem:** An, zaman. **Nefes:** Soluk. **Hâk:** Yer, toprak. **Mübhem:** Belirsiz. **Dil:** Gönül. **Mahzûn:** Üzgün. **Neşât-âver:** Sevinç, neşe getiren, sevinçli. **İfâza:** Bollaşma, dolup taşma. **Şevk:** İstek, sevinç. **Visâl:** Kavuşma, birleşme. **Safâ:** Şenlik, eğlence, sevinç. **Âteşîn:** Ateşten, ateşli. **Katarât:** Damlalar. **Dümû':** Gözyaşı. **Fasîh:** Açık, düzgün. **Terceme:** Çevirme, anlatma, iletme. **İnkisâr:** Kırılma, gücenme.

Şu bir yıldız ki ufkun biricik süsüdür;
Garip, üzüntüyle, sessizce çarpıyor göze.
Geçen şen gecelerin o, özlem gözüdür,
Ki uzaktan bakmaktadır ağaran güne.

Ne var özlemeye lâyık şu dünyada?
Benim bugün onu değerlendirecek gücüm yok.
Bin gonca solar her an, her solukta;
Benim de soldu gülüm, goncam... Ah, dert çok!

O her solukta solan gonca her solukta açar;
Fakat benim gülüm açmaz, o bir garip çiçek...
Bahar gelir, yine yere renk ve ruh saçar;
Fakat benim gülüm artık bahar görmeyecek!

"Benim gülüm" dediğim bir melekti, bir güzel
Çocuktu; onun belirsiz bakışında bulmuştum
Ne varsa bu üzgün gönüle sevinç veren;
Onu istemenin artmasıyla şair olmuştum.

Ona kavuşmanın sevinciyle şair olmuşken,
Ayrılığını anlatmaya nasıl gücüm olur?
Şu ateşli gözyaşı damlaları hepsinden
Daha açık üzüntü ve kırgınlığımı iletir.

Evet, bu şi'r-i ter ol meh-likâya âiddir;
Hayır, bu zulmetin ol meh-likâya nisbeti yok.
Lisân-ı hâlime bak, sözlerim zevâiddir;
Sirişk-i âlimi seyret ki hadd ü gâyeti yok!

O hadd ü gâyeti mefkûd olan sirişk ile ben
Hazân bulutlarının bir misâliyim, ahker;
Zemîn-i mâteme yağdırdığım şu rahmetten
Fakat ne sûdum olur, ağlamak ne hâsıl eder?

Nasıl sabâh idi, yâ Rab! Subh-ı muğberdi,
Ki uçtu, rûhu o meh-pârenin semâvâta?
Vücûd-ı nâzı –ki safvette rûha benzerdi–.
Bıraktı bizleri cânsız, karıştı emvâta!

Karıştı hâke, ben artık ne söylesem bî-sûd,
Letâif-i seherîden latîf olan o vücûd.
O gitti, ben kalabilsem de n'eyleyim mes'ûd!
Verir mi fâide hicrâna, âh, âh ü sürûd?!

Ter: Taze, yeni, ıslak. **Zulmet**: Karanlık. **Meh-likâ**: Ay yüzlü. **Nisbet**: Oran, bağ, ilişki. **Lisân**: Dil. **Zevâid**: Fazlalıklar, faydasız şeyler. **Sirişk-i âl**: Kızıl gözyaşı. **Had**: Sınır. **Gâyet**: Uç, son, çok. **Mefkûd**: Kayıbolmuş, varlığı bilinmeyen, yok olan. **Hazân**: Güz. **Misâl**: Örnek. **Ahker**: En aşağı hakir olan, hakir. **Zemîn**: Yer. **Mâtem**: Yas. **Rahmet**: Yağmur, acıma, koruma. **Sûd**: Yarar, kazanç, kâr. **Hâsıl etmek**: Ortaya çıkarmak, oluşturmak. **Subh**: Sabah. **Muğber**: Gücenik, dargın, tozlu. **Meh-pâre**: Ay parçası. **Semâvât**: Gökler. **Vücûd**: Vücut, varlık. **Emvât**: Ölüler. **Bî-sûd**: Yararsız, boşuna. **Letâif**: Latifeler, şakalar, hoş şeyler. **Mes'ûd**: Mutlu. **Fâide**: Yarar, fayda. **Hicrân**: Ayrılık acısı, ayrılık. **Sürûd**: Şarkı, türkü.

Evet, bu yeni şiir o ay yüzlü içindir;
Hayır, bu karanlığın onunla ilgisi yok.
Durumumun diline bak, sözlerim fazladır;
Gözyaşlarımı seyret ki sınırı, sonu yok.

Bu sınırı ve sonu bellisiz gözyaşıyla ben
Güz bulutları gibiyim, daha da aşağı;
Yas toprağına yağdırdığım şu yağmurun
Nedir doğurduğu, ağlamanın nedir yararı?

Nasıl sabahtı, Tanrım, gücenik bir sabahtı,
Uçtu ruhu o ay parçasının göklere;
Saflıkta ruha benzerdi nazlı varlığı.
Bıraktı bizleri cansız, karıştı ölülere.

Karıştı toprağa, boş artık ne desem,
Gitti, tan güzelliklerinden hoş olan
O varlık; ben mutlu kalabilsem de n'eyleyim?
Yararı olur mu ayrılığa ah ile şarkının!..

EŞ'ÂR-I MUHABBETTEN[1]

Hayâta rağbet edersem senin yüzündendir,
Bu dâm-gâha senin saçlarınla merbûtum;
Felekte nûr görürsem senin gözündendir,
Muhabbetinle bu zindân-ı gamda mazbûtum.

Bekâ-yı aşkını gâhî teemmül eyler de,
Derim: "Fenâ bulamaz, kâinât bâkîdir!"
Seninle katlanırım ben bu çâresiz derde,
Derim o şevk ile hattâ: "Hayât bâkîdir."

Bakıp cemâline bir dem yumunca gözlerimi
Şihâblar uçuşur manzar-ı siyâhımda;
Yakar fürûğ-ı nigâhın zalâm-ı ahterimi,
Yüzün güneşler açar pîş-i intibâhımda.

Eş'âr: Şiirler. **Muhabbet:** Sevgi. **Rağbet etmek:** İstemek, beğenmek, istekle karşılamak. **Dâm-gâh:** Tuzak yeri. **Merbût:** Bağlı. **Felek:** Gök, talih, dünya. **Nûr:** Işık. **Gam:** Tasa, üzüntü, acı. **Mazbût:** Zaptedilmiş, ele geçirilmiş, tutulmuş. **Bekâ:** Kalış, sürme. **Gâhî:** Ara sıra, bazen. **Teemmül:** Düşünüp taşınmak. **Fenâ bulmak:** Yok olmak, sona ermek. **Kâinât:** Evren. **Bâkî:** Ölümsüz, kalımlı, devamlı. **Şevk:** İstek, sevinç, coşku. **Cemâl:** Güzellik, yüz güzelliği. **Dem:** An. **Şihâb:** Ateş parçası, kıvılcım, akan yıldız. **Manzar:** Görünüş, yüz, göz önü. **Siyâh:** Kara. **Fürûğ:** Işık, nur, parıltı. **Nigâh:** Bakış, bakma. **Zalâm:** Karanlık. **Ahter:** Yıldız, talih, baht. **Pîş:** Ön. **İntibâh:** Uyanma.

---

1 *Malûmât*, sayı 32, 22 Eylül 1310/4 Ekim 1894, s. 250.
Malûmat dergisinde "Muhabbet-i Şâirâne" başlığıyla çıkmıştır. (A. B.)

SEVGİ ŞİİRLERİNDEN

Yaşamayı isteyişim senin yüzündendir,
Bu tuzak yerine senin saçlarınla bağlıyım;
Gökte ışık görsem senin gözündendir,
Sevginle bu üzüntü zindanında tutsağım.

Aşkının sürmesini bazan düşünürüm de
Derim ki: "Sona eremez, evren yaşar!"
Seninle katlanırım bu onulmaz derde,
O istekle derim ki: "Hayat sürer."

Bakıp yüzüne bir ara, yumunca gözlerimi,
Kıvılcımlar uçuşur kara yüzümde;
Yakar bakışının ışığı karanlık yıldızımı,
Yüzünde güneşler açar uyanışımdan önce.

Maîşetin o tekâzâ-yı cân-güdâzından
Kaçar, emîn olurum âşiyân-ı ismetine;
Buhâr-ı neş'eye garkolmak ihtirâzından
Melâl yükselemez âsmân-ı ismetine![1]

Elin elimde, saçın târumâr sînemde,
Gözüm gözünde, lebim la'l-i gül-feşânında...
Kılar bu hâl ile ömrüm karâr sînemde,
Gelir tezelzüle rûhum ser-i benânında!..

Maîşet: Geçim. **Tekâzâ:** Borçluyu sıkıştırma, azarlama, başa kakma, zorla isteme, arzu. **Cân-güdâz:** Can yakan (eriten), acındıran. **Emîn olmak:** Güvenmek, inanmak, güvende olmak. **Âşiyân:** Yuva, ev. **İsmet:** Namusluluk, dürüstlük. **Garkolmak:** Dalmak, batmak. **İhtirâz:** Sakınma, çekinme. **Melâl:** Usanç, tasa, üzünç. **Âsmân:** Gök. **Nedîme:** Arkadaş, dost, itibarlı ve zengin kadınların kadın yardımcısı. **Cân:** Ruh, yaşam, hayat. **Cenân:** Yürek, kalp, gönül. **Âfitâb:** Güneş, güzel yüzlü. **Sabâhat:** Güzellik, hoşluk. **Fezâ:** Uzay, gök, uçsuz bucaksız, geniş alan. **Hemîşe:** Her zaman. **Tecelliyât:** Görüntüler, görünüşler, tecelliler. **Târumâr:** Darmadağın, dağınık. **Leb:** Dudak. **La'l:** Kırmızı, dudak, yakut. **Gül-feşân:** Gül saçan. **Sîne:** Göğüs, yürek. **Tezelzül:** Sarsılma. **Ser:** Baş, üst. **Benân:** Parmaklar, parmak uçları.

---

1 *Rübâb-ı Şikeste*'de şiirin adı değişmekle kalmamış, bu dörtlükten sonra gelen şu dörtlük de çıkartılmıştır:

Gel, ey nedîme-i cân u cenân u vicdânım!
Gönül şu dem yine muhtâc-ı iltifâtındır.
Ey âfitâb-ı sabâhat! Fezâ-yı irfânım
Hemîşe teşne-i şevk-i tecelliyâtındır! (e. n.)

Geçimin o can yakan sıkıştırmasından
Kaçar, güvenirim namusunun yuvasına;
Sakınınca sevinç buğusuna dalmaktan,
Tasa yükselemez namusunun göğüne.

Elin elimde, saçın dağılmış göğsümde,
Gözüm gözünde, dudağım gül saçan dudağında...
Bu durumda hayatım karar kılar göğsümde.
Sarsılır ruhum parmaklarının ucunda!

TULÛ'A KARŞI[1]

Ey şems-i münîr! –kim zuhûrun
Tenvîr ile çehre-i hayâtı
Pür-hande kılar şu kâinâtı;–
Oldukça likâ-yı pür-gurûrun
Ka'rında nihân-ı şeb-huzûrun,
Mâtemlere garkolur tabîat!
Gâh alsa da incilâ kamerden.
Gündüzlere dönse tâb ü ferden;
Hâlî olamaz yine kederden,
Parlak göremem şebi seherden!
Efkârımı söndürür o zulmet!
Bir kerre batıp da mihr-i tâbân,
Kaldıkça o şu'le şu'le elvân
Yek-pâre karaltıdan ibâret;
Gûyâ çekilir önümden eflâk,
Makberlerden nişân verir hâk...
Lâkin yine, ey melîke-i rûz!
Dîdârın olunca tal'at-efrûz,[2]
Âfâka sirâyet-i cemâlin
Ekdârını mahveder zılâlin;

Tulû': Doğuş, güneşin doğuşu. **Şems**: Güneş. **Münîr**: Işıklı, parlak. **Tenvîr**: Aydınlatma. **Pür-hande**: Gülüş dolu. **Likâ**: Yüz. **Pür-gurûr**: Gururlu. **Ka'r**: Dip, son. **Nihân**: Gizli. **Şeb**: Gece. **Huzûr**: Hazır bulunma. **Garkolmak**: Dalmak, batmak. **Gâh**: Bazen. **İncilâ**: Parıltı, belirme. **Kamer**: Ay. **Tâb**: Güç, parlaklık. **Fer**: Parlaklık, süs, güç. **Hâlî**: Boş. **Mihr**: Güneş. **Tâbân**: Parlak, ışıklı. **Şu'le**: Alev, yalım. **Elvân**: Renkler. **Yek-pâre**: Bütün, tek parça. **Eflâk**: Gökler. **Makber**: Mezar. **Hâk**: Toprak, yer. **Nişân**: İz, belirti. **Melîke**: Kadın hükümdar, padişah karısı. **Rûz**: Gün, gündüz. **Dîdâr**: Güzel yüz. **Tal'at-efrûz**: Parıldayan. **Âfâk**: Ufuklar. **Sirâyet**: Bulaşma. **Cemâl**: Yüz güzelliği. **Ekdâr**: Üzüntüler, kederler. **Zılâl**: Gölgeler.

---

1 *Malûmât*, sayı 33, 29 Eylül 1310/11 Eylül 1894, s. 258.

2 Asım Bezirci "Yüzünün güzelliği ortaya çıkınca" şeklinde çevrilebilecek olan bu dizeyi atlamıştır. (e. n.)

GÜNDOĞUMUNA KARŞI

Ey parlak güneş, doğuşun
Aydınlatarak hayatın yüzünü
Güldürür şu evreni.
Gururlu yüzün gizlendikçe
Gecenin derinliğinde,
Yaslara girer doğa.
Arada bir aydan parıltı alsa da
Gündüzlere dönse de ışıktan,
Boşalamaz yine üzüntüden,
Parlak göremem geceyi sabahtan:
Tasamı söndürür o karanlık!
Parlak güneş bir kez batıp da
O yalım yalım renkler
Tümüyle dönüşünce karaltıya,
Sanki önümden gökler çekilir,
Mezarlardan toprak işaret verir..
Fakat yine, ey günün kıraliçesi,
.....
Ufuklara güzelliğinin ulaşması
Kaygılarını yok eder gölgelerin.

Kaplar o dem arzı âsmânı
Bir feyz-i bahâr-ı şâdmânî,[1]
Bir velvele-i hayât-ı fânî;
–Fânî bile olsa, mevte nisbet
Elbette hayât bir saâdet!–
Her subh-ı safâsı kâinâtın
Bir cilve-i şevkidir hayâtın:
Kuşlar ötüşür, uçar melekler,
Çağlar dereler, açar çiçekler;
Canlanmak için bütün şu âlem
Senden demek iltifât bekler.
Ey şems! Ey kevkeb-i muazzam!
Sen dîde-i rûşen-i bekâsın:
Feyz-i nazarın kılar, müsellem,
İhyâ bu harâbe-zârı her dem.
Bir menba'-ı şu'le-i safâsın:
Eyler şevkin cihânı hurrem...[2]
Ezhârına akseder de nûrun
Bir kabri de güldürür sürûrun.[3]

Dem: An, sıra. Arz: Yer. Âsmân: Gök. Feyz-i bahâr: Baharın bolluğu, bereketi. Şâdmânî: Sevinç. Velvele: Gürültü, bağrışma. Fânî: Ölümlü, geçici. Mevt: Ölü. Nisbet: Oran, ilgi, bağ. Subh: Sabah. Safâ: Sevinç, şenlik, eğlence. Şevk: İstek, coşku, sevinç. Şems: Güneş. Kevkeb: Yıldız. Muazzam: Büyük. Dîde: Göz. Rûşen: Aydınlık, parlak. Bekâ: Kalış, sürme. Feyz: Bolluk, gürlük. Nazar: Bakış. Müsellem: Söz götürmez, doğru, verilmiş. İhyâ: Canlandırma, diriltme, güçlendirme. Harâbe-zâr: Viranelik, yıkıntı. Menba': Kaynak. Ezhâr: Çiçekler. Aksetmek: Yansımak. Nûr: Işık, nur. Kabr: Mezar. Sürûr: Sevinç. Sürûd: Şarkı, türkü. Hurrem: Gönül açıcı, sevinçli, şen.

---

1 Asım Bezirci "Bir sevinç baharının bolluğu" şeklinde çevrilebilecek olan bu dizeyi atlamıştır. (e. n.)

2 Asım Bezirci "Şen eyler cihanı şavkın/ışığın/sevincin..." şeklinde çevrilebilecek bu dizeyi atlamıştır. (e. n.)

3 Asım Bezirci "sürûr" kelimesini sehven "sürûd" olarak okumuş ve çevirmiştir. (e. n.)

Kaplar o sıra yeri, göğü
.....
Ölümlü hayatın gürültüsü...
Ölümlü olsa bile, hayata göre,
Yaşamak bir mutluluk elbette.
Her sevinçli sabahı evrenin
Bir cilveli isteğidir hayatın:
Kuşlar ötüşür, uçar melekler,
Çağlar dereler, açar çiçekler;
Canlanmak için bütün bu dünya
Demek ki senden iltifat bekler;
Ey güneş, ey kocaman yıldız,
Sen aydın gözüsün ölümsüzlüğün;
Nitekim bakışının bereketi
Canlandırır bu yıkıntıyı durmadan.
Neşe alevinin bir kaynağısın,
.....
Çiçeklerine yansır da ışığın,
Bir mezarı bile güldürür şarkın.

AYRILMAM![1]

Bir siyâh inci, pür-emel, saçının
Nâzlı kıvrımlarında saklanıyor,
Büyüyor gâh, gâh ufaklanıyor...
Ben olaydım bu... Yok, inanma sakın:
İnci olsam denizden ayrılmam!

Sarı bir gül ipekli korsajının
Nefha-i lerzişiyle gaşyoluyor,
Orda mes'ûd u mübtesim soluyor...
Ben olaydım bu... Yok, inanma sakın;
Ben gül olsam filizden ayrılmam!

Umk-ı sâfiyyetinde çeşmânın
Bana bir başka inci arz ediyor,
"Bendedir güllerin latîfi" diyor...
Ey güzel gözler, işte siz inanın:
Ölürüm ben de sizden ayrılmam!

Pür-emel: İstek, umut dolu. **Gâh:** Bazen, ara sıra. **Nefha:** Esinti, güzel koku, üfürük. **Lerziş:** Titreme. **Gaşyolmak:** Kendinden geçmek, bayılmak. **Mes'ûd:** Mutlu. **Mübtesim:** Gülümseyen. **Umk:** Derinlik. **Sâfiyyet:** Saflık, temizlik. **Çeşmân:** Gözler. **Arz etmek:** Sunmak, göstermek. **Latîf:** Hoş, güzel, ince.

---

1 *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 413-414.

AYRILMAM!

Bir kara inci, istek dolu, saçının
Nazlı kıvrımlarında saklanıyor,
Büyüyor bazı, bazı ufaklanıyor
Ben olaydım da bu... Yok, inanma sakın:
İnci olsam denizden ayrılmam!

Sarı bir gül ipekli korsajının
Hoş kokulu titreyişiyle bayılıyor,
Orda mutlu, gülümseyip soluyor...
Ben olaydım bu... Yok, inanma sakın;
Ben gül olsam filizden ayrılmam!

Saf derinliğinde gözlerin
Bana bir başka inci sunuyor,
"Bendedir güllerin güzeli!" diyor...
En güzel gözler, işte siz inanın:
Ölürüm de ben sizden ayrılmam!

SENİN YERİNDE...[1]

Senin yerinde olaydım, güzel çocuk, bilsen
Neler yapardım ben,
Neler yapardım o mübhem nazarlı gözlerle...

Senin yerinde olaydım o hüsn-i esmerle,
O tâzelikle, o şûh
Edâ-yı hâr-ı şebâbınla, pür-harâret-i rûh,

Bütün gönülleri meshûr-i iştiyâkım eder,
Ve bî-sebeb muğber,
Uzaklaşırdım... O bî-çâre kalbler o zamân

Muhabbetimle, firâkımla mübtehil, nâlân
Sönüp giderlerken
Durur gülerdim uzaktan, semâ-yı hüsnümden.

Senin yerinde olaydım, bütün şümûs-i garâm,
Zebûn u bî-ârâm,
Dönerdi titreşerek pîş-i iğtirârımda:

Mübhem: Belirsiz. **Nazar:** Bakış, göz. **Hüsn:** Güzellik. **Edâ:** Tavır, deyiş. **Hâr:** Ateş, sıcaklık. **Şebâb:** Gençlik. **Pür-harâret:** Sımsıcak. **Meshûr:** Büyülenmiş. **İştiyâk:** İstek, özlem. **Bî-sebeb:** Sebepsiz. **Muğber:** Gücenmiş, küskün. **Bî-çâre:** Çaresiz, zavallı. **Muhabbet:** Sevgi. **Firâk:** Ayrılık. **Mübtehil:** Yalvaran, yalvarıp yakaran. **Nâlân:** Ağlayan, inleyen, sızlayan. **Semâ:** Gök. **Şümûs:** Güneşler. **Garâm:** Aşk. **Zebûn:** Bitkin, güçsüz. **Bî-ârâm:** Dinlenmeyen, yorgun. **Pîş:** Ön. **İğtirâr:** Gururlanma, kurulma, aldanma.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 443, 26 Ağustos 1315/7 Eylül 1899, s. 7. *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 415-416.

SENİN YERİNDE

Senin yerinde olaydım, güzel çocuk, bilsen
Neler yapardım ben,
Neler yapardım o belirsiz bakışlı gözlerle...

Senin yerinde olaydım o esmer güzellikle,
O tazelikle, o şuh
Ruhunun sıcaklığıyla, gençliğinin ateşiyle.

Bütün gönülleri özlemimle büyüler,
Ve yok yere küser,
Uzaklaşırdım... O çaresiz kalpler o zaman

Sevgimle, ayrılışımla yalvarıp ağlar,
Sönüp giderken
Durur gülerdim uzaktan, güzellik göğümden.

Senin yerinde olaydım, tüm aşk güneşleri,
Bitkin ve yorgun,
Dönerdi titreşerek önünde gururumun:

Senin yerinde olaydım, leb-i vakârımda
Ölür de bûselerim,
Huzûz-ı aşkına olmazdı kimsenin hâdim.

Yazık değil mi fakat nâzlı bir vücûd-ı melek
Sevilmeden ölmek?..
Senin yerinde olaydım, hayır, severdim ben;

Ve kendi hüsnümü başlardım önce sevmekten.
Bu rûh için bir hak:
Biraz da kendini sevmek değil midir, yaşamak?...

Vakâr: Ağırbaşlılık. **Hüsn:** Güzellik. **Leb:** Dudak. **Bûse:** Öpücük. **Huzûz:** Hazlar, tatlar. **Hâdim:** Hizmet eden.

Senin yerinde olaydım, ağırbaşlı dudağımda
Ölür de öpücüklerim,
Hizmet etmezdi kimsenin aşk tatlarına.

Yazık değil mi ama bir nazlı melek vücudu
Sevilmeden ölsün?
Senin yerinde olaydım, hayır, severdim ben:

Kendi güzelliğimi başlardım ilk sevmeye.
Bu gönül için bir hak:
Biraz da kendini sevmek değil midir, yaşamak?

HÜCRE-İ ŞÂİR[1]

Birkaç risâle, bir iki tasvîr-i yâdigâr;
Minderde, yerde bir yığın evrâk-ı târumâr.

Solmuş çiçek demetleri, pejmürde handeler;
Binlerce hâtırât ki mağmûm u neşve-dâr.

Hulyâlar, iştiyâk u emeller, garâmlar;
Cânâneler ki cümlesi ârâyiş-i mezâr.

Her yanda bir nigâh ki tâ rûha mün'atıf,
Her yanda bir dehân ki eder rûhlar nisâr...

Şâir bütün bu şeylere atf-ı hayâl ile
Eyler vürûd-ı refref-i ilhâma intizâr;

Nâ-gâh bir kitâb arasından kılar zuhûr
Mâzî, o yâr-ı güm-şüde, âlûde-i gubâr.

Risâle: Broşür, dergi, kitapçık. **Yâdigâr:** Anı, andaç. **Evrâk:** Yapraklar, kâğıtlar, evrak. **Târumâr:** Dağınık. **Pejmürde:** Buruşuk, yırtık, dağınık, eski püskü. **Hande:** Gülüş. **Hâtırât:** Anılar. **Mağmûm:** Acı, üzüntülü. **Neşve-dâr:** Sevinçli. **İştiyâk:** Özlem. **Emel:** İstek, umut. **Garâm:** Aşk. **Cânâne:** Sevgili. **Cümlesi:** Hepsi. **Ârâyiş:** Süs, bezek. **Nigâh:** Bakış. **Mün'atıf:** Yönelik, çevrik. **Dehân:** Ağız. **Nisâr:** Saçma, serpme. **Atf:** Meyletme, yönelme. **Vürûd:** Geliş, gelme. **Refref:** Kanat açma, döşek, yastık, bilinmedik yerlere götüren manevi binek, Miraç'ta Hz. Muhammed'i Allâh'ın huzuruna çıkaran binek. **İntizâr:** Bekleme. **Nâ-gâh:** Ansızın. **Zuhûr:** Çıkma, belirme. **Mâzî:** Geçmiş. **Yâr:** Sevgili, dost. **Güm-şüde:** Kaybolmuş, telef olmuş. **Âlûde:** Bulaşmış. **Gubâr:** Toz.

---

1 *Maârif*, sayı 181, 27 Nisan 1311/8 Mayıs 1895, s. 193.
Rübâb-ı Şikeste (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 387-388.

ŞAİRİN ODACIĞI

Bir iki anı fotoğrafı, birkaç kitapçık;
Minderde, yerde bir yığın kâğıt, dağınık.

Buruk gülüşler, solmuş çiçek demetleri,
Binlerce anı, üzüntülü ve sevinçli.

Hülyalar, aşklar, özlem ve dilekler,
Hepsi bir mezarı süsleyen sevgililer.

Her yanda bir bakış ki ta ruha işliyor,
Her yanda bir ağız ki ruhlar serpiyor.

Bütün bu şeyleri hayal ederek şair,
İlhamın gelip kanat açmasını bekliyor.

Ansızın bir kitap arasından çıkmakta
Geçmiş, o yitik sevgili, bulaşmış tozlara.

Pür-lerze-i tehâlük, eder arz-ı şevk ona;
Tab'ında bir neşât-ı garîb eyler ibtidâr.

Hep şi'r olur ne gelse o dem kalb ü fikrine;
Gördükçe yâr-ı cânını pîşinde âşikâr,

Kuşlar gibi terâneye başlar; bu nağmede
Memzûcdur sürûd-ı hazân, nefha-i bahâr.

Şâir nişîmeninde bulur her safâsını,
Şâir nişîmeninde eder seyr-i huld-zâr.

Bir lânedir ki hücresi âfâkı muhtevî,
Tevlîd eder o lânede eş'âr-ı dil-şikâr

Bir kalb-i âteşîn ile bir fikr-i bî-karâr.

Pür: Dolu. **Lerze**: Titreme. **Tehâlük**: İvme, atılma, can atma. **Arz**: Sunma, gösterme. **Şevk**: İstek, sevinç. **Tab'**: Yaradılış, huy, doğa. **Neşât**: Sevinç, şenlik. **İbtidâr**: Başlama. **Dem**: Sıra, zaman. **Pîş**: Ön. **Âşikâr**: Belli, açık, ortada. **Terâne**: Ötme, şakıma. **Nağme**: Ezgi. **Memzûc**: Karışık, karışmış. **Sürûd**: Sevinç. **Nefha**: Koku, soluk, esinti. **Nişîmen**: Oturacak yer. **Safâ**: Şenlik, eğlence. **Huld-zâr**: Cennet. **Lâne**: Yuva. **Âfâk**: Ufuklar. **Muhtevî**: İçeren, kapsayan. **Tevlîd etmek**: Doğurmak. **Eş'âr**: Şiirler. **Dil-şikâr**: Gönlü avlayan. **Âteşîn**: Ateşli, ateşten. **Bî-karâr**: Kararsız, uçarı.

Dileğini açıyor ona can atan bir titreyişle,
Garip bir sevinç uyanmaya başlıyor içinde.

Hep şiir olur o sıra ne gelse kalbine, fikrine;
Can dostunu önünde böyle apaçık gördükçe.

Kuşlar gibi başlar şakımaya; bu ezgide
Karışmıştır bahar esintisi güz sevinciyle.

Şair oturduğu yerde bulur her şenliği,
Şair kendi yerinde seyreder cenneti.

Bir yuvadır ki odası ufukları kapsar,
Gönül çelen şiirleri o yuvada doğurur,

Ateşli bir yürek ve uçarı bir kafayla.

ÂŞİYÂN-I PEDER[1]

Yine dün geçtim, âh bin hasret,
Âşiyân-ı peder civârından...
Kaldı cismim önünde bî-hareket,
Çöktü kalb-i hazîne bir zulmet;
O ne hüzn-i mehîb-i mahviyyet:
Bir safâ-âşiyân-ı pür-fer ü tâb
Olmuş ârâm-zâr-ı bûm u gurâb.
Benziyor hâb-gâh-ı emvâta
Hâli sakf-ı giyâh-bestesinin;
Âlıdır, yükselir semâvâta
O sükût ân-ı hoş-güzeştesinin.
Dışı hem-reng-i iğbirârımdır,
İçi hem-hâl-i kalb-i zârımdır;
Bunda her kûşe bir mezârımdır!
Bu tarab-gâh... Yok, bu cây-ı sükût
Ki durur pür-mehâbet ü mebhût,
Ki perîler çıkar gubârından,
Ki hayâlât iner cidârından,

Âşiyân: Yuva, ev. **Peder:** Baba. **Hasret:** Özlem. **Civâr:** Yöre, yan, çevre. **Cism:** Vücut, varlık, cisim, madde. **Bî-hareket:** Hareketsiz. **Hazîn:** Acı, tasalı. **Zulmet:** Karanlık. **Mehîb:** Heybetli, korkunç. **Mahviyyet:** Alçakgönüllülük. **Safâ:** Şenlik, eğlence. **Pür-fer ü tâb:** Çok parlak, pırıl pırıl. **Ârâm-zâr:** Dinlenme yeri. **Bûm:** Baykuş. **Gurâb:** Karga. **Hâb-gâh:** Uyku yeri, yatak odası. **Emvât:** Ölüler. **Sakf:** Çatı, dam, tavan. **Giyâh:** Bitki, ot. **Beste:** Bağlamış, bitmiş (kaplamış). **Semâvât:** Gökler. **Sükût:** Susma, sessizlik. **Hoş-güzeşte:** Hoş geçmiş. **Hem-reng:** Aynı renkte. **İğbirâr:** Tozlanma, gücenme, kırılma. **Hem-hâl:** Aynı durumda. **Zâr:** Ağlayan, inleyen. **Kûşe:** Köşe. **Tarab-gâh:** Sevinç, coşku yeri. **Cây:** Yer. **Mehâbet:** Ululuk, büyüklük, heybet. **Mebhût:** Şaşırmış. **Gubâr:** Toprak, toz. **Cidâr:** Duvar. **Civâr:** Yöre.

---

1 *Maârif*, sayı 183, 11 Mayıs 1311/23 Mayıs 1895, s. 210-211. *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 357-359.

BABANIN YUVASI

Yine dün geçtim, âh bin özlemle
Baba evinin yanından...
Kaldı hareketsiz vücudum önünde,
Bir karanlık çöktü üzgün yüreğe.
O ne korkunç, alçakgönüllü acı:
Pırıl pırıl bir şenlik yuvası
Dilenme yeri olmuş baykuşla kargaya.
Benziyor ölülerin yatak odasına,
Evinin ot bağlamış çatısı.
Ahıdır yükselen göklere sanki
O tatlı geçmişin sessizliği.
Dışı aynı renkte kırılganlığımla,
İçi ağlayan yüreğimle aynı durumda.
Burada her köşe bir mezarımdır!
Bu şenlik yeri... Yok, bu sessizlik yeri
Ki durur şaşkın, heybetli,
Periler çıkar tozundan,
Hayaller iner duvarından,

Ki uçan neş'eler civârından
Hâk olur karşısında ârından;
Rikkat-âver nümûne-i nâsût!
Sanki pîşimde bir yığın tâbût
Lerze-bahş-ı dil ü hayâlimdir,
Mûcib-i şiddet-i melâlimdir,
Mütecessim meâl-i hâlimdir...
Ediyor her dıraht-ı uryânı
Şiddet-i rûzgârdan feryâd;
Bir nihâl-i şikeste-ağsânı
Bana ettirdi hâl ü şânını yâd...
Geçme fikrimden, ey ümîd-i visâl,
Nûrdan inkisâr eder bu zılâl;
Ben zılâlimle kalmak istiyorum,
İnfiâlimle kalmak istiyorum,
Bu melâlimle kalmak istiyorum;
Pek muvâfık bugün bu hâl bana,
Ben bu hâlimle kalmak istiyorum!

Hâk: Toprak, yer. **Âr:** Utanç. **Rikkat-âver:** Acıma uyandıran, acındıran. **Nâsût:** İnsanlık. **Pîş:** Ön. **Lerze-bahş:** Titreten, ürpertici. **Dil:** Gönül. **Mûcib:** Gerektiren, gerek. **Melâl:** Usanç, sıkıntı. **Mütecessim:** Cisimleşmiş, elle tutulur, gözle görülür duruma gelen. **Meâl:** Anlam. **Dıraht:** Ağaç. **Uryân:** Çıplak. **Nihâl:** Fidan. **Şikeste:** Kırık. **Ağsân:** Dallar. **Yâd:** Anma. **Visâl:** Kavuşma, birleşme. **İnkisâr etmek:** Kırılmak. **Zılâl:** Gölgeler. **İnfiâl:** Gücenme, darılma. **Muvâfık:** Uygun, yaraşır.

Yöresinden uçan sevinçler
Toprak olur karşısında utancından;
Acınası insanlar gibi!
Önümde bir yığın tabut sanki,
Gönlümle hayalime ürperti verir,
Usancımı, üzüncümü artırır,
Durumumun anlamını gösterir...
Çıplak kalmış her ağacı
Azgın rüzgâr inletiyor;
Dalları kırılan bir fidan
Hatırlattı bana durumunu...
Geçme aklımdan, ey kavuşma umudu,
Işıktan kırılır bu gölgeler;
Bense gölgelerimle kalmak istiyorum,
Dalgınlığımla kalmak istiyorum,
Bu sıkıntımla kalmak istiyorum;
Pek yaraşır bugün bu durum bana,
Ben bu durumla kalmak istiyorum!

NİJÂD'A[1]

"Bir nüsha verdi kim bana Hallâk-ı fazl u cûd
"Nâtık ulüvv-i hikmeti bî-hasr u bî-hudûd"
"Tefekkür", sahîfe, 47.[2]

Ey cebhe-i dehâya vuran şu'le-i seher!
Ey matla'-ı edebde doğan kevkeb-i zekâ!
Şi'rimle arz-ı hayrete geldim bugün sana;
Fahreylerim seninle büyürse bu şi'r-i ter.

Tıflâne sohbetindeki ciddiyet-i edâ,
Çeşminde rûha nâfiz olan şu'le-i nazar,
Geldikçe pîş-i fikrime artık hayâ eder,
Artık çocuk demem sana, ey zübde-i dehâ!

Nüsha: Örnek. Hallâk: Yaratan, Tanrı. Fazl: Üstünlük, çokluk, erdem. Cûd: Cömertlik. Nâtık: Anlatan, söyleyen. Ulüvv-i hikmet: Hikmetin yüceliği. Bî-hudûd: Sınırsız. Bî-hasr: Uçsuz bucaksız. Tefekkür: Düşünme. Cebhe: Alın, yüz. Şu'le: Işık, alev. Seher: Tan ağarması. Matla': Doğuş yeri. Edeb: Terbiye, incelik. Kevkeb: Yıldız. Arz: Sunma, gösterme. Hayret: Şaşırma. Fahreylemek: Onur duymak, övünmek, kıvanmak. Ter: Taze, yeni. Tıflâne: Çocukça. Sohbet: Söyleşme. Edâ: Tavır, deyiş. Çeşm: Göz. Nâfiz: İşleyen, giren. Nazar: Bakış. Pîş: Ön. Hayâ etmek: Utanmak. Zübde: Öz, özet.

---

1 *Maârif*, sayı 184, 18 Mayıs 1311/30 Mayıs 1895, s. 221.
Nijâd, Tevfik Fikret'in öğretmeni ve ustası şair Recaizade Ekrem'in (1847-1914) çok sevdiği oğludur. Genç yaşta veremden ölmüştür. (A. B.).
Fransızların sone dedikleri tarzda. (T. Fikret'in *Maârif*'teki notu.) *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 392-393.

2 "Tefekkür", Recaizade Ekrem'in oğlu için yazdığı bir şiir. Bkz. Recaizade Ekrem, *Nijâd Ekrem*, 1911, s. 47. (A. B.)

NİJÂD'A

"Bir örnek verdi bana cömert, iyi Yaradan,
Uçsuz bucaksız, yüce hikmetini anlatan."
"Tefekkür", sayfa 47.

Ey tanın ışığı, ey dehânın alnına vuran,
Ey inceliğin yuvasında doğan zekâ yıldızı,
Şiirimle şaşkınlığımı açmaya geldim bugün;
Kıvanç duyarım seninle büyürse bu yeni şiir.

O ciddi davranış çocukça söyleşinde,
Gözünde ruha işleyen o bakışın alevi,
Utanç duyarım artık aklıma geldikçe,
Artık çocuk demem sana, ey dehânın özü!

Benzer derinliğin senin a'mâk-ı fikrete,
Fikrim düşer önünde zamânlarca hayrete;
Mümkin değil beyânı kemâl-i meâlinin...

Sen bir büyük bedîasın, ey şi'r-i nev-hayât;
Halkeylemiş vücûdunu Hallâk-ı kâinât
Gûyâ tabîatınca eb-i zî-kemâlinin.

A'mâk: Derinlikler. **Fikret:** Düşünme, düşünce. **Mümkin:** Olabilir, olanaklı. **Beyân:** Anlatma, bildirme. **Kemâl:** Olgunluk. **Meâl:** Anlam. **Bedîa:** Güzellik. **Nev:** Yeni. **Halkeylemek:** Yaratmak. **Kâinât:** Evren. **Gûyâ:** Sanki. **Eb:** Baba, ata. **Zî-kemâl:** Olgun.

Benzer derinliğin düşüncenin derinliğine,
Düşüncem her zaman şaşakalır önünde;
Elde değil anlatmak anlamını olgunluğunun.

Büyük bir güzelliksin, ey yeni hayatın şiiri,
Yaratmış varlığın evreni Yaradan,
Sanki doğasına göre olgun babanın.

ŞİʼR-İ PERÎŞÂN[1]

Hayâtın her zamân bîzâr hâl-i ıttırâdından,
Vücûdun dâimâ muztar kuyûd-ı bî-idâdından;
Silinmiş çehre-i maksûd çeşm-i i'timâdından;
Geçer mâzî gibi hasretle istikbâl yâdından;
Kılar subh ü mesâ feryâd-ı şâm ü bârn-dâdından;
Keder bir lahza ayrılmaz dil-i sevdâ-nihâdından;
Bulur ancak safâ gönlünde aşkın izdiyâdından,
Güzel bir çehrenin, yâ bir hazîn şi'rin müfâdından.
Coşarken bir dem evvel nâliş-i hicrân-fuâdından
Bakarsın, müştekî ân-ı visâlin imtidâdından;
Leyâl-i şübhenin âciz de imhâ-yi sevâdından
Diler mihr-i hakîkat şu'le-rîz olsun midâdından;
Tecessüm eylemiş aczin emelle ittihâdından,
Zuhûr etmiş, hayır, şûrîde bir kalbin remâdından...

Şu tasvîr ettiğim hilkat benim mantûk-ı hâlimdir;
Bu bir şi'r-i perîşândır ki ma'nâsı meâlimdir.

Perîşân: Dağınık, acınası. **Bîzâr:** Bezgin, tedirgin. **Ittırâd:** Tekdüzelik, birörneklik. **Muztar:** Zorlanmış, çaresiz. **Kuyûd:** Kurallar, bağlar. **Bî-idâd:** Sayısız, hesapsız. **Maksûd:** İstek, amaç. **Çeşm:** Göz. **İ'timâd:** Güvenme, inanma. **Mâzî:** Geçmiş. **İstikbâl:** Gelecek. **Subh:** Sabah. **Mesâ:** Akşam. **Şâm:** Akşam. **Bâm-dâd:** Sabahleyin, tan yeri, seher. **Lâhza:** An. **Dil:** Gönül. **Nihâd:** Huy, doğa, yaradılış. **Safâ:** Şenlik, eğlence. **İzdiyâd:** Artma. **Müfâd:** Anlam, kavram. **Nâliş:** İnleyiş. **Hicrân:** Ayrılık acısı. **Fuâd:** Gönül, yürek. **Müştekî:** Şikâyetçi, yakınan. **Visâl:** Kavuşma, birleşme. **İmtidâd:** Uzama. **Leyâl:** Geceler. **Sevâd:** Karalık, karartı. **Mihr:** Güneş. **Şu'le-rîz:** Alev saçan, ışıldayan. **Midâd:** Yazı mürekkebi. **Tecessüm etmek:** Cisimleşmek, canlanmak. **İttihâd:** Birlik, birleşme. **Zuhûr:** Ortaya çıkma. **Şûrîde:** Karışık, tutkun, âşık. **Remâd:** Kül. **Hilkat:** Yaradılış, yaratık, doğa. **Mantûk:** Söylenilmiş, anlatılmış, söz. **Meâl:** Anlam, kavram, son, sonuç, sözün kısaca anlamı.

---

1 *Maârif*, sayı 189, 29 Haziran 1311/11 Temmuz 1895, s. 281. *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 362-363.

PERİŞAN ŞİİR

Hayatın her zaman bezmiş tekdüzeliğinden,
Vücudun sürekli zorlanmış sayısız bağlarından;
Silinmiş isteğin yüzü inancın gözlerinden,
Geçer özlemle, geçmiş gibi, gelecek anısından,
Sabah akşam yakınır akşamla sabahın gelişinden;
Üzüntü bir an yarılmaz sevdalı gönlünden;
Ancak sevinç duyar gönlünde aşkın artmasından,
Güzel bir yüz ile acı bir şiirin anlamından;
Coşarken az önce ayrılan kalbin inleyişinden,
Bakarsın sızlanır kavuşma anının uzamasından;
Kuşku gecelerinin karanlığını silemezken
İster ki gerçeğin yüzü ışısın mürekkebinden;
Oluşmuş güçsüzlüğün umutla birleşmesinden,
Belirmiş iyilik tutkun bir kalbin külünden...

Şu anlattığım yaratık benim durumumdur,
Bu perişan şiirdir ki anlamı sonumdur.

İKTİRÂB[1]

Gird-âblar açar önüme bir derin serâb,
Rûhum sehâbelerden alır şemme-i türâb,
Tahrîş eder sımâhımı bin nevha-i gurâb,
Benzer azâb-ı kabre nihânî bir ıztırâb;
Gönlüm harâb, cism-i nizârım kadar harâb...
Müdhiş, memâttan bile müdhiş bu iktirâb!

Bâd-ı semûmu yaktı nihâl-i sebâtımı,
Rîg-i revânı boğdu ümîd-i necâtımı;
Deşt-i cahîme benzetirim kâinâtımı,
Hep garka-i belâ görürüm ben hayâtımı;
Gird-âblar açar önüme bir derin serâb...
Müdhiş, memâttan bile müdhiş bu iktirâb!

Tevhîş edip hayâlimi bir leyl-i gam-nisâr,
Hasretle eylerim seher-i mevte intizâr;
Muzlim ziyâlarıyla –derim– kılsam istitâr!
Çeşmim sitârelerden arar zulmet-i mezâr,
Rûhum sehâbelerden alır şemme-i türâb...
Müdhiş, memâttan bile müdhiş bu iktirâb!

İktirâb: Tasalanma. **Gird-âb:** Burgaç, büklümbeç, içinden çıkılmaz durum. **Serâb:** Ilgım, serap. **Sehâbe:** Bulut. **Şemme:** Koklama. **Türâb:** Toprak. **Tahrîş:** Tırmalama, azdırma. **Sımâh:** Kulak. **Nevha:** Ölüye ağlama. **Gurâb:** Karga. **Nihânî:** Gizlilik. **Cism:** Vücut, madde, gövde. **Nizâr:** Zayıf. **Müdhiş:** Korkunç. **Memât:** Ölüm. **Bâd:** Yel, rüzgâr. **Semûm:** Çok zehirli, sam yeli. **Nihâl:** Fidan. **Sebât:** Direnme. **Rîg:** Toz, kum. **Revân:** Akan, yürüyen. **Necât:** Kurtuluş. **Deşt:** Ova, çöl, bozkır. **Cahîm:** Cehennem. **Garka:** Batma, batmış. **Tevhîş:** Ürkütme, korkutma. **Leyl:** Gece. **Gam-nisâr:** Kaygı veren, tasalandıran. **Mevt:** Ölüm. **İntizâr:** Bekleme. **Muzlim:** Karanlık. **Ziyâ:** Işık. **İstitâr:** Örtünme. **Sitâre:** Yıldız.

1 *Maârif*, sayı 196, 24 Ağustos 1311/5 Eylül 1895, s. 365-366. *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 364-366.

TASALANMA

Bir derin serap açar önüme burgaçları,
Ruhum bulutlardan alır toprak kokusunu,
Kulağımı tırmalar kargaların ağlaması,
Mezar işkencesine benzer gizli bir acı;
Gönlüm yıkık, zayıf gövdem kadar yıkık...
Korkunç, ölümden bile korkunç bu kaygı!

Zehirli rüzgârı yaktı direniş fidanımı,
Akan kumu boğdu kurtuluş umudumu;
Cehennem çölüne benzetirim evrenimi,
Hep belâya batmış görürüm ben hayatımı,
Burgaçlar açar önüme bir derin serap...
Korkunç, ölümden bile korkunç bu kaygı!

Kaygı veren bir geceden ürker hayalim,
Özlemle ölüm sabahını beklerim,
Karanlık ışıklarıyla örtünsem, derim,
Yıldızlarda mezar karanlığı arar gözlerim,
Ruhum bulutlardan alır toprak kokusunu...
Korkunç, ölümden bile korkunç bu kaygı!

Gâhî uyup hevâ-yi dil-i bî-karârıma
Çıksam da şöyle kırlara, baksam civârıma:
Hep serviler vurur nazar-ı iğbirârıma,
Taşlar soğuk soğuk dikilir reh-güzârıma,
Tahrîş eder, sımâhımı bin nevha-i gurâb...
Müdhiş, memâttan bile müdhiş bu iktirâb!

Sendin biraz tesellî-i vicdânıma sebeb,
Ey nûr-i dîde, sen de keder-nâksın bu şeb;
Kimden, nasıl, saâdetimi eyleyem taleb:
Hâil enîn-i kalbe ciğer-gâh-ı pür-taeb,
Yeksân azâb-ı kabre nihânî bir ıztırâb...
Müdhiş, memâttan bile müdhiş bu iktirâb!

Tab'ımda bir kelâl ki benzer şebâbete,
Rûhumda bir melâl ki benzer muhabbete,
Karşımda bir cemâl ki benzer hayâlete,
Fikrimde bir hayâl ki benzer hakîkate,
Gönlüm harâb, cism-i nizârım kadar harâb...
Müdhiş, memâttan bile müdhiş bu iktirâb!

Gâhî: Bazen. **Hevâ**: Hava, istek. **Dil**: Gönül. **Bî-karâr**: Kararsız, uçarı. **Civâr**: Yöre. **Nazar**: Bakış. **İğbirâr**: Gücenme. **Reh-güzâr**: Geçiş yolu. **Tesellî**: Avunma. **Nûr**: Işık, nur. **Dîde**: Göz. **Keder-nâk**: Üzüntülü, tasalı. **Şeb**: Gece. **Taleb**: İsteme. **Hâil**: Engel. **Enîn**: İnilti. **Ciğer-gâh**: Ciğerin bulunduğu yer. **Taeb**: Yorgunluk, sıkıntı. **Yeksân**: Düz, bir, birlikte. **Azâb**: İşkence, üzüntü. **Tab'**: Huy, doğa, yaradılış. **Kelâl**: Yorgunluk, bezginlik, usanç. **Şebâbet**: Gençlik. **Melâl**: Usanma, sıkıntı. **Muhabbet**: Sevgi. **Cemâl**: Güzellik, yüz güzelliği.

Arada bir uyup uçarı gönlümün isteğine
Çıksam da şöyle kırlara, baksam yöreme:
Hep serviler çarpar gücenik bakışıma,
Taşlar soğuk soğuk dikilir geçtiğim yola,
Kulağımı tırmalar kargaların ağlaması...
Korkunç, ölümden bile korkunç bu kaygı!

Sendin biraz avunmasına sebep vicdanımın,
Ey gözün ışığı, sen de bu gece üzgünsün;
Kimden, nasıl isteyeyim mutluluğumu, kimden:
Engeldir yorgun ciğer inlemesine yüreğim,
Eşittir bu gizli acı mezar işkencesine...
Korkunç, ölümden bile korkunç bu kaygı!

Yaradılışımda bir usanç ki benzer gençliğe,
Ruhumda bir sıkıntı ki benzer sevgiye,
Karşımda bir yüz ki benzer görüntüye,
Kafamda bir hayal ki benzer gerçeğe;
Gönlüm yıkık, zayıf gövdem kadar yıkık...
Korkunç, ölümden bile korkunç bu kaygı!

BİR LEVHA İÇİN[1]

Sâhil yeşil, eşcâr yeşil... Sanki tabîat
Vermek dilemiş mevkie şâyân-ı perestiş
Bir reng-i behiştî,

Göl sâhilin aksiyle nümâyiş-geh-i cennet;
Sârî bu yeşil gölgeliğe bir mütevahhiş
Âheng-i behiştî!

Bir levh-i muhabbet bu ki fevkinde hayâlin:
Ma'şûka, o bir goncė-i nev-hande-i zîbâ,
Âşık ona hem-hâl;

Cünbiş-geh-i sâfiyyeti âmâl-i visâlin;
Zevrakçe... O bir neş'eli gehvâre-i sevdâ,
Bir lâne-i cevvâl.

Sevdâ... Bu ne hâlettir, İlâhî, ne safâdır!..
Bir nazra-i hayrân ile bir çehre-i sâkin
Karşımda dururken,

Dersem ne var: Eşcâr bile mest-i hevâdır.
Bir hisse alırlar şu iki rûh-ı rakîkin
Şevk u şegafından.

Levha: Levha, tablo. **Eşcâr:** Ağaçlar. **Şâyân:** Layık, yaraşır. **Perestiş:** Tapınma. **Behiştî:** Cennetlik. **Aks:** Yansıma. **Nümâyiş-geh:** Gösteri yeri. **Sârî:** Bulaşan. **Mütevahhiş:** Korkan, ürkek. **Levh:** Levha, tablo. **Fevk:** Üst. **Ma'şûka:** Sevgili. **Gonce:** Gonca. **Nev-hande:** Yeni gülmüş, yeni açmış. **Zîbâ:** Süslü, güzel. **Hem-hâl:** Aynı durumda bulunan. **Cünbiş-geh:** Eğlence yeri. **Sâfiyyet:** Saflık, temizlik. **Âmâl:** İstekler, emeller. **Visâl:** Kavuşma. **Zevrakçe:** Küçük kayık. **Gehvâre:** Beşik. **Lâne:** Yuva. **Cevvâl:** Koşan, dolaşan. **Hâlet:** Durum. **Safâ:** Eğlence, şenlik. **Nazra:** Bakış. **Mest:** Sarhoş. **Hevâ:** İstek, hava. **Rakîk:** İnce. **Şevk:** İstek, sevinç. **Şegaf:** Delice sevme.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 254, 11 Kânûnusânî 1311/23 Ocak 1896, s. 312-313. Dergide bu şiir "Hayrân" başlığıyla yayımlanmıştır. (A. B.)
Rübâb-ı Şikeste (Yeni tabı), Tanin Matbaas, İstanbul, 1327/1911, s. 397-398.

BİR TABLO İÇİN

Kıyı yeşil, ağaçlar yeşil... Doğa sanki
Vermek istemiş çevreye tapınmaya değer
Bir cennet rengi,

Göl, kıyının yansısıyla, cennetin gösteri yeri:
Bu yeşil gölgeliğe yayılmış, ürkek
Bir cennet ahengi.

Bir sevgi tablosu ki üstünde hayalin:
Sevilen, o yeni açmış güzel bir gonca,
Seven de aynı durumda.

Saflığın eğlencesi, dileği kavuşmak sana:
Bir kayıkçık, sevinçli bir sevgi beşiği,
Gezen bir yuva.

Aşk... Bu ne durumdur, Tanrım, bu ne cümbüş!
Sessiz bir yüzle hayran bir bakış
Karşımda dururken,

Desem ne olur: Ağaçlar bile sarhoş havadan;
Bir pay çıkarırlar şu iki ince ruhun
İstek ve sevgisinden.

MÜSE İÇİN[1]

Şâir... Ne büyük rûh, ne âlî
Kalb-i müteessir ki demâdem
Eyler darabânında tecellî
Ahzân-ı tarab, neş'e-i mâtem.

Şâir... Ne mübârek, ne ilâhî
Vicdân, ne derin fikr-i münevver;
Bir nâsiye kim nâ-mütenâhî,
Bir çehre ki pür-hande vü muğber.

Ey çehre-i sâmit! Gülüyorken
Cebhende nigâh-ı ebediyyet,
Bekler şu donuk dîdelerinden
Çeşmim yine bir nazra-i ülfet.

Heyhât! Sen ey nûr-ı semâvî,
Sâfillere mekşûf olamazsın;
Ey nazra-i mahmûr-ı semâvî,
Zulmetlere ma'tûf olamazsın.

Müse: Fransız şairi Alfred de Musset (1810-1857). **Âlî:** Yüce, yüksek, büyük. **Müteessir:** Üzgün. **Demâdem:** Sık sık. **Darabân:** Çarpış, vuruş. **Tecellî:** Görünme, belirme. **Ahzân:** Sıkıntılar, üzüntüler. **Tarab:** Sevinç, şenlik. **Mâtem:** Yas. **Mübârek:** Kutsal, uğurlu, verimli, kutlu. **İlâhî:** Tanrısal. **Münevver:** Aydın. **Nâsiye:** Alın. **Nâ-mütenâhî:** Sonsuz. **Çehre:** Yüz. **Pür-hande:** Gülen, güleç. **Muğber:** Gücenik, dargın. **Sâmit:** Susan, sessiz. **Cebhe:** Alın, yüz. **Nigâh:** Bakış. **Ebediyyet:** Sonrasızlık, ölümsüzlük. **Dîde:** Göz. **Nazra:** Bakış. **Çeşm:** Göz. **Ülfet:** Alışma, görüşme, kaynaşma, dostluk. **Heyhât:** Yazık. **Nûr:** Işık. **Semâvî:** Göksel. **Sâfil:** Aşağılık, alçak. **Mekşûf:** Açılmış, açık. **Mahmûr:** Uykulu, baygın. **Zulmet:** Karanlık. **Ma'tûf:** Dönmüş, çevrik, yönelmiş.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 257, 1 Şubat 1311/13 Şubat 1896, s. 361.
Bu şiir *Servet-i Fünûn* dergisinde "Hâşâ" başlığıyla yayımlanmıştır. (A. B.)
Rübâb-ı Şikeste (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 389-391.

MUSSET İÇİN

Şair... Ne büyük ruh, ne yüksek,
Üzüntülü bir yürek ki
Vuruşunda görülür sık sık
Sevincin acıları, yasın neşesi.

Şair... Ne kutlu, ne tanrısal vicdan,
Ne derin, ne aydınlık düşünce,
Geniş mi geniş bir alın,
Bir yüz ki açık gülme ve küsmeye.

Ey suskun yüz! Gülüyorken
Alnında ölümsüzlüğün bakışı;
Bekler şu donuk gözlerinden
Gözüm yine bir dostluk bakışı.

Yazık! Sen ey göğün ışığı
Alçaklara açılmış olamazsın;
Ey göğün uykulu bakışı
Karanlıklara çevrilmiş olamazsın.

Bâri bırak etsin beni ibkâ,
Ey şâir-i meshûr, kitâbın;
Bir nağme-i giryende-i sevdâ
Her neş'eli, her nâzlı hitâbın.

Şi'rinde perîler gibi mahfî
Bin câzibe-i şi'r-i tabîat;
Ey âşık-ı nâzende-muhabbet,
Hissinle teessür bana kâfî.

Kâfî düşünürsem o "leyâl"i
Kim âlihe-i şi'r ile hem-ser
Eylersiniz eflâke teâlî;
Sâyen gibi rûhum da berâber

Yükselmeyi ister, fakat efsûs!
Ankâ ile bir serçe ne mümkin
Bir sâhada olsun mütekârin;
Nâgeh düşerim toprağa me'yûs.

Kaplar dil-i bî-tâbımı hayret
Pervâzını ettikçe temâşâ...
Karşında senin –Âh, ne zillet!–
Şâir mi denir bizlere?... Hâşâ!

İbkâ: Ağlatma. Meshûr: Büyülenen. Nağme: Ezgi. Giryende: İnleyen. Hitâb: Seslenme, konuşma. Mahfî: Gizli. Câzibe: Çekim, çekicilik. Tabîat: Doğa. Nâzende: Nazlı. Muhabbet: Sevgi. His: Duygu. Kâfî: Yeter. Leyâl: Geceler. Âlihe: Tanrılar, tanrıça. Hem-ser: Kafadar, arkadaş. Eflâk: Gökler, felekler. Teâlî: Yükselme. Sâye: Gölge. Efsûs: Yazık. Mümkin: Olabilir. Sahâ: Alan. Mütekârin: Yakın, bitişik. Nâgeh: Ansızın. Me'yûs: Üzgün, tasalı. Dil: Gönül. Bî-tâb: Bitkin, güçsüz. Hayret: Şaşırma. Pervâz: Uçan, uçma. Temâşâ: Seyretme, görme. Zillet: Alçalma. Hâşâ: Asla, kesinlikle.

Bari bırak ağlatsın beni.
Ey büyülenen şair, kitabın;
İnleyen bir aşk ezgisi
Her sevinçli, nazlı seslenişin.

Şiirinde periler gibi gizlidir
Doğa şiirinin bin bir albenisi;
Bir âşıksın, sevgin nazlıdır,
Duygunla üzülmek bana yeterli.

Yeter bana o geceler, düşünürsem,
Şiir tanrıçasıyla baş başa
Göklere yükselebilirim;
Birlikte gölgem gibi ruhum da

Yükselmeyi ister, fakat yazık!
Anka kuşu ile serçe olabilir mi
Bir alanda bile birbirine yakın?
Birden düşerim toprağa üzgün.

Kaplar bitkin gönlümü bir şaşkınlık,
Uçuşuna baktıkça...
Karşında senin –ah ne düşkünlük!–
Şair mi denir bizlere? Asla!

SEVDÂ-Yİ ŞİʼR[1]

Hazîn, fakat ne güzel bir sadâ şu, dinleyiniz...
Benim bu şeb yine ulvî bir infiâlim var;
Güzel, fakat ne hazîn pür-sükûn olan şu deniz...
Benim bu şeb yine pek rikkat-i hayâlim var;
Benim bu şeb yine şâirliğim, o hâlim var.

Nazar-rübâ mı desem dîde-i siyâhından,
Amân ne tatlı bakış var şu necm-i ezherde!
Sürûd-ı bülbül-i âvâre kaʼr-ı meşcerde,
Kopup gelir sanırım rûh-ı gam-penâhından;
Kopup gelir sanırım rûhu sîne-gâhından.

Melek, senin de bu feryâd-ı rûha var meylin,
Değil mi? Kalb-i şefîkin senin de mülhemdir...
Bir îʼtilâfı demektir sabâh ile leylin:
Hayâtı şiʼr ile mezceylemek ne âlemdir!
Hayât şiʼr ile revnak bulur, müsellemdir.

Kılar bu kubbede peydâ medîd bir tınnet
Ukûsu velvele-i bî-nihâye-i şiʼrin;
Gönül avâlim-i lâhût-pâye-i şiʼrin
Tasavvur eyleyemez hâricinde ulviyyet,
Tasavvur eyleyemez hâricinde bir cennet!

Şeb: Gece. **İnfiâl:** Gücenme, darılma. **Pür-sükûn:** Sessiz. **Rikkat:** İncelik. **Nazar-rübâ:** Göz çeken, ilgi çeken. **Dîde:** Göz. **Necem:** Yıldız. **Ezher:** Ak, parlak. **Sürûd:** Şarkı. **Kaʼr:** Derinlik. **Meşcer:** Ağaçlık, koru. **Gam-penâh:** Tasalı yer, tasanın sığınağı. **Sîne-gâh:** Göğüs. **Şefik:** Sevecen, şefkatli. **Mülhem:** Esinlenmiş. **Îʼtilâf:** Uzlaşma. **Leyl:** Gece. **Mezceylemek:** Kaynaştırmak. **Revnak:** Güzellik, parlaklık. **Müsellem:** Söz götürmez. **Peydâ:** Ortaya çıkma. **Medîd:** Uzun. **Tınnet:** Tınlama. **Ukûs:** Yankılar. **Bî-nihâye:** Sonu gelmeyen, sonsuz. **Avâlim:** Dünyalar, evrenler. **Lâhût-pâye:** Tanrı derecesinde, çok yüksek. **Tasavvur:** Tasarlama. **Ulviyyet:** Yücelik.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 260, 22 Şubat 1311/5 Mart 1896, s. 403. *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 385-386.

ŞİİR SEVGİSİ

Acı, fakat ne güzel bir ses şu, dinleyiniz...
Benim bu gece yine yüce bir kırgınlığım var;
Güzel, fakat çok acı, durgun olan şu deniz...
Benim bu gece yine pek ince bir hayalim var;
Benim bu gece yine şairliğim, o halim var.

"Bakışı bağlayan" mı desem kara gözüne;
Aman, ne tatlı bakış var şu parlak yıldızda!
Başıboş bülbülün şarkısı korunun derinliğinde,
Kopup gelir sanırım tasa sığınağı ruhundan,
Kopup gelir sanırım ruhu göğüs evinden.

Melek, sen de bu ruhun çığlığına eğilimlisin,
Değil mi? Sevecen yüreğin senin de esinlidir.
Bir uzlaşması demektir bu sabahla gecenin:
Hayatı şiirle kaynaştırmak ne dünyadır!
Bu söz götürmez: Hayat şiirle güzelleşir.

Bu kubbede belirir uzun bir çınlama
Şiirin sonsuz gürültüsünün yankılarıyla;
Gönül, şiirin tanrısal evrenleri
Dışında bir yücelik tasarlayamaz,
Bir cennet tasarlayamaz onun dışında!

TERENNÜM[1]

Çocuktun sen, o hâlin bir zamân çıkmaz hayâlimden;
Melektin, çırpınır yâdımda her dem aks-i pervâzın.
Ne demler geçti, bak, hâlâ o tıfl-ı dil-sitânsın sen;
Geçen sûr-ı safânın aksidir gûşumda âvâzın...

Çocuktun, bir melektin sen;
Sen, ey ma'şûka-i Fikret;
Bulur el'ân
Dil-i nâlân
Gül-i hüsnünde bir nükhet
Sabâvetten, o cennetten!

Sabâvetten, o cennetten beri çeşm-âşinâyız biz;
Ezelden belki rûhum âşık-ı rûh-ı latîfindir.
Ne anlardım muhabbetten, vefâdan âh ben sensiz?
Olurdum kim bilir, hattâ bekâ-yı rûhu da münkir...

Çocuksun sen, meleksin sen,
Sen, ey ma'şûka-i Fikret;
Bulur el'ân
Dil-i nâlân
Gül-i hüsnünde bir nükhet
Sabâvetten, o cennetten!

Terennüm: Güzel ve tatlı bir sesle hafif hafif şarkı söyleme, şakıma, ötme, anlatma. **Aks:** Yansıma, yankı. **Pervâz:** Uçuş. **Tıfl:** Çocuk. **Dil-sitân:** Gönül alan (güzel). **Sûr:** Şenlik, düğün. **Gûş:** Kulak. **Âvâz:** Ses, bağırma. **Ma'şûka:** Sevgili. **El'ân:** Şimdi, hâlâ. **Dil:** Gönül. **Nâlân:** İnleyen. **Hüsn:** Güzellik. **Nükhet:** Güzel koku. **Sabâvet:** Çocukluk. **Çeşm-âşinâ:** Göz tanışıklığı, tanıdık. **Latîf:** Güzel, tatlı, hoş. **Bekâ:** Sürme, kalma, yaşama. **Münkir:** İnkâr eden, tanımayan.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 261, 29 Şubat 1311/12 Mart 1896, s. 5.
Dergide "Şiir" başlığıyla çıkmıştır. (A. B.)
Rübâb-ı Şikeste (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 381-382.

ŞAKIMA

Çocuktun sen, o halin nicedir çıkmaz hayalimden;
Melektin, çırpınır hep uçuşunun yankısı anımda,
Ne çağlar geçti, bak, hâlâ gönül alan o çocuksun;
Geçen şenliğin yankısıdır sesin kulağımda.

Çocuktun, bir melektin sen;
Sen, ey Fikret'in sevgilisi,
Bulur hâlâ
İnleyen gönül
Güzelliğinin gülünde bir hoş koku
Çocukluktan, o cennetten!

Çocukluktan, o cennetten beri göz tanışıyız biz;
Başından beri belki güzel ruhuna âşıktır ruhum.
Ne anlardım sevgiden, vefadan ah ben sensiz?
Kim bilir, ruhun yaşandığını da inkâr ederdim.

Çocuksun sen, meleksin sen,
Sen, ey Fikret'in sevgilisi,
Bulur hâlâ
İnleyen gönül
Güzelliğinin gülünde bir hoş koku
Çocukluktan, o cennetten!

BİR SABÂH İDİ...[1]

Latîf bir sabâh idi, tahattur eyliyor musun?
Kenâr-ı bahre gizlice seninle eyleyip şitâb,

–Şu âlem-i sefâletin güvâh-ı esfeliyyeti–
Siyâh bir taş üstünü nişîmen ettik intihâb.

Senin letâfetin, benim muhabbetim kadar güzel:
Bu yanda pembe bir deniz, o yanda mâî bir sehâb.

Nümûde-i hayâl olan zarâif-i emel gibi
Mükevvenât, uzak yakın, ne varsa gark-ı âb u tâb.

Duvaklı bir gelin süsü verirdi karşı sâhile
Gubâr-ı nûra benzeyen hafîf ü sâf bir nikâb.

Düşer de gâh bir varak meyâne-i sükûnuna,
Hemân kalırdı çîn-i ihtilâc içinde sath-ı âb.

Bütün bu levha andırırdı bir harîm-i vuslatı,
Görürdük onda biz perî-i subhu nîm-mest-i hâb...

Latîf: Güzel, tatlı, hoş. **Tahattur**: Anma, hatırlama. **Bahr**: Deniz. **Şitâb**: Koşma. **Güvâh**: Tanık, kanıt. **Esfeliyyet**: Aşağılık, düşkünlük. **Nişîmen**: Oturacak yer. **İntihâb**: Seçme. **Letâfet**: Güzellik, tatlılık. **Mâî**: Mavi. **Sehâb**: Bulut. **Nümûde**: Görünmüş, gösterilmiş. **Zarâif**: Zarif kadınlar, zarif şeyler. **Mükevvenât**: Yaratıklar. **Gark**: Batma, dalma. **Âb u tâb**: Güzellik, parlaklık. **Gubâr**: Toz. **Nûr**: Işık. **Nikâb**: Örtü, peçe. **Gâh**: Bazan. **Varak**: Yaprak. **Meyâne**: Orta, ara. **Çîn**: Kıvrım, büklüm, buruşukluk. **İhtilâc**: Çırpıntı, çırpınma, büzülme. **Sath**: Yüz, yüzey. **Âb**: Su. **Levha**: Tablo, levha. **Harîm**: Harem, ocak. **Subh**: Sabah. **Nîm-mest**: Yarı sarhoş. **Hâb**: Uyku.

---

1 *Mekteb*, sayı 47, 8 Ağustos 1312/20 Ağustos 1896, s. 738.
Bu şiir, *Mekteb* dergisinde "Eski Bir Nağme" başlığıyla çıkmıştır. (A. B.)
Rübâb-ı Şikeste (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 411-412.

BİR SABAHTI

Güzel bir sabahtı, hatırlıyor musun?
Deniz kıyısına seninle gizlice koştuk,

–Şu alçak dünyanın tanık bayağılığına–
Bir kara taşın üstünü oturacak yer seçtik.

Senin hoşluğun da benim sevgim kadar güzel:
Bir yanda pembe deniz, öbür yanda mavi gök

Hayali görülmüş olan ince umutlar gibi
Tüm yaratıklar, uzak yakın, ne varsa parlak.

Duvaklı bir gelin süsü verirdi karşı kıyıya
Işık tozuna benzer hafif, saf bir tülle örtük.

Düşerdi bazan bir yaprak durgunluğun ortasına,
Hemen suyun yüzü çırpıntıyla kırışık.

Bütün bu tablo bir kavuşma odasına benzerdi,
Orda uykudan yarı sarhoş bir tan perisi görürdük.

BİR YAZ LEVHASI[1]

Öğleyin bir cahîm olur âlem,
Yere bir âteşîn ziyâ saçılır;
Cevher-i cânla tartılır şebnem,
Bir bulut geçse bin dehân açılır.

Güneşin şu'le-i nigâhıyla
Erir elvânı sanki eşyânın;
Karışır toprağın siyâhıyla
Reng-i sîmînî sath-ı deryânın.

Kurumuştur ne varsa tâze, yeşil,
Hele bî-âb u tâbdır dereler;
Olur âfâka dembedem nâzil
Zerre hâlinde bir yığın ahker.

Geçirir kâinât baygınlık,
Sanki mest-i hamîm-i nîrândır.
Öteden bir yılan çalar ıslık;
Mürg-i elhân hamûş u sekrândır.

Cahîm: Cehennem. Levha: Tablo. Âteşîn: Ateşli. Ziyâ: Işık. Cevher: Töz, öz. Şebnem: Çiy. Dehân: Ağız. Şu'le: Yalım, alev. Nigâh: Bakış. Elvân: Renkler. Sîmîn: Gümüşten. Sath: Yüz, yüzey. Deryâ: Deniz. Bî-âb u tâb: Susuz (kuru) ve bitkin (yorgun). Âfâk: Ufuklar. Dembedem: Zaman zaman, durmadan, sürekli. Nâzil olmak: İnmek. Zerre: Parçacık. Ahker: Ateş koru. Kâinât: Evren. Mest: Sarhoş. Hamîm: Sıcak. Nirân: Işıklar, parıltılar. Mürg: Kuş. Elhân: Ezgiler. Hamûş: Suskun. Sekrân: Sarhoş.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 265, 28 Mart 1312/9 Nisan 1896, s. 72. *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 399-402.

BİR YAZ LEVHASI

Öğleyin bir cehennem olur çevre,
Yere ateşli ışıklar saçılır;
Tartılır çiğ, canın özüyle,
Bir bulut geçse bin ağız açılır.

Güneşin bakışının aleviyle
Erir renkleri sanki eşyanın;
Karışır toprağın karasıyla
Gümüş rengi yüzü denizin.

Kurumuştur taze, yeşil ne varsa,
Susuz ve bitkindir dereler;
Durmadan iner ufuklara
Parçacıklarıyla bir yığın kor.

Baygınlık geçirir evren,
Işığın sıcağından sarhoş gibidir.
Bir yılan ıslık çalar öteden,
Ezgilerin kuşu sarhoş ve sessizdir.

Bak şu levh-i güzîne: Gark-ı sükûn
Bir denizle dumanlı bir de semâ;
Bir de sâhil, ki dilber-i mahzûn,
Sürünür zeyl-i nâzına deryâ...

Bir tutam ot yiyip de gitmek için
Belli, gezmiş nice beyâbânlar;
Def'-i zehr-i harâret etmek için
Suya dalmış zavallı hayvânlar...

Yine bir gün, beş altı yıl evvel,
Ediyordum güzer bu mevki'den;

Yine mihr-i pür-âteş-i temmûz
Olarak muttasıl şerâre-fiken,

Yakıyordu şuâı ortalığı;
Ne çayır vardı yanmadık ne çemen.

Yoktu rüzgâr, o gün havâda bile
Kalmamıştı mecâl-i fekk-i dehen.

Pek bunaldım, biraz teneffüs için
Sâhili etmek istedim mesken.

Güzîn: Seçkin. Gark: Batma, dalma. Sükûn: Sessizlik, dinginlik. Semâ: Gök. Sâhil: Kıyı. Dilber: Gönül alan, güzel. Mahzûn: Üzgün. Zeyl: Etek, son, kuyruk. Deryâ: Deniz. Beyâbân: Kır, çöl. Def': Atma, kovma. Harâret: Isı, sıcaklık, ateş. Güzer etmek: Geçmek. Mihr: Güneş. Pür-âteş: Ateş dolu, ateşli. Muttasıl: Aralıksız, durmadan. Şerâre-fiken: Kıvılcım saçan. Şuâ: Işın. Çemen: Çimen. Mecâl: Güç, kuvvet, olanak. Fekk-i dehen: Ağız açma. Teneffüs: Soluk alma. Mesken: Konuk.

Bak şu seçkin tabloya: Durgun
Bir denizle dumanlı bir gök;
Bir de kıyı, bir üzgün güzel,
Nazlı eteğine deniz sürünür...

Bir tutam ot yiyip de gitmek için,
Belli, gezmiş nice kırlar;
Ateşin zehrini atmak için
Suya dalmış zavallı hayvanlar...

Yine bir gün, beş altı yıl önce,
Geçiyordum bu yerlerden;

Yine temmuzun ateş dolu güneşi
Kıvılcım saçıyordu durmadan,

Yakıyordu ışınları ortalığı,
Ne çayır vardı yanmadık, ne çimen.

Yoktu rüzgâr, o gün havada bile
Ağzını açacak güç kalmamıştı.

Pek bunaldım, biraz solumak için,
Kıyıda konaklamak istedim.

Nâgehân oldu karşıdan peydâ
Bir sürü çâr-pâ-yı kûh-beden

Suya doğru kemâl-i heybetle
Koşuyorlardı, hep küşâde-resen,

Geldiler işte on adım öteme,
Geçtiğim yol geniş değil zâten;

Bakınırdım hazerle dört yanıma,
Aranırdım yakında bir me'men;

Bulmayınca ne çâre, bastonumu
Siper aldım geçip giderlerken...

Bir taş üstünde bir çocuk durmuş,
Oluyordu bu hâle kahkaha-zen;

Beş yaşında ya var ya yoktu, meğer
Çobanıymış geçenlerin, bu gülen.

Çocukcağıza bir sürü öküzün
Şaşakaldım bu inkıyâdına ben!

Nâgehân: Ansızın. **Peydâ:** Belirme. **Çâr-pâ:** Dört ayaklı. **Kûh-beden:** Dağ gibi, iri kıyım, iri yapılı. **Kemâl:** Olgunluk, yetkinlik, değer. **Küşâde:** Açık, açılmış. **Resen:** İp, urgan, halat. **Me'men:** Güvenilir yer, sığınak. **Hazer:** Sakınma, çekinme. **Kahkaha-zen:** Kahkaha atan, gülen. **İnkıyâd:** Boyun eğme, uyma.

Karşıda belirdi ansızın
Bir sürü dört ayaklı koca hayvan,

Suya doğru büyük bir görkemle
Koşuyorlardı ipleri çözülmüş.

Geldiler işte on adım öteme,
Geçtiğim yol geniş değil zaten;

Bakınırdım çekinerek dört yanıma,
Arardım yakında bir sığınak hemen;

Bulmayınca, çaresiz, bastonumu
Siper aldım geçip giderlerken...

Bir taş üstünde bir çocuk durmuş,
Gülüyordu kahkahayla bu duruma;

Beş yaşında ya var ya yoktu, meğer
Çobanıymış geçenlerin; bu gülen

Çocukcağıza bir sürü öküzün
Şaşakaldım böyle baş eğişine ben!

HAYÂL-İ ZÂİR[1]

Gurûb edip de güneş bir veremli tâze gibi
Çökünce ıağribe reng-i memât olan zulmet,
Çıkar yakındaki bir külbeden cenâze gibi
Perîde reng-i tahassür, melûl, bî-tâkat;
–Bakılsa hüsnüne subh-ı şebâbdan terdir,
Bakılsa vechine hem-reng-i şâm-ı esmerdir;–
Yürür dikenler içinde hayâl-i zî-vahşet...

Kılar ümîdi kadar ince bir yolu ta'kîb,
Tarîk-ı ömrü gibi müntehî o yol 'ademe;
Alîl bir çamın altında bir mezâr-ı garîb,
Ki müntehâ-yı azîmet o şeb-rev-i eleme,
Mezâr-ı yâr, bu bir kabza hâk-i muğberdir;
Hazân-resîde çemen sanki sütre-i zerdir
Mezâr-ı yâre bu bir kabza hâk-i muhtereme...

Zâir: Ziyaret eden, ziyaretçi, görmeye gelen. **Gurûb:** Batma, güneşin batması. **Mağrib:** Batı, güneşin battığı yer. **Memât:** Ölüm. **Zulmet:** Karanlık. **Külbe:** Kulübe. **Perîde:** Uçmuş, solmuş. **Tahassür:** Özleme. **Melûl:** Üzgün, bıkkın, usanmış. **Bî-tâkat:** Güçsüz, bitkin. **Hüsn:** Güzellik. **Subh:** Sabah. **Şebâb:** Gençlik. **Ter:** Taze, ıslak. **Vech:** Yüz. **Şâm:** Akşam. **Hem-renk:** Aynı renkte. **Zî-vahşet:** Ürkek, yabanıl, vahşi. **Ta'kîb:** İzleme. **Tarîk:** Yol. **Müntehî:** Sona eren, biten. **'Adem:** Yokluk. **Alîl:** Sakat, hasta. **Müntehâ:** Son, bitim. **Azîmet:** Gidiş. **Şeb-rev:** Gece yolcusu, uyurgezer. **Elem:** Acı, üzüntü, ağrı. **Yâr:** Dost, sevgili. **Kabza:** Tutamak yeri, avuç, sap. **Hâk:** Toprak. **Muğber:** Gücenik, dargın. **Hazân-resîde:** Güze erişmiş, solmuş. **Çemen:** Çimen. **Sütre:** Örtü, perde. **Zer:** Altın. **Muhterem:** Saygıdeğer, saygın.

---

1 *Maârif*, sene 5, sayı 1, 30 Teşrînisânî 1311/12 Aralık 1895, s. 1-2. *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 403-404.

ZİYARETÇİNİN HAYALİ

Güneş batıp da veremli bir taze gibi
Ölüm rengi karanlık Batı'ya çökünce,
Çıkar yakındaki bir kulübeden cenaze gibi
Özlemle solmuş biri, üzgün ve bitkince,
–Güzellikçe gençlik sabahından tazedir,
Yüzüne bakılsa, kara akşamla aynı renktedir,–
Yürür dikenler içinde bir hayal gibi...

Umudu kadar ince bir yolu izleyip gider,
Hayatının yolu gibi o yol da yokluğa çıkar;
Hasta bir çamın altında garip bir mezar,
Yolun sonu acının o gece yolcusuna varır,
Sevgilinin mezarı bu bir avuç küskün topraktır;
Güzün sararan çimen, altından bir örtü olmuştur
Sevgilinin mezarına, bu bir avuç saygın toprağa.

Gören zavallıyı kabrin başında, zanneyler
Ki na'ş-ı yâridir, etmiş soluk kefenle zuhûr;
Bulur yerinde o bed-baht-ı aşkı necm-i seher
Bükâ-yı hicr ile sâât-ı leyl eder de mürûr.
Nedir bu sahne-i mâtem, nedir nedir, yâ Rab?
Donuk ziyâlı nücûmuyla âsumân her şeb
Döker bu levha-i hicrân-meâle girye-i nûr.

Kabr: Mezar. **Zanneylemek**: Sanmak. **Na'ş**: Ceset. **Zuhûr**: Ortaya çıkma, belirme. **Bed-baht**: Kara bahtlı, mutsuz. **Necm**: Yıldız. **Seher**: Tan ağarması, sabah. **Bükâ**: Ağlama. **Hicr**: Ayrılma. **Sâât**: Saatler. **Leyl**: Gece. **Mürûr**: Geçme. **Mâtem**: Yas. **Ziyâ**: Işık. **Nücûm**: Yıldızlar. **Âsumân**: Gök. **Hicrân**: Ayrılık acısı, ayrılık. **Meâl**: Anlam. **Girye**: Gözyaşı. **Hicrân-meâl**: Ayrılığı anlatan.

Mezarın başında gören de sanır ki zavallıyı
Sevgilinin cesedidir soluk kefenle beliren;
Yerinde bulur o aşk mutsuzluğunu tan yıldızı,
Ayrılık ağlayışıyla geçer saatleri gecenin.
Nedir bu yas sahnesi, nedir Tanrım, nedir?
Donuk ışıklı yıldızlarıyla gök her gece
Ayrılığı anlatan bu tabloya nurdan gözyaşı döker.

BAHÂR-I TERÂNE-DÂR[1]

Sabâ eser, gusûn-i ter
Ki mürg-ı aşka lânedir,
Fısıldaşır, sükût eder...
Bu bir güzel terânedir.

Akar çağıl çağıl o su,
Ki bâğlara revânedir;
Meler başında bir kuzu...
Bu bir güzel terânedir.

Çoban kaval çalar, anın
Hayâtı şâirânedir;
Güler perîsi tarlanın...
Bu bir güzel terânedir.

Öter hezâr-ı nağme-ger,
Ki şevki bî-bahânedir;
Öter, öter, öter, öter...
Bu bir güzel terânedir.

Fakat şu tıfl-ı cân-rübâ,
Ki rûhtan nişânedir,
Gülerken ağlıyor... Bana
Bu en güzel terânedir!

Terâne-dâr: Ezgili, uyumlu; şarkı söyleyen. **Sabâ:** Gün doğusundan esen tatlı rüzgâr. **Gusûn:** Ağaç dalları, filizler. **Ter:** Taze, yeni. **Mürg:** Kuş. **Lâne:** Yuva. **Revâne:** Giden, yürüyen. **Anın:** Onun. **Hezâr:** Bülbül. **Nağme-ger:** Öten, şarkı söyleyen. **Şevk:** İstek, sevinç, neşe. **Bî-bahâne:** Bahanesiz, sebepsiz. **Tıfl:** Çocuk. **Cân-rübâ:** Gönül bağlayan, gönül kapan, güzel. **Nişâne:** Belirti, işaret, iz.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 269, 25 Nisan 1312/7 Mayıs 1896, s. 129. *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 423-424.

ŞARKI SÖYLEYEN BAHAR

Rüzgâr eser, taze filizler
Ki aşk kuşunun yuvasıdır,
Fısıldaşır, susar...
Bu bir güzel şarkıdır.

Akar çağıl çağıl o su,
Bağlara yürüyüp gider;
Meler başında bir kuzu...
Bu bir güzel şarkıdır.

Çoban kaval çalar, onun
Hayatı şaircedir;
Güler perisi tarlanın
Bu bir güzel şarkıdır.

Şakıyan bülbül öter,
Sevinci sebepsizdir;
Öter, öter, öter, öter...
Bu bir güzel şarkıdır.

Fakat şu güzelim çocuk,
Ruhun bir belirtisidir,
Gülerken ağlıyor... Bana
Bu en güzel şarkıdır!

ÇİÇEKLER İÇİNDE[1]

Şi'ri semâya benzetir, eylerdim ihtirâz:
Pervâza kâbiliyyeti yoktu hayâlimin;
Aşkın getirdi rûhuna bir tatlı ihtizâz,
Duydum o dem taharrükünü şâh-bâlimin.

Olmaktayım o şevk ile artık terâne-sâz,
Âhengi şi'ri andırıyor her makâlimin;
Eyler hazîn gönüllere tevdî'-i râz-ı nâz,[2]
Bir nâzenîn belâgati var infiâlimin.

Sensin hulâsa mülhem-i feyzim cihânda, sen;
Hep nefha-i latîfe-i aşkındır eyleyen
Sâhil-resîde mevc-i perîşân şi'rimi.

Bir ibtisâmın oldu müeddî sünûhuna;
Uysun karârgâhı, dedim, tab'-ı şûhuna
Mezceyledim çiçeklere unvân-ı şi'rimi.

İhtirâz: Sakınma, çekinme. **Pervâz:** Uçma. **İhtizâz:** Titreşim. **Taharrük:** Hareket etme, kımıldama. **Şâh-bâl:** Kanat, kuş kanadının en uzun tüyleri. **Terâne-sâz:** Şarkı söyleyen. **Makâl:** Söz, lakırdı. **Hazîn:** Acıklı, dokunaklı. **Tevdî':** Bırakma, açma. **Râz:** Gizem, sır. **Nâzenîn:** Nazlı, cilveli. **Belâgat:** İyi (güzel) konuşma. **İnfiâl:** Gücenme, darılma. **Hulâsa:** Özet, özetle. **Mülhem:** İlham alınmış, esinlenmiş. **Feyz:** Bolluk, bilim, huzur, mutluluk. **Nefha:** Güzel koku, soluk, esinti. **Latîfe:** Latif, ince, hoş. **Sâhil-resîde:** Kıyıya ulaşmış (varmış). **Mevc:** Dalga. **İbtisâm:** Gülümseme. **Müeddî:** Doğuran, sebep olan. **Sünûh:** Akla gelme, anılma, ortaya çıkma. **Karârgâh:** Konak, karargâh. **Tab':** Yaradılış, huy, doğa. **Şûh:** Şen, oynak. **Mezceylemek:** Kaynaştırmak, karıştırmak. **Unvân:** Ad, başlık.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 273, 23 Mayıs 1312/4 Haziran 1896, s. 198. *Servet-i Fünûn*'da "Eş'âr-ı Muhabbetten" başlığıyla yayımlanmıştır. (A. B.). *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 377-378.

2 Dizedeki "gönüllere" kelimesini Asım Bezirci sehven "göklere" şeklinde okumuştur. (e. n.)

ÇİÇEKLER İÇİNDE

Şiiri göğe benzetir, çekinirdim:
Uçmaya yeteneği yoktu hayalimin;
Aşkın getirdi ruhuma bir tatlı titreşim,
Duydum o zaman kımıldadığını kanadımın.

Şarkı söylemekteyim artık o sevinçle,
Şiiri andırıyor ahengi her sözümün;
Nazın gizini açıyor üzüntülü göklere,
Oynak, güzel bir konuşması var dargınlığımın.

Sensin, kısacası, sevincimin kaynağı dünyada, sen;
Hep aşkının hoş kokusudur getiren
Kıyıya şiirimin dağınık dalgasını.

Bir gülümsemen yol açtı şimdi anılmana;
Uysun, dedim, konakladığı yer oynak doğana,
Karıştırdım çiçeklere şiirimin adını.

NAKŞ-İ NÂZENÎN[1]

Çamlar arasında nîm-manzûr,
Ârâyişi sîne-i zılâlin,
Timsâli serâçe-i hayâlin,
Revzenleri mâî tülle mestûr

Bir köşk idi âşiyân-ı aşkım.
Çamlar zümrüdlü şeh-periydi,
Sevdâ yatağında bir periydi;
Koynunda geçip zamân-ı aşkım

Olmazdım bir dakîka bîdâr.
Perverde-i gonce-zâr-ı vuslat;
Pür-zemzeme bir bahâr-ı vuslat;
Eylerdi önümde haşr-i ezhâr.

Pîşimdeki levha-i berîne
Bir lem'a konardı her seherden,
Düşmezdi sehâib-i kederden
Bir gölge bu nakş-ı nâzenîne...

Nîm: Yarı. **Manzûr:** Görünen. **Ârâyiş:** Süs, bezek, süsleme. **Sîne:** Göğüs, yürek. **Zılâl:** Gölgeler. **Timsâl:** Simge. **Serâçe:** Küçük saray, saraycık. **Revzen:** Pencere. **Mâî:** Mavi. **Mestûr:** Örtük. **Âşiyân:** Yuva. **Şeh-per:** Kuş kanadının uzun tüyü. **Bîdâr:** Uykusuz, uyanık. **Perverde:** Beslenmiş, yetiştirilmiş. **Gonce-zâr:** Gül (gonca) bahçesi. **Vuslat:** Kavuşma, birleşme. **Pür-zemzeme:** Ezgili, ses dolu. **Ezhâr:** Çiçekler. **Haşr:** Toplama, kıyamet. **Pîş:** Ön. **Levha:** Tablo, levha. **Berîn:** Yüce, en yüksek. **Lem'a:** Parıltı. **Seher:** Tan ağarması. **Sehâib:** Bulutlar. **Nakş:** Nakış, resim, işleme. **Nâzenîn:** Nazlı, cilveli.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 296, 31 Teşrînievvel 1312/12 Kasım 1896, s. 150. *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 405-406.

NAZLI İŞLEME

Çamlar arasında yarı görünen,
Gölgelerin göğsünün süsü
Simgesi hayal sarayının,
Pencereleri mavi tülle örtülü

Bir köşktü aşkımın yuvası.
Çamlar tüyüydü zümrütlü kanadının,
Sevgi yatağında bir periydi;
Koynunda sevişmeyle geçerdi zaman,

Bir dakika bile uyanık kalmazdım.
Büyümüş kavuşmanın gül bahçesinde,
Ezgi dolu bir kavuşma baharındaydım,
Çiçekler toplaşırdı önümde.

Önümdeki yüce tabloya
Bir parıltı konardı tan yerinden,
Düşmezdi üzüntü bulutlarından
Bir gölge bile bu nazlı işlemeye...

ÂŞİYÂNE-İ LÂL[1]

Yosunlu bir adacık, ortasında ummânın,
Ufukta bir sıra kûhsâr-ı âhenîn-manzar;
Sönük likâ-yı sükûn-perverinde deryânın
Veremli bir kemerin aksi muttasıl ağlar.

Gören sanır ki bu bir medfen-i serâirdir,
Sükût o mertebe cârî denizde, sâhilde;
Duran bürûdet-i mâtem dil-i heyâkilde
Bu levha-i 'ademin her yanında zâhirdir.

Sabâh olur, o bürûdet geçer; fakat müzmin
Sükûn-ı mevkii bir nefha eylemez ihlâl...
Yegâne şâhid-i hüznü bu levha-i 'ademin
Bakıyye-i medeniyyet bir âşiyâne-i lâl.

Âşiyâne: Yuva, ev. **Lâl:** Dilsiz. **Ummân:** Büyük deniz, okyanus. **Kûhsâr:** Dağ tepesi, dağlık. **Ahenîn-manzar:** Demirden görünüşü. **Likâ:** Yüz, buluşma, kavuşma. **Sükûn:** Durma, dinginlik, dinme. **Perver:** Besleyen, yetişen. **Deryâ:** Deniz. **Kamer:** Ay. **Aks:** Yankı, yansıma. **Medfen:** Gömülecek yer, gömüt. **Serâir:** Gizler, sırlar. **Cârî:** Yaygın, geçen, yürürlükte olan. **Mertebe:** Derece, aşama. **Bürûdet:** Soğukluk. **Mâtem:** Yas. **Dil:** Gönül. **Heyâkil:** Heykeller. **Levha:** Tablo. **'Adem:** Yokluk. **Zâhir:** Görünen, beliren. **Müzmin:** Süreğen, kronik. **Nefha:** Soluk, esinti, koku. **İhlâl:** Çiğneme, bozma, sakatlama. **Yegâne:** Biricik. **Şahid:** Tanık. **Hüzn:** Acı, üzüntü. **Bakıyye:** Kalıntı, geriye kalan. **Medeniyyet:** Uygarlık, medeniyet.

1 *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 407-408.

DİLSİZ YUVA

Yosunlu bir adacık ortasında denizin,
Bir sıra demir görünüşlü tepe ufukta;
Dinginliği besleyen sönük yüzünde denizin
Veremli bir ayın yansısı ağlayıp durmakta.

Gören de sanır ki gizlerin bir gömütüdür bu,
Sessizlik o kadar yaygın denizde, kıyıda;
Heykellerin gönlünde duran yas soğukluğu
Görülür bu yokluk tablosunun her yanında.

Sabah olur, o soğukluk geçer, fakat süregelen
Durgunluğu hiçbir esinti bozmaz orada...
Acısının biricik tanığıdır: Uygarlıktan
Artakalan bu yokluk tablosu, dilsiz yuva.

BİR TABLO[1]

Pür-i'tinâ, demin pey-i azminde yükselen
Tozlarla şimdi örtülü, mecrûh ü münkesir,
Âlâm içinde cân veriyor; ordudan gelen
Her sayha-i zafer ona bir ayrı darbedir.

Düşmüş türâba zırh u silâhıyla bir yığın
Enkâz-ı âhenîn gibi; hûn-ı celâdeti
Aktıkça dalga dalga, cebîninde toprağın
Bir çîn-i hande fark ediyor çeşm-i nefreti.

Her şey onunla eğleniyor sanki: Yer, havâ,
Her şey; ciğerlerinde yanan âteş-i gazeb
Gittikçe iştidâd ediyor; bir boğuk sadâ
Rûhunda inliyor, sitem-âlûd ü pür-taleb.

Pür-i'tinâ: Özen dolu, özenle. **Pey:** İz, arka, pey. **Azm:** Niyet, karar, amaç. **Mecrûh:** Yaralı. **Münkesir:** Kırık, kırgın. **Âlâm:** Acılar, üzüntüler. **Sayha:** Bağırma, haber. **Darbe:** Vuruş, çarpma, darbe. **Türâb:** Toprak. **Âhenîn:** Demirden. **Hûn:** Kan. **Celâdet:** Yiğitlik, kahramanlık. **Cebîn:** Alın, yüz. **Çîn:** Kıvrım, buruşuk. **Çeşm:** Göz. **Gazeb:** Öfke. **İştidâd:** Şiddetlenme, ağırlaşma, artma. **Sadâ:** Ses. **Sitem-âlûd:** Sitemli. **Pür-taleb:** İstek dolu, istekli.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 448, 30 Eylül 1315/12 Ekim 1899, s. 83. *Servet-i Fünûn*'da şiirin başlığı "Bir Tablo İçin" şeklindedir. (e. n.) *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 409-410.

BİR TABLO

Özenle demin amacının izinde yükselen
Tozlarla şimdi örtülü, yaralı ve kırgın,
Acılar içinde can veriyor; ordudan gelen
Her zafer bağırışı ona ayrı bir vurgun.

Düşmüş toprağa zırhı ve silâhıyla bir yığın
Hurda demir gibi; aktıkça yiğitlik kanı
Dalga dalga yere, yüzünde toprağın
Bir buruk gülüş fark ediyor tiksinen gözü.

Her şey onunla eğleniyor sanki: Yer, hava,
Her şey; ciğerlerinde yanan öfke ateşi
Gittikçe artıyor; boğuk bir ses ruhunda
İnliyor durmadan, sitemli ve istekli.

Bir zerrecik hayât ü mecâl... İşte en büyük
Maksûd-ı rûhu, işte bütün hırs u hasreti,
Ölmek... Henüz dövüşmeye başlamadan, çürük
Bir dal kadar dayanmadan ölmek... Bu zilleti

Aslâ düşünmemişti; bugün rahş-i tâliin
Birden sukûtu böyle hazîz-i felâkete,
Kalbinde en derin yaralardan büyük, derin
Bir rahne açtı; çöktü yiğit gavr-ı nekbete.

Akşamdı, karşı dağların üstünden âfitâb
Hûnîn kefenleriyle inerken mezârına,
Bî-çâre bir ümîd ile, makhûr-ı ızdırâb,
Davrandı, sonra düştü yolun bir kenârına.

Mecâl: Güç, olanak, fırsat. Maksûd: İstek, amaç. Hasret: Özlem. Hırs: Tutku, öfke, hırs. Zillet: Aşağılık, alçaklık. Rahş: Parıltı; gösterişli, güzel at. Sukût: Düşme, düşüş. Hazîz: Aşağı, alt, dağın eteği. Rahne: Yara, yarık, gedik. Gavr: Dip. Nekbet: Talihsizlik, yıkım, belâ, düşkünlük. Âfitâb: Güneş. Hûnîn: Kanlı. Bî-çâre: Zavallı, çaresiz. Makhûr: Kahrolmuş, yenilmiş, bozguna uğramış. Izdırâb: Acı, sızı.

Bir parçacık hayat ve güç... İşte en büyük
Dileği ruhunun, işte bütün tutku ve özlemi.
Ölmek... Dövüşmeye başlamadan, bir çürük
Dal kadar dayanmadan ölmek... Düşünmemişti

Bu alçaklığı hiç; talih atının bugün
Birden düşüşü böyle yıkımın içine,
Kalbinde en derin yaralardan büyük, derin
Bir yarık açtı; çöktü yiğit belânın dibine.

Akşamdı, güneş karşı dağların üstünden
Kanlı kefenleriyle inerken mezarına,
Zavallı bir umutla, bitkin acıdan,
Davrandı, sonra düştü yolun kenarına.

ŞÜKÛFE-İ YÂR[1]

Bir gonce durur kadîd ü muğber
Bir defter-i sânihât içinde;
Binlerce emel, heves berâber

Reng-i siyeh-i memât içinde;
Sessiz sessiz geçer hayâtı
Bir velvele-i nikât içinde.

Anlar mı aceb o türrehâtı
Coştukça sahâyif-i eserden?..
Aşkın bana hoştur iltifâtı

Bir goncede böyle sâf u rûşen.
Mümkin mi tegayyür-i meâlin?
Solsan da güzelsin, ey çiçek, sen!

Yoktur ki atılmak ihtimâlin:
Hâlâ üzerindedir nigâhı
Yârin, o ferişte-i hayâlin.

Şükûfe: Çiçek. Yâr: Sevgili, dost. Gonce: Gonca. Kadîd: Kurutulmuş, kuru, iskelet. Muğber: Tozlu, gücenmiş. Sânihât: İçe doğan şeyler, esintiler, şiirler. Emel: İstek, umut. Siyeh: Kara. Memât: Ölüm. Velvele: Gürültü, şaşkınlık. Nikât: Nükteler, ince anlamlı ve şakalı sözler. Türrehât: Anlamsız, saçma sözler. Sahâyif: Sayfalar. Aceb: Acaba. İltifât: Gönül alma, güler yüz gösterme, ilgilenme. Sâf: Temiz, saf. Rûşen: Aydın, parlak. Tegayyür: Başkalaşma, uymama. Meâl: Anlam. İhtimâl: Olasılık. Nigâh: Bakış. Ferişte: Melek.

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 297, 7 Teşrînisânî 1312/19 Kasım 1896, s. 164-165. *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 383-384.

SEVGİLİNİN ÇİÇEĞİ

Bir şiir defterinin içinde
Bir gonca durur, kurumuş, tozlu.
Binlerce umut ve istekle birlikte

Ölümün kara rengi içinde;
Sessiz sessiz geçer hayatı
Nüktelerin şaşkınlığı içinde.

Anlar mı acaba o saçmalıkları
Coştukça eserin sayfalarından?
Aşkın hoştur gönlümü alması

Bir goncayla böyle temiz ve parlak,
Değişebilir mi hiç anlamın?
Solsan da güzelsin sen, ey çiçek!

Yoktur ki atılmak ihtimalin:
Hâlâ üzerindedir bakışı
Sevgilinin, o hayal meleğinin.

Açtıkça şu defter-i siyâhı
Bir yüz görürüm ki muhtecibdir,
Hep sensin onun zuhûr-gâhı.

Bazen o zılâle münkalibdir,
Lâkin onu sen edersin ihtâr;
Her dem bu sebeble müncezibdir

Rûhum sana, ey şükûfe-i yâr!

Muhtecib: Örtülü, gizli. **Zuhûr-gâh:** Ortaya çıkma yeri, belirme yeri. **Zılâl:** Gölgeler. **Münkalib:** Dönüşmüş, değişmiş. **Müncezib:** Gönlünü kaptırmış, âşık, bir şeye doğru çekilmiş. **Dem:** Zaman, an. **İhtâr:** Hatırlatma.

Açtıkça şu kara defteri,
Gizlenmiş bir yüz görürüm,
Hep sensin onun belirme yeri.

Bazen o gölgelere dönüşür,
Ama sen onu hatırlatırsın;
Bu yüzden her zaman yönelir,

Ey sevgilinin çiçeği, ruhum sana doğru!

GEÇMİŞTE[1]

Mâzîye atfedip nazar-ı infiâlimi
Görmekteyim zalâm-ı hazân içre hâlimi.
Mâzî dem-i bahârıdır eyyâm-ı ömrümün,
Sermâye-i safâsı odur câm-ı ömrümün.
Mâzîde kaldı hep o münevver safâlarım,
Beyhûde şimdi onları yâd eyler ağlarım.
Yâdınla çeşm-i hasreti yumdukça gâh gâh,
Ey ân-ı hoş-güzeşte, gülümser dursun, âh!
Bilmez misin ki âşığıyım ben hayâlinin?
Kâbil midir iâdesi, bilmem, visâlinin...

Bî-çâre ben, bugün yine vakf-ı teessürüm:
Mâzîye doğru uçtu nigâh-ı tahassürüm;
Görmekteyim o gülşeni kim gark-ı âb u tâb
Bir gonce-i sefîdi onun hande-i şebâb.
Geçmiştedir ne varsa tarabdan, sürûrdan;
Mâzî, o bir cihân idi hep reng ü nûrdan.
Eylerdi her nazarda tecellî saâdetim,
Gül-reng idi ne görse uyûn-ı meserretim.
Eyvâh! Şimdi her neye baksam siyâh-reng:
Pîçîde nazra-gâh-ı melâlimde bir neheng...
Her dem sabâh olan o güzel günlerin bu leyl
Akşamıdır ki eylemez artık sabâha meyl!

Atfetmek: Çevirmek, döndürmek. **Nazar:** Bakış. **İnfiâl:** Gücenme, darılma. **Zalâm:** Karanlık. **Eyyâm:** Günler. **Safâ:** Şenlik, sevinç. **Câm:** Kadeh. **Münevver:** Aydınlık. **Çeşm:** Göz. **Gâh gâh:** Ara sıra. **Güzeşte:** Geçmiş. **Visâl:** Kavuşma. **Bî-çâre:** Çaresiz. **Teessür:** Üzüntü. **Nigâh:** Bakış. **Tahassür:** Özleme. **Gülşen:** Gül bahçesi. **Gark:** Dalma, batma. **Âb u tâb:** Parlaklık, güzellik, tazelik. **Gonce:** Tomurcuk, gonca. **Sefîd:** Ak. **Hande:** Gülüş. **Şebâb:** Gençlik. **Tarab:** Şenlik, sevinç. **Sürûr:** Sevinç. **Tecellî:** Belirme. **Gül-reng:** Gül renkli. **Uyûn:** Gözler. **Meserret:** Sevinç. **Pîçîde:** Kıvrılmış, karışmış. **Melâl:** Usanç, üzüntü. **Neheng:** Timsah. **Leyl:** Gece.

---

1 *Mütâlaa*, sayı 27, 21 Kânûnusânî 1312/2 Şubat 1897, s. 1. *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 360-361.

GEÇMİŞTE

Küskün, kırgın bir göz atınca geçmişe,
Görmekteyim kendimi güz karanlığı içinde.
Geçmiş, bahar çağıdır yaşadığım günlerin,
Sevincimin sermayesi, odur kadehi hayatımın.
Geçmişte kaldı hep o parlak şenliklerim,
Boşu boşuna şimdi onları anar ağlarım.
Anarak özlemle seni, yumdukça gözümü ara sıra,
Ey hoş geçmiş çağ, âh, gülümser dursun bana!
Bilmez misin ki âşığıyım ben hayalinin?
Olur mu, bilmem, geri gelişi sana kavuşmanın?

Umarsız kalan ben bugün yine üzgünüm;
Geçmişe doğru uçtu özlem dolu bakışım,
Pırıl pırıl görmekteyim o gül bahçesini,
Bir tomurcuktur onun gençlik gülmesi.
Geçmiştedir ne varsa şenlikten, sevinçten;
Geçmiş o bir dünyaydı hep ışıktan, renkten.
Her bakışta göze çarpardı mutluluğum,
Gül rengiydi, ne görse sevinen gözlerim.
Yazık! Şimdi her neye baksam kapkaradır:
Acınıp baktığım yerde bir timsah yatmadadır.
Her an sabah olan o güzel günlerin bu gece
Akşamıdır ki artık yönelip ulaşamaz sabaha!

ANLAŞILMASIN[1]

Bir çehre isterim ki, hayâl, anlaşılmasın;
Bir nükte-i cemâl ki lâl, anlaşılmasın.

Bir yüz, o bir tebessüm-i hulyâ ki müncelî;
Ancak nedir o yüzdeki hâl, anlaşılmasın.

Hep münkeşif hadâyık-ı esrârı gözlere,
Baktıkça sonra ayn-ı zilâl, anlaşılmasın.

Bir tıfl-ı münfail gibi gülsün teessürü,
Renginde hîç nisâb-ı melâl anlaşılmasın.

Kalsın o dîdelerdeki râz-ı emel nihân,
Gönlüm diler ki rûh-ı leyâl anlaşılmasın.

Müjgân-ı sâye-perveri setreyliyor gibi
Takrîr-i gamzesinde meâl anlaşılmasın.

Çehre: Yüz. Cemâl: Güzellik, yüz güzelliği. Lâl: Dilsiz. Tebessüm: Gülümseme. Müncelî: Parlak, parlayan. Hâl: Oluş, durum, hal. Münkeşif: Açılmış, görünen, bulunmuş, keşfedilmiş. Hadâyık: Bahçeler, bostanlar. Esrâr: Gizler, sırlar. Zılâl: Gölgeler. Tıfl: Çocuk. Münfail: Gücenik, kırgın. Teessür: Üzülme. Nisâb: Derece, asıl, ölçü. Melâl: Usanç, üzüntü, sıkıntı. Dîde: Göz. Râz: Giz, sır. Emel: Umut, dilek. Nihân: Gizli. Leyâl: Geceler. Müjgân: Kirpikler. Sâye-perver: Gölge veren, gölgelendiren, koruyan. Setreylemek: Örtmek. Takrîr: Anlatma, yerleştirme, sağlamlaştırma. Meâl: Anlam.

---

1 *Mekteb*, sayı: 68, 2 Kânûnusânî 1312/14 Ocak 1897, s. 1065.
Bu şiir *Mekteb* dergisinde "Bir Çehre ki!.." başlığıyla basılmıştır. (A. B.) *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 421-422.

ANLAŞILMASIN

Bir yüz isterim ki, hayal, anlaşılmasın;
Bir güzellik nüktesi ki, dilsiz, anlaşılmasın.

Bir yüz ki onda hülyanın gülümseyişi parlar,
Fakat nedir o yüzdeki hal, anlaşılmasın.

Hep açılmış gizlerin bahçeleri gözlere,
Baktıkça sonra gölgeler gibi, anlaşılmasın.

Kırgın bir çocuk gibi gülsün üzüntüsü,
Renginde sıkıntının ölçüsü hiç anlaşılmasın.

Saklı kalsın o gözlerdeki umudun gizi,
Gönlüm diler ki gecelerin ruhu anlaşılmasın.

Gölge veren kirpikleri örtüyormuş gibi
Gamzesinin belirttiği anlam anlaşılmasın.

Fikrim nüfûz eder gibi olsun hafâsına;
Lâkin hayır, o sihr-i cemâl anlaşılmasın.

Her hâli anlaşılsa da bir ihtimâl ile
Zîr-i lebinde gizli suâl anlaşılmasın.

Pîşinde ben şikâyet-i hasretle ağlayım,
Gülsün... Fakat bu va'd-i visâl anlaşılmasın!

Nüfûz etmek: Girmek, içe işlemek. **Hafâ:** Gizlilik, kapalılık. **Sihr:** Büyü. **İhtimâl:** Olasılık. **Zîr:** Alt. **Leb:** Dudak. **Suâl:** Soru. **Pîş:** Ön. **Hasret:** Özlem. **Şikâyet:** Yakınma. **Va'd:** Vaat, söz verme. **Visâl:** Kavuşma, birleşme.

Düşüncem girer gibi olsun gizliliğine,
Fakat, hayır, o güzelliğin büyüsü anlaşılmasın.

Her hali anlaşılsa da bir ihtimal ile,
Dudağının altındaki gizli soru anlaşılmasın.

Önünde ben özlemle yakınıp ağlayayım,
O gülsün... Ama bu kavuşma vaadi anlaşılmasın!

NEŞ'ESİZ[1]

Etmiş gibi nâtıkam teverrüm,
Her lafzım bir su'âl-i fâci';
Şi'rimdeki şîve-i teellüm
Râci' bana, hep bu acze râci'.

"Söz gölgesidir tahassüsâtın,"
Derler; bu hatâ değilse, eyvâh;
Ben ağlıyorum, gülen hayâtın
Bir gölgesidir yüzümde güm-râh.

Bak, ister isen, o şevke aldan;
Zannetme fakat ferahlı bir his
Rûhumda medârıdır neşâtın...

Yok farkı bu reng-i inbisâtın
Bir mezhere-i hazâna âkis
Bir kavs-ı kuzah parıltısından!

Nâtıka: Düşünüp söyleme duyusu (gücü, yetisi). **Teverrüm:** Verem olma. **Lafz:** Söz. **Su'âl:** Öksürük. **Fâci':** Acıklı. **Şîve:** Söyleyiş, ağız, anlatış. **Teellüm:** Tasalanma, üzülme. **Râci':** Geri dönen, ilgisi olan, ilişkin, ait. **Acz:** Beceriksizlik, güçsüzlük. **Tahassüsât:** Duygulanmalar. **Hatâ:** Yanlış. **Eyvâh:** Yazık. **Güm-râh:** Gür, bol, yolunu şaşırmış, sapıtmış. **Şevk:** Sevinç, istek. **Zannetmek:** Sanmak. **Ferah:** Bolluk, genişlik, ucuzluk, açılma. **His:** Duygu. **Medâr:** Yörünge, dönence, dayanak. **Neşât:** Sevinç, şenlik, neşe. **İnbisât:** Yayılma, açılma, ferahlama, genişleme. **Mezhere:** Çiçekli yer, çiçeklik. **Hazân:** Güz. **Âkis:** Yansıyan. **Kavs-i kuzah:** Ebemkuşağı, gökkuşağı.

---

1 *Mütâlaa*, sayı 49, 1 Temmuz 1313/13 Temmuz 1897, s. 1.
Rübâb-ı Şikeste (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 417-418.

SEVİNÇSİZ

Vereme tutulmuş gibi beynim,
Her sözüm bir acıklı öksürük;
Şiirimdeki üzgün anlatım
Benden gelir hep, sebebi bu güçsüzlük.

"Söz gölgesidir duygulanışın,"
Derler; Yazık! Yanlış değilse bu;
Ben ağlıyorum, gülen hayatın
Bir gölgesidir yüzümde şaşıran yolunu.

Bak o sevince de aldan, istersen;
Sanma fakat iç açıcı bir duygu
Ruhumda dayanağıdır sevincin...

Yok ayrımı bu iç açan rengin,
Güzün yansıyan bir çiçekliğe
Bir gökkuşağının parıltısından!

GİRYE-İ HÜSRÂN[1]

Ağla, ey şi'r-i nâ-tüvân, ağla...
Öldü rûhumda mübtesim âmâl;
Şimdi öksüz, kefen-be-dûş-i melâl,
Geziyor serserî perî-i hayâl.

Ağla, ey rûh-ı gam-nişân, ağla...
Söndü şi'rimde parlayan hisler;
O alevler, o tûde tûde şerer
Şimdi efsürde bir avuç ahker.

Ağla, ey çehre-i hazân, ağla...
Dondu kalbimde ağlayan heyecân;
Şimdi ben mâtemiyle vakf-ı hazân,
İsterim bir bükâ-yı bî-pâyân.

Ağla, ey şi'r-i nâ-tüvân, ağla;
Ağla, ey rûh-ı gam-nişân, ağla;
Ağla, ey çehre-i hazân, ağla...
Ağlayın, girye belki sârîdir,
Bana bir cûşiş-i bükâ getirir!

Girye: Ağlama, gözyaşı. **Hüsrân:** Yokluk, yoksunluk acısı, kayıp, ziyan. **Nâ-tüvân:** Güçsüz, zayıf. **Mübtesim:** Gülümseyen. **Âmâl:** Umutlar, istekler, emeller. **Be-dûş:** Omuzda. **Melâl:** Usanç, sıkıntı, üzüntü. **Serseri:** Başıboş. **Gam-nişân:** Tasalı, üzgün. **Tûde:** Yığın, kitle. **Şerer:** Kıvılcımlar. **Efsürde:** Donmuş, donuk, sönmüş, duygusuz. **Ahker:** Kor, köz, aşk ateşi. **Çehre:** Yüz. **Hazân:** Güz, sonbahar. **Heyecân:** Coşku. **Mâtem:** Yas. **Vakf:** Ayırma, bağlama, bağışlama, durma. **Bükâ:** Ağlama. **Bî-pâyân:** Sonsuz, tükenmez. **Sârî:** Geçici, bulaşıcı. **Cûşiş:** Coşma.

---

1 *Servet-i Fünûn*, sayı 399, 22 Teşrînievvel 1314/3 Kasım 1898, s. 134. *Rübâb-ı Şikeste* (Yeni tabı), Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911, s. 419-420.

KAYIP GÖZYAŞI

Ağla, ey bitkin, güçsüz şiir, ağla...
Öldü gülümseyen umutlar ruhumda;
Şimdi öksüz, usancın kefeni omuzunda,
Geziyor hayal perisi başıboş, ortada.

Ağla, ey üzüntülü ruh, ağla...
Söndü şiirimde parlayan duygular;
O alevler, o yığın yığın kıvılcımlar
Şimdi sönmüş bir avuç kor.

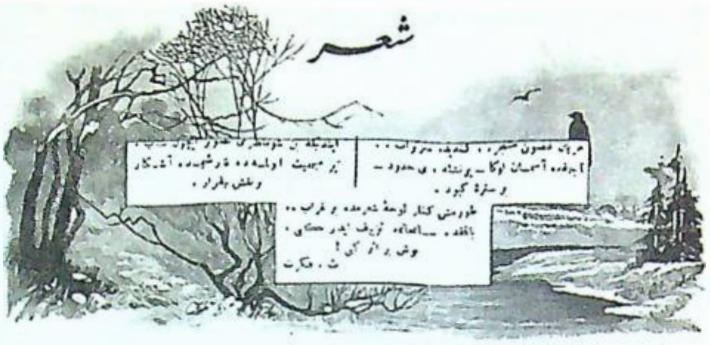
Ağla, ey güzün yüzü, ağla...
Dondu yüreğimde ağlayan coşkum;
Şimdi ben yasıyla güze bağlıyım,
Sonsuza dek ağlamak isterim.

Ağla, ey bitkin şiir, ağla;
Ağla, ey üzgün ruh, ağla;
Ağla, ey güzün yüzü, ağla...
Ağlayın, gözyaşı belki bulaşıcıdır,
Bana da bir ağlama coşkusu getirir!

ALBÜM

"Hediyye" şiiri için kullanılan *Saatli Kız* tablosu.
Servet-i Fünûn, sayı 295, 24 Teşrînievvel 1312/5 Kasım 1896, s. 137.

"Şi'r" şiiri için kullanılan illüstrasyon.
Servet-i Fünûn, sayı 305, 2 Kânûnisânî 1312/14 Ocak 1897, s. 297.

"Gül-efşân" şiiri için kullanılan tablo. Tablonun altında "Levha: *Gül-efşân*, 115. sahîfede manzûmesi vardır" ibaresi yer almaktadır.
Servet-i Fünûn, sayı 372, 16 Nisan 1314/28 Nisan 1898, s. 120.

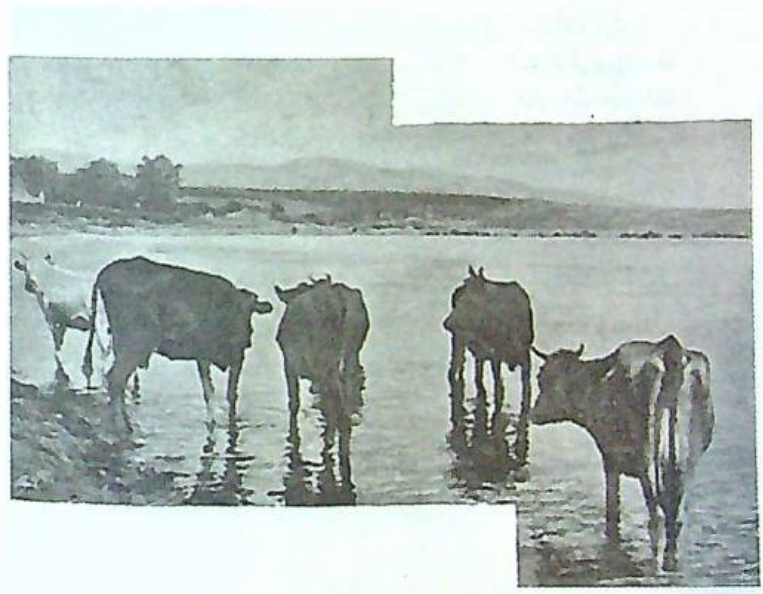
"Salıncakta" şiiri için kullanılan tablo.
Servet-i Fünûn, sayı 381, 18 Haziran 1314/30 Haziran 1898, s. 260.

"Çeşme Başında" şiiri için kullanılan illüstrasyon.
Servet-i Fünûn, sayı 452, 28 Teşrînievvel 1315/9 Kasım 1899, s. 148.
(Çizer: Diran Çırakyan)

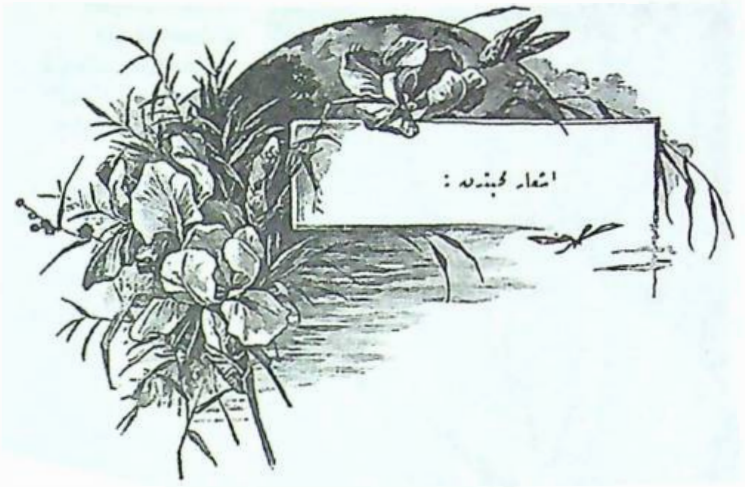
Rübâb-ı Şikeste baskısında başlığı "Bir Levha İçin" olarak verilen şiir, *Servet-i Fünûn*'da Ressam Philip Hermogenes Calderon'un (1833-1898) 1869 tarihli *With The River* adlı tablosunun altında yer almaktadır. Tablo ise "Sânayî'-i nefîseden tablo: *Hayrân*" adıyla basılmıştır. *Servet-i Fünûn*, sayı 254, 11 Kânûnisânî 1311/23 Ocak 1896, s. 312-313.

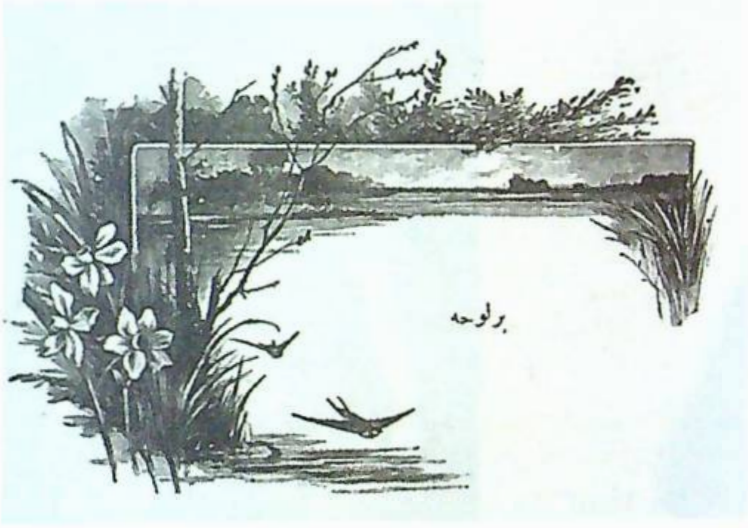
"Bir Yaz Levhası" şiiri için kullanılan fotoğraf. *Servet-i Fünûn*, sayı 265, 28 Mart 1312/9 Nisan 1896, s. 72.

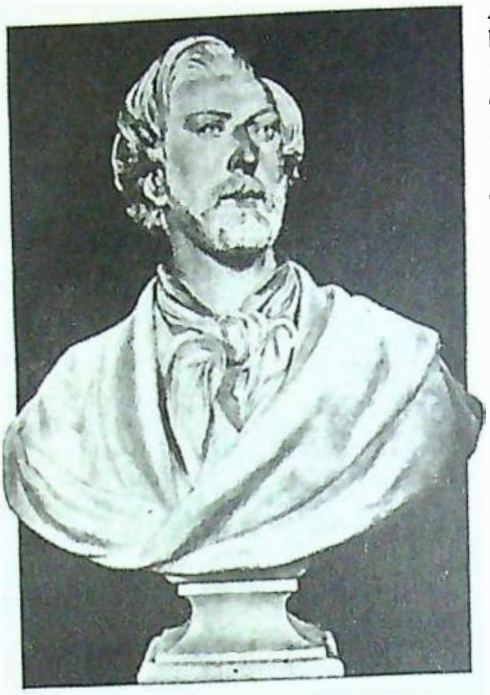
"Bahâr-ı Terânedâr" şiiri için kullanılan illüstrasyon.
Servet-i Fünûn, sayı 269, 25 Nisan 1312/7 Mayıs 1896, s. 129.
(Çizer: Diran Çırakyan).

"Çiçekler İçinde" (dergideki adı "Eş'âr-ı Muhabbetten") şiiri için kullanılan illüstrasyon.
Servet-i Fünûn, sayı 273, 23 Mayıs 1312/4 Haziran 1896, s. 198.

"Bir Levha" şiiri için kullanılan illüstrasyon.
Servet-i Fünûn, sayı 271, 9 Mayıs 1312/21 Mayıs 1896, s. 166.

Rübâb-ı Şikeste baskısında adı "Müse İçin" olarak değiştirilen "Hâşâ" şiiri için kullanılan fotoğraf. *Servet-i Fünûn*, sayı 257, 1 Şubat 1311/13 Şubat 1896, s. 361.

"Bir Timsâl" şiiri için kullanılan tablo. *Servet-i Fünûn*, sayı 288, 5 Eylül 1312/14 Eylül 1896, s. 21.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 74

Asım Bezirci'nin üç ciltte derleyip günümüz Türkçesine aktardığı Tevfik Fikret'in bütün şiirlerinin birinci cildi *Geçmişten Gelen*, gözden geçirilmiş haliyle uzun bir aradan sonra yeniden okuruyla buluşuyor.

"Fikret, edebiyatımızı asrileştirerek, insanileştirerek hakiki rolünü hakkıyla ifa etmiş bir dâhimizdir." Ziya Gökalp, *Muallim*, 1917

"Fikret'e küçük bir burjuva aydınıydı demekle onun memlekete yaptığı muazzam hizmetleri, sanatta ulaştığı baş döndürücü merhaleyi inkâr etmiyoruz. Büyük ve ana hattında, iyi manada 'insaniyetçi' şair Tevfik Fikret'in faaliyet gösterdiği devirde, içinde bulunduğu muhitte başka türlü de olması mümkün değildi. Fikret yaşadığı devirde, bulunduğu muhitte, en iyi ve en ileri ne olmak mümkünse onu olmuştur..." Nâzım Hikmet, *Resimli Ay*, 1930

"Tevfik Fikret'i ilk defa 1912 yazında, arkadaşım Şefik Esad'ın delaletiyle tanıdım. On seneden beri şiirine aşina idim. Kendi neslimin bütün çocukları üzerinde olduğu gibi, ruhumda, ahlakımda, zevkimde, lisanımda, sanatımda en büyük tesiri o icra etmişti..." Yahya Kemal, *Siyasi ve Edebi Portreler*, 1963

Tevfik Fikret (1867-1915)

Edebiyat-ı Cedide (Servet-i Fünun) topluluğunun en önemli temsilcisi, şair, yazar, ressam. Tevfik Fikret, Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) birincilikle bitirdi. Burada Muallim Naci, Recaizade Ekrem ve Muallim Feyzi gibi çok değerli hocalardan ders alan Fikret'in ilk şiirleri *Tercüman-ı Hakikat* ve *Mirsad*'da yayımlandı. *Malumat* dergisi (1894) ile *Tanin* gazetesini (1908) çıkaranlar arasında yer aldı. *Servet-i Fünun*'un başına geçmesiyle (1896-1901) dergi kısa sürede edebiyatta yenilik isteyen gençlerin buluşma noktası, Edebiyat-ı Cedide topluluğunun yayın organı haline geldi. İlk şiirlerini Divan edebiyatı tarzında yazan Fikret, bu dönemde "sanat için sanat" anlayışıyla bireyi ön plana çıkaran şiirler kaleme almış ve büyük ilgiyle karşılanan *Rübâb-ı Şikeste*'yi yayımlamıştır.
Rumelihisarı'nda -bugün müze olan- projesini kendisinin çizip "Aşiyan" adını verdiği evi yaptırdı. Gerek istibdat döneminin baskıcı ortamı, gerekse melankolik ruh halinin etkisiyle burada bir nevi inzivaya çekildi.
Bir dönem Galatasaray'da Türkçe öğretmenliği ve müdürlük de yapan Fikret, hayatının sonuna kadar bu evin yanındaki Robert Kolej'de öğretmenlik görevini sürdürdü. Edebiyatımızda Batılı sanat anlayışının yerleşmesinde büyük rol oynayan, entelektüel kişiliğiyl ler bırakan Tevfik Fikret'in eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizi rmeyi sürdüreceğiz.

THG 0876248 UHT

9 786254 293122

74 001